EDITURA UNIVERS

„...Generosul talent al lui Bulgakov pare a fi reunit de-a lungul întregii sale existențe, disputîndu-și întîietatea, trei ipostaze deosebite: de satiric, de fantast și de realist, înclinat spre analiza psihologică exactă. În edificiul bizar al romanului *Maestrul și Margareta* pot fi identificate, în proporții aproape egale, toate aceste trei ipostaze ...iar cele mai bune pagini ale lui reprezintă totodată și cele mai strălucite realizări ale prozei bulgakoviene în general, cu cele trei torente ale sale, îngemănate într-un singur fluviu.

În roman regăsim pagini ce reprezintă culmea satirei, culmea fantasticului și culmea prozei strict realiste bulgakoviene..."

K. SIMONOV

Vol. I — Vol. II Lei 12,50

101

1970

★

MIHAIL BULGAKOV • MAESTRUL ȘI MARGARETA

MIHAIL BULGAKOV

MAESTRUL ȘI MARGARETA

★

COLECȚIA MERIDIANE

Desenul copertei de: *Sabin Bălaşa*

МИХАИЛ БУЛГАКОВ

МАСТЕР И МАРГАРИТА

Роман

Журнал „Москва" №. 11/1966, I/1967

Mihail Bulgakov

Maestrul şi Margareta

— roman —

În româneşte de
NATALIA RADOVICI
Postfaţă şi tabel cronologic de
ALEXANDRU SINCU

Cartea întîi

Editura Univers

Bucureşti — 1970

TIPARUL EXECUTAT LA:
ÎNTREPRINDEREA POLIGRAFICĂ „13 DECEMBRIE 1918"
Coli tipar 9,75; comanda nr. 2819

CUPRINS

CARTEA ÎNTÎI

„— Cine eşti tu, la urma urmei, spune?
— O parte din acea putere
Ce veşnic răul îl voieşte
Şi veşnic face numai bine."

„Goethe FAUST"

Cartea întîi

Capitolul 1

NU STAȚI DE VORBĂ CU NECUNOSCUȚI !

La ceasul unui amurg învăpăiat de primăvară, în parcul Patriarșie prudî[1] își făcură apariția doi cetățeni. Primul, un bărbat la vreo patruzeci de ani, îmbrăcat în haine gri de vară, mic de stat, brunet, dolofan și chel, ținea în mînă pălăria decentă, din fetru moale ; fața bine bărbierită i-o împodobeau niște ochelari uriași cu ramă neagră de baga. Celălalt, un tînăr lat în umeri, roșcovan, ciufulit, cu o șapcă în carouri dată pe ceafă, purta o cămașă de cow-boy, pantaloni albi boțiți și pantofi negri de sport.

Primul era Mihail Alexandrovici Berlioz în persoană, redactorul-șef al unei reviste lunare literar-artistice și președintele consiliului de conducere al uneia dintre cele mai de seamă grupări literare din Moscova, căreia i se spunea prescurtat MASSOLIT[2], iar tînărul său însoțitor — poetul Ivan Nikolaevici Ponîrev, care semna cu pseudonimul Bezdomnîi[3].

[1] Lacurile patriarhului.
[2] Literatura de mase.
[3] Pribeagul.

Intrînd sub umbra teilor abia înverziţi, cei doi scriitori se şi repeziră spre un chioşc vopsit în culori pestriţe, purtînd firma „Bere şi ape minerale".

Aici se cuvine să semnalăm prima ciudăţenie a acestei seri cumplite de mai. Nu numai lîngă chioşc, ci şi pe toată aleea paralelă cu strada Malaia Bronnaia, nu se afla ţipenie de om. La ceasul acela, cînd abia mai puteai răsufla de zăpuşeală, cînd soarele, după ce potopise cu arşiţă Moscova, se prăvălea, învăluit într-o pîclă uscată, undeva, dincolo de Sadovoe Kolţo, nimeni nu poposea sub umbra teilor, nimeni nu şedea pe vreo bancă ; de la un capăt la altul aleea era pustie.

— Apă minerală, vă rog, ceru Berlioz.

— N-avem apă minerală, îi răspunse cu un aer jignit femeia din chioşc.

— Bere aveţi ? se interesă cu glas răguşit Bezdomnîi.

— Ne-o aduce pe seară, îl informă vînzătoarea.

— Şi ce aveţi ? o întrebă Berlioz.

— Sirop de caise, dar cald, preciză femeia.

— Ei, daţi-ne, daţi-ne !

Siropul de caise făcu multă spumă galbenă, răspîndind în jur un miros de frizerie. Îndată ce goliră paharele, pe cei doi literaţi îi apucă sughiţul. Plătiră şi se aşezară pe o bancă din apropiere, cu faţa spre lac şi cu spatele spre strada Bronnaia.

Aici se petrecu a doua ciudăţenie, privindu-l numai pe Berlioz. Sughiţul i se potoli pe neaşteptate, inima îi zvîcni şi, pentru o clipă, o simţi parcă prăbuşindu-se undeva în gol, apoi revenind, dar cu un ghimpe înfipt într-însa. În acelaşi timp, îl

cuprinse aşa, din senin, o spaimă atît de puternică, încît îi veni să fugă din preajma lacurilor mîncînd pămîntul.

Neputînd să-şi dea seama ce-l speriase, privi în jur, neliniştit şi trist. Palid la faţă, îşi şterse fruntea cu batista, întrebîndu-se : „Ce-i cu mine ? Niciodată nu mi s-a mai întîmplat una ca asta. Stau prost cu inima... M-am surmenat... ar fi, poate, timpul să dau dracului totul şi s-o întind la Kislovodsk..."

Deodată, văzduhul dogorîtor din faţa lui se îngroşă, şi din el se înfiripă un cetăţean străveziu, cu o înfăţişare nespus de ciudată. Avea capul mititel, cu şepcuţă de jocheu în creştet, şi purta o haină cadrilată, cam scurtă, ţesută şi ea din văzduh... Deşi înalt de un stînjen, era îngust în umeri, nemaipomenit de slab şi, luaţi notă, avea o faţă batjocoritoare.

Berlioz dusese o viaţă care nu-l deprinsese cu fenomene nefireşti, ieşite din comun. Pălind şi mai mult, holbă ochii şi-şi zise în gînd, cuprins de panică : „Nu se poate una ca asta !..."

Dar, din păcate, se putea, şi cetăţeanul deşirat, prin care vedeai ca prin sticlă, se legăna în faţa lui, cînd la dreapta, cînd la stînga, fără să atingă pămîntul.

Înspăimîntat la culme, Berlioz închise ochii şi, cînd îi deschise din nou, îşi dădu seama că totul se sfîrşise, mirajul se destrămase, cadrilatul dispăruse şi, o dată cu el, şi ghimpele acela chinuitor din inimă.

— Pfui, drace ! exclamă redactorul-şef. Ştii, Ivan, adineauri, din pricina zăpuşelii, era gata-gata să fac o congestie cerebrală ! Am avut chiar un fel de halucinaţie... Încercă să zîmbească, dar în ochi tot îi mai juca neliniştea, iar mîinile îi tremurau. Treptat, se potoli, îşi făcu vînt cu batista şi, spunînd destul de vioi : „Ei, aşadar...", reluă firul întrerupt al discuţiei.

Era vorba, după cum s-a aflat mai tîrziu, despre Isus Christos. Redactorul-şef îi comandase poetului pentru numărul următor al revistei un amplu poem antireligios. Ivan Nikolaevici compusese poemul într-un timp foarte scurt, dar, din păcate, redactorul nu era cîtuşi de puţin mulţumit de operă. Bezdomnîi zugrăvise personajul principal, adică pe Isus, în culori foarte sumbre, cu toate astea, după opinia redactorului, poemul trebuia refăcut. Şi acum, Berlioz îi ţinea lui Ivan un fel de prelegere despre Isus, ca să-l convingă de greşeala de fond pe care acesta o comisese.

Greu de spus cum ajunsese Ivan Nikolaevici la greşeala asta, poate din cauza forţei de sugestie a talentului său, ori a necunoaşterii totale a problemei ? În orice caz, Isus apărea în poem viu, un Isus care a existat cu adevărat, numai, ce-i drept, plin de defecte.

Berlioz însă voia să-i demonstreze poetului că esenţial nu este dacă Isus a fost bun sau rău, ci că nu a fost pur şi simplu, toate istorisirile despre el fiind doar nişte născociri, un mit, şi nimic mai mult.

Se cuvine să arătăm că redactorul-şef era om citit, şi în prelegerea sa făcea cu multă iscusinţă referiri la istoricii din antichitate, la Filon din Alexandria, de pildă, sau la sclipitorul erudit Iosif Flavius, care n-au pomenit niciodată despre existenţa lui Isus.

Dovedind o erudiţie remarcabilă, Mihail Alexandrovici îi spuse poetului, printre altele, că pasajul din *Analele* lui Tacit, cartea a cincisprezecea, capitolul 44, unde se vorbeşte despre supliciul lui Isus, nu este altceva decît un adaos fals, făcut mult mai tîrziu.

Poetul, pentru care tot ceea ce-i împărtăşea redactorul-şef constituia ceva nou, îl asculta cu luare-aminte, fixîndu-l cu ochii săi verzi, plini de vioiciune, sughiţînd doar la răstimpuri şi înjurînd în surdină siropul de caise.

— În Orient nu există religie, urmă Berlioz, în care să nu se spună, de regulă, că o fecioară neprihănită l-a adus pe lume pe Dumnezeu. Creştinii, la rîndul lor, fără să fi născocit ceva nou, l-au creat în acelaşi chip pe Isus al lor, care nu a existat în realitate. Ei bine, tocmai pe ideea asta trebuie să cadă accentul principal...

Vocea de tenor liric a lui Berlioz răsuna pe aleea pustie şi, pe măsură ce Mihail Alexandrovici se aventura într-un labirint în care numai un om foarte cult îşi putea permite să se aventureze fără riscul de a-şi frînge gîtul, poetul afla multe lucruri interesante şi instructive despre Osiris, bunul zeu egiptean, fiu al Cerului şi al Pămîntului, despre Fammuz, zeul fenicienilor, despre Marduc, şi, în sfîrşit, despre mai puţin cunoscutul Huitzi-

Lopochi, cumplitul zeu, cîndva atît de venerat de aztecii din Mexic. Chiar în timp ce Mihail Alexandrovici îi povestea poetului cum modelau aztecii din aluat figurina lui Huitzi-Lopochi, pe alee se ivi, în sfîrşit, un om.

Ulterior, cînd, sincer vorbind, era prea tîrziu, diferite instituţii l-au descris pe omul cu pricina în cîte o notiţă informativă, a căror confruntare nu putea să nu trezească uimirea. Astfel, în prima se spunea că omul era mic de stat, avea dinţi de aur şi şchiopăta de piciorul drept. În a doua, dimpotrivă, că era un uriaş, avea coroane de platină şi şchiopăta de piciorul stîng. A treia informa laconic că omul nu avea semne particulare. Sîntem siliţi să recunoaştem că nici una din aceste mărturii nu e demnă de crezare.

În primul rînd, individul nu şchiopăta de fel, nu era nici scund şi nici uriaş, ci, pur şi simplu, înalt. În ce priveşte dinţii, în partea stîngă avea coroane de platină, iar în dreapta — de aur. Purta un costum scump, din stofă cenuşie, şi pantofi la culoare, de provenienţă străină. Bereta cenuşie şi-o pusese falnic pe-o ureche, iar sub braţ ţinea un baston cu măciulie neagră, înfăţişînd un cap de pudel. Avea la vreo patruzeci şi ceva de ani. Era proaspăt bărbierit, brunet, cu gura cam strîmbă. Ochiul drept — negru, stîngul — verde. Sprîncenele — negre, una mai pronunţat arcuită decît cealaltă. Într-un cuvînt, un străin, om de pe alte meleaguri.

Trecînd prin dreptul băncii pe care şedeau redactorul-şef şi poetul, străinul îi privi cu coada

ochiului, se opri un pic, apoi se aşeză pe banca vecină, la cîţiva paşi de cei doi prieteni.

„Un neamţ..." îşi spuse Berlioz. „Englez... gîndi Bezdomnîi. Ia te uită! Poartă mănuşi! Cum de nu moare de căldură!" Străinul aruncă o privire peste clădirile înalte ce formau un pătrat în jurul lacului şi se vedea cît de colo că se afla pentru întîia oară prin aceste locuri şi că-i stîrneau interesul. Ochii i se opriră la etajele de sus, unde în geamurile ferestrelor se răsfrîngea sclipirea soarelui care-l părăsea pentru totdeauna pe Mihail Alexandrovici; apoi, străinul îşi mută privirea în jos, unde geamurile începeau să capete culorile amurgului, zîmbi condescendent şi ironic unui gînd ascuns, făcu ochii mici, îşi puse mîinile pe măciulia bastonului şi-şi propti bărbia în ele.

— Tu, Ivan, zise Berlioz, ai zugrăvit cu ironie şi foarte izbutit, de pildă, naşterea lui Isus, fiul lui Dumnezeu, dar buba e că încă înaintea lui Isus s-au născut un şir întreg de fii ai Domnului, ca, de pildă, Adonis al fenicienilor, Attis din Frigia, Mithra — zeul perşilor. Mai pe scurt, nici unul din ei, de fapt, nu s-a născut cu adevărat, n-a existat, după cum n-a existat nici Isus, şi se impune ca în loc să descrii naşterea lui Isus sau, să zicem, venirea magilor, să vorbeşti despre zvonurile stupide legate de această venire. Altfel, din povestirea ta reiese că Isus s-a născut într-adevăr!...

Bezdomnîi încercă să-şi curme sughiţul care-l secătuise de puteri; îşi opri răsuflarea, dar asta-l făcu să sughită mai chinuitor şi mai zgomotos; în aceeaşi clipă Berlioz îşi întrerupse prelegerea,

întrucît străinul se ridică deodată și veni spre cei doi scriitori, care-l priveau mirați.

— Vă rog să mă iertați, vorbi omul cu accent străin, dar fără a stîlci cuvintele, că-mi permit, deși nu ne cunoaștem, însă obiectul discuției dumneavoastră științifice este atît de interesant, încît...

Astfel vorbind, își scoase, politicos, bereta, și celor doi prieteni nu le mai rămase altceva de făcut decît să se ridice și să-l salute.

„Mai degrabă-i francez..." gîndi Berlioz.

„E polonez..." își zise Bezdomnîi.

Se cuvine să adăugăm că străinul îi făcu poetului o impresie foarte proastă de cum deschise gura ; în schimb lui Berlioz îi plăcu, de fapt, nu asta este expresia potrivită, ci, cum să zic... îi stîrni curiozitatea.

— Îmi îngăduiți să mă așez lîngă dumneavoastră ? zise politicos străinul, și cei doi, mai mult în silă, îi făcură loc între ei, iar omul se instală sprinten la mijloc, intrînd direct în discuție. Dacă am auzit bine, ați binevoit să afirmați că Isus nu a existat ? întrebă el, fixîndu-l pe Berlioz cu ochiul stîng — cel verde.

— Da, ați auzit bine, confirmă reverențios Berlioz, tocmai asta spuneam.

— Ah, ce interesant ! exclamă străinul.

„Ce dracu o fi vrînd și ăsta ?" se întrebă Bezdomnîi, încruntîndu-se.

— Și dumneavoastră erați de acord ? se informă necunoscutul, întorcîndu-se spre Bezdomnîi.

— Sută-n sută ! confirmă poetul, căruia îi plăcea să se exprime colorat și în metafore.

— Uimitor ! exclamă interlocutorul nepoftit și, privind cu precauție în jur și coborîndu-și vocea gravă, urmă : Iertați-mă că vă plictisesc atîta, dar, după cum am înțeles, dumneavoastră, pe deasupra, nu credeți nici în Dumnezeu ? Spunînd aceasta, făcu niște ochi speriați și adăugă : Vă jur că n-am să suflu o vorbă nimănui !

— Da, nu credem în Dumnezeu, confirmă Berlioz cu o umbră de zîmbet pe buze, amuzat de spaima turistului străin, dar despre asta se poate vorbi liber, cu voce tare.

Străinul se lăsă pe speteaza băncii și întrebă cu glas pițigăiat, de curios ce era :

— Sînteți atei ? !

— Da, sîntem atei, răspunse zîmbind Berlioz, iar Bezdomnîi gîndi, înfuriindu-se : „Ian te uită cum se ține scai de noi șmecherul ăsta din străinătățuri !"

— O, e încîntător ! strigă uimitorul personaj, răsucindu-și capul cînd la dreapta, cînd la stînga și măsurîndu-i cu privirea pe cei doi literați.

— În țara noastră, ateismul nu mai miră pe nimeni, remarcă Berlioz cu politețe diplomatică. Marea majoritate a populației noastre, devenind conștientă, de mult nu mai crede în poveștile cu Dumnezeu.

Aici, străinul făcu următoarea figură : se ridică în picioare și îi strînse mîna redactorului-șef, uluit, însoțindu-și gestul cu cuvintele :

— Dați-mi voie să vă mulțumesc din tot sufletul !

— Pentru ce, mă rog, îi mulțumiți ? se interesă Bezdomnîi, clipind des din ochi.

— Pentru informația extrem de valoroasă și deosebit de interesantă pentru mine, care călătoresc, îl lămuri ciudatul străin ridicînd semnificativ degetul arătător.

Informația importantă făcuse, după cît se vedea, într-adevăr, o impresie puternică asupra turistului, deoarece-și roti ochii speriați peste case, de teamă parcă să nu apară cumva la fiecare fereastră cîte un ateu.

„Nu, nu-i englez“, hotărî Berlioz, iar Bezdomnîi se întrebă: „Interesant, unde-o fi învățat să turuie așa rusește?“ și se încruntă din nou.

— Dar permiteți-mi să vă pun o întrebare, urmă noul sosit, după cîteva clipe de neliniștită cugetare, cum rămîne cu demonstrarea existenței lui Dumnezeu, cu argumentele, care, după cum se știe, sînt exact cinci la număr?

— Din păcate, răspunse compătimitor Berlioz, nici unul din aceste argumente nu face doi bani, și omenirea le-a trecut de mult la arhivă. Sînteți, cred, de acord că, rațional, nu poate fi vorba de nici o demonstrare a existenței lui Dumnezeu.

— Bravo! strigă străinul. Bravo! Ați reprodus întocmai ideea bătrînului și neobositului Immanuel, cu privire la această temă. Dar iată nostimada: el a dărîmat cu desăvîrșire toate cele cinci argumente, ca apoi, rîzînd parcă de sine însuși, să emită un al șaselea, al său personal.

— Nici argumentul lui Kant, obiectă cu un zîmbet subtil eruditul redactor-șef, nu este convingător. Nu degeaba spunea Schiller că raționamentul lui Kant în această problemă îi poate satisface

numai pe sclavi, iar Strauss rîdea pur și simplu de acest argument.

În timp ce vorbea, Berlioz se întreba în sine: „Cine-o fi totuși tipul ăsta? Și cum de vorbește atît de bine rusește?“

— Pentru argumentele lui, Kant ăsta ar merita băgat pe vreo trei ani la răcoare, la Solovki! trînti, din senin, Ivan Nikolaevici.

— Ivan! șopti stînjenit Berlioz.

Dar propunerea de a-l expedia pe Kant la Solovki nu avu darul să-l uimească pe necunoscut, ci, dimpotrivă, îl făcu să se extazieze.

— Exact, exact, vociferă el, și ochiul stîng, cel verde, cu care îl fixa pe Berlioz, scăpără. Acolo îi e locul! Că doar i-am zis eu atunci, la dejun: „Orice ați spune, domnule profesor, ați născocit ceva ce nu stă în picioare. O fi, poate, inteligent, însă prea-i de neînțeles. Lumea o să facă haz pe seama dumneavoastră.“

Berlioz holbă ochii de uimire. „La dejun?... I-a zis lui Kant?!... Ce tot îndrugă ăsta?“ se întrebă el.

— Numai că, urmă străinul, adresîndu-se poetului, fără să se simtă jenat de mirarea lui Berlioz, nu-i cu putință să fie trimis la Solovki, dat fiind că de o sută de ani și mai bine bătrînul sălășluiește pe meleaguri mult mai îndepărtate decît Solovki și nu poate fi scos de acolo cu nici un chip — asta v-o garantez eu.

— Păcat! replică arțăgosul poet.

— Și mie îmi pare rău, se declară de acord necunoscutul, și ochiul drept îi scăpără. Mă neliniștește însă un lucru: dacă Dumnezeu nu există,

atunci, se pune întrebarea : cine îndrumă viaţa omului şi, în general, toată rînduiala de pe pămînt ?

— Omul le îndrumă pe toate, se grăbi Bezdomnîi să dea un răspuns răspicat la această chestiune, ce-i drept, nu prea clară.

— Să-mi fie cu iertare, obiectă blînd necunoscutul, ca să îndrumi, trebuie să ai un plan cît de cît exact pentru o perioadă mai lungă de timp. Or, daţi-mi voie să vă întreb, cum poate îndruma omul lucrurile, cînd el nu numai că nu-i în stare să întocmească un asemenea plan, chiar şi pentru un timp derizoriu de scurt, să zicem, de o mie de ani, dar nici măcar să garanteze pentru ziua de mîine a propriei lui persoane ? Într-adevăr — aici necunoscutul se întoarse spre Berlioz — închipuiţi-vă că dumneavoastră, de pildă, o să-ncepeţi să îndrumaţi, să dispuneţi de dumneavoastră şi de alţii, într-un cuvînt, ca să zic aşa, să prindeţi gust, şi deodată... faceţi... he... he... un cancer la plămîni... Spunînd aceasta, străinul zîmbi dulce, ca şi cum gîndul la cancerul pulmonar îi făcea plăcere... da, un cancer... repetă el cuvîntul răsunător, îngustîndu-şi ochii ca un motan, şi iată că s-a isprăvit cu îndrumarea dumneavoastră !...

Nu vă mai interesează nimic altceva decît propria dumneavoastră soartă. Rudele încep să vă mintă în faţă. Simţind că nu-i a bine, consultaţi urgent medicii, apoi apelaţi la şarlatani şi, uneori, chiar şi la ghicitoare. Toate acestea sînt lipsite de sens, o ştiţi şi dumneavoastră foarte bine. Deznodămîntul este tragic : cel care, mai ieri, socotea că îndrumă, conduce — se pomeneşte dintr-o dată

întins ţeapăn într-o cutie de lemn, iar cei din jur, dîndu-şi seama că nu mai e bun de nimic, îl ard într-un cuptor.

Dar se poate întîmpla şi mai rău : îşi pune omul în gînd să plece la Kislovodsk — străinul îl aţinteşte printre gene pe Berlioz — un lucru dintre cele mai banale, s-ar părea, uşor de realizat, dar nici asta nu izbuteşte să facă, pentru că, aşa, din pricini neştiute, alunecă pe neaşteptate şi nimereşte sub roţile unui tramvai ! Puteţi susţine că a îndrumat chiar el lucrurile în felul ăsta ? Nu ar fi mai corect să credem că altcineva a decis în privinţa lui ? La aceste cuvinte, necunoscutul chicoti din cale-afară de ciudat.

Berlioz ascultase cum nu se poate mai atent povestea neplăcută despre cancer şi tramvai şi începură să-l chinuiască nişte gînduri confuze, alarmante. „Ăsta nu-i străin... nu-i venit de peste hotare... îşi spunea el, e un individ cum nu se poate mai bizar... dar mă întreb, totuşi, cine e ?..."

— Doriţi o ţigară, nu-i aşa ? îl întrebă deodată necunoscutul pe Bezdomnîi. Ce marcă preferaţi ?

— Aveţi la alegere ? îl întrebă posomorît poetul, care-şi terminase ţigările.

— Din care preferaţi ? repetă necunoscutul.

— Ei bine, „Marca noastră", îl informă, furios, Bezdomnîi.

Necunoscutul scoase numaidecît din buzunar portţigaretul şi-l oferi lui Bezdomnîi.

— Poftim, serviţi „Marca noastră"...

Pe cei doi literaţi îi ului nu atît faptul că în portţigaret se găseau tocmai ţigările „Marca noastră", cît portţigaretul în sine. Era uriaş, din aur

fin, şi pe capacul lui, cînd îl deschise, sclipi flacăra albastră a unui triunghi din briliante.

Aici, literaţii cugetară, fiecare în felul său : Berlioz — „Da, e un străin", iar Bezdomnîi — „Ian te uită, al naibii !"

Poetul şi cu posesorul portţigaretului îşi aprinseră cîte o ţigară, iar Berlioz, nefiind fumător, refuză.

„Va trebui să-i ripostez cam aşa, hotărî Berlioz : da, omul este muritor, nimeni nu neagă acest lucru. Dar adevărul e că..."

Nu apucă să rostească aceste cuvinte, că vorbi străinul :

— Da, omul este muritor, dar asta n-ar fi încă nimic. Rău e că lucrurile se petrec uneori subit — aici e clenciul ! Şi că, în general, el nu-i în stare să spună nici măcar ce va face astă-seară !

„Ce mod absurd de a aborda chestiunea..." gîndi Berlioz şi ripostă :

— Ei, asta-i cam exagerat. Cît priveşte seara de astăzi, ştiu mai mult sau mai puţin exact cum va decurge. Se înţelege de la sine că, dacă o iau pe strada Bronnaia, şi acolo o să-mi cadă o cărămidă în cap...

— Aşa, din senin, cărămida nu cade în cap nimănui niciodată, îl întrerupse pe un ton categoric necunoscutul. În ce mă priveşte, vă asigur că ea nu vă ameninţă în nici un caz. Dumneavoastră o să muriţi de altă moarte.

— Ştiţi, poate, de ce moarte anume ? se interesă Berlioz cu o ironie cum nu se poate mai firească, antrenîndu-se într-o discuţie într-adevăr stupidă. N-aţi vrea să-mi spuneţi şi mie ?

— Cu plăcere, se grăbi să încuviinţeze străinul. Îl măsură pe Berlioz cu privirea, ca şi cînd s-ar fi pregătit să-i coasă un costum de haine, mormăi printre dinţi : „Unu, doi... Mercur se află în a doua casă... luna s-a dus... şase — nenorocire... seara — şapte..." — după care declară cu glas tare, plin de voioşie : O să vi se taie capul !

Bezdomnîi, turbat de furie, se holbă la obraznicul necunoscut, iar Berlioz îl întrebă, zîmbind strîmb :

— Şi cine anume o va face ? Duşmanii ? Intervenţioniştii ?

— Nu, urmă răspunsul, o rusoaică, o comsomolistă.

— Hm... mîrîi Berlioz, enervat de gluma necunoscutului ; asta, vă rog să mă scuzaţi, e puţin probabil.

— Şi pe mine vă rog să mă scuzaţi, sări străinul, însă aşa stau lucrurile. Daţi-mi voie să vă întreb, ce faceţi în seara asta, dacă nu e un secret ?

— Nu-i nici un secret. De aici mă duc pe acasă, în strada Sadovaia, apoi voi prezida o şedinţă la zece seara, la MASSOLIT.

— Nu, asta n-o să se întîmple în nici un caz ! rosti străinul cu o neclintită convingere.

— De ce, mă rog ?

— Pentru că — urmă el, aţintindu-şi ochii înguştaţi spre cer, unde, presimţind răcoarea serii, păsări întunecate însăilau neauzit bolta — pentru că Annuşka a şi cumpărat uleiul de floarea-soarelui, şi nu numai că l-a cumpărat, dar l-a şi vărsat. Aşa că şedinţa nu va mai avea loc.

La auzul acestor cuvinte, e de la sine înţeles că în umbra teilor se lăsă tăcerea.

— Iertaţi-mă, se interesă după o scurtă pauză Berlioz, uitîndu-se uluit la străinul care îndrugase verzi şi uscate, ce amestec au în treaba asta uleiul de floarea-soarelui... şi numita Annuşka ?

— Îţi spun eu ce amestec au, sări deodată Bezdomnîi, hotărît, se vede, să declare război interlocutorului nepoftit. Aţi avut vreodată prilejul, cetăţene, să vă aflaţi într-un spital de alienaţi ?

— Ivan !... exclamă încet Mihail Alexandrovici.

Străinul însă nu se simţi ofensat cîtuşi de puţin, ci rîse cu poftă.

— Am fost, am fost, şi nu o dată ! strigă el, tot rîzînd, dar fără să-şi ia privirea gravă de la poet. Unde n-am fost eu ! Păcat numai că nu m-am învrednicit să mă documentez la profesorul psihiatru despre schizofrenie. Aşa că, vedeţi, Ivan Nikolaevici, interesaţi-vă personal la dînsul ce înseamnă asta !

— De unde îmi ştiţi numele ?

— Vai de mine, Ivan Nikolaevici, dar cine nu vă cunoaşte ?

Spunînd aceasta, străinul scoase din buzunar numărul din *Literaturnaia Gazeta* apărut în ajun, şi Ivan Nikolaevici îşi văzu pe prima pagină portretul, iar dedesubt — versurile. Dar această mărturie a gloriei şi popularităţii ce-l bucurase încă mai ieri, de astă dată nu-l încînta de loc.

— Scuzaţi, vă rog, zise el, întunecîndu-se la faţă. Puteţi să ne aşteptaţi o clipă ? Trebuie să-i spun o vorbă tovarăşului meu.

— Cu plăcere ! E atît de bine aici, sub tei, exclamă necunoscutul. Şi, fiindcă veni vorba, nu mă grăbesc de fel.

— Iată ce-i, Mişa, şopti poetul, trăgîndu-l pe Berlioz deoparte, ăsta nu-i turist străin, ci spion. E emigrant rus, care s-a strecurat în ţară. Ia cere-i actele, altfel ne scapă...

— Crezi ? rosti în şoaptă, alarmat, redactorul-şef, şi în gîndul lui : „Să ştii că are dreptate..."

— Poţi să mă crezi, îi hîrîi în ureche poetul ; face pe prostul, ca să ne tragă de limbă. Ai auzit doar cum vorbeşte ruseşte — poetul îi tot dădea înainte, urmărindu-l cu coada ochiului pe necunoscut, ca nu cumva acesta să dispară. Hai să punem mîna pe el, că de nu, o şterge...

Şi-l trase pe Berlioz spre banca unde-l lăsaseră pe străin.

Acesta nu mai şedea. Se ridicase în picioare şi-i aştepta, ţinînd în mînă un carneţel cu scoarţe cenuşii, un plic elegant şi o carte de vizită.

— Iertaţi-mă, vă rog, în focul discuţiei noastre am uitat să mă prezint. Poftiţi cartea mea de vizită, paşaportul şi invitaţia de a veni la Moscova pentru o consultaţie, rosti necunoscutul, convingător, aruncînd o privire sfredelitoare celor doi literaţi.

Aceştia se simţiră jenaţi. „Drace, a auzit tot..." gîndi Berlioz şi, printr-un gest plin de politeţe, îi dădu să înţeleagă că nu este necesar să-şi prezinte actele ; în timp ce străinul i le vîra sub nas redactorului-şef, poetul apucă să citească pe cartea de vizită, scris cu litere latine, cuvîntul „profesor"

și litera majusculă cu care începea numele — un „W".

— Îmi face plăcere să vă cunosc, mormăi între timp redactorul-șef, fîstîcit, și necunoscutul băgă actele din nou în buzunar.

Relațiile fiind astfel restabilite, toți trei se instalară din nou pe bancă.

— Ați fost invitat la noi, în calitate de consultant, profesore ? îl întrebă Berlioz.

— Da, în calitate de consultant.

— Sînteți german ? se informă Bezdomnîi.

— E-e-u ?... făcu profesorul, căzînd deodată pe gînduri. Da, aș putea zice că sînt german, confirmă el în cele din urmă.

— Vorbiți strașnic rusește, remarcă Bezdomnîi.

— O, sînt poliglot, cunosc foarte multe limbi, preciză profesorul.

— Și ce specialitate aveți ? întrebă, curios, Berlioz.

— M-am specializat în magia neagră.

„Asta-i bună !..." simți ca un sfredel în creier Mihail Alexandrovici.

— Și... ați fost invitat aici, la noi, în specialitatea asta ? întrebă el, bîlbîindu-se.

— Da, în această specialitate, confirmă profesorul și-l lămuri : Aici, la biblioteca de stat, au fost găsite manuscrise autentice datînd din secolul al zecelea, aparținînd necromantului Herbert de Aurillac. Mi se cere să le descifrez. Sînt unicul specialist din lume.

— A-a ! Sînteți istoric ? îl întrebă Berlioz cu ușurare și un profund respect.

— Da, sînt istoric, confirmă învățatul și adăugă tam-nesam : Astă-seară, la Patriarșie prudî, va avea loc o istorie interesantă !

Spusele lui îl uimiră din nou la culme pe poet și pe redactorul-șef : profesorul le făcu semn să vină mai aproape și, cînd se aplecară spre el, șopti :

— Să știți că Isus a existat.

— Uitați-vă, domnule profesor, replică Berlioz cu un zîmbet silit, avem toată stima pentru vastele dumneavoastră cunoștințe, dar în ce ne privește, ne menținem punctul nostru de vedere în această problemă.

— Dar nu-i nevoie de nici un punct de vedere, declară ciudatul profesor, pur și simplu a existat, și atîta tot.

— Bine, dar se impun totuși niște argumente, începu Berlioz.

— Nu-i nevoie de nici un fel de argumente, ripostă profesorul și urmă, cu glas scăzut, pierzîndu-și, nu se știe de ce, accentul străin : Totul este cît se poate de simplu : În ziua a paisprezecea a lunii Nisan, lună de primăvară, la ceasurile dimineții, înfășurat într-o mantie albă cu căptușeală sîngerie, cu pas tîrșîit de cavalerist...

Capitolul 2

PILAT DIN PONT

În ziua a paisprezecea a lunii Nisan, lună de primăvară, la ceasurile dimineţii, înfăşurat într-o mantie albă cu căptuşeală sîngerie, cu pas tîrşîit de cavalerist, ieşi sub colonada dintre cele două aripi ale palatului lui Irod cel Mare procuratorul Iudeii, Pilat din Pont.

Ura de moarte mirosul uleiului de trandafiri, iar acum totul prevestea o zi proastă, întrucît mirosul acesta prinse a-l urmări încă din zori.

I se părea că palmierii şi chiparoşii din grădină exalau un parfum de trandafiri, că la mirosul specific al echipamentului de piele şi al sudorii pe care-l răspîndeau soldaţii din escortă se adăuga efluviul acela blestemat al parfumului de trandafiri.

Dinspre corpurile caselor aflate în dosul palatului, unde se instalase cohorta întîi din Legiunea a 12-a, Fulminanta, venită cu procuratorul la Yerushalayim, prin terasa superioară a grădinii se prelingea pînă în colonadă o şuviţă de fum, şi la acest fum amărui, care anunţa că, în centurii, bucătarii se şi apucaseră să gătească prînzul, se adăuga acelaşi iz de ulei de trandafiri.

„O, zei, de ce mă pedepsiţi ?... Da, nu mai încape nici o îndoială, este ea, din nou ea, hemicrania, boală cumplită, de neînvins, cu dureri ce cuprind o jumătate a capului... boală fără leac, fără nici o scăpare... Să încerc să ţin capul nemişcat..."

Pe pardoseala de mozaic, lîngă havuz, îl aştepta jilţul ; fără să se uite în jur, procuratorul se aşeză şi întinse mîna într-o parte. Respectuos, secretarul puse în această mînă un pergament. Neputîndu-şi stăpîni o grimasă de durere, procuratorul parcurse cu coada ochiului cele scrise, înapoie secretarului pergamentul şi rosti anevoie :

— Acuzatul e din Galilea ? Cazul a fost prezentat tetrarhului ?

— Da, procuratorule, răspunse secretarul.

— Şi ce a hotărît tetrarhul ?

— A refuzat să dea o hotărîre definitivă, şi sentinţa de moarte dată de Sinedriu ţi-a trimis-o spre confirmare ţie, îl lămuri secretarul.

Obrazul procuratorului zvîcni.

— Aduceţi-l pe acuzat, porunci el încet.

Numaidecît, de pe terasa grădinii, sub colonada balconului, doi legionari aduseră un bărbat de vreo douăzeci şi şapte de ani şi-l împinseră în faţa jilţului. Omul purta un hiton albastru, vechi şi rupt. Pe cap avea o legătură albă cu o cureluşă în jurul frunţii, iar mîinile îi erau legate la spate. Sub ochiul stîng se vedea o vînătaie mare, iar în colţul gurii, o zdrelitură cu sînge închegat. Se uita la procurator cu o curiozitate plină de nelinişte.

După cîteva clipe de tăcere, procuratorul îl întrebă cu glas încet, în arameică :

— Va să zică, tu ești acela care a instigat poporul să dărîme templul din Yerushalayim ?

Procuratorul ședea ca o stană de piatră, și numai buzele i se mișcară ușor de tot, cînd rosti aceste cuvinte. Ședea ca o stană de piatră, pentru că se temea să-și miște capul ce-i ardea de o durere cumplită.

Apropiindu-se puțin, omul cu mîinile legate vorbi :

— Om bun ! Crede-mă...

Dar procuratorul, tot nemișcat, îl opri, fără să ridice glasul :

— Mie îmi spui „om bun" ? Te înșeli. La Yerushalayim se șușotește că sînt un monstru fioros, ceea ce e perfect adevărat, și adăugă, tot atît de monoton : să vină centurionul Moartea-Șobolanilor.

Cînd centurionul Marcus, din centuria întîi, poreclit Moartea-Șobolanilor, se înfățișă înaintea procuratorului, tuturor li se păru că în balcon s-a lăsat întunericul. Era cu un cap mai înalt decît cel mai înalt soldat din legiune, și atît de lat în umeri, încît umbri cu desăvîrșire discul soarelui ce abia se arătase la linia orizontului.

Procuratorul îi spuse centurionului în latinește :

— Infractorul acesta îmi zice „om bun". Scoate-l cîteva clipe de-aici și lămurește-l cum trebuie să-mi vorbească. Dar să nu-l schilodești.

Și toți, în afară de procuratorul nemișcat ca o stană de piatră, îl petrecură cu ochii pe Marcus-Moartea-Șobolanilor, care făcu un semn cu mîna celui arestat să-l urmeze. Oriunde apărea centurionul, toți îl petreceau cu privirile, din pricina

staturii înalte, iar cei care-l vedeau pentru întîia oară rămîneau cu ochii ațintiți și la chipul său desfigurat : nasul îi fusese cîndva spart de un german cu o lovitură de ghioagă.

Pe mozaic răsunară cizmele grele ale lui Marcus ; omul cu mîinile legate îl urmă cu pas ușor ; sub colonadă se lăsă tăcere adîncă ; în grădină, lîngă balcon, se auzeau gungurind porumbeii, iar în havuz apa susura un cîntec ciudat și plăcut.

Procuratorul ar fi vrut să se ridice, să-și apropie tîmpla de jetul apei și să încremenească așa. Știa însă că nici asta nu-i va ajuta.

După ce-l scoase pe arestat de sub coloane în grădină, Moartea-Șobolanilor luă un bici din mîinile legionarului care stătea la picioarele unei statui de bronz și, făcîndu-și alene vînt, îl lovi pe arestat peste umeri. O făcu ușor, fără zel, dar omul, ca și cînd i-ar fi retezat cineva picioarele, se prăbuși pe dată la pămînt, cu răsuflarea tăiată, alb la față și cu ochii nemișcați, fără urmă de expresie.

Cu o singură mînă, cu stînga, Marcus îl săltă ușor în aer, ca pe un sac gol, ridicîndu-l în picioare, și vorbi fonfăit, pronunțînd stîlcit cuvintele arameice :

— Procuratorului roman îi spui „hegemon". Alte vorbe nu rostești ! Să stai smirnă ! Ai înțeles, sau te mai lovesc ?

Arestatul se clătină, dar izbuti să-și biruie slăbiciunea ; culoarea îi reveni în obraji, își trase răsuflarea și răspunse cu glas răgușit :

— Te-am înţeles. Nu mă lovi!

Peste cîteva clipe, se afla din nou înaintea procuratorului.

Răsună un glas stins, bolnav :

— Numele ?

— Al meu ? se interesă grăbit arestatul, exprimînd cu toată fiinţa lui dorinţa de a răspunde cu înţelepciune, spre a nu-i mai stîrni mînia.

— Pe al meu mi-l ştiu. Nu te preface mai prost decît eşti. Al tău, rosti încet procuratorul.

— Yeshua, se grăbi să-i răspundă arestatul.

— Ai vreo poreclă ?

— Ha-Nozri.

— De unde eşti de fel ?

— Din oraşul Gamala, răspunse arestatul, arătînd cu un semn al capului că undeva, departe, în dreapta lui, la miazănoapte, se află oraşul Gamala.

— Din ce seminţie eşti ?

— Nu ştiu exact, răspunse vioi arestatul. Nu-i ţin minte pe părinţii mei. Mi s-a spus că tatăl meu ar fi fost sirian... !

— Unde locuieşti ?

— Nicăieri, răspunse sfios arestatul, umblu dintr-un oraş în altul.

— Asta se poate spune scurt, într-un cuvînt — vagabond, zise procuratorul şi-l mai întrebă : rude ai ?

— Nu am pe nimeni. Sînt singur pe lume.

— Carte ştii ?

— Da.

— Cunoşti vreo limbă în afară de arameică ?

— Da. Elina.

O pleoapă umflată se ridică uşor, un ochi învăluit în ceaţa suferinţei se uită fix la arestat. Celălalt ochi rămase închis.

Pilat urmă în elină :

— Va să zică, tu eşti cel care voiai să dărîmi templul şi ai îndemnat poporul la săvîrşirea acestei fapte ?

Arestatul se învioră din nou ; ochii lui nu mai exprimau spaimă ; răspunse în elină :

— Eu, om b... în ochi îi fulgeră groaza, era cît pe ce să spună ceea ce nu trebuia — eu, hegemon, nu am pus niciodată la cale dărîmarea templului şi nu am instigat pe nimeni la săvîrşirea acestei fapte nesăbuite.

Pe chipul secretarului, gîrbovit deasupra mesei joase, ca să înscrie depoziţia, se citea mirarea. Ridică privirea, apoi îşi plecă din nou capul asupra pergamentului.

— În zi de sărbătoare, o mulţime de oameni se scurge în acest oraş. Printre ei se află magi, astrologi, prezicători şi ucigaşi, zise monoton procuratorul, dar şi mincinoşi. Tu, de pildă, eşti un mincinos. Aici stă scris limpede : a instigat poporul să dărîme templul. O spun mărturiile oamenilor.

— Aceşti oameni buni, vorbi din nou arestatul şi — adăugînd repede : hegemon... — urmă : sînt neştiutori şi au încurcat tot ce le-am spus. Îndeobşte, încep să mă tem că încurcătura asta va dăinui multă vreme. Şi toate acestea, pentru că el notează greşit vorbele mele.

Urmă o tăcere. Acum, ochii bolnavi ai procuratorului îşi aţinteau privirea grea asupra arestatului.

— Îți repet pentru ultima oară, nu mai face pe nebunul, tîlharule, rosti Pilat, sec și monoton, nu ai multe la răboj, dar ce stă scris acolo e de ajuns ca să fii spînzurat.

— Nu, nu, hegemon, zise arestatul, încordîndu-se tot, în dorința de a convinge — umblă, umblă mereu unul cu pergament din piele de țap în mînă și scrie tot. Într-o zi, mi-am aruncat ochii pe acest pergament și m-am îngrozit. Nu rostisem nimic din ceea ce scria în el. L-am implorat : arde, rogu-te, pergamentul tău ! Dar el mi l-a smuls din mînă și a fugit.

— Cine era ? întrebă cu scîrbă Pilat, trecîndu-și mîna peste tîmplă.

— Levi Matei, răspunse cu bunăvoință omul ; strîngea dările ; m-am întîlnit cu el prima dată pe drumul spre Betfaghe, în locul unde iese în clin o grădină de smochini, și am stat de vorbă cu dînsul. La început, s-a purtat dușmănos cu mine și chiar m-a jignit, adică a crezut el că mă jignește, făcîndu-mă cîine. Spunînd aceasta, arestatul zîmbi : eu nu văd nimic rău în acest animal, și cuvîntul n-are de ce să mă supere...

Secretarul nu mai notă nimic, aruncînd cu coada ochiului o privire mirată, nu arestatului, ci procuratorului.

— ...Dar după ce m-a ascultat, Levi s-a mai îmblînzit, urmă Yeshua, pînă la urmă, a aruncat banii în drum, spunînd că merge cu mine să pribegească...

Pilat zîmbi neîncrezător, rînjindu-și dinții galbeni, cu obrazul bolnav nemișcat, și rosti, întorcîndu-se cu tot trupul spre secretar :

— O, cetatea Yerushalayimului ! Cîte nu se aud în ea ! Auziți ! Cel ce strînge dările a aruncat banii în drum !

Neștiind ce să răspundă la aceste vorbe, secretarul socoti de cuviință să repete zîmbetul lui Pilat.

— Mi-a spus că din ziua aceea urăște banii, lămuri Yeshua faptele ciudate ale lui Levi Matei și adăugă : De atunci, Levi e tovarășul meu de drum.

Rînjind mereu, procuratorul se uită la arestat, apoi la soarele ce se înălța neabătut tot mai sus deasupra statuilor ecvestre de pe hipodromul ce se întindea jos, departe, în dreapta, și deodată, cu un fel de chin sîcîitor, se gîndi că lucrul cel mai simplu ar fi să-l alunge din balcon pe tîlharul acesta ciudat, rostind numai două cuvinte : „la spînzurătoare". Să alunge și escorta, să plece de sub colonadă, să intre în palat, să poruncească să i se facă întuneric în odaie, să se trîntească pe pat, să ceară apă rece, să-și strige cu glas jalnic cîinele, pe Banga, și să i se plîngă de hemicranie. Și prin capul chinuit al procuratorului trecu deodată, ademenitor, gîndul la otravă.

Îl privea cu ochii tulburi pe omul din fața sa și cîtva timp nu scoase o vorbă, chinuindu-se să-și aducă aminte de ce la acest ceas de arșiță al dimineții, sub soarele necruțător al Yerushalayimului, stă dinaintea lui arestatul acesta cu chipul desfigurat de pe urma bătăilor îndurate și ce întrebări inutile va trebui să-i mai pună.

— Levi Matei ? întrebă cu glas răgușit bolnavul și închise ochii.

— Da, Levi Matei, auzi el glasul metalic chinuitor.

— Dar ce spuneai tu mulțimii din piață despre templu ?

Glasul acesta, ce-i străpungea parcă tîmpla lui Pilat, era negrăit de chinuitor ; și acest glas rostea :

— Eu, hegemon, spuneam că se va prăbuși templul credinței vechi și se va înălța un nou templu — al adevărului. Am vorbit așa, ca să fie mai pe înțelesul oamenilor.

— Pentru ce, vagabondule, ai tulburat în piață mințile oamenilor cu vorbele tale, povestind despre un adevăr de care n-ai habar ? Ce este adevărul ?

Vorbind, procuratorul gîndea : „O, zei ! Îi iau un interogatoriu fără rost... Mintea nu mă mai ajută de loc..." Și din nou i se năzări o cupă cu licoare întunecată. „Otravă, vreau otravă..."

Auzi iar glasul acela :

— Adevărul e, în primul rînd, că te doare capul, și te doare atît de tare, încît te gîndești cu lașitate să-ți curmi zilele. Nu numai că nu ești în stare să vorbești cu mine, dar îți e greu chiar să mă și privești. Iar acum, fără să vreau, sînt călăul tău, ceea ce mă mîhnește. Nu te poți gîndi la nimic și dorești doar să vină cîinele tău, singura vietate, pesemne, de care ești legat. Dar chinurile tale se vor sfîrși de îndată, are să-ți treacă durerea de cap.

Secretarul holbă ochii, ațintindu-i asupra arestatului, și se opri din scris.

Pilat îl fixă cu o privire chinuitoare pe arestat și descoperi că soarele se înălțase destul de sus deasupra hipodromului, că o rază pătrunsese sub colonadă și se strecurase spre sandalele scîlciate ale lui Yeshua, care se ferea de soare.

Procuratorul se ridică din jilț, își strînse capul în mîini, și pe fața lui gălbuie, bărbierită, se întipări groaza. În clipa următoare, izbuti să se stăpînească printr-un efort al voinței și se lăsă din nou în jilț.

În timpul acesta, arestatul nu contenea să vorbească, dar secretarul nu mai nota nimic, ci, stînd cu gîtul întins ca un gînsac, se străduia să nu piardă nici un cuvînt.

— Iată, durerea a pierit, urmă arestatul, uitîndu-se cu o adîncă bunăvoință la Pilat, și sînt tare bucuros. Te-aș sfătui hegemon, să părăsești pentru o vreme palatul și să te plimbi pe jos, undeva prin împrejurimi, chiar și prin grădinile de pe Golgota. Furtuna se va dezlănțui... Yeshua se întoarse spre soare, își îngustă ochii... mai tîrziu, spre seară. O plimbare ți-ar fi de mare folos, și eu te-aș însoți cu plăcere. Mi-au trecut prin minte unele gînduri noi, care, cred, ar putea să-ți pară vrednice de luare-aminte ; ți le-aș împărtăși cu plăcere, cu atît mai mult, cu cît pari un om foarte înțelept. Secretarul se făcu palid ca moartea și lăsă să-i scape sulul din mînă. Din nefericire, ești prea închis în tine, urmă arestatul, pe care nimeni nu-l întrerupea, și ai pierdut cu desăvîrșire încrederea în oameni. Că doar nu-i îngăduit, recunoaște, să-ți dăruiești toată dragostea de care ești în stare

— unui cîine. Săracă ţi-e viaţa, hegemon — şi, spunînd aceasta, Yeshua îşi îngădui să zîmbească.

Secretarului nu-i venea să-şi creadă urechilor. Dar era nevoit s-o facă. Se strădui deci să-şi imagineze ce formă capricioasă anume va îmbrăca mînia procuratorului, impulsiv din fire, la auzul acestei nemaipomenite obrăznicii. Dar nu izbuti să-şi imagineze asta, cu toate că-l cunoştea bine pe procurator.

Atunci răsună glasul spart, răguşit, al procuratorului, care porunci pe latineşte :

— Dezlegaţi-i mîinile.

Un legionar din escortă îşi lovi lancea de pămînt, o trecu altuia, se apropie şi desfăcu frînghiile arestatului. Secretarul ridică sulul de jos, hotărît să nu noteze deocamdată nimic şi să nu se mire de nimic.

— Recunoşti, întrebă Pilat încet, în elină, că eşti un mare vraci ?

— Nu, procuratorule, nu sînt vraci, răspunse arestatul, frecîndu-şi cu desfătare încheietura stacojie, umflată şi amorţită a mîinii.

Cu o căutătură aspră, zvîrlită pe sub sprîncene, Pilat îl sfredelea pe arestat, iar ochii lui nu mai erau acum tulburi, în ei apăruseră binecunoscutele scăpărări.

— Nu te-am întrebat, zise procuratorul, cunoşti cumva şi limba latină ?

— Da, o cunosc, răspunse arestatul.

Obrajii gălbui ai lui Pilat se îmbujorară ; întrebă pe latineşte :

— Cum de ţi-ai dat seama că am vrut să-mi strig cîinele ?

— Foarte simplu, răspunse arestatul, tot în latineşte. Îţi plimbai mîna (arestatul repetă gestul lui Pilat), ca şi cînd ai fi vrut să mîngîi un cîine, iar buzele tale...

— Da, încuviinţă Pilat.

Urmă o clipă de tăcere. Apoi Pilat îl întrebă în elină :

— Aşadar, eşti vraci ?

— Nu, nu, răspunse cu vioiciune arestatul. Crede-mă, nu sînt vraci.

— Bine, dacă vrei ca asta să rămînă o taină, fie. Nu are o legătură nemijlocită cu cazul tău. Afirmi, deci, că n-ai îndemnat oamenii la dărîmarea... sau incendierea, sau distrugerea pe altă cale a templului ?

— Nu am îndemnat pe nimeni, hegemon, repet, la astfel de fapte. Par eu un om slab de minte ?

— E adevărat, nu pari un om slab de minte, răspunse încet procuratorul, cu un zîmbet, dar un zîmbet înfricoşător. Jură atunci că aşa ceva nu s-a întîmplat.

— Pe ce vrei să-ţi jur ? întrebă, înviorîndu-se vădit, omul cu mîinile dezlegate.

— Chiar şi pe viaţa ta, îi ceru procuratorul, şi e tocmai momentul să juri pe viaţa ta, deoarece, află de la mine, ea atîrnă de un fir de păr.

— Nu crezi, cumva, hegemon, că tu ai atîrnat-o ? îl întrebă arestatul. Dacă o crezi, te înşeli amarnic.

Pilat tresări şi-i răspunse printre dinţi :

— Pot să tai firul acesta.

— Şi în privinţa asta te înşeli, îl contrazise arestatul, cu un zîmbet senin, ducîndu-şi mîna pavăză la ochi, spre a se feri de lumina soarelui. Recunoşti că nu poate să-l taie decît cel care a atîrnat viaţa mea de acest fir ?

— Da, da, rosti, zîmbind, Pilat, acum nu mă îndoiesc de fel că tot soiul de gură-cască din Yerushalayim s-au ţinut după tine, pas cu pas. N-am habar de cel ce ţi-a atîrnat limba în gură, dar e bine atîrnată. Ia spune, e adevărat că ai intrat în Yerushalayim prin Poarta Susa, călare pe un asin, însoţit de gloata care te aclama ca pe un proroc ? Spunînd aceasta, procuratorul făcu un gest spre sulul de pergament.

Arestatul îl privi cu nedumerire.

— Nici măcar nu am asin, hegemon, zise el. Am intrat în Yerushalayim într-adevăr prin Poarta Susa, dar pe jos, însoţit doar de Levi Matei, şi nimeni nu a strigat nimic, deoarece nimeni nu mă cunoştea atunci la Yerushalayim.

— Dar tu îi cunoşti cumva — urmă Pilat, cu ochii ţintă la Yeshua — pe Dismas, Hestas şi pe Baraba ?

— Nu-i cunosc pe aceşti oameni buni, răspunse arestatul.

— Spui adevărul ?

— Adevărul.

— Şi acum, răspunde, pentru ce tot zici „oameni buni" ? Le spui tuturor aşa ?

— Tuturor, încuviinţă arestatul, oameni răi nu sînt pe lume.

— Pentru prima oară aud una ca asta, zîmbi ironic Pilat. Dar poate că nu cunosc destul viaţa !... Nu e nevoie să notezi mai departe, se întoarse spre secretar, deşi acesta nu mai nota nimic, şi urmă, adresîndu-se din nou arestatului : Ai citit despre asta în vreo carte elinească ?

— Nu, cu mintea mea am ajuns să cuget astfel.

— Şi propovăduieşti lucrul ăsta ?

— Da.

— Şi centurionul Marcus, de pildă, poreclit Moartea-Şobolanilor, cum e după părerea ta, bun ?

— Da, răspunse arestatul, e bun, însă, ce-i drept, e un nefericit. De cînd oamenii buni l-au sluţit, a devenit aspru şi crud. Ar merita să se ştie cine l-a schilodit.

— Îţi spun eu, bucuros, îi răspunse Pilat, fiindcă am fost de faţă. Oamenii buni se năpusteau asupra lui, ca nişte cîini asupra ursului. Germanii îl apucaseră de gît, de mîini şi de picioare. *Manipul*-ul de infanterie căzuse în încercuire, şi dacă din flanc nu ar fi pătruns un escadron de cavalerie, pe care îl comandam eu, tu, filozofule, nu ai mai fi avut ocazia să stai de vorbă cu Moartea-Şobolanilor. Acestea s-au petrecut în bătălia de la Idistaviso, în Valea Fecioarelor.

— Dacă aş fi putut sta de vorbă cu el, zise deodată visător arestatul, sînt convins că s-ar fi schimbat mult.

— Presupun, se grăbi să riposteze Pilat, că nu i-ar fi făcut plăcere legatului legiunii, dacă ai fi încercat să vorbeşti cu vreunul din ofiţerii sau soldaţii săi. De altfel, asta nici nu se va întîmpla,

spre norocul tuturor, şi cel dintîi care va avea grijă de lucrul acesta voi fi eu.

În clipa aceea, sub colonadă, veni în zbor ca o săgeată o rîndunică, descrise un cerc sub plafonul aurit, coborî mai jos, gata-gata să atingă cu aripa-i ascuţită chipul statuii de bronz dintr-o firidă şi dispăru apoi după capitelul unei coloane. Plănuise, poate, să-şi facă acolo cuibul.

Cît ţinu zborul rîndunicii, în capul procuratorului, acum limpede şi uşor, se închegă următoarea formulă : interogîndu-l cu de-amănuntul pe filozoful vagabond, Yeshua, poreclit Ha-Nozri, hegemonul nu a găsit elementele constitutive ale unei infracţiuni, şi mai ales, nu a constatat nici o legătură între faptele lui Yeshua şi tulburările ce avuseseră loc cu puţin înainte la Yerushalayim. Filozoful vagabond s-a dovedit a fi un alienat mintal şi, drept urmare a acestei constatări, procuratorul nu confirmă sentinţa de moarte a lui Ha-Nozri, dată de Micul Sinedriu. Avînd în vedere că vorbele utopice, scornite de mintea tulburată a lui Ha-Nozri, ar putea să provoace tulburări la Yerushalayim, procuratorul îl va exila pe Yeshua din Yerushalayim şi-l va închide în Cezareea, pe ţărmul Mării Mediterane, cu alte cuvinte, chiar acolo unde se află reşedinţa procuratorului.

Rămînea doar să dicteze secretarului hotărîrea luată.

Aripile rîndunicii fîlfîiră chiar deasupra capului hegemonului, pasărea zvîcni spre bazinul fîntînii şi zbură de sub colonadă, în grădină. Procuratorul ridică ochii şi, aţintindu-i asupra arestatului, zări lîngă acesta o trîmbă de colb aprinzîndu-se parcă şi strălucind în soare.

— Asta e totul în legătură cu el ? îl întrebă Pilat pe secretar.

— Din păcate, nu, declară pe neaşteptate secretarul, întinzîndu-i lui Pilat un alt pergament.

— Ce mai e ? se încruntă procuratorul.

După ce citi pergamentul, se schimbă şi mai tare la faţă. Pesemne un val de sînge negru îi năvăli în obraz şi de-a lungul gîtului, sau poate alta fu pricina că pielea lui îşi pierdu nuanţa gălbuie, bătînd acum în cafeniu, iar ochii i se afundară parcă în orbite.

Probabil că tot sîngele o fi fost de vină, sîngele care-i năvălise în cap şi-i pulsa în tîmple, fapt este că procuratorului i se tulbură vederea. I se năzări deodată că vede cum capul arestatului începe să plutească şi apoi se face nevăzut, iar în locul lui apare un altul, pleşuv, cu o cunună de aur, cu zimţi rari ; pe frunte avea o rană rotundă, deschisă, unsă cu alifie. O gură ştirbă, căzută, cu buza de jos atîrnîndu-i capricioasă. Lui Pilat i se năzări deodată că nu mai vede coloanele trandafirii ale balconului, că acoperişurile depărtate ale Yerushalayimului au dispărut, că totul s-a cufundat în desişul verde al grădinilor. Ceva straniu se întîmpla şi cu auzul lui : se făcea, ca şi cînd undeva, departe, răsună încet şi ameninţător trîmbiţele şi se aude limpede o voce nazală, însăilînd trufaş cuvintele : *„Legea cu privire la lezmajestate...“*

Gîndurile porniră să zboare, scurte, fără şir, neobişnuite. „Sînt pierdut !..." Apoi : „Sîntem pierduţi !..." Şi un altul, cu totul absurd, printre ele, despre nu se ştie ce nemurire, şi nemurirea aceasta îi trezi un simţămînt de jale insuportabilă.

Pilat se încordă tot, alungă vedenia, îşi întoarse privirea spre balcon, şi din nou ochii lui întîlniră ochii omului arestat.

— Ascultă, Ha-Nozri, vorbi procuratorul, uitîndu-se cam ciudat la Yeshua — chipul procuratorului era amenințător, dar în ochi i se cuibărise neliniştea — ai vorbit cîndva despre marele cezar ? Răspunde ! Ai vorbit ?... Sau... nu... ai vorbit ? Pilat lungi cuvîntul „nu" ceva mai mult decît se cuvine în timpul unei judecăţi şi, în privirea îndreptată spre Yeshua, îi trimise acestuia un gînd, pe care ar fi vrut parcă să i-l sugereze.

— E uşor şi plăcut să spui adevărul, observă arestatul.

— Nu am nevoie să ştiu, ripostă Pilat cu glas înăbuşit, plin de ură, dacă îţi este plăcut sau neplăcut să spui adevărul. Dar va trebui să-l mărturiseşti. Cîntăreşte-ţi însă fiecare cuvînt, altfel te aşteaptă moartea. O moarte nu numai de neînlăturat, dar şi chinuitoare.

Nimeni nu ştia ce se petrecuse cu procuratorul Iudeii : el îşi îngădui să ridice mîna, apărîndu-se parcă de o rază de soare şi, ţinînd-o aşa, ca pe un scut, să-i trimită arestatului o privire care dădea de înţeles ceva.

— Aşadar, răspunde, urmă el, îl cunoşti pe un oarecare Iuda din Kiriat şi ce anume i-ai vorbit, dacă i-ai vorbit, despre cezar ?

— Lucrurile s-au petrecut aşa, începu să povestească, bucuros, arestatul ; alaltăieri seara, lîngă templu, am făcut cunoştinţă cu un tînăr, care mi-a zis că este din oraşul Kiriat şi că îl cheamă Iuda. M-a poftit la el acasă în Oraşul de Jos şi m-a ospătat...

— E om bun ? întrebă Pilat, şi o lucire diabolică îi fulgeră în ochi.

— Foarte bun, şi un om care vrea să ştie tot, încuviinţă arestatul ; era tare curios să-mi cunoască ideile, s-a arătat cît se poate de primitor...

— A aprins făcliile... strecură printre dinţi, în tonul lui Yeshua, Pilat, şi ochii îi scînteiară.

— Chiar aşa, urmă Yeshua, mirîndu-se oarecum cît de bine informat era procuratorul ; m-a rugat să-i spun ce gîndesc despre stăpînire. Îl interesa nespus.

— Şi ce ai răspuns ? întrebă Pilat. Vrei să zici poate că ai uitat ce i-ai spus atunci ? Şi în tonul procuratorului nu se mai deluşea nici o speranţă.

— Printre altele, i-am spus, mărturisi arestatul, că orice stăpînire e o silnicie, o asuprire a omului şi că va veni ziua cînd nu va mai fi nici stăpînirea cezarilor, nici o altfel de stăpînire. Omul va păşi în împărăţia adevărului şi a dreptăţii, unde nu va mai fi trebuinţă de stăpînirea nimănui.

— Mai departe !

— Mai departe nu a mai fost nimic, preciză arestatul ; în casă s-au năpustit nişte oameni, care m-au legat şi m-au dus la închisoare.

Străduindu-se să nu-i scape nici o vorbă, secretarul înşira repede cuvintele pe pergament.

— N-a fost, nu este şi nu va fi niciodată pe faţa pămîntului o stăpînire mai măreaţă şi mai minunată pentru oameni ca aceea a împăratului Tiberiu! Glasul frînt, bolnav al lui Pilat se amplifică. Procuratorul se uita nu se ştie de ce cu ură la secretar şi la escortă, şi nu tu, criminal smintit, eşti cel chemat să-ţi spui părerea în această privinţă. Scoateţi escorta din balcon! zbieră deodată Pilat şi, întorcîndu-se spre secretar, adăugă: Lasă-mă între patru ochi cu criminalul, e vorba de un proces politic!

Soldaţii din escortă îşi ridicară lăncile şi, bocănind ritmic cu potcoavele încălţărilor, ieşiră din balcon în grădină, urmaţi de secretar.

Un timp, doar cîntecul apei din havuz tulbură tăcerea pe balcon. Pilat privea cum pe deasupra ţevii subţiri din havuz apa se umflă treptat formînd un fel de tipsie, cum se destramă marginile acestei tipsii, cum cade apa în şuviţe.

Cel dintîi vorbi arestatul:

— Faptul că am stat de vorbă cu tînărul acela din Kiriat pare a fi pricinuit o nenorocire. Presimt, hegemon, că i se va întîmpla ceva rău şi mi-e tare milă de el.

— Cred — îi răspunse procuratorul, cu un zîmbet ironic, ciudat — că mai este pe lumea asta cineva, de care ar trebui să-ţi fie milă mai mult decît de Iuda din Kiriat, şi care va avea o soartă cu mult mai rea decît Iuda!... Aşadar, Marcus-Moartea-Şobolanilor, călău din convingere şi cu sînge rece, oamenii, care, după cum văd — procuratorul făcu un gest spre chipul maltratat al lui Yeshua — te-au bătut pentru predicile tale, tîlharii Dismas şi Hestas, care împreună cu complicii lor au omorît

patru soldaţi, şi, în sfîrşit, Iuda, trădătorul acela mîrşav — sînt cu toţii oameni buni, după tine?

— Da, urmă răspunsul.

— Şi va veni împărăţia adevărului?

— Va veni, hegemon, întări cu convingere Yeshua.

— Nu va veni niciodată! zbieră pe neaşteptate Pilat, cu un glas atît de înspăimîntător, încît Yeshua se dădu înapoi. Tot aşa, cu mulţi ani în urmă, Pilat strigase călăreţilor săi în Valea Fecioarelor: „Spintecă-i! Taie-i! Uriaşul Marcus-Moartea-Şobolanilor a căzut în mîna duşmanului!“ Procuratorul mai ridică glasul, spart de comenzile strigate altădată, aşa încît cuvintele să-i fie auzite în grădină: „Criminal! Criminal! Criminal!“ Apoi, cu vocea scăzută, întrebă: Yeshua, Ha-Nozri, tu crezi în puterea vreunor zei?

— Dumnezeu este unul, răspunse Yeshua, cred în El.

— Atunci, roagă-te lui! Roagă-te mai cu osîrdie! Deşi... — aici glasul lui Pilat se frînse — asta nu are să te ajute. Nevastă ai? întrebă apoi Pilat, melancolic, fără să înţeleagă ce-i cu el.

— Nu, sînt singur, nu am pe nimeni.

— Odios oraş, mormăi pe neaşteptate procuratorul şi umerii îi tresăriră ca şi cînd s-ar fi înfiorat — apoi, îşi frecă mîinile, spălîndu-le parcă — dacă ai fi fost înjunghiat înainte de a te fi întîlnit cu Iuda din Kiriat, jur că ar fi fost mai bine.

— Ce-ar fi să-mi dai drumul, hegemon? îl rugă pe neaşteptate arestatul, şi glasul lui avu o nuanţă de nelinişte. Văd că ei vor să mă omoare.

O convulsie schimonosi chipul procuratorului, care, îndreptîndu-și spre Yeshua ochii injectați, împînziți de vinișoare roșii, glăsui :

— Socoți, nefericitule, că un procurator roman ar da drumul unui om care a vorbit ce-ai vorbit tu ? O, zei ! Sau crezi oare că sînt gata să-ți iau locul ? Nu împărtășesc ideile tale ! Și ia aminte ce-ți spun : dacă din clipa aceasta mai scoți un singur cuvînt, dacă mai vorbești cu cineva, atunci, păzește-te de mînia mea ! Îți repet — păzește-te !

— Hegemon...

— Taci ! urlă Pilat, petrecînd cu o căutătură turbată rîndunica ce zburase din nou în balcon. Veniți încoace ! strigă el apoi.

Cînd secretarul și escorta se întoarseră la locurile lor, procuratorul confirmă sentința de moarte dată de adunarea Micului Sinedriu criminalului Yeshua Ha-Nozri, iar secretarul notă cuvintele lui Pilat.

În clipa următoare, în fața lui Pilat stătea Marcus-Moartea-Șobolanilor. Procuratorul îi dădu poruncă să-l predea pe nelegiuit șefului serviciului secret și să-i transmită ordinul ca Yeshua Ha-Nozri să fie despărțit de ceilalți condamnați, iar gărzii serviciului secret să i se interzică sub amenințarea unei pedepse crunte orice discuție cu Yeshua și orice răspuns la întrebările acestuia.

La un semn al lui Marcus, escorta se strînse în jurul lui Yeshua și-l scoase din balcon.

Apoi, dinaintea procuratorului se prezentă un bărbat de o rară frumusețe, cu barbă blondă și pene de vultur la coif. Pe piept purta podoabe de aur, reprezentînd capete de lei, pe centironul paloșului plăcuțe tot din aur, iar în picioare avea încălțări

cu talpă triplă, strînse cu șireturi pînă la genunchi. Pe umărul stîng își aruncase o pelerină purpurie. Era legatul, comandant al legiunii.

Procuratorul îl întrebă unde se află în acel moment cohorta sebastiană. Legatul îl înștiință că această cohortă a împresurat piața din fața hipodromului, unde sentința dată nelegiuiților va fi adusă la cunoștința poporului.

Atunci, procuratorul porunci legatului să desemneze din cohorta romană două centurii. Una din ele, sub comanda lui Marcus, va trebui să-i escorteze pe condamnați, carele cu cele necesare execuției și pe călăi, în drumul spre Golgota, iar, o dată ajunsă acolo, să împresoare partea ei de sus. Cealaltă cohortă trebuia trimisă de îndată pe Golgota, să procedeze neîntîrziat la împresurarea locului. În același scop, adică, pentru a asigura paza muntelui, procuratorul îi ceru legatului să expedieze într-acolo un regiment de cavalerie auxiliar — *ala* siriană.

Imediat ce legatul părăsi balconul, procuratorul porunci secretarului să-l invite la palat pe prezidentul Sinedriului, pe doi membri ai acestuia, precum și pe comandantul gărzii templului din Yerushalayim, adăugînd că roagă să se facă în așa fel, ca, înainte de a ține sfat cu toți acești oameni, el să poată sta de vorbă cu prezidentul între patru ochi.

Ordinul procuratorului a fost îndeplinit prompt și întocmai ; soarele, care pîrjolea în acele zile cu o înverșunare nemaivăzută Yerushalayimul, nu apucase să ajungă la zenit, cînd pe terasa de sus a grădinii, în dreptul celor doi lei din marmură albă ce străjuiau scara, se întîlniră procuratorul

şi Iosif Caiafa, marele preot al Iudeii, prezidentul ad-interim al Sinedriului.

În grădină stăruia o tăcere adîncă. Ieşind însă de sub colonadă pe terasa de sus, scăldată în soare, a grădinii, terasa unde se înălţau palmieri pe picioare gigantice de elefant şi de unde ochilor procuratorului li se deschise întreaga panoramă a odiosului Yerushalayim, cu punţile lui suspendate, cu cetăţile şi, mai ales, cu acea stîncă indescriptibilă, durată din marmoră, cu solzi de dragon din aur curat în loc de acoperiş — templul Yerushalayimului — procuratorul, cu auzul său fin, surprinse departe, undeva jos, acolo unde un zid de piatră despărţea terasele inferioare ale grădinii palatului de piaţa oraşului, un fel de mîrîit înfundat, acoperit în răstimpuri de nişte vaiete sau strigăte slabe, subţiri.

Procuratorul îşi dădu seama că acolo, în piaţă, se şi strînsese o mare mulţime de locuitori ai Yerushalayimului, tulburaţi de ultimele frămîntări din oraş, că această mulţime aşteaptă cu nerăbdare pronunţarea sentinţei şi că de acolo vin şi strigătele gălăgioşilor vînzători de apă.

Procuratorul începu prin a-l pofti pe marele preot în balcon, întrucît afară era o arşiţă cumplită ; dar Caiafa se scuză politicos : nu-şi putea îngădui acest lucru în ajun de sărbătoare. Pilat îşi tufli gluga pe capul său cu un început de chelie şi intră în subiect. Discuţia decurse în elină.

Procuratorul îl înştiinţă pe marele preot că a examinat cazul lui Yeshua Ha-Nozri şi a întărit sentinţa de condamnare la moarte.

Astfel, la pedeapsa capitală, care urma să fie aplicată în aceeaşi zi, erau condamnaţi trei tîlhari : Dismas, Hestas, Baraba iar, în afară de aceştia, şi numitul Yeshua Ha-Nozri. Primii doi, care aţîţaseră mulţimea la răscoală împotriva cezarului şi fuseseră prinşi, în urma unei lupte de autorităţile romane, nu-l priveau decît pe procurator, deci, nu intrau în discuţie. Pe ceilalţi doi, Baraba şi Ha-Nozri, puseseră mîna autorităţile locale şi-i osîndise Sinedriul. Potrivit legii, potrivit datinii, unuia dintre cei doi răufăcători trebuia să i se dea drumul în cinstea marii sărbători a Paştelui, care începea în ziua aceea. Aşadar, procuratorul vrea să ştie, pe care din cei doi răufăcători intenţionează să-l elibereze Sinedriul. Pe Baraba, sau pe Ha-Nozri ?

Caiafa dădu din cap, vrînd să arate că întrebarea îi este limpede, şi răspunse :

— Sinedriul cere să fie eliberat Baraba.

Procuratorul ştia prea bine că acesta va fi răspunsul marelui preot, dar ţelul lui era să arate că un asemenea răspuns îi trezeşte o adîncă uimire.

Ceea ce şi făcu Pilat cu multă iscusinţă. Arcurile sprîncenelor se săltară pe chipu-i semeţ şi procuratorul, mirat, îl privi drept în ochi pe marele preot.

— Mărturisesc, răspunsul acesta m-a uimit, rosti blînd procuratorul ; mă tem să nu fie vorba de o neînţelegere.

Şi Pilat lămuri mai pe larg ce voia să spună. Autorităţile romane nu atentează cîtuşi de puţin la drepturile autorităţilor locale religioase, marele preot ştie bine că aşa este. De data aceasta însă, e

neîndoielnic vorba de o greşeală. Şi îndreptarea acestei greşeli interesează, de bună seamă, autorităţile romane.

Într-adevăr, fărădelegile săvîrşite de Baraba şi de Ha-Nozri nu se puteau asemui în ceea ce priveşte gravitatea lor. Dacă al doilea, un om vădit nebun, se făcuse vinovat prin vorbele sale lipsite de noimă, rostite la Yerushalayim şi în alte cîteva locuri, primul purta povara unor fapte mult mai grave. Nu numai că-şi îngăduise să cheme poporul la răzvrătire, dar, la încercarea de a fi prins, îl ucisese pe unul din străjeri. Baraba este cu mult mai primejdios decît Ha-Nozri.

Ţinînd seama de cele arătate, procuratorul îl roagă pe marele preot să revizuiască hotărîrea luată şi să-l elibereze pe acela dintre cei doi osîndiţi, care se dovedeşte a fi mai puţin primejdios, şi acesta este, fără nici o îndoială, Ha-Nozri. Aşadar ?...

Cu glas încet, dar ferm, Caiafa arătă că Sinedriul a studiat cu luare-aminte faptele celor doi şi aduce pentru a doua oară la cunoştinţa procuratorului că intenţionează să-l pună în libertate pe Baraba.

— Cum ? Chiar şi după demersul meu ? Demersul făcut de cel a cărui persoană reprezintă puterea Romei ? Mare preot, repetă pentru a treia oară ce ai rostit.

— Şi pentru a treia oară îţi repet că-l vom pune în libertate pe Baraba, răspunse încet Caiafa.

Totul se sfîrşise şi cei doi nu mai aveau nimic a-şi spune. Ha-Nozri era pentru totdeauna pierdut, iar durerile cumplite, necrutătoare ale procuratorului nu mai avea cine să le tămăduiască ; ele nu aveau leac, în afară de moarte. Dar un alt gînd străfulgeră mintea lui Pilat. Aceeaşi mîhnire inexplicabilă, aceeaşi întristare adîncă, ce-l mai cuprinsese pe cînd şezuse în balcon, îi străbătea acum întreaga făptură. Încercă pe loc să şi-o explice şi explicaţia se dovedi ciudată : avea senzaţia tulbure că, vorbind cu cel osîndit, nu spusese tot ce avea de spus, nu ascultase tot ce se cuvenea să asculte.

Pilat alungă acest gînd, care-şi luă zborul într-o clipă, aşa cum venise. Îşi luă zborul, dar mîhnirea rămase la fel de inexplicabilă, căci nu i-o putu fireşte explica un alt gînd fugar, ce-i trecuse ca fulgerul prin minte, ca să se stingă de îndată — „Nemurirea... a venit nemurirea..." A cui nemurire venise ? Procuratorul nu înţelese acest lucru, dar gîndul la enigmatica nemurire îl făcu să îngheţe, aşa cum stătea — în bătaia soarelui dogoritor.

— Bine, zise Pilat, aşa să fie.

Întoarse capul şi îşi plimbă privirea în jur, uimit de schimbările petrecute. Pierise tufa încărcată de trandafiri înfloriţi, pieriseră chiparoşii ce străjuiau terasa de sus, şi granatul, şi desişul verde al grădinii, şi statuia albă ascunsă în desiş. Totul pierise ; prin faţa ochilor săi pluti o învolburare stacojie ; în ea se clătinau lujerele unor plante acvatice, care se urniră din loc cătînd cine ştie încotro, iar împreună cu ele, se urni şi Pilat. Acum îl stăpînea, arzîndu-l şi înăbuşindu-l, cea mai groaznică dintre mînii — mînia neputinţei.

— Mă înăbuş, rosti Pilat, mă înăbuş ! Cu mîna rece, jilavă, îşi smuci paftaua de la gulerul mantiei, şi aceasta căzu pe nisip.

— Astăzi e zăpuşeală, undeva s-a dezlănţuit furtuna, observă Caiafa, privind într-una chipul congestionat al procuratorului şi prevăzînd toate chinurile ce-l mai aşteaptă. „O, ce cumplită e luna Nisan în anul acesta !"

— Nu, zise Pilat, nu zăpuşeala e de vină, mă înăbuşă aerul pe care-l respir împreună cu tine, Caiafa, şi, îngustîndu-şi ochii, Pilat adăugă cu un zîmbet : Ia seama, mare preot !

Ochii negri ai marelui preot scăpărară şi — cu nimic mai prejos decît o făcuse Pilat puţin înainte — el aşternu pe chipul său o expresie de adîncă uimire.

— Ce mi-e dat să aud, procuratorule ? răspunse mîndru şi calm Caiafa. Mă ameninţi după sentinţa dată de Sinedriu, întărită de tine însuţi ? Oare e cu putinţă ? Ne-am obişnuit ca procuratorul roman să-şi măsoare vorbele înainte de a le rosti. De nu ne-ar auzi careva, hegemon !

Pilat îşi aţinti ochii stinşi spre marele preot şi, rînjind, îşi stoarse un zîmbet.

— Ce spui, mare preot ! Cine ar putea să ne audă aici, în clipa asta ? Mă crezi un băieţandru, Caiafa ? Ştiu ce spun şi unde spun. În jurul grădinii e un cordon de soldaţi, în jurul palatului, alt cordon ; nici un şoarece n-ar putea pătrunde aici ! Dar nu numai un şoarece, n-ar putea pătrunde nici ăla, cum îi zice... din Kiriat. Fiindcă veni vorba, îl cunoşti, mare preot ? Da... de-ar fi pătruns aici unul ca el, s-ar fi căit nespus, de asta cred că nu

te îndoieşti o clipă ? Şi să ştii, mare preot, de azi înainte n-ai să-ţi mai afli liniştea ! Nici tu, nici poporul tău — şi Pilat arătă cu mîna departe, spre dreapta, acolo unde sus de tot, în înalturi, se profila templul cuprins de învăpăierile soarelui — ţi-o spun eu, Pilat din Pont, călăreţul Lancea de Aur !

— Ştiu, ştiu, răspunse neînfricat Caiafa, cel cu barba neagră, iar ochii îi scăpărară. Înălţă mîna spre cer şi urmă : ştie poporul iudeu că-l urăşti de moarte, şi multe suferinţe ai să-i aduci, dar n-ai să-l poţi pierde ! Dumnezeu o să-l apere. O să ne audă, o să audă cezarul atotputernic şi o să ne ferească de cumplitul Pilat.

— O, nu ! strigă Pilat şi, după fiecare cuvînt rostit, se simţea tot mai uşurat : nu trebuia să se mai prefacă, nu era nevoie să-şi măsoare vorbele. Prea te-ai plîns de mine cezarului, şi acum e rîndul meu, Caiafa ! Acum are să zboare vestea, dar n-am să i-o trimit guvernatorului în Antiohia, şi nici la Roma, ci de-a dreptul la Capri, însuşi împăratului, ca să afle că voi, la Yerushalayim, îi scăpaţi de la moarte pe răzvrătiţii notorii. Şi voi potoli setea Yerushalayimului, dar nu cu apa din eleşteul lui Solomon, cum am vrut atunci spre binele vostru, nu, nu cu apă ! Adu-ţi aminte cum a trebuit să scot de pe pereţi scuturile cu însemnele împăratului, să mut oştile de pe un loc pe altul şi, vezi bine, a trebuit să vin, să văd cu ochii mei ce se petrece la voi ! Ţine minte ce-ţi spun, mare preot, ai să vezi aici, la Yerushalaym, multe cohorte, da, multe ! Sub zidurile oraşului va veni toată Legiunea Fulminanta, va veni călărimea arabă, atunci să

auzi tu plînset amar și gemete și atunci o să-ți amintești de Baraba cel salvat !

Chipul marelui preot se acoperi de pete roșii, ochii îi ardeau. Zîmbi, ca și procuratorul, rînjindu-și dinții, și răspunse :

— Crezi, oare, procuratorule, ceea ce spui în clipa asta ? Nu, nu crezi ! Ai vrut să-l lași slobod, ca să descurajeze poporul, să profaneze credința și să îngenuncheze poporul iudeu sub săbiile romanilor ! Dar eu, mare preot al iudeilor, cît voi trăi pe lume, nu voi îngădui să fie pîngărită credința și voi apăra poporul ! Mă auzi, Pilat ? Zicînd aceasta, Caiafa ridică mîna amenințător : Ascultă, procuratorule !

Caiafa tăcu, și procuratorului i se păru din nou că aude vuietul mării, rostogolindu-se pînă la zidurile grădinii lui Irod cel Mare. Venind de jos, vuietul se ridica pînă la picioarele, pînă la fața procuratorului ; în spatele lui, dincolo de aripile palatului, răsuna glasul alarmat al trîmbițelor, scrîșnetul greu al sutelor de picioare, zăngănit de arme. Procuratorul își dădu seama că infanteria romană pornise conform ordinului său și se îndrepta spre locul unde avea să se desfășoare parada înfricoșătoare pentru răsculați și tîlhari, din preajma execuției.

— Auzi, procuratorule ? repetă încet marele preot.

Cu dosul palmei, procuratorul își șterse fruntea umedă și rece, privi în pămînt, apoi, scrutînd cerul printre gene, văzu discul de foc al soarelui aproape deasupra creștetului său, iar umbra lui Caiafa — strînsă, chircită la coada unuia dintre lei, și spuse încet și nepăsător :

— Se apropie de amiază. Ne-am luat cu vorba, dar trebuie să continuăm.

Cerîndu-și scuze marelui preot în cuvintele cele mai alese, Pilat îl pofti să aștepte pe o bancă, la umbra magnoliei, pînă ce va chema persoanele menite să ia parte la o ultimă și scurtă consfătuire, și va mai da un ordin, relativ la execuție.

Caiafa se înclină politicos, ducîndu-și mîna la inimă, și rămase în grădină, iar Pilat se întoarse în balcon. Acolo îi ordonă secretarului care-l aștepta să-i poftească în grădină pe legatul legiunii, pe tribunul cohortei, pe cei doi membri ai Sinedriului, precum și pe șeful gărzii templului, care tocmai stăteau în așteptare pe terasa de jos a grădinii, într-un chioșc rotund cu havuz. Adăugînd că nu va întîrzia nici el să se alăture celor din grădină, Pilat se retrase în palat.

În timp ce secretarul îi chema pe cei ce urmau să ia parte la sfat, într-o încăpere cu storuri negre trase, cufundată în penumbră, procuratorul se întîlni cu un bărbat, al cărui chip era pe jumătate ascuns în glugă, deși razele soarelui, neputînd să pătrundă înăuntru, nu aveau cum să-l supere. Întrevederea a fost foarte scurtă. Procuratorul schimbă cu dînsul în șoaptă doar cîteva cuvinte, după care acesta se retrase, iar Pilat, traversînd colonada, ieși în grădină.

Acolo, în prezența tuturor celor pe care dorise să-i vadă, procuratorul declară solemn și rece că încuviințează osîndirea la moarte a lui Yeshua Ha-Nozri, informîndu-se totodată, oficial, la membrii

Sinedriului, căruia dintre răufăcători doresc ei să i se cruțe viața. Auzind numele lui Baraba, procuratorul zise :

— Foarte bine, apoi porunci secretarului să consemneze de îndată aceasta în protocol, strînse în pumn paftaua pe care i-o ridicase din nisip secretarul și rosti solemn : E timpul !

Porniră cu toții în jos, pe treptele scării largi de marmură, străjuite de doi pereți de trandafiri, ce răspîndeau un parfum amețitor, coborînd mereu mai jos spre zidul palatului, spre poarta ce dădea într-o piață largă, pietruită, la capătul căreia, de cealaltă parte, se înălțau coloanele și statuile din arenele Yerushalayimului.

De cum ieșiră din grădină în piață și grupul se urcă pe podiumul înalt și spațios de piatră, ce domina piața, Pilat, privind în jur printre gene, se lămuri asupra situației.

Drumul pe care-l străbătuse cu cîteva clipe mai înainte, adică drumul de la zidul palatului pînă la podium, era pustiu, în schimb, piața din fața sa dispăruse — o potopise mulțimea. Aceasta s-ar fi revărsat și peste podium, și peste acel drum rămas pustiu, dacă n-ar fi ținut-o în loc un rînd triplu de soldați din legiunea sebastiană la stînga lui Pilat, și acela al soldaților din cohorta auxiliară ituriană, la dreapta lui.

Așadar, Pilat se urcă pe podium, închizînd pleoapele și strîngînd în pumn cu străşnicie, mașinal și fără rost, paftaua aceea. Procuratorul închisese ochii nu pentru că-l orbise soarele, nu ! O făcuse, fiindcă nu voia să vadă grupul de osîndiți, care,

după cum știa prea bine, era acum împins în urma lui, pe podium.

Îndată ce mantia albă cu căptușeala sîngerie se ivi sus, pe stînca ce domina marea de oameni, Pilat, orbit, simți revărsîndu-i-se în urechi o undă sonoră : „Ha-a-a-a..." Întîi încet, venind de undeva de departe, de lîngă hipodrom, apoi, crescînd asemenea unui tunet, și, după ce-și păstră cîteva clipe tăria, începu să scadă. „M-au văzut", gîndi procuratorul. Dar n-apucă unda să se domolească cu totul, cînd alta își porni deodată colindul, vibrînd cu și mai mare putere decît cea dinainte, iar în această a doua undă se deslușea un clocot șuierător, aidoma clocotului iscat de un talaz în spume, în al cărui tumult se învălmășeau gemete răzlețe de femei. „Au fost suiți pe eșafod, își spuse Pilat ; gemetele sînt ale cîtorva femei strivite în vreme ce mulțimea s-a repezit înainte."

Așteptă un timp, știind că nici o forță nu ar putea sili mulțimea să amuțească, pînă ce nu se va revărsa tot ce se adunase într-însa, și nu va amuți singură.

Cînd clipa aceea veni, procuratorul își repezi în sus mîna dreaptă, și peste mulțime se așternu o tăcere desăvîrșită. Atunci, Pilat aspiră adînc-adînc în piept aerul fierbinte și strigă :

— În numele cezarului !... și glasul lui frînt pluti peste miile de capete.

În urechi îi vîjîi de cîteva ori un strigăt metalic — cohortele de soldați, avîntîndu-și lănciile și însemnele în aer, vuiră :

— Trăiască cezarul !

Pilat își ridică ochii drept în soare. Sub pleoape îi țîșni o flacără verde, care-i învălui creierul, și glasul lui răgușit străpunse văzduhul, peste mulțime, rostind în arameică.

— Patru nelegiuiți, arestați la Yerushalayim pentru omor și instigare la răscoală, pentru nesocotirea legilor și profanarea credinței, au fost osîndiți la o moarte rușinoasă — răstignirea. Osînda va fi îndeplinită îndată pe Golgota! Nelegiuiții — Dismas, Hestas, Baraba și Ha-Nozri — se și află în fața voastră!

Pilat arătă cu mîna spre dreapta, fără să-i vadă pe cei osîndiți, dar știind că sînt acolo, unde se cuvenea să fie.

Mulțimea îi răspunse printr-un vuiet prelung, parcă de mirare sau ușurare. Cînd vuietul se stinse, procuratorul urmă:

— Vor muri însă numai trei, fiindcă, după lege și datină, în cinstea sărbătorii Paștelui, unuia dintre osîndiți, la alegerea Micului Sinedriu și cu încuviințarea autorităților romane, generosul cezar îi redă viața demnă de dispreț!

Strigînd aceste cuvinte, Pilat auzea cum vuietul se stinge treptat, și peste tot și toate se așterne o liniște adîncă. Nu mai deslușea nici o suflare, nici un foșnet, ba chiar veni clipa cînd i se păru că pierise întreaga fire. Orașul pe care-l ura atîta murise, și doar el, procuratorul, mai rămăsese în picioare, singur, cu obrazul rezemat de cer, mistuit de razele pieptișe ale soarelui. Pilat mai tăcu vreo cîteva clipe, apoi strigă răspicat:

— Numele celui căruia i se va da drumul de îndată în fața voastră e...

Din nou făcu o pauză, înainte de a rosti numele, chibzuind dacă spusese tot ce se cuvenea, deoarece știa că orașul mort se va reînsufleți după ce el va fi rostit numele fericitului și nici una din vorbele sale nu se va mai putea auzi după aceea.

„Am spus tot? își șopti, fără glas, Pilat. Tot. Numele!"

Și, rostogolind litera „r" peste orașul învăluit în tăcere, procuratorul strigă:

— Bar-raba!

În clipa aceea i se păru că, țiuind strident, soarele plesni deasupra capului său, revărsîndu-și văpaia în urechile lui. Și, în văpăierea aceasta, se-nvolburau sălbatic urlete, țipete ascuțite, gemete, hohote de rîs și fluierături.

Pilat se întoarse și o porni înapoi, spre treptele ce coborau de pe podium, cu ochii la mozaicul pestriț al pardoselii de sub picioarele sale, ca să nu se poticnească. Știa că acum, în spatele lui, pe podium, zboară ca o grindină monede de bronz și curmale, că în mulțimea ce urlă, oamenii se cațără, strivindu-se unii pe alții, să vadă cu ochii lor minunea — cum se smulge din ghearele morții omul! Cum desfac legionarii frînghiile care-l legau, pricinuindu-i fără să vrea o durere ascuțită în brațele răsucite la interogatoriu, cum se schimonosește și geme acest om, schițînd totuși un zîmbet stupid, de nebun.

Procuratorul știa că în vremea asta, escorta însoțea spre treptele laterale pe cei trei cu mîinile legate, pentru a-i duce pe drumul dinspre apus, afară din oraș, pe Golgota. Pilat deschise ochii numai după ce ajunse în spatele podiumului, știind

că scăpase de primejdia de a-i mai vedea pe osîndiţi.

Prin vuietul mulţimii ce se potolea treptat se auzeau acum desluşit strigătele pătrunzătoare ale crainicilor, repetînd în limba arameică şi elină ceea ce procuratorul strigase cu cîteva clipe mai înainte. În afară de toate acestea, auzi apropiindu-se un tropot cadenţat de copite şi glasul trîmbiţei cîntînd o melodie scurtă şi veselă. Acestor sunete le răspunseră fluierăturile sfredelitoare ale copiilor căţăraţi pe acoperişurile caselor rînduite pe strada care ducea de la bazar spre piaţa hipodromului şi strigăte de „Ia seama !"

Un soldat, care stătea singuratic în partea pustie a pieţei, ţinînd în mînă un însemn, îl avîntă speriat, şi întreaga procesiune — procuratorul, legatul legiunii, secretarul şi escorta — se opri.

În trap tot mai întins, un grup de călăreţi ieşi ca vîntul în piaţă, ca, tăindu-i marginea, să ocolească mulţimea de oameni şi să se îndrepte spre Golgota, luînd-o pe drumul cel mai scurt, prin ulicioara de sub zidul de piatră, năpădit de viţă-de-vie.

Comandantul călăreţilor, un sirian, micuţ ca un băieţandru, tuciuriu ca un mulatru, ajungînd în goana calului în dreptul lui Pilat, strigă ceva cu glas subţire, scoţînd din teacă sabia. Calul iute, negru ca pana corbului, tot numai spume, se smuci, ridicîndu-se pe picioarele dinapoi. După ce vîrî sabia în teacă, tînărul comandant biciui calul peste grumaz, făcîndu-l să cadă pe picioare, şi porni în goană pe ulicioară, îndepărtîndu-se la galop. În urma lui, în rînduri de cîte trei, într-un nor de

praf, zburau călăreţii, şi vîrfurile lănciilor uşoare de bambus săltau ; pe dinaintea procuratorului treceau ca vîntul chipuri ce păreau şi mai întunecate în contrast cu turbanele albe şi dinţii sclipitori, ce şi-i arătau rînjind.

Stîrnind nori de praf, călăreţii pătrunseră în ulicioară, şi, ultimul care trecu prin faţa lui Pilat fu un soldat, în spate cu o trîmbiţă sclipind în soare.

Ferindu-se de praf cu o mînă şi strîmbîndu-se nemulţumit, Pilat porni mai departe, spre poarta grădinii palatului ; în urma lui veneau legatul, secretarul şi escorta.

Era în jurul orei zece dimineaţa.

Capitolul 3

AL ŞAPTELEA ARGUMENT

— Da, era în jurul orei zece dimineaţa, preastimate Ivan Nikolaevici, spuse profesorul.

Poetul îşi trecu palma peste faţă, ca omul care abia se trezeşte din somn, şi văzu că pe lacuri se lăsase seara. Oglinda apei se întunecase, şi o luntre uşoară aluneca în plescăit de vîsle şi chicotelile unei cetăţene pe care o plimba cineva. Băncile de pe alei se umpluseră de lume, dar tot numai pe trei din laturile pătratului, cea de a patra, unde şedeau interlocutorii noştri, rămînea pustie.

Deasupra Moscovei cerul parcă se spălăcise, şi în tării ieşea în relief luna plină, albă încă, nepoleită cu aur. Se respira mult mai uşor şi, sub tei, glasurile căpătaseră inflexiunile mai dulci ale serii.

„Cum de n-am băgat de seamă că ăsta a apucat să ticluiască o întreagă poveste? se întrebă Bezdomnîi, uimit la culme. S-a şi lăsat seara! Dar poate că n-a spus-o el, ci am adormit pur şi simplu, şi toate astea le-am visat?"

Totuşi trebuie să presupunem că profesorul i-o povestise, altfel am fi siliţi să admitem că acelaşi vis îl avusese şi Berlioz, pentru că, privindu-l cu luare-aminte pe profesor, drept în faţă, Mihail Alexandrovici zise:

— Povestirea dumneavoastră mi se pare extrem de interesantă, domnule profesor, cu toate că nu coincide de loc cu textele din Evanghelie.

— Vai de mine, făcu profesorul cu un zîmbet indulgent, de alţii nu m-aş mira, dar dumneavoastră trebuie să ştiţi că nimic din ceea ce scrie în Evanghelie nu s-a întîmplat vreodată şi, dacă începem să ne referim la Evanghelie, socotind-o drept sursă istorică... zîmbi iar, cu aceeaşi expresie pe faţă, şi-i luă piuitul lui Berlioz, pentru că repetase, cuvînt cu cuvînt, ceea ce îi spusese el însuşi lui Bezdomnîi, în timp ce străbăteau strada Bronnaia în drum spre Patriarşie prudî.

— Aşa e, încuviinţă Berlioz, dar mă tem că nimeni n-ar putea confirma că ceea ce ne-aţi povestit dumneavoastră s-a pretrecut în realitate.

— Ba nu! Are cine să confirme! exclamă profesorul, stîlcind cuvintele, dar pe un ton cum nu se poate mai convins şi, deodată, foarte misterios, le făcu iar celor doi prieteni semn să vină mai aproape.

Literaţii se aplecară spre el, unul din dreapta, altul din stînga, şi străinul urmă, dar de data asta fără nici un accent, care, dracu ştie cum, ba dispărea, ba apărea din nou:

— Adevărul e... aici profesorul se uită în jur, sperios şi urmă în şoaptă... că eu am fost de faţă la toate acestea. Am fost la Pilat din Pont pe balcon, şi în grădină, cînd vorbea cu Caiafa, şi lîngă eşafod, dar numai în taină, incognito, cum s-ar zice, aşa că, vă rog să nu suflaţi nimănui nici un cuvînt şi să păstraţi secretul, sst...

Urmă o tăcere, apoi Berlioz, palid la faţă, îl întrebă cu tremur în glas :

— De cînd... sînteţi la Moscova ?

— Păi adineauri, în clipa asta am sosit, îi răspunse fîstîcit profesorul şi abia acum celor doi prieteni le dădu prin cap să se uite bine în ochii lui, ca să se convingă că ochiul stîng, de culoare verde, e un ochi de nebun, iar dreptul e gol, negru şi mort.

„Uite cum s-a lămurit totul ! îşi zise Berlioz, tulburat şi dezorientat. A sosit un neamţ nebun sau s-a ţicnit adineauri, aici, pe malul lacului. Ce istorie !"

Da, într-adevăr, se lămurea totul : şi mult prea-ciudatul dejun la răposatul filozof Kant, şi aiurelile despre uleiul de floarea-soarelui, şi Annuşka, şi prezicerea că lui Berlioz i se va tăia capul, şi toate celelalte — hotărît lucru — profesorul era dement.

Berlioz realiză numaidecît ce avea de făcut. Lăsîndu-se pe speteaza băncii, în spatele profesorului, îi făcu lui Bezdomnîi un semn cu ochiul, vrînd să spună : „nu-l contrazice", dar poetul, fîstîcit, nu-l înţelese.

— Da, da, da, spunea excitat Berlioz, posibil... chiar foarte posibil să fi avut loc toate acestea — şi Pilat din Pont, şi balconul, şi restul... Dar dumneavoastră aţi venit singur sau cu soţia ?

— Singur, singur, sînt totdeauna singur, răspunse profesorul cu amărăciune.

— Dar unde vi-s bagajele, domnule profesor ? urmă insinuant Berlioz. La hotelul „Metropol" ? Unde aţi tras ?

— Eu ?... Nicăieri, răspunse neamţul cel smintit, rătăcind cu ochiu-i verde, nebun şi trist, peste Patriarşie prudî.

— Cum ?... Dar... unde o să locuiţi ?

— În apartamentul dumneavoastră, trînti deodată pe un ton familiar nebunul, făcîndu-i cu ochiul.

— Sînt... sînt încîntat... mormăi Berlioz, dar, credeţi-mă, la mine n-o să vă simţiţi comod, pe cînd la „Metropol" sînt nişte camere splendide, e un hotel de prim rang...

— Şi nici diavolul nu există ? îl întrebă hodoronc-tronc bolnavul pe Ivan Nikolaevici.

— Nici diavolul...

— Nu-l contrazice, şopti abia mişcîndu-şi buzele Berlioz, trăgîndu-se iute în spatele profesorului şi făcînd semne poetului.

— Nu există nici un diavol ! strigă exact ce nu trebuia Ivan Nikolaevici, zăpăcit de toată această aiureală. Ce pacoste pe capul nostru ! Ia nu mai face pe nebunul !

Auzind acestea, nebunul izbucni într-un rîs atît de răsunător, încît o vrabie îşi luă zborul din teiul ce-şi întindea crengile deasupra capetelor celor trei.

— Foarte interesant, zise profesorul, cutremurîndu-se de rîs ; cum vine asta ? La dumneavoastră orice cauţi nu găseşti ! Îşi curmă brusc hohotele şi, lucru pe deplin explicabil la o boală psihică, după accesul de veselie, căzu în cealaltă extremă, se enervă şi strigă aspru : Şi va să zică, nu există ?

— Liniştiţi-vă, liniştiţi-vă, domnule profesor, mormăi Berlioz, temîndu-se să-l enerveze pe bolnav. Rămîneţi aici o clipă cu tovarăşul Bezdomnîi,

iar eu mă reped pînă la colţ să dau un telefon, după care vă conducem unde veţi dori dumneavoastră. Doar n-o să vă descurcaţi singur în oraş !

Trebuie să recunoaştem că planul lui Berlioz era judicios : să ajungă pînă la primul telefon public şi să comunice la Biroul de evidenţă a străinilor că iată, cutare consultant venit din străinătate se află la Patriarşie prudî într-o stare vădită de demenţă. Deci, se impune luarea unor măsuri, altfel se pot isca cine ştie ce încurcături şi neplăceri.

— Vreţi să daţi un telefon ? Bine, daţi, încuviinţă trist bolnavul şi, deodată, îl rugă pătimaş pe Berlioz : Dar, vă implor, acum la despărţire, credeţi cel puţin în existenţa diavolului ! Mai mult nu vă cer. Să ştiţi că pentru dovedirea acestui adevăr există un al şaptelea argument, cel mai temeinic ! De altfel, o să vi se prezinte de îndată.

— Bine, bine, îl linişti cu o falsă blîndeţe Berlioz şi, făcîndu-i cu ochiul poetului amărît, căruia nu-i surîdea de fel perspectiva de a-l păzi pe neamţul dement, părăsi malul lacului, îndreptîndu-se spre ieşirea de la intersecţia străzii Bronnaia cu stradela Ermolaevski.

Îndată ce-l văzu îndepărtîndu-se, profesorul parcă se înzdrăveni şi se lumină la faţă.

— Mihail Alexandrovici ! strigă el.

Acesta tresări, întoarse capul, dar căută să se liniştească cu gîndul că profesorul putea să-i cunoască numele tot din ziare.

El însă, făcîndu-şi mîinile pîlnie, strigă :

— Dacă vreţi, dau dispoziţie să se trimită imediat o telegramă unchiului dumneavoastră la Kiev ?

Berlioz se cutremură din nou ! De unde ştia nebunul de existenţa unchiului de la Kiev ? Despre asta era sigur că nu scrisese nimic nici o gazetă. Ehei, nu cumva are dreptate Bezdomnîi ? Dacă actele neamţului sînt false ? Ah, ce individ ciudat... Da, da, trebuie să telefoneze, să telefoneze numaidecît ! Acolo o să se lămurească în doi timpi şi trei mişcări ce-i cu el.

Şi, fără să mai asculte ce-i striga profesorul, Berlioz fugi mai departe.

Chiar lîngă ieşirea în strada Bronnaia, în întîmpinarea redactorului-şef se ridică de pe o bancă un cetăţean semănînd leit cu cel care se întrupase mai înainte, în lumina soarelui, din pîcla deasă a arşiţei. Numai că acum nu mai era străveziu, aerian, ci un individ obişnuit, din carne şi oase, şi în întunericul ce se lăsa, Berlioz îi văzu bine mustăţile mari, ca nişte pene de găină, ochii mici, ironici, de om băut, şi nişte pantaloni cadrilaţi, traşi în sus, lăsînd să i se vadă ciorapii albi, jegoşi.

Mihail Alexandrovici se dădu înapoi, dar se consolă îndată, socotind că este o coincidenţă stupidă şi că, în general nu era momentul potrivit să se gîndească la această problemă.

— Căutaţi portiţa turnantă, cetăţene ? se interesă tipul cadrilat, cu o voce dogită de tenor. Poftiţi pe aici ! Drept înainte, şi ieşiţi unde trebuie. Pentru indicaţie... ar trebui să faceţi cinste... aşa, ca să se poată drege cu o litruţă... un fost dirijor de cor !... Strîmbîndu-se, individul îşi smulse de pe scăfîrlie şepcuţa de jocheu.

Berlioz nu mai stătu să-l asculte pe dirijorul de cor milog și scălîmbăiat, se apropie în fugă de portița turnantă și puse mîna pe ea. O întoarse și era gata să pășească pe șine, cînd îl izbi în față o lumină roșie și albă : în cutia ei de sticlă se aprinse inscripția : „Atenție la tramvai".

Și numaidecît, veni în goană și tramvaiul care cotea de pe Ermolaevski pe Bronnaia, pe o linie nouă, trasă de curînd. Întoarse și, ieșind la drum drept, se lumină deodată în interior, scoase un urlet și își mări viteza.

Prudentul Berlioz, deși stătea într-un loc ferit, se gîndi să se întoarcă la adăpostul porții turnante ; își mută mîna pe o altă aripă și făcu un pas înapoi. Dar, deodată, mîna îi lunecă și scăpă aripa portiței de metal, un picior, ca pe ghețuș, prinse a-i aluneca pe caldarîmul ce cobora în pantă spre șine, celălalt picior i se săltă în sus, și Berlioz fu proiectat drept pe șine.

Încercînd să se agațe de ceva, căzu pe spate, lovindu-se nu prea tare de caldarîm și apucă să vadă sus, pe cer, nu mai știu dacă în dreapta sau în stînga, luna poleită în aur. Avu timp să se întoarcă pe o parte, să-și tragă înnebunit, dintr-o smucitură, picioarele spre burtă și, răsucindu-se, văzu limpede zburînd spre el impetuos fața albă de groază a vatmaniței, precum și basmaua ei roșie. Berlioz nu scoase nici un strigăt, dar în jurul lui toată strada prinse a țipa cu glasuri ascuțite de femei.

Vătmănița frînă cu disperare, tramvaiul se lăsă cu botul în pămînt, după care se săltă brusc și, prefăcute în țăndări, geamurile vagonului zburară

cît colo zornăind. În mintea lui Berlioz cineva striga cu groază „E cu putință ?" Din nou, pentru ultima oară, sclipi discul lunii, dar de astă dată destrămîndu-se bucăți-bucăți, apoi se lăsă noaptea.

Tramvaiul îl acoperi pe Berlioz și, lîngă grilajul aleii, fu aruncat pe panta pietruită un obiect rotund, întunecat. Rostogolindu-se, porni în salturi pe caldarîm.

Era capul retezat al lui Berlioz.

Capitolul 4

URMĂRIREA

Țipetele isterice ale femeilor se potoliră, fluierăturile milițienilor se stinseră, două mașini sanitare transportară : una, la morgă, trupul decapitat și capul tăiat, cealaltă, la spital, pe frumoasa vătmăniță rănită de cioburi ; măturătorii cu șorțuri albe strînseră și aruncară sticla spartă, presărînd nisip peste băltoacele de sînge, iar Ivan Nikolaevici, cum se prăbușise pe bancă, atunci cînd alergase spre locul nenorocirii — așa rămăsese. Încercase de cîteva ori să se ridice, dar picioarele nu-l ascultau ; pe Bezdomnîi îl lovise un fel de dambla.

Poetul se repezise spre portița turnantă de îndată ce auzi primul răcnet și văzu capul retezat săltînd pe caldarîm. Înnebunit de groază, se prăbușise pe bancă, mușcîndu-și mîna pînă la sînge. Uitase desigur de neamțul țicnit și se străduia să înțeleagă un singur lucru — cum de era cu putință ! Adineauri vorbise cu Berlioz și peste cîteva clipe numai, capul...

Pe alee, oamenii treceau în goană prin fața poetului, zguduiți de cele întîmplate ; se auzeau exclamații de groază, Ivan Nikolaevici însă nu înregistra nici o vorbă. Dar alături, pe alee, se ciocniră pe neașteptate două femei, și una din ele, cu nasul

ascuțit, în capul gol, striga chiar lîngă urechea lui, celeilalte :

— ...Annușka, Annușka noastră ! de pe Sadovaia ! E mîna ei ! Ea a făcut-o... A cumpărat de la băcănie ulei de floarea-soarelui și a spart din întîmplare sticla de un litru, lovind-o de portița turnantă. Și-a mînjit fusta toată și ce-a mai înjurat, vai, ce-a mai înjurat !... Dumnealui, sărmanul, o fi alunecat pesemne și s-a rostogolit pe șine...

Din tot ce strigase femeia, în creierul zdruncinat al lui Ivan Nikolaevici se înfipse un singur cuvînt : „Annușka"...

— Annușka... Annușka ?... mormăi poetul, aruncînd împrejur priviri alarmate. Dați-mi voie, dați-mi voie...

De numele Annușkăi se prinseră cuvintele „ulei de floarea-soarelui", iar apoi, nu se știe de ce, „Pilat din Pont". Poetul îl lăsă la o parte pe Pilat și se apucă să-și adune gîndurile începînd de la cuvîntul „Annușka". Totul se înlănțui în cîteva clipe, ducînd la profesorul nebun.

„Dați-mi voie ! El a zis că ședința nu se va ține, pentru că Annușka a vărsat uleiul. Și poftim, ședința nu se va mai ține ! Dar nu numai atît, n-a zis el că lui Berlioz o să-i taie capul o femeie ? ! Da, da, da ! Și doar vatmanul era o femeie ! Cum vine asta !"

Nu mai rămînea nici pic de îndoială, consultantul misterios cunoscuse dinainte, cu precizie, tot tabloul morții cumplite a lui Berlioz. Și, îndată, două gînduri pătrunseră în mintea poetului. Primul : „Prostii, nu-i de loc nebun !" Și al doilea : „Nu cumva chiar el a pus totul la cale ?"

„Dar cum, vă întreb, cum ? Stai că aflăm noi !"

După o luptă cu sine însuşi, Ivan Nikolaevici se ridică de pe bancă şi se repezi înapoi, acolo unde stătuse de vorbă cu profesorul. Din fericire, acesta nu plecase.

Pe Bronnaia se şi aprinseseră felinarele, iar deasupra lacurilor se înălţa luna aurie, şi în lumina ei, înşelătoare ca totdeauna, lui Ivan Nikolaevici i se păru că nebunul ţine la subţioară o spadă, nu bastonul.

Bătrînul dirijor de cor în retragere şedea alături, pe locul unde stătuse mai adineauri Ivan Nikolaevici. Acum dirijorul arborase pe nas un pince-nez, de care se vedea bine că nu avea nevoie, cu un geam lipsă, iar celălalt crăpat, ceea ce-l făcea şi mai dezgustător decît atunci cînd îi arătase lui Berlioz drumul spre linia tramvaiului.

Simţind că-i îngheaţă sîngele în vine, Ivan se apropie de profesor şi, privindu-i atent faţa, se convinse că nu vădeşte şi nici nu a vădit vreun semn de demenţă.

— Mărturiseşte, cine eşti dumneata ? îl întrebă cu voce surdă Ivan.

Străinul se încruntă, îl privi de parcă îl vedea pentru întîia oară, şi-i răspunse duşmănos :

— La mine nu înţeleg... rus nu vorbeşte...

— Dumnealor nu înţeleg, se amestecă în vorbă, de pe banca lui, dirijorul de cor, deşi nimeni nu-l rugase să traducă spusele străinului.

— Nu te preface ! urmă ameninţător Ivan, simţind un fior de gheaţă sub lingurea. Adineauri vorbeai perfect ruseşte. Nu eşti neamţ şi nici profesor ! Eşti ucigaş şi spion !... Actele ! strigă Ivan cu înverşunare.

Misteriosul profesor dădu din umeri cu o grimasă de dezgust, şi gura lui, strîmbă şi aşa, se strîmbă şi mai rău.

— Cetăţene ! se băgă din nou pe fir dirijorul abject, ia spune-mi, de ce-l sîcîi pe acest turist străin ? Pentru asta vei fi tras la răspundere cu toată severitatea !

Iar profesorul suspect îşi luă un aer trufaş, îi întoarse poetului spatele şi plecă. Ivan simţi că-şi pierde uzul raţiunii. Sufocîndu-se, se adresă dirijorului :

— Hei, cetăţene, ajută-mă să pun mîna pe criminal ! Eşti dator s-o faci !

Dirijorul se învioră la culme, sări în picioare şi răcni :

— Care-i criminalul ? Unde-i ? Să-l văd ! Un infractor străin ? Ochii începură să-i joace de bucurie. Asta ? Păi dacă-i criminal, întîi şi întîi trebuie să strigăm „ajutor". Altfel ne scapă. Ia, haide, să strigăm amîndoi o dată ! Şi dirijorul deschise gura, ca şi cînd s-ar fi pregătit să zbiere.

Ivan, descumpănit, îi dădu ascultare poznaşului şi strigă : „Ajutor !", dirijorul însă îl trase pe sfoară şi tăcu mîlc.

Strigătul stingher, răguşit, al lui Ivan rămase fără rezultat. Două june se traseră speriate din calea lui, şi poetul auzi un glas spunînd : „E beat".

— Aha, va să zică, eşti înţeles cu el ? urlă mînios Ivan. De ce îţi baţi joc de mine ? Dă-mi drumul !

Se repezi la dreapta şi dirijorul tot la dreapta, Ivan la stînga, şi dirijorul tot la stînga.

— Mă împiedici cu bună ştiinţă, dinadins ? zbiera Ivan, turbat de furie. Şi pe tine te dau pe mîna miliţiei !

Încercă să-l apuce de mînecă pe ticălos, dar stîngaci, fără succes, şi, în aceeaşi clipă, dirijorul pieri, de parcă l-ar fi înghiţit pămîntul.

— Ah ! făcu Ivan şi, aruncînd ochii în zare, îl văzu pe necunoscutul odios, gata s-o ia pe stradela Patriarşie. Nu era singur. Dirijorul de cor, individ mai mult decît suspect, apucase să i se alăture. Dar nu numai atît. Al treilea din grup, răsărit nu se ştie de unde, era un motan uriaş, gras cît un porc, negru ca tăciunele, cu nişte mustăţi de cavalerist date dracului. Cei trei porniră pe stradelă, motanul mergînd doar pe labele dinapoi.

Ivan se luă după răufăcători, dar se convinse pe dată că va fi foarte greu să-i ajungă.

Cei trei străbătură stradela cît ai clipi, luînd-o apoi pe Spiridonovka. Cu toate că Ivan grăbea mereu pasul, distanţa dintre urmăritor şi cei urmăriţi nu se micşora de fel, şi poetul nici nu-şi dădu seama cum, după liniştita Spiridonovka, se pomeni lîngă Poarta Nikitskie, unde situaţia se complică şi mai mult. Aici era înghesuiala mare şi, pe deasupra, banda de tîlhari socoti locul potrivit ca să recurgă la un procedeu banditesc preferat : să se retragă, împrăştiindu-se care încotro.

Cu o dibăcie magistrală, dirijorul se agăţă în plin mers de autobuzul ce gonea spre piaţa Arbat şi se topi. Pierzînd pe unul din cei trei răufăcători, Ivan îşi concentră atenţia asupra motanului şi văzu cum acest motan ciudat se apropie de vagonul „A", oprit în staţie, cum îmbrînci cu neobrăzare jos de

pe scară o femeie, care scoase un ţipăt strident, şi, agăţîndu-se cu laba de bară, să nu-şi piardă echilibrul, încercă chiar să-i arunce încasatoarei, prin fereastra deschisă din cauza zăpuşelii, o grivnă pentru bilet.

Purtarea motanului îl uimi la culme pe Ivan, care încremeni ca o statuie lîngă uşa băcăniei din colţ, şi-l cuprinse uimirea pentru a doua oară, văzînd atitudinea încasatoarei. Îndată ce zări motanul căţărîndu-se în tramvai, femeia strigă, tremurînd toată de furie :

— Motanii n-au acces în tramvai ! Nu-i voie cu motani. Z-zît ! Dă-te jos, de nu — chem miliţia !

Atît pe încasatoare, cît şi pe călători nu-i uimea întîmplarea în sine — că un motan se suie în tramvai, ci faptul că motanul intenţionează să ia bilet.

La drept vorbind, el se dovedi nu numai un animal solvabil, dar şi disciplinat. Chiar de la prima interpelare a încasatoarei îşi încetă asaltul, coborî şi se instală în staţie, netezindu-şi mustăţile cu grivna. Dar îndată ce încasatoarea smuci sfoara, dînd semnalul de plecare, şi tramvaiul se urni din loc, motanul procedă ca orice individ dat jos cu sila, dar care trebuie neapărat să meargă cu tramvaiul. Lăsă să treacă prin faţa lui toate cele trei vagoane, sări pe tamponul celui din urmă, îşi înfipse ghearele într-un tub de cauciuc ce ieşea din peretele vagonului şi călători în voie, economisind şi o grivnă.

Atent la parşivul de motan, poetul era gata-gata să-l piardă pe cel mai important dintre tîlhari — pe profesor. Din fericire, acesta nu apucase s-o şteargă. La capătul străzii Bolşaia Nikitskaia, sau

al străzii Herzen, în mijlocul mulțimii ce se îmbulzea, Ivan îi zări bereta cenușie. Cît ai clipi, își făcu loc într-acolo. Dar nu avea noroc. Grăbi pasul, o luă la trap, îmbrîncindu-i pe trecători ; cu toate acestea nu izbuti să se apropie nici un centimetru de profesor.

Deși era enervat la culme, îl uluia totuși repeziciunea supranaturală cu care se desfășura urmărirea. Nu se scurseră nici douăzeci de secunde de cînd lăsase în urmă Poarta Nikitskie, că pe Ivan Nikolaevici îl și orbiră luminile din piața Arbat. Cîteva clipe încă și iată o ulicioară întunecoasă cu trotuare strîmbe, unde Ivan Nikolaevici se prăbuși cu zgomot și se răni la genunchi. Din nou o magistrală scăldată în lumini — strada Kropotkin, apoi încă o ulicioară, apoi Ostojenka, și o altă ulicioară mohorîtă, murdară, zgîrcit luminată. Aici, Ivan Nikolaevici îl pierdu pe cel de care avea atîta nevoie. Profesorul dispăruse.

Poetul își pierdu cumpătul, dar nu pentru multă vreme : deodată presupuse că profesorul trebuie să fie negreșit în casa Nr. 13 și neapărat în apartamentul 47.

Dînd buzna pe ușa imobilului, Ivan Nikolaevici urcă valvîrtej pînă la etajul întîi, găsi numaidecît apartamentul și sună la ușă, nerăbdător. Nu trebui să aștepte mult, îi deschise o fetiță de vreo cinci ani, care, fără să-l întrebe o vorbă, o șterse numaidecît.

În vestibulul imens, lăsat într-o totală paragină, abia luminat de un bec chior atîrnat sub tavanul negru de murdărie, spînzura pe un perete o bicicletă fără pneuri, un cufăr uriaș, ferecat, se afla în mijlocul încăperii, iar pe polița cuierului cineva aruncase o căciulă cu clape, ce atîrnau, lungi, în jos. De după una din uși, la radio, o voce sonoră de bărbat recita niște versuri, pe un ton furios.

Cu toate că se afla într-o casă străină, Ivan Nikolaevici nu-și pierdu de loc prezența de spirit, ci o luă drept spre coridor, judecînd astfel : „S-a ascuns, desigur, în baie". Coridorul era cufundat în beznă. După ce bîjbîi o vreme, lovindu-se de pereți, zări sub o ușă o fîșie slabă de lumină ; dibui prin întuneric clanța și o trase ușor spre el. Cîrligul sări, și Ivan se pomeni chiar în camera de baie, spunîndu-și că avusese noroc.

De fapt, nu dăduse peste el norocul de care ar fi avut nevoie ! Îl învălui o căldură jilavă, și, la lumina jarului ce mocnea sub cazanul de baie, zări niște albii mari atîrnînd pe perete, și cada, toată numai pete negre, oribile, pe locurile unde căzuse smalțul. În cadă stătea în picioare, cu un burete în mînă, o cetățeană goală-pușcă, plină de clăbuc. Își îngustă ochii miopi, ațintindu-i asupra lui Ivan, care dăduse buzna în baie, și, luîndu-l, se vede, drept altcineva, în lumina aceea de iad, spuse încet, amuzată :

— Kiriușka ! Lasă-te de prostii ! Ai înnebunit ? Feodor Ivanovici trebuie să se întoarcă dintr-o clipă în alta. Ieși imediat de-aici ! Și-l amenință pe Ivan cu buretele.

Neînțelegerea era vădită, și vina o purta, desigur, Ivan Nikolaevici, care însă nu avea de gînd s-o recunoască și, după ce exclamă mustrător : „Desfrînato !" — se pomeni, cine știe cum, în bucătărie. Era pustie la ora aceea. Pe mașina de gătit, în pe-

umbră, vreo zece primusuri stinse stăteau mute. Prelingîndu-se prin geamul murdar, nespălat de ani de zile, o rază de lună lumina cu zgîrcenie ungherul unde atîrna o icoană uitată, încărcată de praf și pînze de păianjen, de după care ieșeau capetele a două lumînări mari de cununie. Sub icoana mare atîrna, prinsă într-un ac, o iconiță de hîrtie.

Nimeni nu știe ce gînd puse atunci stăpînire pe Ivan, dar înainte de a se îndrepta spre intrarea de serviciu își însuși una din lumînări și iconița de hîrtie. Părăsi apartamentul anonim, înzestrat cu aceste obiecte, mormăind ceva, rușinat la gîndul întîmplării prin care trecuse cu cîteva clipe mai înainte în baie și încercînd, fără să vrea, să ghicească cine putea fi neobrăzatul de Kiriușka, și dacă nu cumva căciula aceea scîrboasă cu clape era a lui.

În ulicioara pustie și tristă, poetul se uită în jur, căutîndu-l pe fugar, care nu se vedea însă nicăieri. Atunci, Ivan își spuse cu hotărîre :

— Sigur că da, e la rîul Moscova ! Înainte, marș !

S-ar fi cuvenit, poate, ca Ivan Nikolaevici să fie întrebat de ce era atît de convins că profesorul se dusese tocmai la rîul Moscova și nu în altă parte ? Din nenorocire însă, n-avea cine să-l întrebe ! Ulicioara aceea mizerabilă era pustie...

După un timp foarte scurt, Ivan Nikolaevici putu fi văzut pe treptele de granit ce coborau spre rîul Moscova.

Își scoase hainele, dîndu-le în grija unui bărbos simpatic care fuma o țigară de el răsucită ; pe jos, alături, zăcea o bluză rusească albă, ruptă, și niște ghete scîlciate, cu șireturile desfăcute. Ca să se mai răcorească, Ivan dădu din mîini și se aruncă în apă

cu mișcări de atlet. I se tăie răsuflarea, atît de rece era apa, și-i trecu chiar prin minte că nu va putea ieși la suprafață. Dar izbuti să iasă, pufăind și gîfîind, cu ochii rotunjiți de groază, și porni înot în apa neagră cu miros de păcură, printre zigzagurile frînte ale felinarelor de pe chei.

Cînd, ud leoarcă, urcă, sărind treptele, spre locul unde își lăsase hainele în paza bărbosului, constată că dispăruseră nu numai hainele, ci și păzitorul lor, adică însuși bărbosul. În locul unde zăcuse mormanul de haine, rămăseseră doar niște izmene vărgate, bluza rusească ruptă, lumînarea, iconița și o cutie de chibrituri. Cuprins de o furie neputincioasă, Ivan amenință cu pumnul pe cineva nevăzut și se înveșmîntă în lucrurile ce-i fuseseră lăsate.

Pe loc începură să-l sîcîie două gînduri. În primul rînd, faptul că-i dispăruse legitimația de membru al MASSOLIT-ului, de care nu se despărțea niciodată, și în al doilea rînd, dacă va reuși, în halul în care era, să treacă nestingherit prin Moscova. Oricum, era în izmene !... Asta, ce-i drept, nu privea pe nimeni, totuși n-ar fi fost exclus să se agațe careva de el și să-l oprească !

Ivan rupse nasturii de la cracii izmenelor, contînd că poate așa or să treacă drept pantaloni de vară, luă iconița, lumînarea și chibriturile și porni la drum, spunîndu-și :

— La „Griboedov" ! Fără nici o îndoială că e acolo !

Orașul își începuse viața nocturnă. Prin colb, zăngănind din lanțuri, treceau în zbor camioane, și pe platformele lor, pe saci, zăceau cu burta în sus niște bărbați. Ferestrele caselor erau deschise. La

fiecare din ele ardea o lampă sub un abajur portocaliu, și prin toate ferestrele, prin toate ușile, din toate gangurile, de pe acoperișuri și poduri, din subsoluri și curți răzbea urletul răgușit al polonezei din opera Evgheni Oneghin.

Temerile lui Ivan Nikolaevici se adeveriră întru totul : atrăgea atenția trecătorilor, care întorceau capul după el. În consecință, luă hotărîrea să ocolească străzile mari și să se strecoare prin ulicioare, unde lumea nu era atît de sîcîitoare, și unde avea mai puține șanse să se agațe cineva de un om desculț, exasperîndu-l cu întrebări la adresa izmenelor, care nu voiau în ruptul capului să pară niște pantaloni obișnuiți, decenți.

Se adînci deci în labirintul tainic al străduțelor din Arbat, furișîndu-se tot pe lîngă ziduri și privind speriat cu coada ochiului ; la orice pas arunca priviri în jur și din cînd în cînd se ascundea în porțile caselor, ocolind intersecțiile de străzi cu semnale luminoase și fastuoasele clădiri ale ambasadelor.

Și în tot timpul drumului, îl chinui nespus, urmîndu-l pas cu pas, o nevăzută orchestră ce acompania o voce profundă de bas, care-și cînta dragostea pentru Tatiana.

Capitolul 5

S-A PETRECUT LA „GRIBOEDOV"

Pe bulevardul circular, în fundul unei grădini anemice, despărțită de trotuar printr-un grilaj de fier forjat, se afla o casă veche cu etaj, de culoare crem. Un mic spațiu din fața casei era asfaltat ; iarna, pe locul acela se înălța un troian de zăpadă cu o lopată înfiptă în vîrf, iar vara, el devenea o superbă terasă de restaurant, cu umbrar de pînză.

Casei i se spunea „Casa Griboedov", întrucît aparținuse cîndva, zice-se, unei mătuși de-a scriitorului Alexandr Sergheevici Griboedov. De-i aparținuse sau nu, asta nu știm precis. Ba, după cîte ne amintim, Griboedov nu a avut nici o mătușă proprietară de imobil... Casa purta însă acest nume. Mai mult decît atît un mare palavragiu moscovit povestea că la etaj, în sala rotundă cu coloane, vestitul scriitor ar fi citit acestei mătuși, tolănită pe sofa, fragmente din *Prea multă minte strică*. Deși, naiba știe, i-o fi citit poate, dar asta n-are importanță !

Important este că în prezent casa aparținea acelui MASSOLIT, pe care-l condusese nefericitul Mihail Alexandrovici Berlioz, înainte să-și facă apariția la Patriarșie prudî.

Urmînd exemplul membrilor MASSOLIT-ului, nimeni nu spunea „Casa Griboedov", ci pur și simplu „Griboedov" ; „Ieri am stat două ceasuri la coadă, la Griboedov." „Şi, ai rezolvat ?" „Am obținut o lună de zile la Ialta." „Bravo !" sau : „Du-te la Berlioz, astăzi, de la patru la cinci, are audiențe la Griboedov"... și așa mai departe.

MASSOLIT-ul se instalase la Griboedov cum nu se poate mai bine și mai intim. Oricine intra acolo lua involuntar cunoștință întîi și întîi de anunțurile diferitelor cercuri sportive și contempla fotografiile în grup și individuale ale membrilor MASSOLIT-ului, care (fotografiile) umpleau de jos pînă sus pereții scării ce ducea la etaj.

La etaj, pe prima ușă se lăfăia o inscripție cît toate zilele : „Secția Pescari — Vilegiaturiști", și tot aici era înfățișat un caras prins în cîrligul unei undițe.

Pe ușa camerei cu Nr. 2 se afla o inscripție oarecum stranie : „Deplasări de creație pentru o zi. Adresați-vă tov. M. V. Podlojnaia."

Ușa următoare purta o inscripție scurtă, dar mai mult decît stranie „Perelîghino". Apoi, vizitatorului ocazional al „Casei Griboedov" începeau să-i fugă ochii în toate părțile pe variatele și multiplele inscripții ce împestrițau ușile din lemn de nuc ale mătușii : „Numerele de ordine pentru hîrtie se eliberează la Pokliovkina", „Casieria", „Plata în numerar, individual, a autorilor de scheciuri".

Dacă izbuteai să străpungi coada nesfîrșită ce se întindea pînă jos la poartă, puteai vedea inscripția

de pe ușa la care lumea dădea năvală fără o clipă de răgaz : „Spațiul locativ".

Dincolo de „Spațiul locativ" ți se dezvăluia privirilor un afiș splendid, reprezentînd o stîncă, iar pe creasta stîncii, înfășurat în burcă, un călăreț cu o armă în bandulieră. Mai jos — palmieri și un balcon, iar în balcon, un tînăr moțat, privind undeva spre cer cu niște ochi nespus de vioi și ținînd în mînă un stilou. Tot acolo scria : „Concedii complexe de creație, de la două săptămîni (schiță-nuvelă), pînă la un an (roman-trilogie) Ialta, Sunk-Su, Borovoe, Tihidziri, Mahidjauri, Leningrad (Palatul de Iarnă)". Şi în fața acestei uși era coadă, dar nu cine știe ce, așa cam la vreo sută cincizeci de persoane.

Apoi, supunîndu-se cotiturilor, urcușurilor și coborîșurilor capricioase ale „Casei Griboedov", urmau „Consiliul de conducere al MASSOLIT"-ului, „Casieriile Nr. 2, 3, 4, 5", „Colegiul redacțional", „Președintele MASSOLIT"-ului, „Sala de biliard", tot soiul de unități auxiliare și, în sfîrșit, acea sală rotundă cu coloane, unde mătușa se desfătase ascultînd comedia genialului său nepot.

Nimerind la „Griboedov", orice vizitator își dădea seama pe loc, dacă, bineînțeles, nu era cretin de-a binelea, ce minunat o duc acești norocoși membri ai MASSOLIT-ului și numaidecît prindea să-l roadă o neagră invidie. Urmau neîntîrziat reproșuri amare adresate cerului care nu avusese grijă să-l înzestreze la naștere și pe el cu talent literar, fără de care, firește, nu era cazul să rîv-

nească la un carnet de membru al MASSOLIT-ului, un carnet maro, cu chenar auriu, mirosind a piele scumpă — carnet pe care nu era moscovit să nu-l cunoască.

Oare s-ar putea spune ceva în apărarea invidiei ? Este fără îndoială un sentiment urît, dar trebuie să ne punem în situația vizitatorului. Ceea ce vedea el la etaj nu era totul, ba era chiar departe de a fi totul. Întreg parterul casei îl ocupa restaurantul. Și ce restaurant ! Pe bună dreptate era socotit cel mai minunat din Moscova. Și nu numai pentru că ocupa două săli mari cu tavanul boltit, cu picturi reprezentînd cai liliachii cu coame asiriene ; nu numai pentru că la fiecare masă era o lampă învelită cu un mic șal, nu numai pentru că acolo nu putea pătrunde primul venit de pe stradă, ci și pentru că prin calitatea mîncărurilor sale, „Griboedov" întrecea oricare alt restaurant din Moscova, iar alimentele se vindeau la un preț accesibil, niciodată împovărător.

De aceea nu ni se pare de fel curioasă convorbirea pe care a surprins-o o dată, lîngă grilajul de fier forjat al „Casei Griboedov", autorul acestor rînduri, cum nu se poate mai verosimile.

— Unde iei masa deseară, Ambrozie ?

— Ce întrebare, dragă Foka, aici, bineînțeles ! Archibald Archibaldovici mi-a șoptit astăzi că se va servi șalău-*nature*. O capodoperă a artei culinare !

— Știi să trăiești, Ambrozie ! răspunse cu un oftat admirativ Foka, un slăbănog neîngrijit, cu furuncule pe ceafă, adresîndu-se lui Ambrozie-poetul, un uriaș bucălat, cu buzele rumene și părul auriu.

— Nu-i vorba de nici o știință anume, îl contrazise Ambrozie, ci de dorința cea mai elementară de a trăi omenește. Vrei să spui, Foka dragă, că poți găsi și la „Coliseum" niște șalăiași ? Dar la „Coliseum" o porție de șalău costă treisprezece ruble și cincisprezece copeici, pe cînd la noi îți ia cinci și cincizeci ! Și unde mai pui că la „Coliseum" — peștele e vechi de trei zile, ba, pe deasupra, nu ai nici o garanție că nu te vei trezi cu o labă peste mutră din partea celui dintîi june care dă buzna acolo venind din Pasajul Teatral. Mă declar categoric împotriva „Coliseum"-ului, vocifera Ambrozie-gastronomul, de răsuna tot bulevardul. Nu căuta să mă convingi, Foka !

— Nu caut să te conving, Ambrozie, spuse Foka. Dar masa de seară se poate lua și acasă.

— Nici nu mă gîndesc, tună Ambrozie, mi-o închipui pe nevastă-ta încercînd să gătească la cratiță, în bucătărie comună șalău-*nature* ! Ha-ha-ha !... *Au revoir,* Foka ! Și Ambrozie se repezi fredonînd spre terasa cu umbrar.

Eh-ho-ho... Da, ce-a fost, a fost ! Nu l-au uitat moscoviții băștinași pe celebrul Griboedov ! Ce-e, șalău rasol ! E o banalitate, Ambrozie dragă ! Dar cega, cega în caserole de argint, cegă bucăți, rînduri, alternate cu cozi de raci și caviar proaspăt. Dar ouăle la pahar cu pireu de ciuperci ? Și fileurile de sturz nu vă plăceau ? Ce trufe ? Dar prepelița preparată după o rețetă genoveză ? Nouă ruble și jumătate. Dar jazul, dar serviciul ireproșabil ? Și în iulie, cînd toată familia e plecată în vilegiatură, iar pe dumneata te rețin în oraș anumite treburi literare ce nu suferă amînare, pe terasă,

la umbra viţei-de-vie, lucind într-o pată de aur pe o faţă de masă imaculată — o farfurioară de supă *printanière* ? Îţi aminteşti, Ambrozie ? Dar ce să te mai întreb ! Văd după buzele dumitale că nu ai uitat ; toate lostriţele şi şalăiaşii dumitale sînt fleacuri ! Dar de becaţinele, sitarii şi becaţele de pădure, cînd e sezonul lor, de prepeliţele, găinuşele de baltă, ce zici ? Şi apa minerală „Narzan", care ţi se prelinge înspumată pe gîtlej ? ! Ajunge însă, te abaţi de la subiect, cititorule ! Vino cu mine !...

În seara aceea, la orele zece şi jumătate, cînd Berlioz se prăpădise la Patriarşie prudî, „Griboedov" avea toate camerele de la etaj cufundate în întuneric, în afară de una singură, unde luminile erau aprinse şi unde tînjeau doisprezece literaţi, strînşi acolo pentru şedinţă şi aşteptîndu-l pe Mihail Alexandrovici.

Stăteau pe scaune, pe mese şi chiar pe cele două pervazuri ale camerei în care îşi avea sediul Consiliul de conducere al MASSOLIT-ului, sufocîndu-se de căldură. Prin ferestrele larg deschise nu pătrundea nici o adiere de vînt. Moscova îşi revărsa toată arşiţa adunată în cursul zilei în asfalt, şi era limpede că noaptea nu va aduce nici o uşurare. Un iz de ceapă venea de la subsolul casei mătuşii, unde funcţiona bucătăria restaurantului, şi tuturor le era sete, toţi erau enervaţi şi furioşi.

Literatul Beskudnikov — un om liniştit de felul lui, bine îmbrăcat, cu nişte ochi mici şi iscoditori — îşi consultă ceasul. Minutarul se apropia tîrîş de unsprezece. Beskudnikov ciocăni cu degetul în cadran, arătîndu-l vecinului său, poetul Dvubratski, care şedea pe o masă şi, de urît, îşi bălăbănea

picioarele încălţate în pantofi galbeni, cu talpă de cauciuc.

— Se cam întrece cu gluma, bombăni Dvubratski.

— S-a-mpotmolit, pesemne, flăcăul la malul Kleazmei, dădu replica o voce groasă, aparţinînd Nastasiei Lukinişna Nepremenova, fată de negustor din Moscova, rămasă orfană, care, devenind scriitoare, autoare de schiţe marine, excela în scene de război şi semna cu pseudonimul „Navigatorul Georges".

— Daţi-mi voie ! glăsui îndrăzneţ Zagrivov, cunoscut autor de scheciuri. Şi eu, în loc să mă coc aici, aş fi stat cu plăcere pe balcon, la o ceaşcă de ceai ! Şedinţa era fixată pentru ora zece, nu-i aşa ?

— La ora asta e plăcut pe malul Kleazmei, îi aţîţa mai departe pe ceilalţi Navigatorul Georges, ştiind că staţiunea de vile pentru literaţi, Perelîghino, de pe malul Kleazmei, este punctul nevralgic al tuturor. La ora asta cîntă, desigur, şi privighetorile acolo. În ce mă priveşte, lucrez întotdeauna mai cu spor, cînd sînt în mijlocul naturii, mai ales primăvara.

— De trei ani aproape plătesc cotizaţia, ca să-mi pot trimite nevasta, bolnavă de bazedov, în acel rai, dar nu ştiu cum se face că nu apare nimic la orizont, zise veninos, cu amărăciune, nuvelistul Ieronim Poprihin.

— Ei, asta-i în funcţie de norocul fiecăruia, vui de pe pervaz criticul Ababkov.

Ochişorii Navigatorului Georges se aprinseră de bucurie şi, îndulcindu-şi vocea de contralto, replică din nou :

— Nu trebuie să fim invidioşi, tovarăşi. Avem numai douăzeci de vile şi se mai construiesc doar şapte, iar noi sîntem trei mii de inşi în MASSOLIT.

— Trei mii o sută unsprezece, preciză cineva dintr-un colţ.

— Ei, vedeţi, urmă Navigatorul Georges, ce să-i faci ? Se-nţelege de la sine că locuri în vile au primit cei mai talentaţi dintre noi...

— Generalii ! se băgă direct în acest schimb de cuvinte Gluharev-scenaristul.

Beskudnikov simulă un căscat şi ieşi din cameră.

— Stă singur în cinci camere, la Perelîghino, bîrfi Gluharev în urma lui.

— Lavrovici ocupă numai el şase odăi, ţipă Deniskin, şi are pereţii sufrageriei tapisaţi cu lemn de stejar.

— Ei, nu despre asta-i vorba acum, vui Ababkov, ci de faptul că s-a făcut ora unsprezece şi jumătate.

Se stîrni gălăgie, se pregătea un fel de răzmeriţă. Încercînd să telefoneze la nesuferita staţiune Perelîghino, nimeriră la o altă vilă, la Lavrovici, şi aflară că Lavrovici plecase la rîu, ceea ce-i întristă din cale-afară. Chemară la întîmplare comisia de literatură beletristică, la interiorul 920, şi, bineînţeles, nu găsiră pe nimeni.

— Putea măcar să ne telefoneze ! ţipară Deniskin, Gluharev şi Kvant.

Of, degeaba ţipau ei : Mihail Alexandrovici nu putea să telefoneze nicăieri. Departe, departe de „Griboedov", într-o sală enormă, luminată de becuri de mii de waţi, pe trei mese zincate zăcea ceea ce cu puţin înainte fusese Mihail Alexandrovici.

Pe prima masă zăcea trupul gol, plin de sînge închegat, cu braţul fracturat şi coşul pieptului zdrobit, pe o altă masă — capul, fără dinţii din faţă, cu ochii deschişi, tulburi, care nu se mai temeau de lumina orbitoare ce inunda sala, iar pe a treia masă — un morman de cîrpe scorojite.

Lîngă cel decapitat stăteau în picioare un profesor medic-legist, un specialist în anatomie patologică cu ajutorul lui, reprezentanţii organelor de anchetă şi literatul Jeldîbin, adjunctul lui Mihail Alexandrovici Berlioz la MASSOLIT, chemat prin telefon de acasă, unde veghea la căpătîiul nevestei sale bolnave.

Maşina venise să-l ia pe Jeldîbin şi, împreună cu organele de anchetă, s-au dus în primul rînd, pe la douăsprezece noaptea, la locuinţa victimei, unde s-a procedat la sigilarea tuturor hîrtiilor sale, iar de acolo, cu toţii la morgă.

Acum, stînd lîngă rămăşiţele defunctului, se sfătuiau cum e mai bine să facă : să coasă la loc capul retezat sau să depună corpul în sala „Casei Griboedov", acoperindu-l pur şi simplu pe cel dispărut cu un şal negru pînă la bărbie ?

Da, Mihail Alexandrovici nu putea telefona nicăieri ; prin urmare, zadarnic se indignau şi vociferau Deniskin, Gluharev şi Kvant cu Beskudnikov. Exact la miezul nopţii, toţi cei doisprezece literaţi părăsiră etajul de sus, coborînd la restaurant. Aici, îl pomeniră din nou, în sinea lor, de rău pe Mihail Alexandrovici : pe terasă, toate mesele erau,

se-nțelege, ocupate, așa că se văzură siliți să cineze în sălile frumoase, dar sufocante.

Și exact la miezul nopții, în prima sală se auzi un bubuit, un zdrăngănit, începură să salte, să se reverse niște sunete. După aceea un glas strident de bărbat porni să urle cu disperare în acompaniamentul muzicii : „Haleluiah ! !" Se dezlănțuise celebrul jaz de la „Griboedov". Fețele asudate ale clienților parcă se înseninară, caii pictați pe plafon prinseră viață, lustrele parcă-și sporiră lumina și, deodată, ca scăpate din lanț, prinseră a dănțui ambele săli, iar mai apoi și terasa.

Porniră la dans Gluharev cu poeta Tamara Polumeseaț, Kvant și Jukopov-romancierul cu o actriță de cinema în rochie galbenă. Dansau Dragunski, Cerdacci, micul Deniskin cu gigantica Navigatorul Georges, dansa frumoasa arhitectă Semeikina-Gall, pe care o ținea strîns în brațe un necunoscut în pantaloni albi de pînză groasă. Dansau ai casei și invitați, oaspeți din Moscova și de aiurea, un oarecare Vitea Kuftik din Rostov, regizor, pare-se, cu o pecingine mare liliachie pe obraz, dănțuiau cei mai de seamă reprezentanți ai subsecției de poezie a MASSOLIT-ului, adică Pavianov, Bogohulski, Sladki, Spicikin și Adelfina Buzdeak, dansau tineri de profesie necunoscută, cu tunsură „box", cu umeri de vată, dansa un ins foarte trecut, cu barbă în care se încurcase o foaie de ceapă verde, iar în brațele lui se zgîlțîia o jună prăpădită, mîncată de anemie, într-o rochiță de mătase portocalie.

Scăldați în sudoare, ospătarii purtau deasupra capetelor halbele de bere aburite, urlînd răgușit, cu năduf : „Faceți loc, faceți loc, vă rog !" Un-

deva, un glas comanda în difuzor : „Grătar caucazian o dată ! Două zubrovci ! Mîncărică de măruntaie ! !" În același timp, vocea subțire de bărbat urla : „Haleluiah !" Bubuitul talerelor aurii ale jazului era estompat în răstimpuri de zăngănitul farfuriilor, cărora femeile de la oficiu, după ce le spălau, le dădeau drumul pe un plan înclinat drept în bucătărie. Într-un cuvînt, infern, nu alta.

La miezul nopții apăru o vedenie de iad. Pe terasă ieși un bărbat de o rară frumusețe, cu barba ca un pumnal, îmbrăcat în frac și aruncă o privire maiestuoasă în jur, ca și cînd și-ar fi privit domeniile. Se spunea, o spuneau misticii, că au fost timpuri cînd frumosul bărbat nu purta frac, ci se încingea cu un brîu lat de piele de sub care ieșeau mînerele pistoalelor, iar părul negru ca pana corbului îi era strîns cu o basma de mătase purpurie. Prin Marea Caraibilor, cică sub comanda sa, navigase un bric cu pavilion negru de doliu cu cap de mort.

Dar nu-i adevărat, nu, nu ! Sînt minciunile unor mistici care caută să te ademenească ! Nu există pe lume nici o Mare a Caraibilor, nu navigaseră pe ea corsari îndrăzneți, nu-i urmărise nici o covertă și nu se așternuse peste valuri fumul bătăliei. Nimic din toate astea n-a existat, nimic ! Iată, există teiul pipernicit, există grilajul din fier forjat, iar dincolo de grilaj — bulevardul... Și se topește gheața în cupă, și de la masa vecină se uită niște ochi injectați ca de taur, și te cuprinde o frică... o, zei, dați-mi otravă, vreau otravă !...

Deodată însă, de la o masă, zbură cuvîntul : „Berlioz !" Jazul se destrămă și se stinse, ca și

cînd l-ar fi pocnit cineva cu pumnul. „Ce-i, ce s-a întîmplat, ce este ? !" „Berlioz !!!" şi începură toţi să sară de la locurile lor, să exclame, să ţipe...

Da, cumplita veste a morţii lui Mihail Alexandrovici stîrni un val de durere. Cineva prinse a se agita, strigînd că trebuie scrisă şi expediată numaidecît, pe loc, o telegramă colectivă.

Dar ce telegramă, ne întrebăm noi, şi unde ? Şi pentru ce s-o trimiţi ? Chiar aşa, pentru ce ? N-are nevoie de nici un fel de telegramă cel a cărui ceafă zdrobită e strînsă acum de mîinile de cauciuc ale prosectorului, cel al cărui grumaz e împuns în clipa de faţă cu acele strîmbe ale profesorului ! S-a dus şi nu are nevoie de nici o telegramă. Totul s-a sfîrşit, să nu mai aglomerăm fără rost telegraful.

Da, s-a dus, e mort... Bine, dar noi sîntem vii !

Valul de durere se stîrni, ţinu cît ţinu şi începu să scadă, să se liniştească. Unii se întoarseră chiar la mesele lor, şi, la început mai pe ascuns, apoi făţiş băură votcă şi luară cîte o gustărică. Nu, zău aşa, la ce bun să se strice sau să rămînă în farfurie chifteluţele *de volaille* ? Cu ce-l mai putem ajuta pe Mihail Alexandrovici ? Îi ajutăm cu ceva dacă rămînem flămînzi ? Că doar noi n-am murit !

Bineînţeles, pianul fu încuiat cu cheia, jaziştii se împrăştiară, cîţiva dintre ziarişti plecară la redacţiile unde lucrau, ca să scrie necrologul. Aflară cu toţii că de la morgă sosise Jeldîbin. Se instalase sus în cabinetul răposatului, şi imediat porni zvonul că el îl va înlocui pe Berlioz. Jeldîbin îi chemă grabnic din restaurant pe toţi cei doisprezece

membri ai consiliului de conducere, şi, într-o şedinţă fulger, ţinută în cabinetul lui Berlioz, se apucară să discute problemele ce nu sufereau amînare : pavoazarea sălii cu coloane din „Casa Griboedov", transportul corpului neînsufleţit de la morgă în această sală, accesul publicului, precum şi alte probleme legate de tristul eveniment.

În vremea asta restaurantul îşi ducea mai departe viaţa nocturnă obişnuită şi ar fi dus-o aşa pînă la închidere, adică pînă la orele patru dimineaţa, dacă nu s-ar fi petrecut ceva cu totul şi cu totul ieşit din comun, ceva care i-a zguduit pe oaspeţii restaurantului mult mai mult decît vestea morţii năprasnice a lui Berlioz.

Cei dintîi prinseră a se agita birjarii care pîndeau clienţii la poarta „Casei Griboedov". S-a auzit cum unul din ei, săltîndu-se uşor pe capră, strigă :

— Ptiu ! Ia uitaţi-vă numai !

După aceea, răsărită ca din pămînt, lîngă grilajul de fier clipi o luminiţă, apoi începu să se apropie de terasă. Lumea prinse a se ridica de la mese, aţintindu-şi privirea — şi văzură cu toţii că, o dată cu luminiţa, spre restaurant se îndrepta o stafie albă. Cînd se apropie de treptele terasei, toţi înmărmuriră, cu bucăţile de cegă înfipte în furculiţă şi cu ochii holbaţi. Portarul, care tocmai ieşise de la garderoba restaurantului în curte să fumeze o ţigară, o aruncă jos, o stinse sub călcîi şi dădu să iasă în întîmpinarea stafiei, cu scopul vădit de a-i bara accesul în restaurant, dar, nu se ştie din

ce motiv, n-o făcu, ci se opri locului, cu un zîmbet cam nătîng.

Atunci stafia, urcînd treptele, păşi nestingherită pe terasă, şi toţi constatară că nu-i nici o stafie, ci Ivan Nikolaevici Bezdomnîi, celebrul poet.

Desculţ, îmbrăcat cu o bluză rusească albă, ruptă, şi cu izmene dungate, avea prinsă în piept, cu un ac de siguranţă, o iconiţă de hîrtie reprezentînd un sfînt necunoscut. În mîini, Ivan Nikolaevici ducea o lumînare de cununie, aprinsă. Pe obrazul drept avea o julitură proaspătă.

Este greu de măsurat cît de adîncă a fost tăcerea ce se înstăpîni pe terasă. În mîinile unui ospătar, halba pe care o ducea se aplecă într-o parte, şi berea se prelinse pe podea.

Poetul ridică lumînarea deasupra capului, grăind cu voce tare:

— Noroc, prieteni! după care băgă capul sub masa cea mai apropiată şi exclamă abătut: Nu, aici nu-i!

Se auziră două glasuri. Un bas rosti necruţător:

— Gata. *Delirium tremens.*

Iar al doilea, un glas speriat de femeie, se întrebă:

— Cum de l-a lăsat miliţia în halul ăsta pe stradă?

Auzind-o, Ivan Nikolaevici o lămuri:

— De două ori au vrut să mă reţină, pe Skaternîi şi aici, pe Bronnaia, dar am tulit-o sărind gardul şi, vedeţi, m-am julit la obraz. Ivan Nikolaevici ridică mîna cu lumînarea şi vociferă: — Fraţilor întru literatură! (Glasul lui răguşit prinse puteri şi suna acum mai înflăcărat.) Ascultaţi cu toţii ce am să vă zic! A apărut! Prindeţi-l, puneţi mîna pe el, numaidecît, altfel o să facă ravagii! Nenorociri de nedescris!

— Ce? Cum? Ce zice? Cine a apărut? izbucniră glasuri din toate părţile.

— Consultantul, răspunse Ivan, şi consultantul ăsta l-a ucis adineauri pe Mişa Berlioz la Patriarşie prudî.

Din sălile restaurantului lumea dădu năvală, şi în jurul lumînării aprinse din mîna lui Ivan se strînseră cu toţii buluc...

— Daţi-mi voie, daţi-mi voie, vorbiţi mai limpede, se auzi lîngă urechea lui Ivan Nikolaevici un glas încet şi politicos, spuneţi, cum adică l-a ucis? Cine l-a ucis?

— Un consultant străin, profesor şi spion, răspunse prompt Ivan, privind în jur.

— Şi cum îl cheamă? îl întrebă încetişor la ureche acelaşi glas.

— Asta e! Cum îl cheamă?! strigă profund mîhnit Ivan. Dacă i-aş şti numele! N-am văzut bine ce scria pe cartea de vizită. Ţin minte doar prima literă „W“, începe cu „W“ numele lui. Ce nume începe oare cu „W“? se întrebă el. Îşi duse palma la frunte şi deodată începu să mormăie: We, we, we, wi, wa... Waschner? Wagner? Weiner? Wegner? Winter?

Încordat la culme, simţi cum i se zburleşte părul din cap.

— Wulf? îl ajută, miloasă, o femeie.

Ivan se înfurie.

— Toanto ! țipă el, căutînd-o pe femeie cu privirea. Ce-are a face aici Wulf ? N-are Wulf nici o vină. Wo, Wa... Nu, așa n-am să-mi aduc aminte. Uitați ce e, cetățeni... telefonați chiar acum la miliție să se trimită cinci motociclete cu mitraliere pentru prinderea profesorului. Și nu uitați să spuneți că nu e singur, mai sînt doi cu el : unul lung cadrilat, cu pince-nez-ul crăpat și un motan negru, gras. Iar eu, pînă una-alta, am să fac percheziție la „Griboedov", presimt că aici e.

Ivan începu să se agite, îi îmbrînci pe cei din jur, flutură lumînarea mînjindu-se tot de ceară, se uită pe sub mese. Atunci, cineva strigă : „Un medic !" și o fată blîndă, cărnoasă, rasă și îmbuibată, cu ochelari în ramă de baga, răsări lîngă Ivan.

— Tovarășe Bezdomnîi, începu fața cu glas solemn, liniștește-te. Ești zguduit de moartea lui Mihail Alexandrovici pe care l-am iubit cu toții, adică a lui Mișa Berlioz. O înțelegem prea bine. Ai nevoie de liniște. Îndată tovarășii or să te ducă pînă la patul dumitale și ai să te liniștești.

— Ascultă, îl întrerupse rînjind Ivan, tu nu înțelegi că profesorul trebuie prins ? Ce mă tot bați la cap cu prostiile tale ! Cretinule !

— Tovarășe Bezdomnîi, dar se poate să-mi vorbești astfel ? ripostă fața cea săritoare, înroșindu-se, dîndu-se înapoi de-a-ndăratelea și căindu-se că s-a băgat în istoria asta.

— Uite, cu tine se poate, i-o întoarse cu o ură mocnită Ivan Nikolaevici.

Chipul i se schimonosi de furie, mută repede lumînarea din mîna dreaptă în mîna stîngă, își

făcu vînt și pocni fața cea săritoare drept peste ureche.

Atunci le dădu prin minte celor din jur să se repeadă la Ivan (și se repeziră). Lumînarea se stinse, iar ochelarii ce săriră de pe nasul acelei fețe fură călcați în picioare, cît ai clipi. Ivan scoase un răcnet războinic, cumplit, ce se auzi chiar și pe bulevard, stîrnind curiozitatea trecătorilor, și porni să se apere. Vesela zăngănea căzînd de pe mese, femeile țipau.

În timp ce ospătarii îl legau pe poet cu prosoape, la garderobă se consumă următorul dialog între fostul comandant de bric și portar :

— N-ai văzut că e în izmene ? întrebă rece piratul.

— Bine, Archibald Archibaldovici, ripostă portarul, care o băgase pe mînecă, dar cum puteam să nu-i dau drumul dumnealui, dacă dumnealui este membru al MASSOLIT-ului ?

— N-ai văzut că e în izmene ? repetă piratul.

— Iertați-mă, Archibald Archibaldovici, se scuza portarul, stacojiu la față, ce puteam face ? Înțeleg și eu atîta lucru, pe terasă ședeau doamnele...

— Doamnele n-au nici un amestec, doamnelor le este indiferent, nu se lăsă piratul, sfredelindu-l literalmente cu privirea, dar miliției nu-i este indiferent ! Un om în izmene poate circula pe străzile Moscovei numai într-un singur caz — dacă merge însoțit de reprezentanții miliției, și anume, cu o singură destinație : secția de miliție ! Iar tu, ca portar, trebuie să știi că, văzînd un om în ha-

lul ăsta, ai datoria să dai imediat semnalul de alarmă. Auzi ! Tu auzi ce se petrece pe terasă ?

Portarul, înnebunit, auzi venind de pe terasă un bubuit, zăngănit de farfurii și de pahare sparte, țipete de femei.

— Ei, ce să-ți fac acum pentru una ca asta ? întrebă piratul.

Obrazul portarului căpătă culoarea unui bolnav de tifos, dar ochii priveau fix, plini de groază. I se păru că părul negru al piratului, acum pieptănat cu cărare, e acoperit cu o basma de mătase roșie ca focul. Dispăruseră plastronul și fracul, și din cingătoarea de piele se ivi mînerul unui pistol. Portarul se și închipui spînzurat de vergeaua gabiei mici, își văzu cu ochii propria sa limbă scoasă afară, și capul prăvălit fără viață pe umăr, ba auzi chiar plescăitul valurilor dincolo de bord. Portarului i se muiară genunchii și atunci piratului i se făcu milă de el și își stinse privirea sfredelitoare.

— Bagă de seamă, Nikolai, te iert pentru ultima dată ! N-avem nevoie de astfel de portari la restaurant, nici pe gratis ! Intră mai bine paznic la biserică. După ce spuse aceasta, fostul comandant dădu comanda, precis, clar, rapid. Să vină Pantelei din oficiu. Un milițian. Proces-verbal. O mașină. La spitalul de nebuni. Și adăugă : Fluieră !

Peste un sfert de ceas, publicul uluit la culme (nu numai cel din restaurant, ci și cel de pe bulevard, și din casele cu ferestre dînd spre grădina restaurantului) văzu cum Pantelei, portarul, un milițian, un ospătar și poetul Riuhin scoteau pe poarta „Casei Griboedov" pe un tînăr înfășurat ca o păpușă, care, plîngînd amar, scuipa, străduindu-se să-l nimerească anume pe Riuhin, și țipa ca din gură de șarpe.

— Canalie !... Canalie ce ești !

Șoferul unui autocamion, cu o expresie de furie pe față, dădu drumul la motor. Alături, un birjar își înfierbînta calul și, lovindu-l cu frîul liliachiu peste crupă, strigă :

— Uite că merge și un cal iute ! Am mai dus eu clienți la spitalul de nebuni !

Mulțimea din jur vuia, comentînd evenimentul nemaivăzut. Într-un cuvînt, un scandal oribil, scîrbos, ispititor, o porcărie nu alta, un scandal care luă capăt numai atunci cînd camionul se urni din poarta „Casei Griboedov", ducîndu-i cu el pe nefericitul Ivan Nikolaevici, pe milițian, pe Pantelei și pe Riuhin.

Capitolul 6

SCHIZOFRENIE, DUPĂ CUM S-A ŞI SPUS

Ceasul arăta unu şi jumătate din noapte, cînd în sala de consultaţii a celebrei clinici de psihiatrie, clădită recent în preajma Moscovei, pe malul rîului, intră un bărbat cu bărbuţă ascuţită, îmbrăcat în halat alb. Trei sanitari nu-şi luau ochii de la Ivan Nikolaevici care şedea pe canapea. Poetul Riuhin, grozav de tulburat era şi el acolo. Prosoapele cu care fusese legat Ivan Nikolaevici zăceau maldăr tot acolo, pe canapea. Ivan Nikolaevici avea mîinile şi picioarele libere.

Văzîndu-l intrînd pe bărbatul cu bărbuţă, Riuhin păli, tuşi uşor şi spuse sfios :

— Bună seara, doctore.

Doctorul dădu din cap în semn de salut, dar, înclinîndu-se, se uita la Ivan Nikolaevici şi nu la Riuhin. Bezdomnîi şedea încremenit, cu o expresie răutăcioasă pe faţă, cu sprîncenele încruntate, şi nu făcu nici cea mai mică mişcare cînd intră doctorul.

— Iată-l, doctore, vorbi Riuhin, nu se ştie de ce în şoaptă, pe un ton misterios, aruncînd priviri speriate spre Ivan Nikolaevici, iată-l pe cunoscutul poet Ivan Bezdomnîi, vedeţi... ne e teamă să nu aibă cumva *delirium tremens*...

— Bea mult ? întrebă printre dinţi doctorul.

— Nu, bea şi el, din cînd în cînd, dar nu aşa ca să...

— I se năzăreau cumva gîndaci de bucătărie, şobolani, draci sau cîini ce umblă de colo-colo ?

— Nu, răspunse Riuhin, înfiorîndu-se, l-am văzut ieri şi azi-dimineaţă... era perfect sănătos.

— Şi de ce e numai în izmene ? L-au luat direct din pat ?

— Nu, doctore, a venit în ţinuta asta la restaurant...

— Aha, aha, rosti doctorul foarte satisfăcut, şi de ce are zgîrieturi ? S-a bătut cu careva ?

— A căzut de pe gard, iar apoi, la restaurant l-a atins pe unu... şi încă pe cîţiva...

— Aşa, aşa, zise doctorul şi, întorcîndu-se spre Ivan, adăugă : bună seara !

— Să trăieşti, sabotorule ! îi răspunse cu răutate, ridicînd vocea, Ivan.

Riuhin se fîstîci într-atît, încît nu îndrăzni să se uite în ochii prevenitorului doctor. Acesta nu se ofensă de fel, ci-şi scoase cu un gest familiar, abil, ochelarii, ridică poala halatului, îi ascunse în buzunarul de la spate al pantalonilor, apoi îl întrebă pe Ivan :

— Cîţi ani ai ?

— Ia mai duceţi-vă dracului cu toţii şi lăsaţi-mă în pace ! strigă grosolan Bezdomnîi şi-i întoarse spatele.

— De ce te înfurii ? Te-am supărat cu ceva ?

— Am douăzeci şi trei de ani, vorbi iritat Ivan, şi am să mă plîng împotriva voastră, a tuturor, îm-

potriva ta, păduche ce ești ! i se adresă el lui Riuhin.

— Și de ce anume vrei să te plîngi ?

— De aia că m-au înșfăcat pe mine, om sănătos, și m-au tîrît cu sila aici la casa de nebuni ! îi răspunse mînios Ivan.

În clipa aceea Riuhin se uită la Ivan și îngheță ; poetul nu avea de loc o privire de nebun. Ochii lui, atît de tulburi la „Griboedov", erau acum ochii lui Ivan de altădată, limpezi de tot. „Aoleu ! gîndi speriat Riuhin. E într-adevăr normal ! Ce aiureală ! Chiar așa, de ce l-am tîrît aici ? E normal, absolut normal, numai atît că are toată mutra zdrelită..."

— Dumneata te afli într-o clinică, vorbi foarte calm medicul, instalîndu-se pe un taburet cu picior metalic lucios, și nu într-o casă de nebuni, într-o clinică, unde, dacă nu e cazul, nimeni n-o să te rețină.

Ivan Nikolaevici îl privi neîncrezător cu coada ochiului, dar mormăi :

— Slavă ție, Doamne ! În sfîrșit, văd și eu un om normal printre atîția idioți, dintre care primul este gogomanul și incapabilul de Sașka !

— Cine este acest Sașka incapabil ? se informă medicul.

— El, Riuhin, răspunse Ivan, arătîndu-l cu degetul murdar pe Riuhin.

Poetul nu mai putea de indignare. „Asta-i recunoștința, gîndi el cu amărăciune, pentru tot ce-am făcut pentru dînsul : E o pramatie în toată puterea cuvîntului !"

— Ca mentalitate, un chiaburaș tipic, vorbi Ivan Nikolaevici, dornic să-l demaște cît mai rapid pe Riuhin, și unde mai pui, că e un chiaburaș ce poartă cu abilitate masca de proletar ! Priviți-i figura acră și confruntați-o cu acele versuri sonore pe care le-a comis. He-he-he... Aruncați o privire înăuntrul lui, să vedeți ce gînduri zac acolo... rămîi uluit ! rîse cam sinistru Ivan Nikolaevici.

Riuhin gîfîia, roșu la față, și se gîndea la un singur lucru — încălzise un șarpe la piept, sărise în ajutorul cuiva care se dovedea a fi un dușman înrăit. Și jalea cea mare era că n-avea ce-i face, doar nu putea să se ia la harță cu un bolnav psihic !

— Dar, de fapt, de ce v-au adus la noi ? întrebă medicul, după ce ascultase atent toate învinuirile lui Bezdomnîi.

— Dracu să-i ia pe nătărăii ăștia ! M-au înșfăcat, m-au legat cu nu știu ce cîrpe și m-au tîrît pînă aici cu camionul !

— Îmi dați voie să vă întreb, de ce ați venit la restaurant numai în cămașă și izmene ?

— N-are de ce să vă mire, îi răspunse Ivan. M-am dus să mă scald în rîul Moscova, și mi-au șterpelit hainele, lăsîndu-mi porcăria asta ! Doar nu era să merg în pielea goală prin Moscova ! Am pus pe mine ce-am găsit și eu, pentru că mă grăbeam să ajung la restaurant, la „Griboedov".

Medicul se uită întrebător la Riuhin, și acesta mormăi posomorît :

— Așa se cheamă restaurantul.

— Aha, se lămuri medicul, dar de ce erați atît de grăbit ? Aveați vreo întîlnire importantă ?

— Mă zbat să-l prind pe consultant, îi răspunse Ivan Nikolaevici, privind neliniştit în jur.
— Care consultant ?
— Îl cunoaşteţi pe Berlioz ? întrebă semnificativ Ivan.
— Compozitorul ?...
— Ce compozitor ? Ah, da, aşa e... Dar nu despre el e vorba. Compozitorul e tizul lui Mişa Berlioz.
Riuhin n-avea de loc chef să vorbească, a trebuit însă să dea explicaţii.
— Berlioz, secretarul MASSOLIT-ului a fost călcat astă-seară de un tramvai la Patriarşie prudî.
— Nu te băga, dacă nu ştii ! se supără Ivan. Nu tu, eu am fost acolo cînd s-a întîmplat. *El* l-a vîrît dinadins sub tramvai.
— L-a împins ?
— N-are a face dacă l-a împins sau nu ! sări Ivan, furios că ceilalţi sînt grei de cap. Unu ca ăsta nici n-are nevoie să împingă ! *El* e în stare să facă nişte figuri, mamă, mamă ! Ştia dinainte că Berlioz va fi călcat de tramvai !
— În afară de dumneavoastră, l-a mai văzut cineva pe acest consultant ?
— Tocmai aici e buba, doar Berlioz şi cu mine l-am văzut.
— Aşa. Şi ce măsuri aţi luat pentru prinderea asasinului ? Spunînd aceasta, medicul se întoarse şi aruncă o privire femeii cu halat alb, ce şedea mai la o parte, în faţa unui birou. Aceasta luă un formular şi se apucă să-l completeze.
— Ce măsuri ? Am luat din bucătărie o lumînărică.

— Asta ? îl întrebă medicul, arătîndu-i lumînarea ruptă, aşezată alături de iconiţă, pe biroul femeii cu halat alb.
— Chiar asta, şi...
— Dar iconiţa la ce-a servit ?
— Mda, iconiţa... bîigui Ivan, înroşindu-se. Iconiţa, de fapt, i-a speriat cel mai mult, urmă el, arătîndu-l din nou cu degetul pe Riuhin. Adevărul e că el, consultantul, ce să ne mai ascundem după deget... s-a înhăitat cu necuratul... şi nu-l prinzi cu una, cu două.
Sanitarii stăteau acum drepţi şi nu-şi mai luau ochii de la Ivan.
— Mda, urmă poetul, s-a înhăitat ! E o realitate irevocabilă. A stat de vorbă personal cu Pilat din Pont. Nu vă mai uitaţi aşa la mine, ştiu eu ce spun ! A văzut tot, şi balconul, şi palmierii. Într-un cuvînt, ce mai... a fost la Pilat din Pont, garantez eu pentru asta.
— Da, da...
— Ei, şi mi-am prins, va să zică, iconiţa asta în piept şi am dat fuga...
În clipa aceea ceasul bătu de două ori.
— Ehehei ! exclamă Ivan, sărind de pe canapea. E ora două, şi eu îmi pierd timpul cu voi ! Iertaţi-mă, unde aveţi telefonul ?
— Lăsaţi-l să telefoneze, ordonă medicul, adresîndu-se sanitarilor.
Ivan înşfăcă receptorul, în timp ce femeia cu halat alb îl întreba încet pe Riuhin :
— E însurat ?
— Celibatar, o informă speriat poetul.
— Sindicalist ?

— Da.

— Miliţia ? ţipă Ivan în receptor. Miliţia ? Tovarăşul de serviciu ? Daţi dispoziţie să se trimită cinci motociclete cu mitraliere pentru prinderea unui consultant străin. Cum ? Treceţi să mă luaţi, merg cu dumneavoastră... La telefon poetul Bezdomnîi, vorbesc de la casa de nebuni... Repede, adresa dumneavoastră ! ceru el în şoaptă medicului, acoperind receptorul cu palma. Apoi, strigă din nou în receptor : Mă auziţi ? Alo !... E o neruşinare ! vociferă deodată Ivan trîntind receptorul de perete. Apoi se întoarse spre medic, îi întinse mîna, îi aruncă distant un „La revedere" şi dădu să plece.

— Nu te supăra, unde vrei să pleci ? îl opri medicul, privindu-l în ochi. E noapte tîrziu, eşti numai în cămaşă şi izmene... Nu te simţi bine, rămîi la noi.

— Lăsaţi-mă să trec, se răsti Ivan la sanitarii care se postaseră în dreptul uşii. Îmi daţi drumul sau nu ? strigă poetul cu glas fioros.

Riuhin începu să tremure, iar femeia apăsă pe un buton şi pe suprafaţa de sticlă a mesei se ivi o cutiuţă lucioasă de metal şi o fiolă.

— Aşa, va să zică ? ! rosti Ivan, aruncînd în jur uitături de fiară încolţită. Atunci... Cu bine !! strigă el şi se năpusti cu capul înainte spre storul lăsat al ferestrei.

Urmă un zgomot destul de puternic, dar geamul din spatele storului rămase intact şi în clipa următoare Ivan Nikolaevici se zbătea în mîinile sanitarilor. Horcăia, se căznea să-i muşte, strigînd :

— Aşa, va să zică, geamuri din astea aţi introdus ! Dă-mi drumul !... Dă-mi drumul !...

În mîinile medicului sclipi seringa, cu o singură mişcare, femeia despică mîneca putrezită a bluzei lui Ivan şi-i apucă braţul cu o putere de loc feminină. În încăpere se răspîndi miros de eter. Ţinut de patru inşi, Ivan se muie, şi medicul îndemînatic folosi acest moment ca să-i înfigă acul în braţ. Îl mai ţinură pe Ivan cîteva clipe şi-l lăsară apoi pe canapea.

— Bandiţilor ! zbieră Ivan, sărind de pe canapea, dar se pomeni din nou instalat la loc. Îndată ce-i dădură drumul, sări iar în sus, dar de data aceasta se lăsă singur pe canapea. Tăcu, aruncînd priviri sălbatice în jur, apoi căscă pe neaşteptate, iar în clipa următoare, zîmbi răutăcios.

— M-au închis totuşi aici, zise, apoi mai căscă o dată, se întinse, îşi puse capul pe pernă, îşi propti obrazul în pumn, ca copiii, şi mormăi cu glas somnoros, de data asta fără răutate : Foarte bine... voi o să plătiţi pentru toate astea... v-am prevenit, aşa încît faceţi cum credeţi... Pe mine, în clipa de faţă însă mă interesează cel mai mult Pilat din Pont... Pilat... aici Ivan închise ochii.

— O baie, rezerva 117 şi o gardă permanentă la patul lui, dădu medicul dispoziţie, punîndu-şi ochelarii. Riuhin tresări din nou : uşile albe se deschiseră fără zgomot, lăsînd să se vadă coridorul luminat de becurile albastre, de noapte. Din coridor fu împins în încăpere un cărucior pe rotile de cauciuc, pe care îl întinseră pe Ivan,

ațipit. Apoi căruciorul cu Ivan plecă și ușile se închiseră la loc.

— Doctore, întrebă în șoaptă Riuhin, zguduit, e, va să zică, într-adevăr bolnav ?

— O, da, confirmă medicul.

— Dar ce are totuși ? urmă sfios Riuhin.

Medicul se uită obosit la Riuhin și-i răspunse cu glas stins :

— Hiperexcitabilitate nervoasă cu lezarea aparatului vorbirii și al celui motor... interpretațiuni delirante... Un caz complicat, se vede. Presupun că e vorba de schizofrenie. Și pe deasupra, etilismul...

Riuhin nu pricepu nimic din spusele doctorului, în afară de faptul că situația lui Ivan Nikolaevici era cam albastră ; oftă și mai întrebă :

— Dar de ce-o fi vorbind mereu despre nu știu ce consultant ?

— A văzut, probabil, pe cineva, care a produs o impresie puternică asupra imaginației lui bolnave. Sau, poate, o fi avînd o halucinație...

Cîteva minute mai tîrziu, camionul îl ducea pe Riuhin înapoi spre Moscova. Se crăpa de ziuă, și lumina felinarelor nestinse încă de pe șosea era de prisos și neplăcută. Șoferul, furios că pierduse o noapte, gonea cît îl țineau puterile.

O pădure se desprinse și rămase undeva în urmă, rîul o luă undeva, într-o parte ; cîte nu veneau în întîmpinarea camionului ! Garduri cu gherete de pază, stive de lemne, stîlpi foarte înalți și piloni, iar în vîrful pilonilor înșirate niște bobine, apoi mormane de pietriș, pămîntul brăzdat de canale — într-un cuvînt, simțeai că

Moscova e la doi pași, colo, după cotitură, că îndată va năvăli și te va prinde.

Camionul îl scutura pe Riuhin și-l arunca în toate părțile ; buturuga retezată, pe care încerca să-și găsească locul, aluneca mereu de sub el. Prosoapele de la restaurant, aruncate în camion de milițian și Pantelei, plecați înainte spre casă cu troleibuzul, se rostogoleau pe platforma camionului. Riuhin încercase întîi să le adune pe toate laolaltă, dar apoi, șuierînd printre dinți, cu furie : „Da mai ducă-se dracului ! În definitiv, ce mă tot sucesc eu ca un dobitoc ?..." le făcu vînt cu piciorul și nu le mai dădu nici o atenție.

Era într-o stare de spirit cumplită. Desigur, vizita la această casă a suferinței lăsase în sufletul lui Riuhin o urmă foarte adîncă. Se străduia să înțeleagă ce anume îl chinuiește. Coridorul cu becurile lui albastre ce-i stăruia în amintire ? Gîndul că nu există pe lume nenorocire mai cumplită decît pierderea rațiunii ? Da, da, desigur și asta. Dar aceasta era așa, o idee în general. Însă mai era ceva. Oare ce anume ? Jignirea, iată ce era. Da, da, vorbele jignitoare pe care Bezdomnîi i le aruncase în față. Și nu-l durea faptul că erau jignitoare, ci adevărul pe care-l conțineau.

Poetul nu se mai uita în jurul său, ci, cu privirea pironită în podeaua murdară a camionului, ce se zgîlțîia fără încetare, începu să mormăie ceva, să se vaiete, făcîndu-și reproș peste reproș.

Da, versuri... Are treizeci și doi de ani ! Și mai departe ? Mai departe același lucru ! Va compune cîteva poezii pe an. Și o va ține așa pînă la bătrînețe ? Da, pînă la bătrînețe. Ce-i vor aduce, la

urma urmei, aceste poezii ? Glorie ? „Ce prostie ! Cel puțin nu te autoînșela. Niciodată cel care scrie versuri proaste nu va cunoaște gloria. De ce sînt proaste ? Mi-a spus adevărul, numai adevărul !" își vorbea necruțător Riuhin.

Intoxicat de această explozie de neurastenie, poetul se clătină, simțind în același timp că platforma nu se mai scutură sub el. Ridică ochii și constată că intrase de mult în Moscova și, mai mult decît atît, că deasupra orașului se ridicau zorile, că norul de colo e poleit cu aur, că autocamionul lui stă pe loc, împotmolit în coloana altor mașini, gata să cotească pe un bulevard, și că, la doi pași de el, se înălța pe postamentul său un om de metal, cu capul puțin aplecat într-o parte, privind nepăsător bulevardul.

Gînduri ciudate țîșniră în capul poetului ce se simți dintr-o dată bolnav. „Iată un exemplu de baftă autentică... — Riuhin se sculă în picioare pe platforma camionului și ridică mîna, amenințîndu-l nu se știe de ce pe omul turnat din fontă, care nu făcea nici un rău nimănui — fiecare pas făcut de el în viață, orice i s-a întîmplat — toate s-au dovedit a fi spre folosul lui, spre gloria lui ! Dar ce a făcut el ? Nu-mi dau seama... Au oare ceva deosebit cuvintele : «Vîntu-n beznă zburdă...» ?[1] Nu înțeleg !... A avut noroc, da, a avut noroc ! încheie deodată veninos Riuhin și simți în aceeași clipă camionul urnindu-se din loc. A tras în el,

[1] Vers din poezia „Seară de iarnă" de Pușkin.

da, a tras albgardistul acela, i-a sfîrtecat șoldul și i-a asigurat nemurirea."

Coloana își urmă drumul. Bolnav de-a binelea și chiar îmbătrînit, poetul intra peste cel mult două minute pe terasa „Griboedov", care, între timp, se golise. Într-un colț, își beau ultimul pahar un grup de oameni. În mijlocul terasei se agita comperul cu tiubeteika pe cap și cu o cupă de șampanie „Abrau" în mînă.

Riuhin, cu maldărul de prosoape în brațe, fu întîmpinat prietenos de Archibald Archibaldovici și eliberat pe dată de cîrpele alea afurisite. De n-ar fi fost atît de chinuit după cele trăite la clinică și după zgîlțîitul în camion, Riuhin ar fi încercat o plăcere deosebită să relateze cum au decurs lucrurile, înflorind povestirea cu amănunte născocite de imaginația sa. Dar în momentul acela nu-i ardea de asta, și apoi, cu toate că nu excela prin cine știe ce spirit de observație — acum, după calvarul din camion, Riuhin îl privea pentru prima oară cu luare-aminte pe pirat și își dădea seama că acestuia deși îi punea întrebări referitoare la Bezdomnîi și chiar exclama : „vai-vai-vai !", în realitate nu-i păsa de fel de soarta lui Ivan Nikolaevici și nu-i era cîtuși de puțin milă de el. „Și bravo lui ! Bine face !" gîndi Riuhin, cu o furie cinică autodistrugătoare și, întrerupînd relatarea despre schizofrenie, ceru :

— Archibald Archibaldovici, aș vrea niște votculiță...

Piratul arboră o expresie de simpatie, șoptind :

— Înțeleg... o clipă numai... și făcu semn unui ospătar.

Peste un sfert de ceas, Riuhin şedea singur-singurel, chircit la o masă, devorînd un morun şi bînd votcă, pahar după pahar; îşi dădea seama şi recunoştea că nimic nu se mai putea îndrepta în viaţa lui şi că nu-i mai rămînea decît uitarea.

Poetul îşi irosise noaptea, în timp ce alţii chefuiau, şi acum îşi dădea seama că n-o mai putea întoarce. Era de ajuns să ridice capul şi să privească spre cer, ca să înţeleagă că noaptea pierise fără putinţă de întoarcere. Ospătarii, grăbiţi, smulgeau feţele de pe mese. Pisicile care se foiau încoace şi încolo în jurul terasei aveau un aspect matinal. Poetul simţea năvălind asupra lui, nestăvilită, o nouă zi.

Capitolul 7

UN APARTAMENT PUŢIN SIMPATIC

Dacă a doua zi dimineaţa, cineva i-ar fi spus lui Steopa Lihodeev: „Steopa, vei fi împuşcat dacă nu te scoli chiar în clipa asta!" el ar fi răspuns cu un glas languros, abia auzit: „Împuşcaţi-mă, faceţi cu mine ce vreţi, eu tot nu mă scol".

Nu numai că nu-i venea să se scoale, dar i se părea că nu-i în stare nici măcar să deschidă ochii, de teamă că dacă-i va deschide un trăsnet se va năpusti asupra lui sfîrtecîndu-i capul. În cap îi vuia un clopot greu, pete cafenii cu chenar roşu ca focul şi reflexe verzui pluteau între globul ochiului şi pleoapele închise şi, colac peste pupăză, îi era greaţă, dar o greaţă pricinuită pe cît se părea de sunetele unui patefon sîcîitor.

Steopa se străduia să-şi amintească ceva, dar nu-i venea în minte decît un singur lucru: că în ajun, parcă, şi nu se ştie unde, stătuse cu un şervet de masă în mînă şi încercase să sărute o doamnă, promiţîndu-i, de altfel, să-i facă o vizită a doua zi la orele douăsprezece fix. Doamna îl refuzase, repetînd: „Nu, nu, n-am să fiu acasă!" Steopa însă o ţinea una şi bună: „Ba eu totuşi am să vin!"

Dar cine era doamna, ce oră era acum, ce zi, şi în ce lună, Steopa habar n-avea, şi ce era mai rău, nu se putea dumiri unde se găseşte? Se căzni

să lămurească măcar acest ultim amănunt și-și dezlipi pleoapa ochiului stîng. În penumbră desluși un reflex tulburiu. Recunoscu, în sfîrșit, oglinda mare de perete și își dădu seama că stă culcat pe spate în propriul său pat, mai bine zis în fostul pat al văduvei bijutierului, în dormitorul lui. În clipa următoare, capul îi zvîcni năprasnic și, gemînd cumplit, închise iar ochiul stîng.

Să lămurim lucrurile : Steopa Lihodeev, directorul Teatrului de varietăți, se trezi dimineața în apartamentul pe care-l împărțea cu răposatul Berlioz ! Apartamentul era situat într-un imobil cu cinci etaje, cu fațada în trei laturi dînd spre Sadovaia.

Trebuie spus că apartamentul acesta, cu Nr. 50, avea de multă vreme o reputație, dacă nu proastă, cel puțin stranie. Cu doi ani în urmă, aparținuse încă văduvei bijutierului de Fougeraie. Anna Franțevna de Fougeraie, o doamnă respectabilă și foarte practică, de vreo cincizeci de ani, închiriase trei din cele cinci camere ale ei unui individ pe care îl chema, pare-se, Belomut, și altuia, care-și făcuse uitat numele.

Și iată că de doi ani, în apartamentul cu pricina începură să aibă loc niște evenimente inexplicabile : locatarii lui prinseseră să dispară fără urmă.

Multă vreme, prin casă circulară niște legende cu privire la cei dispăruți și la apartamentul afurisit, apoi la 50 se instalase răposatul Berlioz cu nevasta și acest Steopa cu consoarta lui. Este de la sine înțeles că de îndată ce aceștia doi nimeriră în blestematul apartament, începu să li se întîmple

și lor dracu știe ce ! În decurs de o lună dispărură amîndouă consoartele. Dar nu fără urmă. Despre consoarta lui Berlioz se povestea că ar fi fost văzută la Harkov cu un maestru de balet, iar a lui Steopa cică ar fi fost descoperită pe strada Bojedomka, unde, după cum trăncănea lumea, directorul Teatrului de varietăți, uzînd de nenumăratele sale cunoștințe, ar fi reușit să-i facă rost de o cameră, dar cu o condiție : să n-o mai prindă vreodată pe Sadovaia...

Așadar, Steopa gemu. Vru s-o strige pe femeia de serviciu, pe Grunia, să-i ceară un piramidon, dar își dădu totuși seama că astea-s prostii, că, Grunia nu are desigur, nici un piramidon. Încercă să-l cheme în ajutor pe Berlioz, gemu de două ori : „Mișa... Mișa“, dar, după cum vă dați seama și dumneavoastră, nu primi răspuns. În locuință domnea o liniște de mormînt.

Mișcîndu-și degetele de la picioare, Steopa constată că e în ciorapi. Își trecu mîna tremurătoare peste șold, să constate dacă e cu pantaloni sau fără, dar de constatat nu constată. În cele din urmă, dîndu-și seama că e singur și părăsit, că n-are cine să-i vină în ajutor, se hotărî să se ridice, cu prețul oricăror eforturi, fie și supraomenești.

Își dezlipi pleoapele strînse și văzu reflectîndu-se în oglindă o siluetă de om cu părul vîlvoi, cu fața buhăită, năpădită de peri negri, cu ochii umflați, purtînd o cămașă murdară cu guler și cravată, izmene și ciorapi.

Așa se văzu în oglinda mare din perete, iar lîngă oglindă, descoperi un necunoscut, îmbrăcat în negru cu beretă neagră pe cap.

Steopa se așeză în capul oaselor și căscă niște ochi mari, țintuindu-l pe necunoscut. Tăcerea o întrerupse acesta din urmă, rostind cu glas greoi și accent străin următoarele cuvinte :

— Bună ziua, preasimpaticule Stepan Bogdanovici !

Urmă o pauză, după care, printr-un efort extraordinar de voință, Steopa reuși să articuleze :

— Ce doriți dumneavoastră ? și rămase uluit, nerecunoscîndu-și vocea. Cuvîntul „ce" îl pronunțase cu glas pițigăiat, „doriți" cu o voce de bas, iar „dumneavoastră" nu se auzi de loc.

Necunoscutul zîmbi prietenos, scoase la iveală un ceas mare de aur cu un triunghi de briliante pe capac, îl făcu să sune de unsprezece ori și zise :

— E unsprezece. Și exact un ceas de cînd aștept să vă treziți, întrucît mi-ați fixat să vin la dumneavoastră la orele zece. Iată-mă !

Steopa bîjbîi cu mîna pe scaunul de lîngă pat, dădu de pantaloni și șopti :

— Iertați-mă ! apoi, după ce îi îmbrăcă, urmă întrebător, cu glas răgușit : Spuneți-mi, vă rog, numele dumneavoastră.

Îi venea greu să vorbească. La fiece cuvînt avea senzația că cineva îi înfige un ac în creier, provocîndu-i o durere infernală.

— Cum ? Și numele mi l-ați uitat ? se miră necunoscutul, zîmbind.

— Iertați-mă... hîrîi Steopa, simțind că mahmureala îi oferă cu dărnicie un nou simptom : i se păru că podeaua din preajma patului pierise nu se știe unde și că îndată va zbura cu capul în jos, la mama dracului, în iad.

— Dragă Stepan Bogdanovici, i se adresă din nou vizitatorul, zîmbind perspicace. Nu vă ajută nici un piramidon. Urmați principiul vechi și înțelept : cui pe cui se scoate. Singurul remediu care vă va readuce la viață constă în două păhărele de votcă urmate de o gustare călduță și picantă.

Steopa era șiret și, oricît de bolnav se simțea, realiză că, din moment ce fusese găsit în halul ăsta, trebuie să facă mărturisiri complete.

— Să spun sincer, începu el, abia mișcîndu-și limba în gură, ieri, un pic am...

— Nici un cuvînt în plus ! îl opri vizitatorul și se retrase, cu fotoliu cu tot, într-un alt colț al odăii...

Holbînd ochii, Steopa zări pe o măsuță mică o tavă pe care se aflau pîine albă tăiată felii, icre negre, ciuperci marinate într-o farfurioară, mai era ceva și într-o cratiță și, în sfîrșit, votca, în clondirul voluminos al văduvei bijutierului. În mod deosebit, pe Steopa îl ului clondirul, rece și aburit. Deși era explicabil, deoarece stătea într-un recipient plin cu bucăți de gheață. Într-un cuvînt, totul fusese pregătit curat, de o mînă iscusită.

Necunoscutul nu dădu răgaz uimirii lui Steopa să ia proporții exagerate și-i turnă cu îndemînare o jumătate de stacană de votcă.

— Și dumneavoastră ? piui Steopa.

— Cu plăcere !

Cu o mînă tremurătoare, Steopa duse paharul la gură, în timp ce necunoscutul înghiți dintr-o suflare conținutul paharului său. Mestecînd icrele, Steopa stoarse cu chiu, cu vai cîteva cuvinte :

— Dar dumneavoastră, de ce... nu gustați nimic !

— Vă mulțumesc, nu iau niciodată gustări, îi răspunse necunoscutul și iar turnă în stacane. Ridicară capacul cratiței — conținea crenvurști în sos de tomate.

Și iată că petele acelea verzi se topiră în fața ochilor lui Steopa, cuvintele îi reveniră pe buze și, mai ales, își aminti cîte ceva. Anume, că în ajun fusese la stațiunea Shodnea, la vila lui Hustov — autorul de scheciuri, unde acest Hustov îl dusese pe Steopa cu un taxi. Își aminti chiar cum tocmiseră taxiul, în fața hotelului „Metropol", și că mai era cu ei și un actor, sau poate că nu era actor... unul cu patefonul într-o valijoară. Da, da, da, la vilă se petrecuse totul ! Își aducea aminte că de cîte ori puneau să cînte patefonul — cîinii se porneau pe urlat. Numai doamna pe care Steopa dăduse s-o sărute rămînea o enigmă... naiba știe cine era... lucra la radio, pare-se, sau poate că nu...

În felul acesta, treptat, ziua precedentă se contura mai limpede ; pe Steopa însă îl interesa acum mult mai mult ziua prezentă și, în special, apariția necunoscutului în dormitorul său, și unde mai pui — cu gustări și cu votcă. Iată dar ce-ar fi fost bine să lămurească !

— Ei, acum sper că v-ați amintit numele meu !

Drept răspuns, Steopa își desfăcu mîinile a neputință, zîmbind rușinat.

— Bine, dar asta întrece orice măsură ! Simt că după votcă ați băut porto ! Scuzați-mă, dar așa ceva nu se face !

— Țin să vă rog ca asta să rămînă între noi, rosti lingușitor Steopa.

— O, desigur, desigur ! Însă pentru Hustov, bineînțeles, eu nu pot garanta.

— Cum, îl cunoașteți pe Hustov ?

— L-am zărit în treacăt pe acest individ, ieri, în cabinetul dumneavoastră, dar este de ajuns să-i privești o dată, fugitiv, fizionomia, ca să-ți dai seama că nu-i altceva decît o canalie, un intrigant, un oportunist și un lingău.

„Are perfectă dreptate !" gîndi în sinea sa Steopa, uluit de o definire atît de exactă și de concisă a persoanei lui Hustov.

Ziua de ieri se reconstituia crîmpei cu crîmpei, totuși neliniștea nu-l părăsea pe directorul Teatrului de varietăți. Adevărul era că în această zi de ieri se căsca un gol, un gol uriaș, întunecat. Credeți ce vreți, dar pe acest necunoscut cu beretă, Steopa nu-l văzuse cu o zi înainte în cabinetul său.

— Woland, profesor de magie neagră, se prezentă autoritar vizitatorul, văzînd eforturile zadarnice ale gazdei de a-și aminti de dînsul, și-i povesti cum se petrecuse totul.

În ajun, sosise din străinătate la Moscova și se prezentase numaidecît la Steopa, propunîndu-i să dea spectacolul său la Teatrul de varietăți. Steopa telefonase la Comisia regională de spectacole, unde reușise să rezolve problema (auzind acestea, Steopa păli, clipind des din ochi), după care încheiase cu profesorul Woland un contract pentru șapte spectacole (Steopa căscă gura mare), căzînd de acord amîndoi ca profesorul Woland să vină la el acasă a doua zi dimineața, la orele zece, în vederea precizării detaliilor. Și Woland venise. Ajuns la domiciliul lui Steopa, fusese întîmpinat de Grunia,

femeia de serviciu, care îi explicase că tocmai atunci picase și ea, că lucrează cu ziua, că Berlioz nu este acasă, iar în cazul cînd oaspetele dorește să-l vadă pe Stepan Bogdanovici, n-are decît să poftească chiar în dormitorul dumnealui. Stepan Bogdanovici are un somn atît de adînc, încît ea, Grunia, nu se încumetă să-l trezească. Văzînd halul în care se afla Stepan Bogdanovici, artistul o trimisese pe Grunia la cel mai apropiat magazin alimentar să cumpere votcă și gustări, apoi la farmacie după gheață și...

— Permiteți-mi să vă restitui banii cheltuiți, scheună Steopa distrus, căutîndu-și portofelul.

— O, se poate, pentru asemenea fleacuri ! exclamă artistul și nici nu voi să mai audă de așa ceva.

Prin urmare, se lămurise de unde proveneau votca și gustarea, totuși ți-era mai mare mila să te uiți la Steopa : nu-și amintea de loc povestea cu contractul și, să-l tai, să-l omori, dar nu-l văzuse în ajun pe acest Woland. Hustov, da, trecuse pe la el, dar Woland nici vorbă.

— Permiteți-mi să mă uit un pic la contract, se rugă Steopa încetișor.

— Poftiți, poftiți, uitați-vă.

Steopa cercetă hîrtia și înghețǎ. Toate erau întocmai cum scrie la carte : în primul rînd, propria lui semnătură dată dracului... apoi, pieziș, apostila directorului financiar, Rimski, cu aprobarea acestuia de a i se avansa zece mii de ruble artistului Woland în contul sumei de treizeci și cinci de mii de ruble ce i se cuvenea pentru șapte spectacole. Mai mult decît atît, tot acolo, Woland confirma primirea banilor și semna pentru aceste zece mii !

„Ce-i asta ?" se gîndi nefericitul Steopa, simțind că-l apucă amețeala. Niște lapsusuri sinistre în memoria sa ! Se înțelege de la sine că după ce i se prezentase contractul, orice manifestări de mirare ar fi fost de-a dreptul deplasate. Îi ceru musafirului permisiunea să se retragă o clipă și, cum era, în ciorapi, alergă în vestiar, la telefon. Pe drum, strigă, cu ochii spre ușa bucătăriei :

— Grunia !

Nu primi nici un răspuns. Se uită la ușa ce da din vestiar în cabinetul lui Berlioz și, cum se zice, încremeni ca o stană de piatră. Pe clanța ușii atîrna, prins de o sfoară, un sigiliu uriaș.

„*Bonjour*, răcni cineva în capul lui Steopa. Numai asta mai lipsea !" De-aici, gîndurile lui Steopa porniră pe o dublă cale, dar, după cum se întîmplă întotdeauna în momentul unei catastrofe, toate în aceeași direcție, și în general, dracu știe unde. E greu de redat harababura din capul lui Steopa ! Nu era destul drăcovenia cu bereta neagră, votca la gheață și neverosimilul contract. Poftim, colac peste pupăză, sigiliu pe ușă ! Cu alte cuvinte, oricui ați spune că Berlioz a făcut una boacănă — n-o să creadă, zău, zău n-o să creadă ! Bine, dar sigiliul — iată-l ! M-da...

Și atunci începură să mișune în capul lui Steopa gînduri, din cele mai neplăcute, despre un articol pe care el, ca un făcut, i-l băgase pe gît lui Mihail Alexandrovici, să-l publice într-o revistă. Și articolul, între noi fie spus, era aiurit ! Nu merita atenție, și nici cine știe ce parale nu luase pe el...

Imediat după amintirile legate de articol îi veni în minte o convorbire dubioasă, care avusese loc, după cîte își amintea, la douăzeci și patru aprilie, seara, tot în locuința lor, în sufragerie, în timp ce Steopa lua masa cu Mihail Alexandrovici. Desigur, acestei discuții nu i se poate spune dubioasă, chiar în adevăratul sens al cuvîntului (nu s-ar fi lăsat Steopa atras într-o asemenea discuție), era însă o discuție pe o temă oarecare. Se putea foarte bine, oameni buni, nici să n-o fi deschis. Înainte de sigilarea ușii, discuția n-ar fi fost, desigur, decît un fapt neînsemnat, dar o dată ce s-a pus acest sigiliu...

„Ah, Berlioz, Berlioz! clocoteau gîndurile în mintea lui Steopa. Nu pricep în ruptul capului!"

Dar n-avea timp să se vaiete prea mult și formă numărul directorului financiar Rimski de la Teatrul de varietăți. Situația lui Steopa era din cale-afară de delicată: în primul rînd, străinul putea să se ofenseze văzînd că-l verifică, după ce omul îi arătase contractul, și-apoi, îi venea extrem de greu să vorbească cu directorul financiar. Într-adevăr, doar nu era să-l întrebe: „Spune-mi, te rog, am încheiat eu ieri un contract în sumă de treizeci și cinci de mii de ruble cu un profesor de magie neagră?" Nu, nu se putea!

— Da! auzi în receptor glasul tăios, neplăcut, al lui Rimski.

— Bună ziua, Grigori Danilovici, vorbi încetișor Steopa Lihodeev. Uite despre ce-i vorba... hm... hm... se află la mine ăsta... ă... artistul Woland. În acest sens... am vrut să te întreb, ce se aude cu spectacolul de astă-seară?...

— Vorbiți de magul negru? făcu Rimski în receptor. Îndată vom avea afișele.

— Aha, zise cu glas stins Steopa, bine, la revedere, deocamdată...

— Veniți repede? se interesă Rimski.

— Peste o jumătate de ceas, făgădui Steopa și, după ce puse la loc receptorul, își prinse capul înfierbîntat în mîini. Era de rău! Ce se întîmplase cu memoria lui, oameni buni? Spuneți!

Nu mai putea întîrzia în vestiar și își făcu pe dată un plan: să mascheze prin toate mijloacele faptul că devenise atît de uituc și, în primul rînd, să-l tragă de limbă pe străin, fără ca acesta să-și dea seama, ce intenționează el, de fapt, să prezinte astăzi pe scena Teatrului de varietăți a cărui conducere îi fusese încredințată lui Steopa.

La acest gînd, se întoarse, dar în oglinda din vestiar, de mult neștearsă de leneșa Grunia, văzu deslușit un individ ciudat, lung cît o prăjină și cu pince-nez pe nas. (O, dacă ar fi fost acolo Ivan Nikolaevici! L-ar fi recunoscut imediat pe tipul ăsta.) Necunoscutul însă, după ce se reflectă în oglindă — pieri. Neliniștit la culme, Steopa privi lung în adîncul vestiarului și fu zguduit din nou, pentru că în oglindă văzu apoi, trecînd și dispărînd, un motan negru, mătăhălos.

Steopa simți cum inima dă să i se rupă în piept. Se clătină gata să cadă.

„Ce-i asta? gîndi. Nu cumva sînt pe cale să înnebunesc? de unde aceste vedenii?" Aruncă ochii în vestiar și strigă speriat:

— Grunia! Ce-i cu motanul ăsta care se plimbă la noi prin casă? De unde-i? Și mai e cineva.

— Nu vă neliniştiţi, Stepan Bogdanovici, răsună un glas, dar nu al Gruniei, ci al musafirului din dormitor. Motanul e al meu. Nu vă enervaţi. Iar Grunia nu-i aici, am expediat-o la Voronej. Se plîngea că aţi tras-o pe sfoară cu concediul, nu i l-aţi dat.

Cuvintele acestea sunară atît de neaşteptat şi de stupid, încît Steopa îşi spuse că nu auzise bine. Zăpăcit la culme, se întoarse în dormitor şi încremeni în prag. I se ridică părul măciucă, şi pe frunte îi apărură broboane mici de sudoare.

Musafirul nu mai era singur în dormitor, ci cu o societate întreagă : în celălalt fotoliu şedea tipul care i se năzărise lui Steopa în oglinda din vestiar. Acum îl vedea limpede de tot : o mustăcioară pufoasă, un geam al pince-nez-ului sclipind viu, iar celălalt lipsă. Dar se constatară în dormitor lucruri mai albastre : pe un puf al văduvei bijutierului stătea tolănit într-o poză neobrăzată un al treilea, şi anume, un motan negru de dimensiuni înspăimîntătoare, cu un pahar de votcă într-o labă şi cu furculiţa, pe care apucase s-o înfigă într-o ciupercă marinată, în cealaltă.

Lumina, slabă şi aşa în dormitor, începu să se stingă de-a binelea în ochii lui Steopa.

„Iată, aşadar, cum înnebunesc oamenii..." îi trecu prin minte, şi, ca să nu cadă, se prinse cu mîinile de uscior.

— Văd că sînteţi oarecum mirat, scumpe Stepan Bogdanovici ? îl întrebă Woland pe Steopa, căruia îi clănţăneau dinţii de spaimă. Dar, de fapt, n-aveţi de ce să vă miraţi — este suita mea.

Tocmai în clipa aceea motanul dădu pe gît votca, şi mîna lui Steopa lunecă pe uscior în jos.

— Şi suita asta cere un loc în spaţiu, urmă Woland, aşa încît unul din noi este de prisos în acest apartament. Şi mi se pare mie că acest cineva de prisos sînteţi tocmai dumneavoastră.

— Dumnealor, dumnealor ! cîntă cu glas de ţap prăjina cadrilată, vorbind despre Steopa la plural. În general, în ultima vreme, dumnealor numai de porcării se ţin. Se beţivesc, se încurcă cu femei, profitînd de poziţia pe care o au, toată ziua nu fac nimic şi nici nu pot face, pentru că habar n-au, nu se pricep de fel la treaba ce le-a fost încredinţată. Şi-i duc cu preşul pe cei mari !

— Foloseşte aiurea, unde vrei şi unde nu vrei, maşina statului ! sări cu pîra motanul, mestecînd ciuperca.

Şi atunci cînd Steopa lunecă pe podea, şi cu o mînă neputincioasă zgîrie usciorul, avu loc a patra apariţie.

Direct din oglinda fixată în perete apăru un ins mic, dar neobişnuit de lat în umeri, cu gambetă pe cap şi cu un colţ ieşindu-i din gură, care-i sluţea mutra — şi aşa neînchipuit de hidoasă şi de respingătoare. Pe deasupra, avea şi părul roşu ca para focului.

— În general, se băgă pe fir tipul nou apărut, nu pricep cum de-a ajuns director — roşcatul vorbea tot mai fonfăit — e director cum sînt eu arhiereu.

— N-ai mutră de arhiereu, Azazello, interveni motanul, punîndu-şi crenvurşti în farfurie...

— Asta şi spun, fonfăi roşcatul şi, întorcîndu-se spre Woland, adăugă respectuos: Îmi îngăduiţi, *messire*, să-l arunc afară din Moscova la toţi dracii?

— Zît!! răcni deodată motanul, şi blana i se zbîrli.

Dormitorul porni să se învîrtească în jurul lui Steopa. Acesta se lovi cu capul de uscior şi, pierzîndu-şi cunoştinţa, îşi zise: „Mor..."

Dar nu muri. Întredeschizînd ochii, se văzu stînd pe ceva de piatră. În jurul lui auzi un vuiet. Cînd deschise ochii în toată legea, îşi dădu seama că vuieşte marea şi, chiar mai mult decît atît, valurile se leagănă la picioarele lui, că, într-un cuvînt, şade chiar la capătul unui dig, deasupra lui se înalţă un cer albastru sclipitor, iar îndărăt se aşterne un oraş alb, aşezat pe crestele unor munţi.

Neştiind cum se procedează în asemenea cazuri, Steopa se ridică pe picioarele ce i se zgîlţîiau de frică şi porni spre ţărm.

Pe dig, stătea un om care fuma şi scuipa în mare. Se uită la Steopa buimac şi încetă să mai scuipe.

Atunci, Steopa, lăsîndu-se în genunchi în faţa fumătorului necunoscut, îl întrebă:

— Vă implor, spuneţi-mi, ce oraş este ăsta?

— Ei, asta-i, ştii că ai haz! dădu replica fumătorul fără suflet.

— Nu sînt beat, îl încredinţă cu glas răguşit Steopa, mi s-a întîmplat ceva, sînt bolnav... Unde mă aflu? Ce oraş e aici?

— Ei, Ialta, e bine?...

Steopa oftă încetişor, căzu pe-o parte, lovindu-se cu capul de piatra caldă a digului şi-şi pierdu cunoştinţa.

Capitolul 8

DUELUL DINTRE PROFESOR ŞI POET

În timp ce la Ialta Steopa îşi pierduse cunoştinţa, adică pe la orele unsprezece şi jumătate, Ivan Nikolaevici Bezdomnîi îşi revenea în simţiri, trezindu-se după un somn adînc şi îndelungat. Cîtăva vreme se strădui să-şi dea seama cum nimerise în camera necunoscută cu pereţii albi, cu o noptieră stranie dintr-un metal alburiu şi cu storuri albe, în spatele cărora se ghicea soarele.

Ivan îşi scutură capul, se convinse că nu-l doare şi-şi aminti că se află într-o clinică. Acest gînd atrase după sine amintirea morţii năprasnice a lui Berlioz, dar de data aceasta ea nu-i mai provocă o emoţie puternică. După ce dormise pe săturate, Ivan Nikolaevici devenise mai calm, şi mintea lui lucra mai limpede. Rămase un timp nemişcat, întins pe patul moale, comod, cu arcuri, într-un aşternut alb ca neaua. Descoperi chiar lîngă el butonul soneriei. Din obişnuinţa de a atinge lucrurile fără să fie nevoie, apăsă pe buton. Se aştepta să audă soneria sau să apară cineva; dar se produse cu totul altceva.

La picioarele patului se aprinse un cilindru mat, pe care scria: „Apă". După cîteva clipe, cilindrul începu să se rotească — pînă cînd răsări inscripţia: „Îngrijitoarea". Se înţelege că ingeni-

osul cilindru îl uimi pe Ivan. Inscripţiei „Îngrijitoarea" îi luă locul inscripţia „Cheamă medicul".

— Hm... rosti Ivan, neştiind ce să facă mai departe cu cilindrul. Dar, întîmplător, avu noroc. Mai apăsă o dată pe buton la inscripţia „Felceriţa": drept răspuns se auzi un ţîrîit uşor, cilindrul îşi opri rotaţiile şi se stinse, iar în cameră intră o femeie cu forme pline, simpatică, îmbrăcată cu halat alb.

— Bună dimineaţa ! îi spuse ea.

Poetul nu-i răspunse, socotind această urare nelalocul ei în condiţiile date. Păi chiar aşa, bagă un om sănătos la balamuc şi se mai şi poartă ca şi cînd aşa s-ar cuveni.

Cu aceeaşi expresie blajină pe faţă, printr-o apăsare pe buton, femeia ridică storul şi, prin grilajul uşor şi rar, ce ajungea pînă la podea, în cameră năvăli soarele. De partea cealaltă a grilajului se deschidea un balcon, mai departe, malul şerpuitor al rîului, iar dincolo de rîu, o pădure veselă de pini.

— Poftiţi, vă aşteaptă baia, îl invită femeia pe poet şi, la un gest al mîinilor ei, se desfăcu un perete interior, ce ascundea o cameră de baie şi o toaletă perfect amenajată.

Deşi luase hotărîrea să nu vorbească cu femeia, Ivan nu se putu abţine şi, văzînd cum apa se rostogoleşte din robinetul sclipitor în cadă într-un şuvoi puternic, zise cu ironie :

— Io-te-te ! Ca la „Metropol" !...

— O, nu, replică femeia cu mîndrie, e mult mai bine. O amenajare ca la noi nu găseşti nicăieri, nici în străinătate. Medicii şi oamenii de ştiinţă vin special să vadă clinica noastră. În fiece zi ne vizitează turişti străini.

Auzind cuvîntul „turişti străini", poetul îşi aminti îndată de „consultantul" din ajun, se posomorî, se uită pe sub sprîncene la felceriţă şi zise :

— Turişti străini ! Mă uit cum vă daţi cu toţii în vînt după turiştii străini ! Printre ei, în treacăt fie spus, întîlneşti de tot soiul ! Ieri, de pildă, am făcut cunoştinţă cu unul — mamă-mamă !

Era cît pe ce să înceapă povestirea despre Pilat din Pont, dar se stăpîni, dîndu-şi seama că pe femeie n-are s-o intereseze povestirea lui, că oricum n-o să-l poată ajuta.

După ce se îmbăie, Ivan Nikolaevici primi absolut tot ce e necesar unui bărbat după baie : o cămaşă călcată, o pereche de izmene, ciorapi. Dar nu numai atît : deschizînd uşa unui dulăpior şi invitîndu-l cu un gest să se uite înăuntru, femeia îl întrebă :

— Ce doriţi să îmbrăcaţi — hălăţelul sau pijămăluţa ?

Ţintuit în acest nou lăcaş, Ivan abia-şi stăpîni uimirea auzind tonul din cale-afară de familiar al femeii şi, în tăcere, arătă cu degetul pijamaua dintr-un barchet roşu ca focul.

După aceea, Ivan Nikolaevici fu condus pe un coridor pustiu şi tăcut, unde nu-ţi auzeai nici paşii, şi introdus într-un cabinet uriaş. Întrucît luase hotărîrea să trateze cu ironie tot ce vede în clădirea aceasta atît de uimitor amenajată, boteză pe loc în sinea sa acest cabinet „bucătărie mecanizată".

Şi pe bună dreptate. Aici tronau dulapuri şi dulăpioare de sticlă pline cu instrumente nichelate, strălucitoare. Se înălţau nişte fotolii cu forme nespus de complicate, lămpi pîntecoase cu globuri sclipitoare, o sumedenie de sticluţe, arzătoare, fire electrice şi nişte aparate cu destinaţie absolut necunoscută.

În acest cabinet, pe Ivan îl luară în primire trei inşi — două femei şi un bărbat, toţi trei în alb. Pentru început, îl duseră într-un colţ, la măsuţă, cu scopul vădit de a-l trage de limbă.

Ivan se apucă să cîntărească situaţia. Avea trei căi de ales. Îl tenta, din cale afară, prima : să se repeadă asupra acestor lămpi şi obiecte complicate şi întortocheate, să le spargă dracului, exprimîndu-şi în felul acesta protestul împotriva faptului că este reţinut fără motiv. Dar Ivan cel de astăzi se deosebea considerabil de Ivan cel de ieri şi prima cale i se păru oarecum problematică : dacă o urmează, mai ştii, ei ar putea rămîne la ideea că nu-i decît un nebun furios. De aceea renunţă la prima variantă. Cea de a doua era să înceapă neîntîrziat povestirea despre consultant şi Pilat din Pont. Dar experienţa din ajun îi arătase că această povestire nu este crezută sau este înţeleasă denaturat. De aceea renunţă şi la această variantă, hotărînd s-o aleagă pe cea de-a treia — să se închidă într-o mîndră tăcere.

Nu reuşi să-şi ducă la împlinire decît parţial planul, căci trebui, vrînd-nevrînd, să răspundă, deşi încruntat şi cu zgîrcenie, la o serie de întrebări.

Îl iscodiră cu privire la absolut toate amănuntele vieţii lui din trecut, interesîndu-se chiar cînd şi cum se îmbolnăvise de scarlatină, ceea ce se întîmplase cu cincisprezece ani în urmă. Întrucît pentru toate aceste amănunte a fost nevoie să se înnegrească o pagină întreagă, întoarseră fila, şi una din femei, îmbrăcată în alb, se năpusti cu întrebările privind familia poetului. Începu o peltea plictisitoare : cine murise, cînd şi din ce cauză, dacă nu băuse, dacă nu suferise de vreo boală venerică şi altele de acest fel.

În încheiere, îl rugară să povestească întîmplarea din ajun, petrecută la Patriarşie prudî, fără să-l piseze prea mult, şi nu se arătară surprinşi auzind relatarea despre Pilat din Pont.

Apoi femeia îl dădu pe mîna bărbatului care făcu uz de cu totul alte procedee, fără să-l mai ia la întrebări. Îi măsură poetului temperatura, îi numără bătăile pulsului, îl privi în ochi, luminîndu-i cu o lampă specială. Apoi, bărbatului îi veni în ajutor cealaltă femeie şi amîndoi îl împunseră cu un ac în spinare, dar fără să-l doară, schiţară pe pielea pieptului cu mînerul unui ciocănel nişte semne, îi ciocăniră genunchii, ceea ce făcu să-i salte în sus picioarele, îi împunseră degetul, luîndu-i sînge, îl împunseră la încheietura cotului şi-i strînseră braţul cu nişte brăţări de cauciuc...

Ivan nu făcea decît să zîmbească în sinea lui cu o amară ironie, gîndindu-se cît de stupid şi de ciudat se brodiseră toate. Închipuiţi-vă numai ! Voise să-i prevină pe toţi că-i ameninţă un pericol din partea consultantului necunoscut ; îşi propusese să-l prindă — şi care-i rezultatul ? Cu ce s-a

ales ? A nimerit într-un cabinet misterios ca să povestească tot soiul de aiureli despre unchiul Feodor care locuise pe vremuri la Vologda și bea de stingea. Insuportabil de stupid !

În cele din urmă, cei trei îi dădură drumul și fu condus înapoi, în camera lui, unde primi o ceașcă de cafea, două ouă la capac și pîine albă cu unt. După ce mîncă, hotărî să-l aștepte pe mai-marele acestei instituții, din partea căruia spera să se bucure de atenție și dreptate.

Nu așteptă degeaba ; îndată după micul dejun, ușa se deschise, și în rezerva lui Ivan intră o groază de lume — toți în halate albe. În fruntea tuturor venea un bărbat de vreo patruzeci și cinci de ani, proaspăt bărbierit, ca actorii, cu ochi frumoși, plăcuți, dar pătrunzători, cu maniere elegante, politicoase. Toată suita îl înconjura cu atenție și respect, de aceea își făcu o intrare foarte solemnă. „Ca Pilat din Pont !" gîndi Ivan.

Da, incontestabil era șeful ăl mare. El se lăsă pe un taburet, în timp ce ceilalți rămaseră în picioare.

— Doctor Stravinski, se prezentă el lui Ivan, aruncîndu-i o privire prietenoasă.

— Poftim, Alexandr Nikolaevici, zise încet cineva cu o bărbuță îngrijită, și-i întinse șefului ăl mare foaia de observație a lui Ivan.

„Mi-au ticluit un coșcogea dosar", constată Ivan. Iar șeful ăl mare parcurse în fugă foaia, mormăind : „Mda, mda...", și schimbă cu ceilalți cîteva fraze într-o limbă puțin cunoscută. „Și latinește vorbește ca Pilat", gîndi trist Ivan. În clipa următoare, un cuvînt auzit îl făcu să tresară, cu-

vîntul „schizofrenie", rostit în ajun de străinul blestemat la Patriarșie prudî, și repetat acum, aici, de profesorul Stravinski. „Și pe asta a știut-o !" gîndi plin de neliniște Ivan.

Șeful ăl mare își luase, pesemne, obiceiul să fie întotdeauna de acord în toate și orice i-ar spune cei din jur — să se bucure ; își exprima acordul sau bucuria repetînd într-una : „Perfect, perfect"...

— Perfect ! zise Stravinski înapoind cuiva foaia și, întorcîndu-se spre Ivan, îl întrebă :

— Ești poet ?

— Da, sînt poet, îi răspunse posomorît Ivan și simți, ca niciodată, un inexplicabil dezgust pentru poezie, iar propriile sale versuri, pe care și le aminti în clipa următoare, i se părură dezagreabile.

Cu fața crispată, se adresă la rîndul său lui Stravinski :

— Sînteți profesor ?

La care Stravinski dădu din cap prevenitor.

— Și sînteți cel mai mare aici ?

Stravinski dădu iar din cap, afirmativ.

— Trebuie să stau de vorbă cu dumneavoastră, îi declară cu înțeles Ivan Nikolaevici.

— Pentru asta am venit, se grăbi să-i răspundă Stravinski.

— Iată ce vreau să vă spun, începu Ivan, simțind că a venit clipa hotărîtoare : mă țin de nebun aici și nimeni nu vrea să mă asculte !

— Ba o să vă ascultăm cu toată atenția, ripostă pe un ton grav și liniștitor profesorul, și n-o să permitem nimănui să vă socoată nebun.

— Atunci, ascultați-mă : aseară, m-am întîlnit la Patriarșie prudî cu un personaj misterios, nu-s sigur dacă-i străin ori nu, care a știut dinainte că Berlioz va muri și l-a văzut personal pe Pilat din Pont.

Cei din suita profesorului îl ascultau pe poet muți și încremeniți.

— Pe Pilat ? Cel care a trăit pe vremea lui Isus Christos ? întrebă Stravinski, privindu-l pe Ivan printre gene.

— Chiar acela.

— Așa, se lămuri Stravinski, și acest Berlioz a căzut sub tramvai și a murit ?

— Exact, chiar pe el l-a călcat tramvaiul, aseară, de față cu mine, la Patriarșie prudî, iar cetățeanul ăsta misterios...

— Cunoștința lui Pilat din Pont ? întrebă Stravinski, care era, se vede, tare ager la minte.

— El, confirmă Ivan, observîndu-l pe Stravinski. Ca să știți, el a zis mai dinainte că Annușka a vărsat pe jos uleiul de floarea-soarelui... Și Berlioz a alunecat tocmai pe locul acela ! Ce ziceți de asta ? se interesă pe un ton semnificativ Ivan, sperînd să producă o adîncă impresie asupra profesorului.

Dar vorbele lui nu produseră nici un efect. Stravinski îi puse cît se poate de firesc următoarea întrebare :

— Dar cine e Annușka ?

Întrebarea avu darul să-l amărască un pic pe poet, fața lui se schimonosi :

— Annușka e fără importanță în toată istoria asta, rosti el, enervîndu-se. Dracu știe cine o fi ea. O toantă oarecare de pe Sadovaia. Important este că el a știut dinainte, vă dați seama, a știut dinainte despre uleiul de floarea soarelui ! Mă înțelegeți ce spun ?

— Te înțeleg perfect, îi răspunse foarte serios Stravinski și, atingînd ușor cu mîna genunchiul poetului, adăugă : nu te enerva, fii calm și continuă.

— Continuu, zise Ivan, străduindu-se să găsească tonul potrivit și știind din experiența-i amară, că numai calmul îi poate ajuta, și ziceam că acest tip fioros (și trebuie să știți că minte, pentru că nu-i consultant) are în el o putere cu totul neobișnuită !... Dacă-l fugărești, de pildă, este cu neputință să-l ajungi din urmă... Și mai sînt cu el doi și ăia-s grozavi, numai în alt gen : unul din ei, lung, cu geamurile ochelarilor sparte, iar perechea lui, un motan de dimensiuni fabuloase, călătorește absolut singur cu tramvaiul. Afară de asta — Ivan, pe care nimeni nu-l întrerupea, vorbea cu tot mai multă înflăcărare și convingere — a fost personal în balconul lui Pilat din Pont, lucru indiscutabil. Ce înseamnă asta, vă întreb. Trebuie arestat numaidecît, altfel, o să dezlănțuie niște nenorociri de nedescris.

— Arestarea lui urmărești dumneata să obții ? Te-am înțeles bine ? întrebă Stravinski.

„E înțelept, gîndi Ivan, trebuie să recunoaștem că și printre intelectuali poți întîlni oameni de o înțelepciune sclipitoare, faptul acesta-i incontestabil", și răspunse :

— Întocmai ! Şi-apoi, gîndiţi-vă şi dumneavoastră, s-ar putea altfel ? Cînd colo, iată, sînt reţinut aici cu forţa, mi se bagă o lampă aprinsă drept în ochi, mi se face baie, mă tot descos ăştia, nu ştiu de ce, despre unchiul Fedea !... Iar el, bietul e de mult pe lumea ailaltă. Aşadar, cer insistent să mi se dea imediat drumul !

— Da, perfect, perfect ! făcu Stravinski. Iată că s-au lămurit toate. Într-adevăr, ce rost are să reţinem în spital un om sănătos ? Bi-ine, am să-ţi fac îndată ieşirea, dacă ai să-mi spui că eşti normal. Nu trebuie să-mi dovedeşti, ci să spui numai. Aşadar, eşti normal ?

Se lăsă o linişte desăvîrşită ; femeia cea grasă, care dimineaţă îl îngrijise pe Ivan, îl privi cu veneraţie pe profesor, în timp ce Ivan îşi zise din nou în sinea sa : „E realmente înţelept !"

Îi plăcuse mult propunerea profesorului, dar înainte de a-i răspunde, medită îndelung, încreţindu-şi fruntea, şi, în cele din urmă, spuse ferm :

— Sînt normal.

— Ei, perfect, exclamă cu uşurare Stravinski, şi dacă-i aşa, haide să raţionăm logic ! Să luăm, de pildă, ziua dumitale de ieri. Se întoarse şi cineva îi întinse neîntîrziat foaia de observaţie a lui Ivan. În căutarea necunoscutului care ţi s-a prezentat ca fiind o cunoştinţă a lui Pilat din Pont, ai făcut ieri următoarele : Stravinski începu să numere pe degete, privind cînd în foaia de observaţie, cînd la Ivan. Ţi-ai agăţat pe piept o iconiţă. Aşa-i ?

— Aşa-i, încuviinţă posomorît poetul.

— Ai căzut de pe gard, te-ai rănit la faţă. Aşa e ? Ai apărut la restaurant numai în cămaşă şi izmene, ţinînd o lumînare aprinsă în mînă, şi acolo ai bătut pe cineva. La noi te-au adus legat. Aici fiind, ai telefonat la miliţie şi ai cerut să se trimită nişte mitraliere. Apoi ai făcut tentativa să te arunci pe fereastră. Aşa e ? Se pune întrebarea : procedînd în felul acesta, e oare posibil să prinzi sau să arestezi pe cineva ? Şi dacă eşti un om normal, singur ai să răspunzi : în nici un caz. Vrei să pleci de aici ? Poftim. Dar dă-mi voie să te întreb, unde te duci ?

— La miliţie, bineînţeles, răspunse Ivan, de data aceasta nu chiar atît de ferm şi cam fîstîcindu-se sub privirea profesorului.

— Direct de aici ?

— Îhî...

— Dar pe-acasă n-ai de gînd să treci ? îl întrebă prompt Stravinski.

— N-am cînd să trec ! Cît timp ar dura drumul pînă acasă, el ar putea s-o şteargă !

— Bun. Şi ce-ai să spui la miliţie mai întîi de toate ?

— Despre Pilat din Pont, răspunse Ivan Nikolaevici, şi ochii i se întunecară.

— Perfect, exclamă Stravinski încîntat şi, adresîndu-se bărbatului cu bărbuţă, porunci : Feodor Vasilievici, faceţi-i formele de ieşire cetăţeanului Bezdomnîi. Dar rezerva aceasta să rămînă liberă, şi nici aşternutul nu e nevoie să-l schimbaţi. Peste două ceasuri, cetăţeanul Bezdomnîi va fi din nou aici. Ei, se întoarse el spre poet, n-am să-ţi urez

succes, pentru că nu cred în acest succes nici atîtica. Pe curînd! Spunînd aceasta, profesorul se ridică și în aceeași clipă se urni și suita sa.

— De ce să fiu din nou aici? îl întrebă alarmat poetul.

Stravinski aștepta parcă această întrebare; se așeză la loc și vorbi:

— De ce? Îndată ce te vei prezenta la miliție, numai în izmene și vei declara că te-ai văzut cu un om care l-a cunoscut personal pe Pilat din Pont, vei fi adus aici și instalat frumușel în această rezervă.

— Ce-au a face aici izmenele? îl întrebă Ivan, privind fîstîcit în jos.

— Mai ales, Pilat din Pont. Dar și izmenele. Că doar o să te dezbrăcăm de hainele spitalului și o să-ți eliberăm veșmintele dumitale. La noi ai fost adus în izmene, nu? Și unde mai pui că n-aveai de loc intenția să treci pe-acasă, deși îți făcusem eu o aluzie. Apoi va urma istoria cu Pilat... și gata socoteala.

Și aici se petrecu ceva ciudat cu Ivan Nikolaevici. Voința i se frînse parcă; poetul simți o slăbiciune grozavă și nevoia de a se sfătui cu cineva.

— Și ce-i de făcut? întrebă el, de astă dată sfios.

— Perfect! decretă Stravinski. E o întrebare cît se poate de rezonabilă. Acum îți voi spune ce ți s-a întîmplat, de fapt. Ieri, cineva te-a speriat rău și te-a răvășit cu povestirea despre Pilat din Pont și cu alte lucruri. Iar dumneata, exasperat la culme, ai pornit-o prin oraș, povestind, la rîndul

dumitale, despre Pilat din Pont. E natural ca lumea să te ia drept nebun. Salvarea dumitale știi în ce constă — ai nevoie de liniște deplină. Și trebuie să rămîi neapărat aici.

— Bine, dar el trebuie prins negreșit! exclamă de data aceasta, rugător, Ivan.

— De acord, dar pentru ce să alergi chiar dumneata după el? N-ai decît să așterni pe hîrtie toate bănuielile și învinuirile pe care i le aduci acestui om. E cît se poate de simplu — declarația dumitale va fi transmisă unde trebuie, și în cazul cînd, după cum presupui, avem de a face cu un criminal, toate se vor lămuri foarte repede. Dar îți pun o condiție: nu-ți încorda creierul și caută să te gîndești cît mai puțin la Pilat din Pont. Cîte nu se pot povesti! Doar nu le crezi chiar pe toate cîte le auzi.

— Am înțeles! declară ferm Ivan. Vă rog să mi se dea hîrtie și un toc.

— Dați-i hîrtie și un capăt de creion, porunci Stravinski femeii grăsane, adresîndu-se apoi lui Ivan: Dar astăzi, te sfătuiesc să nu scrii.

— Ba da, astăzi, neapărat astăzi vreau să scriu, sări alarmat Ivan.

— Bine. Fie. Dar nu-ți încorda creierul. Nu rezolvi astăzi, vei rezolva mîine.

— Are să fugă!

— O, nu, îl contrazise convins Stravinski, n-o să fugă nicăieri, îți garantez eu. Și ține minte, aici, la noi, vei fi ajutat cu tot ce se poate, iar fără asta, să știi că nu rezolvi nimic. Mă auzi? îl întrebă deodată profesorul semnificativ, luînd mîinile lui Ivan Nikolaevici în ale sale. Ținîndu-le așa, îl privi

multă vreme pe Ivan drept în ochi, repetînd : Aici o să te ajutăm... mă auzi ?... Aici o să te ajutăm... ai să simţi o ameliorare... aici e linişte, totul e liniştit... o să te ajutăm...

Deodată, Ivan Nikolaevici căscă, şi chipul lui căpătă o expresie mai blîndă.

— Da, da, încuviinţă el încet.

— Ei, atunci e perfect ! încheie Stravinski discuţia, după obiceiul său şi, ridicîndu-se, urmă : La revedere ! Strînse mîna lui Ivan şi, din uşă, se adresă bărbatului cu bărbuţă : Aşadar, încercaţi totuşi oxigenul... şi băile.

Peste cîteva clipe, Stravinski cu suita dispăru din faţa lui Ivan. Dincolo de geamul apărat de gratii, pe celălalt mal, sub mîngîierea soarelui de amiază, se înălţa semeaţă şi luminoasă pădurea în straie de primăvară, iar mai încoace sclipea rîul.

Capitolul 9

FIGURILE LUI KOROVIEV

Nikanor Ivanovici Bosoi, preşedintele asociaţiei locatarilor din imobilul Nr. 302 bis de pe strada Sadovaia din Moscova, imobil în care locuise răposatul Berlioz, era copleşit de griji şi alergătură încă din noaptea precedentă, de miercuri spre joi.

La miezul nopţii, după cum ştim, sosise comisia din care făcea parte Jeldîbin ; îl chemară pe Nikanor Ivanovici, îi comunicară vestea morţii lui Berlioz şi, împreună cu el, se deplasară la apartamentul Nr. 50.

Acolo se procedase la sigilarea manuscriselor şi a obiectelor personale ale defunctului. În momentul acela, atît Grunia, femeia de serviciu cu ziua, cît şi uşuraticul Steopa Lihodeev lipseau din apartament. Comisia îl înştiinţase pe Nikanor Ivanovici că manuscrisele defunctului vor fi ridicate în vederea trierii şi punerii în ordine, că spaţiul ce-i revenise pînă în momentul morţii, adică cele trei camere (cîndva biroul, salonul şi sufrageria văduvei bijutierului), se pune la dispoziţia asociaţiei, iar obiectele personale urmează să fie păstrate în spaţiul arătat mai sus, pînă se vor prezenta moştenitorii.

Vestea morţii tragice a lui Berlioz se răspîndi prin imobil cu o repeziciune uluitoare, nefirească şi, de la orele şapte dimineaţa, Bosoi fu asaltat de telefoanele diverşilor, care mai apoi începură să sosească personal cu cereri, reclamînd spaţiul locativ al răposatului.

În decurs de două ceasuri, Nikanor Ivanovici primi treizeci şi două de petiţii.

Ele conţineau rugi, ameninţări, intrigi, denunţuri, făgăduieli de a face reparaţiuni pe propria cheltuială, plîngeri în legătură cu spaţiul mult prea insuficient sau imposibilitatea de a mai convieţui în acelaşi apartament cu nişte bandiţi. Printre altele se afla descrierea, zguduitoare prin forţa ei artistică, a unui furt de colţunaşi cu carne, introduşi direct în buzunarul unei haine, în apartamentul Nr. 31, două promisiuni de sinucidere şi mărturisirea unei femei tainic însărcinată.

Toţi îl invitau pe Nikanor Ivanovici să iasă în vestiarul apartamentului său, îl ţineau de mînecă, îi vorbeau în şoaptă, îi făceau cu ochiul, făgăduindu-i să-i fie recunoscători.

Chinul ţinu pînă la orele unu, cînd Nikanor Ivanovici fugi, pur şi simplu, din locuinţa sa în sediul administraţiei, aflat lîngă poartă, dar cînd văzu că şi acolo este pîndit, o şterse mai departe. După ce scăpă cu chiu, cu vai din curtea asfaltată, de cei care se ţineau scai de el, Nikanor Ivanovici se făcu nevăzut intrînd pe uşa scării şase, urcă pînă la etajul patru, unde se afla afurisitul de apartament Nr. 50.

Ajuns pe palier, îşi trase răsuflarea şi sună ; nu-i deschise nimeni. Mai sună o dată şi încă o dată, bombănind şi înjurînd în surdină. Dar nici de data asta nu i se deschise. Scos din răbdări, preşedintele pescui din buzunar o legătură de chei duble aparţinînd administraţiei imobilului, descuie uşa cu o mînă de stăpîn şi intră.

— Hei, îngrijitoarea ! strigă Nikanor Ivanovici din vestiarul cufundat în penumbră. Cum îţi zice, Grunia sau cum ?... Nu eşti aici ?

Nici un răspuns.

Atunci, preşedintele scoase din servietă un metru pliant, rupse sigiliul de la uşa cabinetului şi păşi înăuntru. De păşit păşi, dar se opri uluit în uşă şi tresări chiar.

La biroul defunctului şedea un necunoscut, un cetăţean lung, slab, cu veston cadrilat şi şepcuţă de jocheu pe cap, cu pince-nez pe nas... într-un cuvînt, ăla era.

— Cine eşti dumneata, cetăţene ? se interesă speriat preşedintele.

— Ian te uită pe cine-mi văd ochii ! Nikanor Ivanovici ! zbieră cu glas spart de tenor cetăţeanul, apărut nu se ştie de unde şi, sărind în picioare, îl salută pe preşedinte printr-o strîngere de mînă neaşteptată şi smulsă cu forţa. Primirea făcută nu-l bucură de fel pe Nikanor Ivanovici.

— Scuzaţi, începu el bănuitor, cine sînteţi dumneavoastră ? O persoană oficială ?

— Eh, Nikanor Ivanovici ! exclamă cu căldură necunoscutul. Ce importanţă are dacă eşti persoană oficială sau neoficială ? Depinde numai din ce punct de vedere iei lucrurile. Toate astea, Nikanor

Ivanovici, sînt șubrede, relative și convenționale. Astăzi sînt o persoană neoficială, iar mîine devin oficială ! Dar se întîmplă și invers, și încă cum !

Raționamentul acesta nu fu de natură să-l satisfacă pe președintele administrației imobilului. Fiind de felul său un om bănuitor, trase concluzia că cetățeanul care perora aici, în fața lui, era tocmai o persoană neoficială și poate chiar și fără ocupație.

— Dar cine ești dumneata ? Cum te cheamă ? îl luă la întrebări, tot mai aspru, președintele, ba chiar agresiv.

— Numele meu, îi răspunse cetățeanul, fără să se impresioneze nici un pic de tonul aspru cu care i se vorbea, numele meu e, să zicem, Koroviev. Dar ce-ar fi să luăm o gustare, Nikanor Ivanovici ? Așa, fără fasoane ?

— Ce gustare ?! sări indignat președintele. Ia ascultă ! (Deși e neplăcut, trebuie să recunoaștem că Nikanor Ivanovici era cam grosolan din fire.) Este interzis accesul în spațiul răposatului ! Dumneata ce cauți aici ?

— Luați loc, vă rog, Nikanor Ivanovici, zbieră imperturbabil cetățeanul și, gudurîndu-se, îi tot oferea președintelui fotoliul.

Turbat de furie, Bosoi respinse fotoliul, vociferînd :

— Cine ești dumneata ?

— Cu voia dumneavoastră, sînt translator pe lîngă persoana străinului a cărui reședință se află în acest apartament, se recomandă cel care își spunea Koroviev și-și pocni călcîiele ghetelor roșcate și murdare.

Nikanor Ivanovici rămase cu gura căscată. Prezența unui străin în acest apartament și, pe deasupra, însoțit de un translator, era într-adevăr o surpriză pentru el și, în consecință, ceru explicații.

Translatorul îl lămuri cu plăcere. Artistul străin, domnul Woland, primise din partea lui Stepan Bogdanovici Lihodeev, directorul Teatrului de varietăți, invitația amabilă să locuiască în apartamentul lui, perioadă în care își va da spectacolele, aproximativ o săptămînă ; Lihodeev îi scrisese de altfel lui Nikanor Ivanovici, încă în ajun, rugîndu-l să-l treacă pe străin în cartea de imobil, ca flotant, pentru timpul cît el, Lihodeev, va fi plecat la Ialta.

— Nu mi-a scris nimic, negă președintele, uluit.

— Ia scotociți în servieta dumneavoastră, Nikanor Ivanovici, îi sugeră cu glas mieros Koroviev.

Dînd din umeri, președintele deschise servieta și descoperi scrisoarea lui Lihodeev.

— Cum am putut să uit ? mormăi omul, privind tîmp plicul deschis.

— Se întîmplă, Nikanor Ivanovici, se întîmplă lucruri și mai rele ! trăncănea înainte Koroviev. Sînteți distrat, distrat și surmenat, și aveți tensiunea arterială crescută, scumpul nostru prieten, Nikanor Ivanovici ! Și eu sînt grozav de distrat ! Într-o zi, la un păhărel, o să vă povestesc fapte din biografia mea — o să muriți de rîs !

— Și cînd pleacă Lihodeev la Ialta ?!

— Păi, a și plecat! strigă translatorul. E pe drum, mă înțelegeți! A ajuns la dracu în praznic! Spunînd acestea, translatorul flutură din mîini, aidoma aripilor unei mori de vînt.

Nikanor Ivanovici îi declară că trebuie să-l vadă pe artistul străin, ceea ce translatorul îi refuză: Imposibil. E ocupat. Dresează motanul.

— Dacă doriți, vă pot arăta motanul, îi propuse Koroviev.

La rîndul său, președintele declină această ofertă, dar translatorul veni cu o propunere neașteptată, foarte interesantă: întrucît domnul Woland nu vrea în ruptul capului să locuiască la hotel, și este obișnuit să stea comod, poate că asociația locatarilor ar fi dispusă să închirieze pentru o săptămînă (cît durează turneul domnului Woland la Moscova) tot apartamentul, cu alte cuvinte, și odăile defunctului?

— Că doar lui, răposatului, nu-i mai pasă, șoptea hîrîit Koroviev; recunoașteți, Nikanor Ivanovici, că el nu mai are ce face acum cu acest apartament.

Oarecum nedumerit, președintele obiectă, arătînd că străinii trebuie să stea la „Metropol", și nu în locuințe particulare.

— Vă spun eu, e capricios ca naiba știe cine! șopti Koroviev. Nu vrea, și pace! Nu are la stomac hotelurile! Uite, aici îmi stau turiștii ăștia străini! se plînse apoi, pe un ton intim, Koroviev, înfigîndu-și degetul în grumazul vînos. Mi-au scos sufletul, credeți-mă! Vine unul și fie că spionează ca ultimul ticălos, fie că te chinuiește cu nazurile lui: că asta nu-i așa, că aia nu-i pe dincolo!... Iar asociația locatarilor dumneavoastră are tot interesul și poate

trage un vădit folos de pe urma acestui străin. N-o să se zgîrcească în ce privește banii. Koroviev aruncă o privire prudentă în jur, apoi șopti la urechea președintelui: e milionar!

Propunerea translatorului avea o rațiune practică indiscutabilă, era serioasă, dar maniera sa de a vorbi, hainele lui, pince-nez-ul acela dezgustător, bun de nimic, arătau grozav de neserios. De aceea, sufletul președintelui trecea printr-un chin nelămurit și totuși hotărî să accepte propunerea. Adevărul era că asociația locatarilor imobilului avea un deficit cam măricel. La toamnă, trebuia cumpărată păcura pentru calorifer, iar gologani — canci. Cu banii turistului străin poate că s-ar mai descurca ițele. Dar Nikanor Ivanovici, om dibaci și precaut, declară că, în primul rînd, va trebui să coordoneze chestiunea cu agenția „Inturist".

— Înțeleg, strigă cu efuziune Koroviev. Nici nu se poate face fără coordonare! Neapărat. Poftiți, aveți telefonul, Nikanor Ivanovici, coordonați numaidecît! Cît privește banii, nu vă jenați, adăugă el în șoaptă, trăgîndu-l pe președinte în vestiar, unde se afla telefonul. Vorba ceea: de la cine să iei, dacă nu de la el! Dacă ai vedea ce vilă are la Nisa! La vară, cînd ai să pleci în străinătate, să treci special pe acolo — ai să rămîi paf!

Cu agenția „Inturist" lucrurile se rezolvară într-o clipă, ceea ce îl ului pe președinte. Cei de acolo cunoșteau intenția domnului Woland de a sta în apartamentul particular al lui Lihodeev și nu aveau nici o obiecție.

— Perfect! zbieră Koroviev.

Oarecum buimăcit de trăncăneala lui, președintele îi declară că asociația locatarilor va fi de acord să închirieze pentru o săptămînă apartamentul Nr. 50 artistului Woland, contra unei sume în valoare de... Nikanor Ivanovici se fîstîci un pic și adăugă :

— Cu cinci sute de ruble pe zi.

Și aici Koroviev îl ului definitiv pe președinte. Făcînd hoțește cu ochiul în direcția dormitorului, de unde se auzeau săriturile domoale ale unui motan greu, el zise răgușit :

— Pentru o săptămînă, deci, ar fi trei mii și cinci sute de ruble ?

Nikanor Ivanovici era convins că translatorul va adăuga : „Dar aveți niște pretenții, Nikanor Ivanovici !“ Koroviev însă spuse cu totul altceva :

— Păi, asta-i sumă ?! Cere și dumneata cinci, îți dă !

Hlizindu-se pierdut, președintele nu-și dădu seama cum nimerise la masa de scris a răposatului, unde Koroviev, cu o repeziciune și o îndemînare de neînchipuit, ticlui contractul în două exemplare. După care, dădu o goană în dormitor și se întoarse, pe ambele exemplare lăfăindu-se acum semnătura lăbărțată a străinului. Semnă și președintele, apoi Koroviev îi ceru o chitanță pentru cinci mii de ruble.

— În litere, în litere, vă rog, Nikanor Ivanovici ! atîtea mii de ruble... și, etalînd în fața președintelui cinci teancuri de bancnote nou-nouțe, începu să rostească niște vorbe parcă nepotrivite cu o treabă atît de serioasă : *Ein, zwei, drei !...*

Urmă număratul bancnotelor, presărat cu glumele și zicalele lui Koroviev, cum ar fi : „Și banii de găsit se numără“ ; „Paza bună trece primejdia rea“ și altele de felul acesta.

După ce numără gologanii și primi de la Koroviev pașaportul străinului, pentru a fi înscris ca flotant în cartea de imobil, președintele vîrî totul în servietă și, nerezistînd tentației, îi ceru, sfios, translatorului un bilet de favoare.

— Mai încape vorbă ! vui Koroviev. Cîte bilete doriți, Nikanor Ivanovici ? Douăsprezece, cincisprezece ?

Președintele, uluit, îl lămuri că are nevoie numai de două, pentru el și pentru Pelagheia Antonovna, soția lui.

Koroviev scoase cu un gest îndemînatic un blocnotes și-i scrise dezinvolt o invitație pentru două persoane, în rîndul întîi. Cu mîna stîngă, translatorul strecură invitația lui Nikanor Ivanovici, iar cu dreapta vîrî în mîna președintelui un teanc gros, foșnitor.

Aruncînd o privire spre bancnote, Nikanor Ivanovici se făcu roșu ca para focului și se apucă să împingă teancul cît mai departe.

— Nu se cuvine... mormăi el.

— Nici nu vreau să aud, îi șopti la ureche Koroviev, la noi nu se cuvine, la străini se cuvine. O să-l jigniți, Nikanor Ivanovici, dacă-l refuzați, și nu se face. Dumneavoastră v-ați ostenit...

— Se pedepsește cu asprime, șopti încetișor președintele, privind cu teamă în jur.

— Bine, dar sîntem fără martori ! îi şopti în cealaltă ureche Koroviev. N-avem martori ! Îi vedeţi dumneavoastră ?...

Şi aici se petrecu o minune, după cum susţinu ulterior preşedintele : teancul se vîrî singur în servieta lui. Apoi, preşedintele, muiat şi distrus, se pomeni pe scară. Gînduri nenumărate i se învîrtejeau în minte : şi vila de la Nisa, şi motanul dresat, şi faptul că într-adevăr totul se petrecuse fără martori, şi că Pelagheia Antonovna se va bucura cînd va vedea invitaţia. Erau gînduri fără şir, dar, în general, plăcute. Cu toate acestea, undeva, în străfundul inimii, îl tot împungea un ghimpe subţirel. Era ghimpele neliniştei. Colac peste pupăză, pe scară se opri ca trăsnit de un gînd : „Dar cum a ajuns translatorul în cabinet, prin uşa sigilată ?!... Şi cum de nu l-a întrebat despre asta ?!“ Cîtva timp, preşedintele se uită ca îndobitocit la treptele scării, pe urmă îşi zise s-o lase baltă, să nu se mai chinuie cu această întrebare prea complicată.

Îndată ce preşedintele părăsi apartamentul, din dormitor se auzi o voce de bas spunînd :

— Mie, Nikanor Ivanovici ăsta nu mi-a plăcut. E un potlogar, un hoţoman. N-am putea face să nu mai vină pe aici ?

— N-aveţi decît să porunciţi, *messire*... răspunse de undeva glasul lui Koroviev, dar un glas răsunător, cristalin, nu ca cel de mai adineaori, spart.

În aceeaşi clipă, translatorul blestemat se şi afla în vestiar, unde, după ce formă un număr, vorbi plîngăreţ din cale-afară :

— Alo ! Socot de datoria mea să vă înştiinţez că preşedintele asociaţiei locatarilor din imobilul nostru de pe Sadovaia 302 bis, pe nume Nikanor Ivanovici Bosoi, face speculă cu valută străină. În momentul de faţă, în apartamentul său cu Nr. 35, are în canalul de ventilaţie de la toaletă patru sute de dolari înveliţi într-un ziar. La telefon e Timofei Kvasţov, locatarul apartamentului Nr. 11 din acelaşi imobil. Vă implor însă, păstraţi numele meu secret ; mă tem de-o răzbunare din partea numitului preşedinte.

După ce spuse acestea, puse receptorul la loc — ticălosul !

Ce s-a petrecut mai departe în apartamentul Nr. 50 nu se ştie, dar se ştie ce s-a petrecut acasă la Nikanor Ivanovici. Intrînd la toaletă, preşedintele puse cîrligul la uşă, scoase din servietă teancul de bancnote pe care translatorul i-l vîrîse pe gît şi se convinse că are acolo patru sute de ruble. Teancul acesta, preşedintele îl înfăşură într-o ruptură de ziar şi-l vîrî în canalul de ventilaţie.

După cinci minute preşedintele şedea la masă în micuţa lui sufragerie. Soţia sa aduse din bucătărie o scrumbioară tăiată frumos, presărată cu ceapă verde, mărunţită. Nikanor Ivanovici îşi turnă un păhărel de votcă, îl bău, îşi turnă un al doilea, înfipse în vîrful furculiţei trei bucăţele de scrumbie... şi, în clipa aceea auzi sunînd la uşă. Pelagheia Antonovna intra tocmai cu o oală aburindă, în care, dacă-ţi aruncai numai o privire, puteai ghici plutind în marea clocotitoare a unui borş rusesc ceva ce nu are seamăn pe lumea asta — un os cu măduvă.

Înghiţîndu-şi saliva, Nikanor Ivanovici mîrîi ca un dulău morocănos :

— Of, ducă-se pe pustii ! Nu lasă omul să mănînce... Te rog, nu da drumul nimănui, nu sînt acasă, nu sînt... Dacă-i pentru apartamentul acela, spune-le să nu bată drumul de pomană, peste o săptămînă va avea loc şedinţa şi atunci vom vedea.

Consoarta se repezi în vestiar, iar Nikanor Ivanovici, operînd cu polonicul, smulse din marea în clocot osul care plesnise pe toată lungimea. În clipa următoare, în sufragerie îşi făcură intrarea doi cetăţeni, iar cu ei, Pelagheia Antonovna, albă ca varul. Văzîndu-i pe cei doi, păli şi preşedintele şi se ridică de pe scaun.

— Umblătoarea unde-i ? se interesă preocupat primul din cei doi, îmbrăcat cu o bluză rusească albă.

Pe masa din sufragerie zdrăngăni ceva (Nikanor Ivanovici scăpase polonicul din mînă).

— Aici, aici, răspunse precipitat Pelagheia Antonovna.

Cei doi se îndreptară numaidecît spre coridor.

— Dar despre ce e vorba ? întrebă încet Nikanor Ivanovici, păşind în urma vizitatorilor. La noi în apartament nu poate fi nimic care... Şi pe dumneavoastră vă rog... legitimaţiile...

Primul cetăţean îi arătă din mers preşedintelui legitimaţia, în timp ce celălalt, în toaletă, se şi urcase pe un taburet, şi-şi vîrî o mînă în canalul de ventilaţie. Nikanor Ivanovici văzu negru în faţa ochilor. Desfăcură pachetul, dar în teanc nu erau ruble, ci nişte bani necunoscuţi — parcă albaştri, parcă verzi, cu imaginea unui bătrîn pe fiecare bancnotă. De altfel, Nikanor Ivanovici văzu toate

astea ca prin ceaţă, înaintea ochilor lui pluteau nişte pete stranii.

— Dolari în canalul de ventilaţie... făcu îngîndurat primul dintre cei doi şi-l întrebă pe Nikanor Ivanovici, blînd, politicos : Al dumneavoastră este pachetul ?

— Nu ! vociferă preşedintele cu glas înspăimîntător. Mi l-au strecurat nişte duşmani !

— Se întîmplă, încuviinţă omul, şi tot atît de blînd adăugă : şi trebuie să predaţi şi restul, tot ce aveţi.

— Nu am ! Jur pe Dumnezeu, nu am ţinut aşa ceva în mînă de cînd sînt ! ţipă disperat preşedintele.

Se repezi spre scrin, trase cu zgomot sertarul. Scoase de acolo servieta, strigînd fără şir :

— Poftim contractul... mi-a strecurat bestia de translator banii... Koroviev... ăla cu pince-nez !

Deschise servieta, se uită în ea, băgă mîna înăuntru şi învineţindu-se tot la faţă, scăpă servieta în oala cu borş. Servieta era goală : nici scrisoarea lui Steopa, nici contractul, nici paşaportul străinului, nici banii, nici invitaţia pentru spectacol. Nimic, numai metrul pliant al preşedintelui.

— Tovarăşi ! urlă preşedintele disperat. Puneţi mîna pe ei ! La noi în bloc s-a aciuit necuratul !

Nu se ştie ce i s-o fi năzărit Pelagheiei Antonovna, însă femeia, împreunîndu-şi disperată mîinile, strigă rugător :

— Căieşte-te, Ivanîci ! Ai să scapi mai ieftin !

Cu ochii injectaţi, Nikanor Ivanovici îşi repezi pumnii spre capul consoartei, horcăind :

— Uf, toantă afurisită !

Şi se lăsă istovit pe scaun, hotărînd, se vede, să se supună inevitabilului.

În timpul acesta, pe palier, la uşa preşedintelui, Timofei Kondratievici Kvasţov îşi lipea de gaura cheii cînd urechea, cînd ochiul şi murea de curiozitate.

Peste cinci minute, locatarii, care se nimeriseră în curte, îl văzură pe preşedinte îndreptîndu-se spre poartă, însoţit de încă două persoane. Se povestea apoi că Nikanor Ivanovici era schimbat la faţă şi se clătina ca un om beat, tot mormăind ceva.

Iar un ceas mai tîrziu, tocmai cînd Timofei Kondratievici povestea celorlalţi locatari, nemaiputînd de bucurie, cum fusese umflat preşedintele, în apartamentul 11 se prezentă un cetăţean necunoscut, care îi făcu semn lui Timofei Kondratievici să iasă din bucătărie în vestiar, îi spuse ceva şi se pierdu fără urmă împreună cu el.

Capitolul 10

VEŞTI DIN IALTA

În timp ce avusese loc nenorocirea cu Nikanor Ivanovici, nu departe de imobilul Nr. 302 bis, tot pe strada Sadovaia, în cabinetul lui Rimski, directorul financiar al Teatrului de varietăţi, stăteau de vorbă doi bărbaţi : Rimski şi Varionuha, administratorul teatrului.

Biroul spaţios, situat la etaj, avea două ferestre spre Sadovaia, iar a treia — aflată în spatele lui Rimski, care şedea la masa lui de lucru — dădea spre Grădina de vară a teatrului, unde erau instalate chioşcuri cu răcoritoare, tirul şi o estradă sub cerul liber. În afară de masa de scris, în cabinet se mai aflau : o măsuţă cu o carafă de apă pe ea, patru fotolii şi, într-un colţ, o consolă cu macheta antediluviană şi prăfuită ca vai de ea a unui spectacol de revistă. Pe un perete atîrnau afişe vechi. Se înţelege de la sine că mai era acolo şi o casă de bani, nu prea mare, ponosită şi coşcovită, care se înălţa în stînga lui Rimski, lîngă masa de scris.

De dimineaţă, directorul financiar se afla într-o proastă dispoziţie, în timp ce Varionuha, dimpotrivă, era plin de însufleţire, activ şi deosebit de agitat. Nu găsea însă o canalizare energiei sale.

Acum stătea ascuns în biroul directorului financiar, să nu dea cumva ochii cu amatorii de bilete de favoare, care-i otrăveau viața, mai cu seamă în zilele ce urmau după schimbarea programului. Și era tocmai o zi din acelea. Îndată ce zbîrnîia telefonul, Varionuha lua receptorul și mințea :

— Cu cine ? Cu Varionuha ? Nu-i aici. A ieșit.

— Mai telefonează-i, te rog, o dată lui Lihodeev, îl rugă iritat Rimski.

— Dar nu-i acasă. L-am trimis pe Karpov pînă la el, nu e nimeni în tot apartamentul.

— Ptiu, drace ! șuieră printre dinți Rimski, țăcănind la mașina de calculat.

Ușa se deschise și un plasator al teatrului tîrî înăuntru un maldăr gros de afișe suplimentare proaspăt tipărite : pe o foaie de hîrtie verde cu litere roșii de o șchioapă era scris :

ASTĂZI ȘI ÎN FIECARE SEARĂ LA
TEATRUL DE VARIETĂȚI, PESTE PROGRAM
PROFESORUL WOLAND
ȘEDINȚE DE MAGIE NEAGRĂ CU
DEZVĂLUIRI TOTALE

Depărtîndu-se cu cîțiva pași de afișul pe care-l aruncase peste macheta din colț, Varionuha îl admiră cît îl admiră și porunci să fie lipite numaidecît toate exemplarele.

— E bun... frapant ! își dădu cu părerea Varionuha după plecarea plasatorului.

— În ce mă privește, îmi displace profund năzbîtia asta, mîrîia Rimski, aruncînd priviri furioase prin ochelarii cu ramă de baga, spre afișul cu pri-

cina ; și, în general, mă mir, cum de i s-a permis să prezinte așa ceva.

— Nu, Grigori Danilovici, n-ai dreptate ! Este o inițiativă foarte subtilă. Tot hazul va fi dezvăluirea.

— Nu știu, nu știu, găsesc că nu are nici un haz... și întotdeauna el trebuie să născocească ceva de felul ăsta !... Măcar să ni-l fi arătat pe magician ! Tu l-ai văzut ? De unde l-o fi pescuit, naiba știe.

Se constată că nici Varionuha nu-l văzuse pe magician. În ajun, Steopa năvălise („ca un nebun", după expresia lui Rimski), în biroul directorului financiar, cu ciorna contractului gata scrisă, dăduse dispoziție ca textul să fie transcris numaidecît pe curat, iar lui Woland să i se achite banii. Magicianul o ștersese, și nimeni, în afară de Steopa, nu-l mai văzuse la față.

Rimski se uită la ceas — era două și cinci ; și se înverșună de-a binelea. Cum să nu te înverșunezi ? Lihodeev telefonase pe la unsprezece, spunînd că va veni peste o jumătate de ceas, și nu numai că nu venise la teatru, dar dispăruse și de acasă.

— La mine treaba stă pe loc, aia e ! mîrîia furios Rimski, arătînd cu degetul un munte de hîrtii nesemnate.

— Să nu fi nimerit ca Berlioz, sub tramvai ! zise Varionuha, ținînd la ureche receptorul în care răsunau niște semnale joase, prelungite și fără speranță.

În aceeași clipă, în cabinet intră o femeie cu jachetă de uniformă, fustă neagră, cu șapcă pe cap și pantofi sport în picioare. Din geanta pe care o purta la brîu, femeia scoase un pătrățel alb și un caiet, întrebînd :

— Unde-i Varieteul ? Aveţi un suprafulger. Semnaţi de primire.

Varionuha puse o înfloritură indescifrabilă în caietul femeii şi, îndată ce uşa se închise după ea, desfăcu pătrăţelul. Citi conţinutul, clipi din ochi şi întinse telegrama lui Rimski.

Avea următorul conţinut : *„Ialta, Moscova Varietăţi Stop Astăzi unsprezece treizeci miliţia judiciară prezentat şaten cămaşă noapte pantaloni desculţ alienat recomandat Lihodeev director Varietăţi Stop Telegrafiaţi fulger Miliţia judiciară Ialta unde director Lihodeev Stop"*.

— Na-ţi-o bună ! exclamă Rimski, adăugînd : Încă o surpriză !

— Falsul Dimitrie ! făcu haz de necaz Varionuha şi spuse în receptor : Telegraful ? Cont Teatrul de varietăţi. Primiţi o telegramă suprafulger. Alo ! *„Ialta Miliţia judiciară... Director Lihodeev aici Stop Director financiar Rimski"*...

Fără să facă vreo legătură cu înştiinţarea privitoare la impostorul din Ialta, Varionuha se apucă din nou să-l caute pe Lihodeev la telefon pretutindeni şi, bineînţeles, nu-l găsi.

Tocmai în momentul cînd Varionuha, ţinînd în mînă receptorul, chibzuia unde să mai sune, îşi făcu apariţia femeia care adusese prima telegramă şi-i înmînă administratorului un nou pătrăţel. Despăturindu-l grăbit, Varionuha citi conţinutul şi scoase un fluierat.

— Ce mai e ? întrebă Rimski, tresărind nervos.

Celălalt îi întinse în tăcere telegrama, şi directorul financiar citi : *„Implor daţi crezare Stop Aruncat Ialta hipnoză Woland Stop Telegrafiaţi*

fulger Miliţia judiciară confirmarea identităţii Stop Lihodeev".

Stînd cap lîngă cap, cei doi recitiră telegrama, după care rămaseră tăcuţi, uitîndu-se unul la celălalt.

— Tovarăşi ! se supără femeia. Iscăliţi de primire, şi după aceea tăceţi cît vreţi ! Nu vedeţi că distribui telegrame fulger ?

Cu ochii pironiţi pe telegramă, administratorul semnă strîmb în caietul femeii, şi aceasta dispăru după uşă.

— N-ai vorbit cu el la telefon pe la unsprezece şi ceva ? începu administratorul în culmea uimirii.

— E caraghios ce spui ! ţipă cu glas ascuţit Rimski. Am vorbit sau n-am vorbit, ce importanţă are ? Cert este că nu poate fi el la ora asta la Ialta ! E caraghios !

— E beat ! zise Varionuha.

— Cine-i beat ? sări Rimski, şi din nou tăcură, uitîndu-se unul la celălalt.

Nu exista nici un dubiu că cel care telegrafiase din Ialta era un impostor sau un nebun. Altceva era ciudat : de unde mistificatorul din Ialta îl cunoştea pe Woland, abia sosit în ajun la Moscova ? De unde ştie el că Lihodeev ar avea vreo legătură cu Woland ?

— „Hipnoză"... repetă Varionuha cuvîntul din telegramă. De unde ştie el de existenţa lui Woland ? Clipi din ochi şi deodată ţipă pe un ton hotărît : Nu ! E o aiureală !... O aiureală !

— Unde o fi tras el, acest Woland, lua-l-ar dracu să-l ia ? se interesă Rimski.

Varionuha ceru agenția „Inturist" și, spre profunda mirare a lui Rimski, îl înștiință că Woland a tras la locuința lui Lihodeev. Varionuha formă numărul de telefon al lui Lihodeev și rămase îndelung să asculte semnalele joase din receptor. Printre aceste semnale, de undeva de departe, răsună un glas apăsat și sumbru care cînta : „Refugiul meu sînt stîncile golașe..." și Varionuha își zise că în rețeaua telefonică făcuse cumva irupție un glas de la radiodifuziune.

— Acasă la el nu răspunde nimeni, zise Varionuha, punînd receptorul în furcă, sau să mai încerc....

Nu termină fraza. În ușă se ivi aceeași telegrafistă și amîndoi, atît Rimski cît și Varionuha, se ridicară în întîmpinarea ei. Femeia scoase din geantă o fițuică, de data aceasta nu albă, ci închisă la culoare.

— Devine interesant, strecură printre dinți Varionuha, petrecînd-o pe telegrafista care se îndepărtase grăbită. Rimski puse cel dintîi stăpînire pe misivă.

Pe fondul întunecat al hîrtiei fotografice se reliefau limpede rîndurile scrise de mînă :

„Dovadă scrisul meu semnătura mea confirmați telegrafic fulger stop Puneți Woland observație secretă Stop Lihodeev".

În decurs de douăzeci de ani de activitate în sectorul teatral, Varionuha văzuse de toate, dar aici simți că mintea i se încețoșează și nu izbuti să articuleze nimic, în afară de expresia banală și stupidă pe deasupra :

— Nu se poate !

Rimski reacționă altfel. Se ridică, deschise ușa și răcni, adresîndu-se curierei care ședea pe un taburet.

— Nu dai drumul la nimeni decît la poștași ! după care încuie ușa cu cheia.

Scoase apoi din sertarul mesei un maldăr de hîrtii și începu să confrunte literele groase, înclinate spre stînga, ale fotogramei cu cele din rezoluțiile lui Steopa și iscăliturile sale cu înflorituri în spirală. Varionuha stătea aproape culcat peste masă, și Rimski îi simți răsuflarea dogorîtoare lîngă obrazul său.

— Este scrisul lui, declară, în cele din urmă, convins, directorul financiar, iar Varionuha repetă, ca un ecou :

— Al lui.

Uitîndu-se cu atenție la Rimski, administratorul fu izbit de cît se schimbase la față. Directorul financiar, slab și așa, se uscase parcă și mai mult și chiar îmbătrînise, iar ochii săi, încadrați în rama de baga, își pierduseră obișnuita expresie răutăcioasă, reflectînd acum nu numai neliniștea, ci și tristețea.

Varionuha procedă întocmai cum procedează omul în clipele de profundă uimire. Dădu o goană prin cabinet, de vreo două ori își avîntă brațele spre tavan, ca răstignit, bău un pahar cu apă cam gălbuie — din carafă, exclamînd într-una :

— Nu pricep ! Nu pricep ! Nu pri-cep !

Rimski se uita pe fereastră și se gîndea la ceva cu încordare. Situația directorului financiar era foarte complicată. Se cerea ca, pe loc, fără să se urnească din acest cabinet, să găsească explicații

obişnuite, fireşti, pentru nişte fenomene neobişnuite.

Cu ochii mijiţi, directorul şi-l închipui pe Steopa în cămaşă de noapte, desculţ, suindu-se astăzi, pe la orele unsprezece şi jumătate, într-un avion ultrarapid, şi apoi, tot pe el, şi tot pe la unsprezece şi jumătate, stînd numai în ciorapi pe aeroportul din Ialta... a dracului poveste !

Poate că astăzi, altcineva, şi nu Steopa, vorbise cu el la telefon din apartamentul acestuia ? Ba era Steopa ! Să nu recunoască el glasul lui Steopa ? Şi chiar dacă astăzi n-ar fi fost Steopa la telefon, ieri, pe înserat, venise din cabinetul său, chiar în acest birou, cu contractul acela idiot, enervîndu-l pe Rimski prin superficialitatea lui. Cum a putut să plece cu trenul sau cu avionul, fără să sufle o vorbă la teatru ? Chiar de-ar fi plecat în ajun — n-ar fi fost la Ialta astăzi la amiază. Sau poate totuşi ar fi ajuns ?

— Cîţi kilometri sînt pînă la Ialta ? întrebă Rimski.

Varionuha se opri din alergat şi zbieră :

— M-am gîndit ! M-am gîndit şi eu ! Pînă la Sevastopol, sînt vreo mie cinci sute de kilometri pe calea ferată, mai pune şi vreo optzeci de kilometri pînă la Ialta ! Pe calea aerului, desigur, e mai scurt drumul.

Hm... Da... Nici nu poate fi vorba de tren... Atunci ce poate fi ? Un avion de vînătoare ? Dar cine îl lasă pe Steopa desculţ într-un avion de vînătoare, şi de unde avionul ?... Şi pentru ce ? S-o fi descălţat, poate, după ce a ajuns la Ialta ! Dar şi asta : pentru ce ? Şi apoi, nici încălţat nu l-ar

lăsa nimeni să se suie într-un avion de vînătoare ! De altfel, ce are a face aici avionul de vînătoare ?! Doar e scris negru pe alb că s-a prezentat la miliţia judiciară la orele unsprezece şi jumătate, şi vorbise la telefon din Moscova... o clipă, Rimski revăzu cu ochii minţii cadranul ceasului său.

Căuta să-şi amintească unde erau acele... Nemaipomenit ! Telefonase la unsprezece şi douăzeci.

Cum vine asta ? Dacă am presupune că imediat după convorbirea lor, Steopa s-a repezit la aeroport, a ajuns acolo în cinci minute, să zicem (ceea ce, în treacăt fie spus, de asemenea este imposibil), reiese că avionul, decolînd în aceeaşi secundă, a parcurs în cinci minute peste o mie de kilometri. Înseamnă că avionul zboară cu o viteză de douăsprezece mii de kilometri pe oră... Exclus ! Aşadar, Steopa nu-i la Ialta !

Ce rămîne ? Hipnoza ? Nu există nici un fel de hipnoză pe lume, care să arunce omul la vreo mie de kilometri de locul unde se află. Va să zică, i se năzare lui că e la Ialta ? Lui, poate, i se năzare, dar atunci şi miliţiei judiciare din Ialta i se năzare ? Nu, să-mi fie cu iertare, aşa ceva e imposibil ! Bine, dar ei telegrafiază de acolo, din Ialta.

Chipul directorului financiar era de-a dreptul înspăimîntător. De afară, cineva trăgea de clanţă, o răsucea şi se auzea glasul curierei strigînd disperată :

— Nu e voie ! Nu dau drumul ! Nici moartă ! E şedinţă !

Rimski făcu o sforţare să se stăpînească, luă receptorul şi ceru :

— O convorbire urgentă cu Ialta, vă rog.

„Inteligent !" gîndi administratorul. Convorbirea cu Ialta nu avu însă loc. Rimski puse receptorul în furcă :

— Ca un făcut, e întreruptă linia !

Se vedea că defectarea liniei îl mîhnise profund, punîndu-l chiar pe gînduri. După un timp, puse din nou mîna pe telefon, notînd cu cealaltă ceea ce spunea în receptor :

— Primiţi o telegramă suprafulger. Varietăţi. Da, Ialta. Miliţia judiciară. Da. „Astăzi orele unsprezece jumătate Lihodeev vorbit mine Moscova, Stop După asta nu s-a prezentat serviciu nu putem da de el la telefon Stop Confirm scrisul Stop Iau măsuri punere observaţie artistul indicat Stop Director financiar Rimski".

„Foarte inteligent !" gîndi Varionuha, dar nu apucă să-şi încheie gîndul, cînd prin cap îi trecu altceva : „E o prostie ! Nu poate fi la Ialta !"

Între timp, Rimski, după ce împături cu grijă şi strînse laolaltă toate telegramele primite, precum şi copia telegramei lui, puse teancul într-un plic, îl lipi, scrise pe plic cîteva cuvinte, şi-l înmînă administratorului.

— Ivan Savelici, neîntîrziat, du-l tu personal. Să cerceteze cei de acolo.

„Da, ăsta, într-adevăr, e un pas inteligent !" gîndi Varionuha, vîrînd plicul în servietă. Apoi, pentru orice eventualitate, mai formă o dată numărul lui Steopa de acasă, ascultă şi, deodată, începu să facă cu ochiul şi să se scălîmbăie încîntat. Privindu-l, Rimski îşi lungi gîtul.

— Aş putea vorbi cu artistul Woland ? întrebă mieros Varionuha.

— Domnia-sa e ocupat, răspunse un glas spart, dar cine întreabă ?

— Varionuha, administratorul Teatrului de varietăţi.

— Ivan Savelievici ? strigă omul încîntat. Mă bucur grozav să vă aud glasul ! Cum vă simţiţi ! Ce mai faceţi ?

— *Merci*, îi mulţumi uluit administratorul, dar cu cine vorbesc, vă rog ?

— Asistentul, sînt asistentul şi translatorul domniei-sale, Koroviev e numele meu ! turuia omul. Sînt la dispoziţia dumneavoastră, scumpul meu Ivan Savelievici ! Dispuneţi de mine cum veţi găsi de cuviinţă. Aşadar, cu ce vă pot fi util ?

— Scuzaţi, vă rog... aş vrea să ştiu, Stepan Bogdanovici Lihodeev este acasă ?

— Nu e ! Regret ! Nu-i acasă ! urla receptorul. A plecat !

— Unde a plecat ?

— Prin împrejurimile oraşului, să se plimbe cu maşina.

— Ce... cum ? Să se plim... be... cu ma... şina ?... Şi cînd se întoarce ?

— A zis : iau puţin aer şi mă întorc...

— Aşa... făcu Varionuha, descumpănit, *merci*... Fiţi bun, transmiteţi-i domnului Woland că reprezentaţia domniei-sale are loc în astă-seară, în partea a treia a programului.

— Da, vă rog. Cum să nu. Îi transmit neapărat. Urgent. Negreşit. Sigur că da, se auzi sacadat în receptor.

— Toate cele bune, zise mirat în continuare Varionuha.

— Vă rog să primiţi, auzi el în receptor, cele mai bune, cele mai calde salutări şi urări ! Succese ! Reuşită ! Fericire deplină ! Numai bine !

— Sigur că da ! Nu ţi-am spus eu ! vociferă administratorul. Ce Ialta ! S-a dus în împrejurimile oraşului !

— Ei, dacă-i aşa, zise, pălind de mînie, directorul financiar, e într-adevăr o porcărie fără seamăn !

Deodată, administratorul sări în sus şi ţipă atît de tare, încît îl făcu pe Rimski să tresară :

— Mi-am adus aminte, mi-am adus aminte ! La Puşkino s-a deschis o zahana „Ialta". Totul e limpede ! S-a dus acolo, s-a pilit şi acum telegrafiază de la „Ialta".

— Ei, asta întrece orice măsură, replică Rimski. Obrazul îi zvîcni, iar în ochi îi ardea o ură autentică, grea. Ei, o să-l coste scump plimbarea asta !... Se poticni deodată şi adăugă cam şovăielnic : Bine, dar cum de miliţia judiciară a...

— Aiurea ! Îs trucuri de-ale lui, îl întrerupse administratorul expansiv şi-l întrebă : plicul să-l duc ?

— Neapărat, răspunse Rimski.

Din nou se deschise uşa şi iată aceeaşi factoriţă... „Ea e !" gîndi abătut Rimski. Şi amîndoi se ridicară s-o întîmpine.

De data aceasta, telegrama suna aşa :

„Mulţumesc confirmare, urgent cinci sute Miliţia judiciară pentru subsemnatul Stop Mîine plec avion Moscova Stop Lihodeev".

— A înnebunit, zise cu voce stinsă Varionuha.

În timpul acesta, Rimski făcu să zăngăne cheia, scoase din sertarul safeului nişte bani, numără cinci sute de ruble, sună, înmînă banii curierului şi-l trimise la telegraf.

— Iartă-mă, Grigori Danilovici, zise Varionuha — nu-i venea să creadă ceea ce vedea — dar am impresia că degeaba trimiţi banii ăştia.

— Or să se întoarcă înapoi, replică încet celălalt, iar el o să dea socoteală pentru picnicul ăsta. Şi adăugă, arătîndu-i lui Varionuha servieta : Du-te, Ivan Savelievici, nu tărăgăna...

Şi Varionuha ieşi iute din cabinet.

Coborî la parter, zări o coadă nesfîrşită la casă, află de la casieriţă că se aşteaptă ca peste un ceas toate biletele să fie vîndute, întrucît, de cînd se pusese afişul anunţînd programul suplimentar, publicul năvălise în neştire, îi dădu dispoziţie să mai pitească din bilete, să pună deoparte 30 de bucăţi, locurile cele mai bune în loji şi stal, o zbughi din casa de bilete, reuşi din mers să scape de amatorii sîcîitori de bilete de favoare şi se strecură în biroul lui mititel, să-şi ia şapca. Tocmai în clipa aceea ţîrîi telefonul.

— Da ! strigă Varionuha.

— Ivan Savelievici ? se informă în receptor o voce fonfăită şi respingătoare.

— Nu-i la teatru ! strigă Varionuha, dar individul din receptor nu se dădu bătut.

— Nu face pe nebunul, Ivan Savelievici, mai bine ascultă. Nu duce telegramele nicăieri şi nu le arăta nimănui.

— Cine-i la telefon ? vociferă Varionuha. Încetează, cetățene, cu glumele astea ! Vei fi îndată descoperit. De la ce număr vorbești ?

— Varionuha, urmă același glas respingător. Îți vorbesc rusește, nu înțelegi ? Nu duce nicăieri telegramele !

— A, nu vrei să te astîmperi ? urlă administratorul, turbînd de furie. Ia vezi ! Ai să plătești pentru asta ! Mai strigă ceva în receptor, amenințîndu-l pe individ, dar amuți, simțind că nu mai e nimeni pe fir.

Biroul strîmt începu să se cufunde cam prea devreme în întuneric. Varionuha ieși în goana mare, trînti ușa și, printr-o ieșire laterală, se îndreptă spre Grădina de vară.

Administratorul era tulburat și plin de energie. În urma telefonului neobrăzat, nu se îndoia de faptul că o bandă de huligani pusese la cale toate glumele astea de prost-gust și că ele au o legătură cu dispariția lui Lihodeev. Dorința de a-i demasca pe mișei îl sufoca, și, oricît ar părea de ciudat, începu să presimtă ceva plăcut, savurînd dinainte voluptatea aceea neștiută. Așa se întîmplă cînd omul aspiră să devină centrul atenției, să facă într-un anumit loc niște comunicări senzaționale.

În grădină, vîntul suflă drept în fața administratorului, îi aruncă nisip în ochi, barîndu-i parcă drumul, prevenindu-l. La etaj se trînti o fereastră cu atîta putere, încît geamurile erau să zboare țăndări. Vîrfurile arțarilor și ale teilor foșniră cuprinse parcă de alarmă. Afară se întunecase și se răcorise. Administratorul se frecă la ochi și văzu, tîrîndu-se deasupra Moscovei, jos de tot, un nor de ploaie mătăhălos, galben pe o parte. Undeva în zare, cerul mîrîi surd și gros.

Oricît de mult se grăbea Varionuha, o dorință de nestăvilit îl trase pentru o clipă în W.C.-ul de vară, să controleze din mers dacă electricianul montase plasa la bec.

Trecînd pe lîngă standul de tir, Varionuha nimeri într-un desiș de liliac, unde se lăfăia construcția albastră a W.C.-ului. Electricianul se dovedise a fi om de cuvînt, becul din W.C.-ul pentru bărbați era prins într-o plasă metalică, însă pe administrator îl întristă faptul că pînă și în întunericul acela prevestitor de furtună se putea vedea că pereții fuseseră mîzgăliți cu creion și cărbune.

— Ei, ce înseamnă a... începu administratorul, cînd, deodată, auzi în spatele lui un glas, ca de motan, torcînd :

— Dumneavoastră sînteți, Ivan Savelievici ?

Varionuha tresări, întoarse capul și văzu în fața sa un grăsan scund, după cum i se păru, cu o mutră de motan.

— Da, eu sînt, răspunse ostil Varionuha.

— Îmi pare foarte, foarte bine, zise grăsanul motaniform, cu un glas pițigăiat și brusc, făcîndu-și vînt, îl pocni pe Varionuha peste ureche cu atîta putere, încît șapca zbură de pe capul administratorului și dispăru fără urmă în orificiul W.C.-ului.

Lovitura dată de grăsan făcu să se reverse pentru o clipă în încăperea W.C.-ului o lumină tremurătoare, iar cerul răspunse cu un bubuit puternic. Apoi lumina aceea mai scînteie o dată, și în fața administratorului apăru un al doilea individ

mărunțel, dar cu umeri de atlet, cu părul roșu ca para focului, cu albeață la un ochi și un singur colț în gură... Acesta, fiind, se vede, stîngaci, îl pocni pe administrator peste cealaltă ureche. Din nou bubui cerul drept răspuns, și peste acoperișul de lemn al W.C.-ului începu să răpăie ploaia.

— Ce doriți, tov... șopti administratorul, înnebunit, dar, dîndu-și în cele din urmă seama că cuvîntul „tovarăși" nu li se potrivește de fel banditilor care atacă un om într-un W.C. public, horcăi : ceta... se gîndi că nici acest cuvînt nu-i de ei, și primi o a treia lovitură, nu știu nici el de la care din doi, dar atît de cumplită, încît sîngele îi țîșni din nas peste cămașă.

— Ce ai în servietă, parazitule ? strigă strident cel care semăna cu un motan. Telegramele ? N-ai fost avertizat la telefon să nu le duci nicăieri ? te întreb ?

— Am fost averti... zat... zat... se bîlbîi administratorul.

— Și tu te-ai grăbit să le duci ? Dă-ncoace servieta, netrebnicule ! îl luă în primire al doilea — glasul fonfăit de la telefon, smulgînd din mîinile tremurătoare ale lui Varionuha servieta cu telegramele.

Cei doi îl apucară pe Varionuha de brațe și-l tîrîră afară din grădină, pornind cu el în galop pe Sadovaia. Furtuna se dezlănțuise năprasnică, șuvoaiele de apă se prăvăleau urlînd și vuind în gurile de canal, pretutindeni se umflau ridicîndu-se adevărate talazuri ; de pe acoperișuri ploaia se revărsa peste burlane și streșini, din curți alergau torente înspumate. Nici un suflet viu nu rămăsese pe Sadovaia și n-avea cine să-i sară în ajutor lui Ivan Savelievici, să-l scape. Sărind peste șuvoaiele tulburi, luminați în răstimpuri de fulgere, banditii îl tîrîră într-o secundă pe administratorul aproape sfîrșit, pînă la casa cu Nr. 302 bis, se năpustiră cu el pe poartă, unde stăteau lipite de zid două femei desculțe, care-și țineau ciorapii și pantofii în mîini. Apoi ticăloșii se repeziră pe scara a 6-a și Varionuha, gata să-și iasă definitiv din minți, fu urcat pînă la etajul patru și aruncat pe podea în vestiarul cam întunecat, pe care-l cunoștea perfect, din apartamentul lui Stepan Lihodeev.

Apoi cei doi tîlhari pieriră, iar în locul lor răsări o jună roșcată, goală-pușcă, cu ochii scînteind fosforescent.

Varionuha înțelese că asta era lucrul cel mai cumplit din toate cîte i se întîmplaseră pînă atunci și, gemînd, se retrase la perete. Juna se apropie, se lipi de administrator și-și așeză palmele pe umerii săi. Părul lui Varionuha se ridică măciucă ; chiar și prin pînza rece și udă a cămășii simți cum palmele acestea sînt și mai reci, reci ca gheața.

— Lasă-mă să te sărut, zise roșcata duios și lîngă ochii lui Varionuha văzu ochii ei scînteietori ; leșină pe loc fără să mai simtă gustul sărutării.

Capitolul 11

DEDUBLAREA LUI IVAN

Pe malul celălalt al rîului, pădurea, luminată cu un ceas mai devreme de razele soarelui de mai, se înnegură, se şterse şi se destrămă.

În spatele ferestrei apa se prăvălea ca un val neîntrerupt. În înalturi, scăpărau într-una fulgerele, asemenea unor filamente incandescente, cerul se despica, în camera bolnavului se prelingea o lumină tremurată, înfricoşătoare.

Ivan plîngea încetişor, stînd în pat şi privind rîul tulbure, ce clocotea cu bulbuci. La fiecare bubuit de tunet, poetul scotea un ţipăt jalnic, şi-şi acoperea faţa cu mîinile. Pe podea zăceau foile scrise de mîna lui. Le împrăştiase vîntul ce năvălise în odaie înainte de a se dezlănţui furtuna.

Încercările poetului de a compune o declaraţie cu privire la fiorosul consultant se dovediră cu totul infructuoase. Îndată ce Praskovia Feodorovna, sora cea grasă, i-a înmînat un vîrf de creion şi hîrtie, poetul şi-a frecat mîinile cu aerul omului preocupat şi şi-a făcut loc la măsuţă. Începutul misivei se dovedi destul de vioi :

„Către Miliţie. Ivan Nikolaevici Bezdomnîi, membru al MASSOLIT-ului. Declaraţie. Aseară am mers împreună cu răposatul M. A. Berlioz la Patriarşie prudî..."

Aici poetul se încurcă, mai cu seamă din cauza cuvîntului „răposatul". Din capul locului ieşea o aiureală : cum se poate una ca asta — „am mers împreună cu răposatul" ! Morţii nu circulă ! Mai ştii, te pomeneşti că o să mă ia drept nebun !

Gîndind astfel, Ivan Nikolaevici se apucă să îndrepte cele scrise : „Cu M.A. Berlioz, ulterior răposat..." Nici textul acesta nu-l satisfăcu. A trebuit să redacteze o a treia variantă, care însă se dovedi mai slabă decît primele două : „cu Berlioz, care a nimerit sub tramvai...", aici se mai băgă pe fir şi compozitorul acela neştiut de nimeni, tizul lui Berlioz, şi a trebuit să adauge : „nu compozitorul..."

După ce se chinui cu cei doi Berliozi, Ivan şterse tot ce aşternuse pe hîrtie şi hotărî să înceapă din capul locului cu ceva foarte tare, pentru a atrage numaidecît atenţia cititorului, şi scrise cum a văzut motanul urcîndu-se în tramvai, apoi însă se întoarse la episodul cu capul retezat. Capul şi prezicerea consultantului îl aduseră cu gîndul la Pilat din Pont şi, ca textul să sune mai convingător, Ivan a [illegible] să expună povestirea despre procurator, integral, descriind totul din clipa în care acesta, înfăşurat într-o mantie albă cu căptuşeală sîngerie, ieşise sub colonada palatului lui Irod.

Ivan lucra sîrguincios, ştergînd uneori cele scrise, introducînd cuvinte noi ; încercă chiar să-l deseneze pe Pilat din Pont, iar după aceea pe motan stînd pe labele dinapoi. Dar nici desenele nu i-au fost de nici un ajutor, şi cu cît avansa, cu atît mai încîlcit şi mai de neînţeles suna declaraţia poetului.

Atunci cînd se stîrni vîntul, și cînd, mînat de departe, se ivi norul acela înspăimîntător cu marginile învolburate, care învălui pădurea, Ivan se simți sleit de puteri, neputincios să vină de hac declarației, și, lăsînd să zacă pe podea fără să le strîngă, filele împrăștiate în toate părțile, izbucni încetișor într-un plîns amarnic. Praskovia Feodorovna — felcerița blajină, intră la poet în timpul furtunii ; femeia se arătă îngrijorată văzîndu-l că plînge, trase storurile, ca fulgerele să nu-l sperie pe bolnav, ridică filele împrăștiate și, cu ele în mînă, fugi să aducă un medic.

Acesta veni, îi făcu lui Ivan o injecție în braț, asigurîndu-l că nu va mai plînge, că totul are să treacă, are să se schimbe și are să se uite.

Medicul avu dreptate. Nu trecu mult și pădurea de peste rîu își recăpătă fața ei din totdeauna. Se profila limpede, copac lîngă copac, sub cerul din nou senin, iar rîul se domolise. Starea de neliniște și melancolie începu să-l părăsească pe Ivan, îndată după injecție, și acum poetul stătea întins, liniștit, privind curcubeul arcuit pe bolta albastră.

Rămase așa pînă seara, și nici nu văzu cum pierise curcubeul, cum se mohorîse cerul, cum se întunecase pădurea.

După ce bău o cană de lapte cald, se întinse iar și se miră singur cît de mult i se schimbase firul gîndurilor. Se estompase amintirea motanului afurisit, nu-l mai înspăimînta capul retezat, și, mutîndu-și gîndul de la el, Ivan începu să raționeze că, de fapt, în clinică nu-i de loc rău, că Stravinski

este o minte și o celebritate, și că e extrem de plăcut să ai de-a face cu el. Pe deasupra, aerul serii e și răcoros, și dulce după furtună.

Casa durerii ațipea. Pe coridoarele învăluite în tăcere se stinseseră becurile lăptoase și în locul lor, conform programului statornicit, se aprinseră niște veioze discrete, albastre, și tot mai rar răsunau după ușă pașii mărunți, precauți ai felcerițelor pe mocheta de cauciuc a coridoarelor.

Acum Ivan stătea întins într-o stare de dulce langoare, aruncînd priviri cînd spre becul ce-și revărsa de sub tavan lumina estompată de un abajur, cînd spre luna ce se ivea de după pădurea întunecată, și conversa cu el însuși.

— De ce, la drept vorbind, m-a tulburat în așa hal faptul că Berlioz a nimerit sub tramvai ? raționa poetul. La urma urmei, ducă-se pe pustii ! Nu mi-a fost nici frate, nici prieten, dacă e să fim drepți. Dacă e să scormonim bine lucrurile, reiese că, de fapt, nici nu-l cunoșteam ca lumea pe răposat ! Păi da, ce știam eu despre el ? Nimic, decît că era chel și teribil de elocvent. Mai departe, cetățeni, își urmă discursul Ivan, adresîndu-se nu se știe cui, iată ce trebuie să analizăm : ce m-a apucat, spuneți-mi și mie, de m-am înverșunat așa împotriva acelui consultant enigmatic, magician și profesor cu unul dintre ochi negru și gol ? La ce bun toată acea urmărire stupidă ? De ce l-am fugărit, numai cu izmenele pe mine, cu lumînarea în mînă, iar apoi de ce toată aiureala aceea din restaurant ?

— Ia te rog! Ia! zise deodată undeva, înlăuntrul său, sau la urechea lui, Ivan cel de altădată. Că Berlioz o să moară cu capul retezat, el a știut-o dinainte! Și-atunci, cum să nu mă tulbur?

— Ce să vorbim, tovarăși! obiectă Ivan cel nou, la spusele celuilalt. Pînă și un copil înțelege că aici nu e lucru curat. Este sută la sută un personaj misterios, ieșit din comun! Păi ăsta e lucrul cel mai interesant. Omul l-a cunoscut personal pe Pilat din Pont, mai vreți ceva, vă trebuie altceva mai palpitant? Și în loc de gălăgia atît de prostească, pe care am stîrnit-o la Patriarșie prudî, n-ar fi fost mai inteligent să-l întreb politicos, ce s-a întîmplat mai departe cu Pilat și cu arestatul acela, Ha Nozri? Și eu m-am apucat de dracu știe ce! Ce să spun, întîmplare din cale-afară de importantă — l-a călcat tramvaiul pe redactorul-șef al unei reviste! N-o să mai apară revista din cauza asta, sau ce, mă rog? Ce să-i faci? Omul e muritor, și după cum s-a spus, pe bună dreptate, subit muritor. Ei, să-i fie țărîna ușoară! Ei, și-o să vină un alt redactor-șef, și poate chiar mai elocvent decît predecesorul lui!

După ce moțăi un timp, noul Ivan îl întrebă veninos pe cel vechi:

— În cazul acesta cine sînt eu, la urma urmelor?

— Un nătărău! răspunse distinct, de undeva, o voce de bas, care nu era a nici unuia din Ivani și care semăna grozav cu vocea groasă a consultantului.

Ivan nu se simți ofensat pentru epitet, dimpotrivă, plăcut surprins la auzul acestui calificativ, zîmbi și ațipi liniștit. Somnul se furișa spre poet, i se și năzărise un palmier ce se înălța proptit într-un picior gigantic, trecuse prin fața lui motanul, dar nu era de loc fioros, ci vesel, într-un cuvînt, somnul era gata-gata să-l fure de-a binelea pe Ivan, cînd, deodată, grilajul ușii se dădu la o parte fără zgomot și în balcon răsări o siluetă tainică; ferindu-se de lumina lunii, îl amenință pe poet cu degetul.

Fără pic de teamă, Ivan se săltă în pat și zări pe balcon un bărbat. Acesta, ducîndu-și degetul la buze, șopti:

— S-s-s-t!...

Capitolul 12

MAGIA NEAGRĂ ŞI DEZVĂLUIRILE EI

Pe scena Teatrului de varietăţi îşi făcu intrarea, călare pe o bicicletă obişnuită, un omuleţ cu nasul stacojiu în formă de pară, şi cu o gambetă galbenă, găurită, pe cap. În sunetele unui foxtrot, descrise un cerc, apoi scoase un strigăt victorios, după care bicicleta cabră. Continuîndu-şi cursa numai pe roata dinapoi, se aşeză cu picioarele în sus, reuşi să demonteze din mers roata din faţă şi să-i facă vînt în culise, după care-şi urmă drumul pe o roată, pedalînd cu mîinile.

Pe un catarg metalic înalt, cu o şa în vîrf şi sprijinit pe o singură roată, apăru o blondă grăsulie în tricou şi fustiţă presărată cu stele argintii care porni de asemeni să descrie un cerc. Ori de cîte ori se întîlnea cu ea, omuleţul scotea nişte strigăte de salut şi-şi sălta reverenţios gambeta cu piciorul.

În cele din urmă, sosi în goană, pe o bicicletă micuţă de care era fixat un uriaş claxon de automobil, un pici de vreo opt ani, cu feţişoara bătrînicioasă, şi începu să se vîre printre cei mari.

După ce descrise cîteva bucle, toată trupa, acompaniată de bătaia alarmată a tobei, se apropie de rampă, şi spectatorii din primele rînduri scoaseră ţipete de spaimă, dîndu-se înapoi — aveau impresia că trio-ul cu aparatura lui se va prăbuşi peste orchestră.

Dar bicicletele se opriră chiar în clipa cînd roţile ameninţau să alunece în gol. Strigînd cu glas tare „Hap", cicliştii săriră de pe aparatele lor, înclinîndu-se în faţa publicului ; blondina făcu bezele, iar piciul claxonă intens un semnal caraghios.

Clădirea răsună de aplauze furtunoase, cortina albastră lunecă din ambele părţi şi-i acoperi pe ciclişti, luminile verzi cu inscripţia „Ieşire" se stinseră, şi în vălmăşagul trapezelor de sub cupolă se aprinseră, asemenea unui soare, nişte globuri albe. Începuse antractul premergător ultimei părţi din program.

Singurul om pe care nu-l interesau nici de frică minunile tehnicii ciclismului demonstrate de familia Giulli era Grigori Danilovici Rimski. Şedea singur-singurel în cabinetul său, muşcîndu-şi buzele subţiri ; din cînd în cînd, obrazul îi zvîcnea nervos. La dispariţia miraculoasă a lui Lihodeev se adăuga dispariţia cu totul neprevăzută a lui Varionuha.

Rimski ştia prea bine unde plecase, dar plecase... şi nu mai venise ! Directorul financiar dădea din umeri şi-şi şoptea :

— Dar care să fie cauza ?

Şi, lucru curios : pentru un om atît de serios ca directorul financiar, cel mai simplu ar fi fost, desigur să telefoneze acolo unde se dusese Varionuha şi să afle ce se întîmplase cu acesta, dar pînă la orele zece seara Rimski nu se putu hotărî s-o facă.

La zece, printr-un efort suprem de voinţă, îşi impuse să ridice receptorul şi atunci constată că telefonul lui e mort. Omul de serviciu îi raportă că nici celelalte telefoane din clădire nu funcţio-

nează. Această întîmplare, neplăcută, desigur, însă nu supranaturală, îl zgudui peste măsură pe directorul financiar, dar în același timp îi aducea și o bucurie : căzuse de la sine necesitatea de a telefona.

În momentul cînd deasupra capului său se aprinse și porni să clipească un bec roșu, semn că începuse antractul, intră omul de serviciu vestind sosirea artistului străin. Directorul financiar tresări și, negru la față ca noaptea, se duse în culise să-l întîmpine pe artistul aflat în turneu, întrucît acum n-avea cine face acest lucru în afară de el.

Din coridorul unde începuseră să țîrîie tot soiul de semnale și sonerii, curioșii își băgau nasul sub diverse pretexte în cabina spațioasă a artiștilor. Vedeai scamatori în halate și turbane țipătoare, un patinor în pulover alb croșetat, un povestitor palid din cauza stratului prea gros de pudră și un machior.

Celebritatea nou-venită îi uimi pe toți prin fracul său de croială superbă, de o lungime nemaivăzută și prin masca neagră care-i acoperea partea de sus a feței. Dar amănuntul cel mai uimitor îl constituiau cei doi însoțitori ai săi : individul deșirat în haine cadrilate cu un pince-nez crăpat și un motan negru, gras, care intră în cabina artiștilor pe labele dinapoi, și se așeză foarte dezinvolt pe canapea, făcînd ochii mici din cauza lampioanelor orbitoare, fără nici un abajur, special instalate pentru machiaj.

Rimski se strădui să schițeze un zîmbet, ceea ce dădu feței sale o expresie acră și răutăcioasă și urmă un schimb de saluturi între el și magul taciturn, care ședea pe canapea alături de motan.

Nici o strîngere de mînă. În schimb, cadrilatul, obraznic din cale-afară, se recomandă singur directorului financiar, spunînd că este „asistentul domniei-sale". Această împrejurare îl surprinse pe director, și anume, îl surprinse neplăcut : în contract nu se pomenea absolut nimic de existența vreunui asistent.

Pe un ton forțat și rece, Grigori Danilovici se interesă la cadrilatul căzut din senin pe capul lui unde e aparatura domnului artist.

— O, nestemat celest, neprețuite domnule director, răspunse cu glas hodorogit asistentul magului, aparatura noastră este întotdeauna cu noi, iat-o ! *Ein, zwei, drei !* și, răsucindu-și degetele noduroase sub nasul lui Rimski, scoase deodată, de după urechea motanului, ceasul de aur cu lanț al directorului financiar, ceas, care, pînă atunci, sălășluise în buzunarul vestei lui Rimski, sub haina butonată și cu lănțucul trecut printr-o butonieră.

Fără să vrea, Rimski se apucă cu mîinile de burtă, asistența scoase un „ah", iar machiorul care băga mereu nasul pe ușă, icni aprobator.

— E cesulețul dumneavoastră ? Vă rog să-l luați în primire, zise cadrilatul, zîmbind familiar, și pe palma lui murdară îi întinse lui Rimski, buimăcit, obiectul care-i aparținea.

— Cu unul ca ăsta să nu te urci în tramvai, șopti vesel povestitorul, la urechea machiorului.

Iar motanul făcu o figură mai ceva decît aceea cu ceasul șterpelit. Se ridică deodată de pe canapea, se apropie pe labele dinapoi de măsuța din fața unei oglinzi, întinse o labă, scoase dopul din carafă, își turnă apă în pahar, bău, puse dopul

la loc și-și șterse mustățile cu o cîrpă folosită la machiaj.

Nu se mai auzi nici un „ah", toți rămaseră cu gura căscată și numai machiorul șopti extaziat :

— Înaltă clasă !...

În timpul acesta, pentru a treia oară, țîrîiră soneriile și toți, excitați la culme, presimțind și savurînd dinainte programul interesant, părăsiră în grabă cabina artiștilor.

De îndată, în sala de spectacol se stinseră luminile din globuri, se aprinseră cele ale rampei, aruncînd reflexe roșietice pe partea de jos a cortinei, și în despicătura ei luminată se ivi în fața publicului un bărbat cu fața rasă, rotofei, vesel ca un copil, îmbrăcat cu un frac boțit și cămașă nu tocmai curată. Era comperul George Bengalski, binecunoscut publicului moscovit.

— Așadar, cetățeni, începu Bengalski, cu un zîmbet de prunc pe buze, îndată va apărea în fața dumneavoastră... Aici, Bengalski își întrerupse discursul, urmînd cu alte intonații în glas : Văd că numărul spectatorilor a mai crescut după ultimul antract. Astăzi avem la noi jumătate din Moscova ! Zilele acestea, mă întîlnesc cu un prieten și-i zic : „De ce nu vii pe la noi ? Ieri a fost la teatru jumătate din Moscova." Iar el îmi răspunde : „Eu stau în cealaltă jumătate !"

Bengalski făcu o pauză, așteptîndu-se la o explozie de rîs, dar cum nimeni nu rîse, continuă... Așadar, îl veți vedea pe celebrul artist de peste hotare, *monsieur* Woland, într-o ședință de magie neagră. Dumneavoastră și cu mine ne dăm seama — aici Bengalski avu un zîmbet superior — că magia neagră nu există și că ea nu este altceva decît o superstiție. Pur și simplu, maestrul Woland posedă tehnica scamatoriei la cel mai înalt nivel, ceea ce se va și vedea din partea cea mai interesantă a programului domniei sale, adică aceea a dezvăluirii acestei tehnici, și, deoarece noi toți ca unul sîntem și pentru tehnică, și pentru dezvăluirile ei, îl invităm pe domnul Woland !...

După ce debită toate aceste nerozii, Bengalski își împreună palmele și-și avîntă brațele, în chip de salut în direcția cortinei, care, la această invitație, se deschise cu un foșnet.

Apariția magului cu asistentul său deșirat și cu motanul pășind pe labele dinapoi, captivă publicul spectator.

— Fotoliul, vă rog, porunci încet Woland și, în aceeași clipă, nu se știe de unde și în ce fel, pe scenă apăru un fotoliu, în care magul se așeză. Dragă Fagot, arată-ne, pentru început, ceva simplu.

Prin sală trecu un freamăt. Fagot cu motanul porniră, în direcții opuse, de-a lungul rampei. Fagot își pocni degetele, strigînd semeț : „Trei, patru", prinse din zbor un pachet de cărți de joc, le amestecă și le aruncă motanului, în chip de panglică șerpuitoare. Motanul prinse panglica și-i dădu drumul înapoi. Șarpele de atlaz fîșîi. Fagot deschise gura ca un pui de pasăre și înghiți întreaga panglică, carte cu carte. După care, motanul, ridicat în două picioare, se înclină în

fața publicului și își lovi călcîiul labei drepte de cel stîng, stîrnind aplauze frenetice.

— Înaltă clasă! Înaltă clasă! strigau glasuri extaziate de după culise.

Între timp Fagot arătă cu degetul spre parter și declară:

— Pachetul ăsta de cărți, stimați cetățeni, se află acuși în rîndul șapte, la cetățeanul Parcevski, exact între hîrtia de trei ruble și somația de la tribunal, în chestiunea pensiei alimentare pe care dumnealui trebuie s-o plătească cetățenei Zelkova.

Parterul începu să freamăte, cîte unii se sculară în picioare și, în cele din urmă, un cetățean pe care îl chema într-adevăr Parcevski, roșu la față, uimit, scoase din portofel pachetul de cărți de joc, vînturîndu-l în aer și neștiind ce să facă cu el.

— Lăsați, să vă rămînă ca amintire! strigă Fagot. Nu degeaba spuneați aseară, la cină, că fără pocher, viața dumneavoastră la Moscova ar fi fost insuportabilă.

— E veche figura! se auzi de la galerie. Ăsta de la parter e din gașcă.

— Credeți? strigă Fagot, îndreptîndu-și ochii îngustați spre galerie. În acest caz și dumneata faci parte din gașca noastră, pentru că pachetul e în buzunarul dumitale.

La galerie se auzi o foială și apoi un glas fericit:

— Așa-i! La el e! Aici, aici! Stai! Apăi, ăștia-s bani!

Cei de la parter întoarseră ochii spre galerie. Acolo, un cetățean era buimăcit la culme: descoperise în buzunarul său un teanc cu banderola băncii, purtînd inscripția: „Una mie ruble". Vecinii se îmbulzeau în jurul lui, în timp ce omul, uluit, zgîndărea cu unghia banderola, vrînd să se convingă dacă sînt bancnote autentice sau vrăjite.

— Zău că-s autentice! Sînt bani! urlau niște glasuri încîntate de la galerie.

— Încercați și cu mine! Cu un pachet de cărți din ăsta, se rugă vesel un grăsan de la mijlocul parterului.

— *Avec plaisir*! dădu replica Fagot. Dar de ce numai cu dumneavoastră? Va fi antrenată întreaga sală! Și, spunînd acestea, dădu comanda: „Vă rog să priviți în sus!... Unu!" În mîna lui apăru un pistol. „Doi!" strigă el. Pistolul se avîntă cu țeava în sus: „Trei!" strigă Fagot. Urmă o străfulgerare, un bubuit și îndată, de sub cupolă, plutind printre trapeze, începură să cadă în sală niște hîrtii albe.

Se roteau, purtate în toate părțile, la galerie, peste capetele muzicanților, pe scenă. În cîteva clipe, ploaia de bani, tot mai deasă, atinse fotoliile și spectatorii începură să prindă bancnotele.

Sute de mîini se întindeau în sus, spectatorii duceau la ochi bancnotele, privind spre scena viu luminată, și constatau filigranele cele mai autentice. Nici mirosul bancnotelor nu mai lăsa vreo îndoială: era mirosul, incomparabil prin farmecul său, al banilor proaspăt tipăriți. Întîi sala fu cuprinsă de veselie, apoi urmă o mirare profundă.

Peste tot vuia cuvîntul „bancnote", se auzeau exclamaţii de uimire: „Ah! Ah!" şi rîsete.

Pe feţele celor de la miliţie se întipări, încetul cu încetul, o expresie de nedumerire, iar artiştii începură, fără jenă, să-şi scoată nasul din culise.

Excitarea generală creştea şi nu se ştie cum s-ar fi soldat totul, dacă Fagot n-ar fi întrerupt ploaia de bani, suflînd pe neaşteptate în aer.

Schimbînd o privire semnificativă şi veselă, doi tineri o luară din loc, îndreptîndu-se fără nici un ocol spre bufet.

Teatrul vuia, ochii spectatorilor străluceau plini de agitaţie. Da, da, nu se ştie cum s-ar fi soldat totul, dacă Bengalski nu şi-ar fi adunat puterile şi nu ar fi întreprins nimic. Căutînd să fie stăpîn pe el, îşi frecă palmele din obişnuinţă şi, cu un glas mai sonor ca de obicei, începu aşa:

— Iată, cetăţeni, adineaori, noi am avut un caz de aşa-zisă hipnoză în masă. O experienţă pur ştiinţifică, ea dovedeşte cum nu se poate mai bine că în magie nu există nici un fel de minuni. Să-l rugăm pe *maestro* Woland să ne dezvăluie acest experiment. Îndată, cetăţeni, veţi vedea cum aceste aşa-zise bancnote vor dispărea tot atît de neaşteptat cum au apărut.

Începu să aplaude, dar de unul singur; pe faţă îi juca un zîmbet trufaş, în timp ce ochii, departe de a avea aceiaşi expresie trufaşă, mai degrabă implorau.

Publicului spectator nu-i plăcu discursul lui Bengalski. Se lăsă o tăcere adîncă, pe care o curmă cadrilatul Fagot:

— Iar acesta este un caz de aşa-zise gogoşi, declară el, cu glasu-i behăitor, ca de capră. Bancnotele, stimaţi cetăţeni, sînt autentice.

— Bravo! răcni un bas undeva în înălţimi.

— Trebuie să vă spun de altfel că ăsta, Fagot arătă spre Bengalski, mă plictiseşte. Se bagă mereu unde nu-i fierbe oala şi strică reprezentaţia cu observaţiile lui mincinoase! Ce să facem cu el?

— Să-i smulgem capul, propuse un glas aspru de la galerie.

— Ce-aţi spus? Poftim? reacţionă imediat Fagot la această propunere neruşinată. Să-i smulgem capul? E o idee! Ei, Behemoth, strigă el motanului. „Executarea! *Ein, zwei, drei*!!"

Se petrecu un lucru nemaivăzut. Motanul îşi zbîrli blana neagră şi scoase un mieunat sfîşietor. Apoi, se făcu ghem şi, ca o panteră, sări drept în pieptul lui Bengalski, de unde se mută pe capul acestuia. Mîrîind, îşi înfipse labele grase în părul rar al comperului şi, cu un urlet sălbatic, după ce îl răsuci de două ori, smulse capul de pe gîtul lui durduliu.

Cei două mii cinci sute de spectatori exclamară toţi ca un singur om. Din arterele sfîşiate de la gît, sîngele ţîşni în sus, ca un havuz, inundînd plastronul şi fracul. Trupul decapitat îşi mai tîrşi aiurit picioarele şi se lăsă la pămînt. În sală izbucniră ţipete isterice de femei. Motanul îi prezentă lui Fagot capul smuls — acesta îl apucă de păr şi, ridicîndu-l, îl arătă publicului, în timp ce capul striga deznădăjduit, de se auzea în toată sala:

— Un medic !

— Ai să mai trăncăneşti şi pe viitor verzi şi uscate ? întrebă ameninţător Fagot, adresîndu-se capului care plîngea.

— Nu, niciodată horcăi capul.

— Pentru Dumnezeu, nu-l mai chinuiţi ! răsună, acoperind larma generală, un glas de femeie dintr-o lojă, şi magul îşi întoarse privirea într-acolo.

— Ce facem, cetăţeni, îl iertăm ori nu ? întrebă Fagot adresîndu-se sălii.

— Să-l iertăm, să-l iertăm ! răsunară la început glasuri răzleţe şi în majoritate de femei, care apoi formară un cor cu glasurile bărbaţilor.

— Cum porunciţi, *messire* ? întrebă Fagot pe cel cu mască.

— Ce să-i faci, răspunse meditativ magul, sînt oameni ca toţi oamenii... Uşuratici... ce să-i faci... uneori şi mila bate la poarta inimii lor... oameni obişnuiţi... şi porunci cu glas tare : Puneţi-i capul la loc !

Ochind cu cît mai multă precizie, motanul arboră capul pe umeri şi acesta îşi reluă exact locul ca şi cînd nu s-ar fi desprins nici o clipă de trup. O cicatrice nu rămase pe grumaz ! Motanul şterse cu labele fracul şi plastronul lui Bengalski, şi urmele de sînge pieriră. Fagot îl ridică pe comper de pe podea, îl puse în picioare, îi băgă în buzunarul fracului un teanc de bancnote şi-l expedie de pe scenă, spunîndu-i :

— Ia-ţi valea, fără dumneata e mai vesel !

Privind buimac în jur şi clătinîndu-se, comperul ajunse doar pînă la postul de pompieri, unde i se făcu rău. Strigă jalnic :

— Capul, capul meu !

Printre cei care-i săriră în ajutor, se afla şi Rimski. Comperul plîngea, se silea să prindă ceva cu mîinile, mormăind :

— Daţi-mi capul înapoi, capul... Luaţi casa, luaţi tablourile, numai daţi-mi capul înapoi !...

Un curier dădu fuga să aducă un medic. Încercară să-l culce pe Bengalski pe canapeaua din cabina artiştilor, dar nefericitul se zbătu, devenind violent. A fost nevoie să vină salvarea. Cînd maşina cu nefericitul comper plecă, Rimski o luă grăbit înapoi spre scenă şi văzu noi minuni. În treacăt fie zis, chiar atunci sau poate ceva mai înainte, magul dispăruse de pe scenă, cu fotoliul său decolorat cu tot, şi trebuie să spunem că publicul nici nu prinsese de veste, vrăjit de figurile extraordinare dezlănţuite de Fagot.

Făcîndu-i vînt nefericitului comper, Fagot anunţă publicul :

— Acuşi, după ce ne-am descotorosit de pisălogul ăsta, haideţi să deschidem un magazin pentru doamne !

Şi îndată, pe podiumul scenei se aşternură covoare persane, se înălţară oglinzi uriaşe, luminate lateral de nişte tuburi verzui, iar în intervalul dintre oglinzi se instalară vitrine, în care spectatorii, uluiţi şi încîntaţi, văzură cele mai variate modele de toalete pariziene în fel şi fel de culori. În alte vitrine văzură sute de pălării de damă cu pene

și fără pene, cu catarame și fără, sute de perechi de pantofi, apărură sticle de parfum, mormane de poșete din antilopă și atlaz, iar printre ele, grămezi de batoane aurii, lunguiețe și grele, cu ruj de buze.

O jună roșcată, răsărită cine știe de unde, într-o toaletă de seară, o jună care ar fi fost desăvîrșită dacă n-ar fi dezavantajat-o cicatricea ciudată de la gît, se postase lîngă vitrine, arborînd un zîmbet de gazdă primitoare.

Hlizindu-se dulceag, Fagot anunță că firma primește rochii și pantofi purtați, dînd în schimb toalete pariziene și pantofi de asemenea de la Paris. Toate astea gratuit. Același schimb era valabil în ce privește genţile și alte mărunțișuri.

Motanul începu să-și pocnească din nou călcîiele unul de celălalt, făcînd în același timp, cu laba dinainte, gesturile pe care le fac portarii cînd deschid o ușă.

Cu glasul ușor voalat, dar dulce și cîntător, juna începu să debiteze, graseind, ceva greu de înțeles, dar nespus de ademenitor, judecînd după figura doamnelor din stal.

— *Guerlain, Chanel, Mitzouko, Narcisse noir, Chanel numéro cinq,* rochii de seară, rochii coctail...

Fagot se răsucea ca un șarpe, motanul se înclina, juna deschidea vitrinele de cristal.

— Poftiți ! zbiera Fagot. Fără fasoane și fără nici o jenă !

Publicul se agita, însă pentru moment nimeni nu se încumeta să se aventureze pe scenă. În cele din urmă, din stal, cam din rîndul zece, se ridică o brunetă și, arborînd un zîmbet care voia să spună că nu-i pasă de nimic, se urcă pe una din scările laterale pe scenă.

— Bravo ! strigă Fagot. Salut pe cea dintîi vizitatoare. Behemoth, fotoliul ! Începem cu pantofii, *madame !*

Bruneta se instală în fotoliul oferit, și Fagot etală în fața ei, pe covor, un morman de pantofi. Bruneta întinse piciorul drept, încercă un pantof mov, tropăi pe covor, examină și tocul.

— Dar n-o să mă strîngă ? îl întrebă ea îngîndurată.

La care Fagot exclamă ofensat :

— Vai, se poate ! Iar motanul, jignit și el, mieună scurt.

— Iau perechea asta, *monsieur,* zise bruneta demn, încălțînd și celălalt pantof.

Pantofii vechi fură aruncați după o perdea, unde dispăru și bruneta însoțită de roșcată și de Fagot, care ducea cîteva rochii elegante pe umerașe. Motanul se agita, ajuta și el și, ca să-și dea aere, își atîrnă de gît un centimetru.

Peste cîteva clipe, bruneta reapăru de după perdea, dar într-o toaletă atît de superbă, încît tot stalul oftă ca un singur om. Curajoasa femeie, devenită ca prin farmec mult mai drăguță, se opri în fața oglinzii, mișcă din umerii dezgoliți, pipăi părul la ceafă și se răsuci, străduindu-se să se vadă din spate.

— Firma vă roagă să primiți asta ca amintire, zise Fagot, oferindu-i brunetei o cutie deschisă cu un flacon înăuntru.

— *Merci,* zise arogant bruneta și făcu cale-ntoarsă, în vreme ce spectatorii săreau de la locurile lor, ca să pipăie cutia cu flaconul și s-o vadă.

De aici încolo se dezlănțuiră patimile și, din toate părțile, femeile porniră spre scenă.

Prin larma agitată a glasurilor, printre rîsete și suspine, se auzi un glas de bărbat : „Nu-ți dau voie !“ și un glas de femeie : „Ești un despot și un mic-burghez ! Nu-mi răsuci mîna !“ Femeile dispăreau după perdea, își lepădau acolo rochiile, și apăreau în altele noi. Pe taburetele cu picioare aurite ședeau în șir cucoane și tropoteau energic pe covor, cu pantofii noi. Fagot lăsat în genunchi, manevra limba metalică de pantofi, motanul, cocîrjat sub povara mormanelor de poșete și pantofi, făcea neobosit naveta între vitrină și taburete, juna cu gîtul mutilat ba apărea, ba dispărea, pînă la urmă începu să turuie numai în franceză și, ceea ce e uimitor, cum deschidea gura, o înțelegeau toate femeile, chiar și acelea care nu știau o boabă franțuzește.

Pe toți îi uimi un bărbat, apărut și el pe scenă, care declară că nevastă-sa e gripată și de aceea roagă să i se trimită darul prin el. Drept dovadă că era însurat, cetățeanul fu gata să-și prezinte actul de identitate. Cererea soțului grijuliu fu întîmpinată cu hohote de rîs. Fagot țipă că-l crede și fără acte, așa cum se crede pe el însuși, și-i înmînă două perechi de ciorapi de mătase, iar motanul adăugă, de la el, un baton de ruj.

Femeile întîrziate dădeau năvală, iar de pe scenă se scurgeau fericitele în rochii de bal, în pijamale cu dragoni, în taioare sobre de vizită, cu pălăriuțe trase pe-o sprînceană.

Apoi, Fagot înștiință publicul că, orele fiind înaintate, magazinul se închide pînă a doua zi.

După un minut, răsună un foc de pistolet, oglinzile dispărură, vitrinele și taburetele se prăvăliră nu se știe unde, covorul se topi în văzduh, la fel ca și perdeaua. La urmă de tot dispăru și mormanul de rochii și ghete purtate, iar scena redeveni austeră, pustie și goală.

Atunci intră pe fir un personaj nou. Din loja numărul doi răsună o voce plăcută de bariton, sonoră și foarte insistentă.

— Ar fi de dorit totuși, cetățene artist, să dezvăluiți în fața spectatorilor tehnica scamatoriilor dumneavoastră, îndeosebi aceea cu bancnotele. De dorit este, de asemenea, și întoarcerea compernului pe scenă. Soarta lui îi neliniștește pe spectatori.

Glasul de bariton aparținea lui Arkadi Apollonovici Sempleiarov, președintele Comisiei acustice a teatrelor din Moscova, oaspetele de onoare al acelei seri.

Arkadi Apollonovici stătea în lojă cu două doamne : una în vîrstă, gătită după ultima modă, numai cu lucruri scumpe pe ea, și alta tinerică, nostimă și îmbrăcată mai modest. Prima, după cum se constată în curînd, la întocmirea procesului-verbal, era consoarta lui Arkadi Apollonovici, iar a doua — rudă îndepărtată de-a lui, actriță debutantă, un talent promițător, venită de la Saratov și găzduită în casa lui Arkadi Apollonovici.

— Pardon ! sări Fagot. Iertați-mă, aici nu ai ce dezvălui, totul e limpede.

— Ba să-mi fie cu iertare ! Dezvăluirea este absolut necesară. Fără aceasta, numerele strălucit prezentate de dumneavoastră vor lăsa o impresie apăsătoare. Marea masă a spectatorilor cere o explicaţie.

— Marea masă a spectatorilor, îi taie vorba lui Sempleiarov măscăriciul neobrăzat, nu şi-a exprimat, după cîte ştiu, nici un fel de pretenţii. Luînd însă în consideraţie preastimata dumneavoastră dorinţă, Arkadi Apollonovici, treacă de la mine, voi proceda la dezvăluiri. Dar pentru aceasta îmi permiteţi încă un mic număr ?

— De ce nu... răspunse proteguitor Arkadi Apollonovici, dar negreşit cu dezvăluire.

— Am înţeles. Voi proceda întocmai. Aşadar, permiteţi-mi să vă întreb, Arkadi Apollonovici, unde aţi fost aseară ?

Auzind o asemenea întrebare deplasată şi chiar, am spune, de bădăran, Arkadi Apollonovici se schimbă la faţă.

— Aseară, Arkadi Apollonovici a fost la o şedinţă a Comisiei acustice, declară arogant din cale-afară consoarta lui Sempleiarov, dar nu înţeleg ce legătură are cu magia ?

— *Oui, madame !* confirmă Fagot. E firesc să nu înţelegeţi. În ce priveşte şedinţa, sînteţi greşit informată. După ce a plecat de acasă la şedinţa amintită, care, fiindcă veni vorba, nici nu era fixată pentru ieri, Arkadi Apollonovici i-a dat drumul şoferului la Cistîie Prudî, în faţa clădirii ce adăposteşte Comisia acustică (aici toată sala amuţi) şi, cu autobuzul, s-a dus în vizită, pe strada Elohovskaia, la Miliţa Andreevna Pokobatko, artistă

la teatrul raional de turneuri, unde a rămas aproape patru ore.

— Vai ! răsună în linişte ce se lăsase o exclamaţie îndurerată.

Iar tînăra rudă a lui Arkadi Apollonovici izbucni în hohote de rîs joase şi înspăimîntătoare.

— Totul e limpede, strigă ea. De mult bănuiam ceva ! Acum înţeleg, de ce rolul Luizei l-a primit acea nulitate !...

Şi, făcîndu-şi vînt, îl pocni pe Arkadi Apollonovici în cap cu o umbrelă liliachie scurtă şi groasă.

Ticălosul de Fagot, *alias* Koroviev, strigă :

— Iată, stimaţi cetăţeni, una din dezvăluirile, cerute cu atîta insistenţă agasantă de Arkadi Apollonovici !

— Cum ai îndrăznit, ticăloaso, să te atingi de Arkadi Apollonovici ? întrebă ameninţătoare consoarta acestuia, ridicîndu-se în picioare, în toată înălţimea ei gigantică.

Un al doilea acces de hohot satanic puse din nou, pentru scurt timp, stăpînire pe tînăra rudă.

— Alţii ca alţii, răspunse ea printre hohote, dar, în ce mă priveşte, am tot dreptul să-l pocnesc. Şi se auzi pentru a doua oară, trosnind sec umbrela ce ricoşă de pe capul lui Arkadi Apollonovici.

— Miliţia ! Ridicaţi-o ! zbieră cu un glas atît de cumplit consoarta lui Sempleiarov, încît multora le îngheţă inima în piept.

Colac peste pupăză, motanul veni pînă la rampă, răcnind, pe neaşteptate, cu glas omenesc :

— Şedinţa a luat sfîrşit ! Maestre ! Trînteşte un marş !

Dirijorul, înnebunit, fără să-și dea seama ce face, își ridică bagheta, și orchestra nu cîntă, nu intonă și nici nu-i zise, ci, întocmai expresiei oribile a motanului, trînti un marș cu totul aiuristic, inadmisibil prin tonul său dezmățat.

O clipă, unora li se păru că mai auziseră cîndva, sub cerul înstelat al Sudului, într-un *café-chantant*, textul confuz, greu de înțeles, în schimb, îndrăzneț al acestui marș :

Excelența sa avea
Cocoși în curte, și puicuțe,
Și sub aripa lui ținea
Fetițe tandre și drăguțe !!!

Dar poate că nici nu a fost acest text, ci un altul, pe aceeași melodie, indecent la culme. Nu asta importă, ci faptul că după toate cele descrise aici, la „Varietăți" începu o adevărată babilonie. Spre loja lui Sempleiarov alerga miliția, curioșii dădeau buzna spre rampă, răsunau explozii infernale de rîs, strigăte turbate, estompate de clinchetul talerelor de alamă ale orchestrei.

Se văzu cum, deodată, pe scenă nu mai rămase nimeni, pezevenchiul de Fagot, ca și neobrăzatul cotoi Behemoth se topiră parcă în văzduh, pierind cum pierise mai înainte magul și fotoliul său cu tapiserie decolorată.

Capitolul 13

APARIȚIA EROULUI

Așadar, necunoscutul îl amenințase pe Ivan cu degetul, șoptindu-i „S-s-s-t !"...

Poetul își lăsă picioarele pe podea și-și încordă privirea. Pe ușa dinspre balcon își băga capul cu fereală un bărbat de vreo treizeci și opt de ani, brunet, cu obrajii rași, cu nasul ascuțit și ochii plini de neliniște. O șuviță de păr îi căzuse pe frunte.

Incredințîndu-se că Ivan e singur și trăgînd cu urechea la sunetele din jur, misteriosul vizitator prinse curaj și intră în cameră. Atunci Ivan observă că și necunoscutul era îmbrăcat cu haine de spital. Purta pijama, papuci pe piciorul gol, iar pe umeri, un halat cafeniu.

Noul venit îi făcu lui Ivan cu ochiul, ascunse în buzunar o legătură de chei, apoi întrebă dacă se poate așeza și, primind un răspuns afirmativ, se instală în fotoliu.

— Cum ai nimerit aici ? îl întrebă Ivan, în șoaptă, supunîndu-se degetului uscățiv care-l avertiza. Grilajele dinspre balcon nu sînt încuiate cu lacăt ?

— Da, sînt încuiate, încuviință oaspetele ; însă Praskovia Feodorovna, o ființă tare cumsecade, e, din păcate, distrată. Cu o lună în urmă i-am șterpelit o legătură de chei, și în felul acesta pot să ies

în balconul comun, care se întinde ca un brîu pe tot etajul, şi să mai vizitez din cînd în cînd cîte un vecin.

— De vreme ce poţi ieşi în balcon, rezultă că poţi să şi fugi de aici ; sau e prea sus ? se interesă Ivan.

— Nu, răspunse hotărît oaspetele, nu pot să fug de aici, nu pentru că ar fi prea sus, ci pentru că nu am unde. Făcu o pauză, apoi adăugă : Aşadar, stăm închişi ?

— Stăm, îi răspunse în ton Ivan, uitîndu-se cu atenţie în ochii noului venit, căprui şi fără astîmpăr.

— Da... zise oaspetele, neliniştindu-se, sper însă că nu eşti nebun furios ? Pentru că, ştii, nu pot îndura gălăgia, vînzoleala, folosirea forţei şi alte lucruri de felul ăsta. Urăsc, îndeosebi, ţipetele omeneşti, indiferent dacă exprimă suferinţă, furie sau alte simţăminte. Linişteşte-mă, te rog, spune-mi, aşa-i că nu eşti nebun furios ?

— Aseară, la restaurant, l-am pocnit pe unul peste bot, mărturisi cu curaj poetul înviorat.

— Pe ce motiv ? întrebă sever oaspetele.

— Păi, ca să fiu sincer, fără nici un motiv, îi răspunse, stînjenit, Ivan.

— E ruşinos, îl mustră oaspetele, adăugînd : Şi apoi ia seama cum te exprimi : „l-am pocnit peste bot"... Despre om nu se poate spune sigur ce are : bot sau faţă. Eu însă cred că are faţă. Aşa că, să ştii, cu pumnii nu... Să te laşi de treburi d-astea şi pentru totdeauna.

După ce-l muştrului astfel pe Ivan, oaspetele se informă :

— Profesia dumitale ?

— Poet, mărturisi cam în silă Ivan.

Vizitatorul se întristă.

— Oh ! ce ghinion pe capul meu ! exclamă el, dar, dîndu-şi seama că făcuse o gafă, îşi ceru scuze, şi întrebă : care-i numele dumitale ?

— Bezdomnîi.

— Eh, eh... zise oaspetele, strîmbîndu-se.

— Nu-ţi plac versurile mele ? îl întrebă curios Ivan.

— Nu-mi plac nici de frică.

— Ce anume ai citit ?

— N-am citit nici un vers de-al dumitale ! exclamă nervos vizitatorul.

— Atunci de ce vorbeşti aşa ?

— Mare lucru ! Parcă n-aş fi citit alte versuri ! Deşi, poate că printr-o... minune... ? Bine, sînt gata să le accept. Spune, sînt frumoase versurile pe care le-ai scris ?

— Oribile ! rosti deodată sincer şi neînfricat Ivan.

— Să nu mai scrii ! făcu rugător vizitatorul.

— Promit şi jur ! făgădui solemn poetul.

Întăriră jurămîntul cu o strîngere de mînă, dar tocmai în clipa aceea, din coridor se auziră nişte paşi domoli şi glasuri.

— S-s-t ! şopti oaspetele şi sări în balcon, închizînd uşa cu grilaj.

În rezervă îşi băgă capul Praskovia Feodorovna, îl întrebă pe Ivan cum se simte şi dacă vrea să doarmă cu lumina aprinsă ori stinsă. Acesta o rugă să lase lumina aprinsă şi Praskovia Feodorovna se

retrase urîndu-i noapte bună. Cînd totul se linişti, din balcon se reîntoarse oaspetele.

Acesta îi comunică în şoaptă lui Ivan, că în rezerva 119 a fost adus unul nou, un grăsan cu faţa stacojie, care bombăne tot timpul despre nu se ştie ce valută ascunsă în canalul de ventilaţie şi care se jură că la ei, pe Sadovaia, s-a instalat necuratul.

— Îl înjură pe Puşkin de toţi sfinţii şi urlă într-una : „Kurolesov, bis, bis !" povesti oaspetele, cutremurîndu-se înspăimîntat. Dar apoi se linişti, se instală din nou în fotoliu şi zise : De altfel, să-l lăsăm în plata Domnului, şi, reluînd firul discuţiei întrerupte, întrebă : Aşadar, din ce cauză ai nimerit aici ?

— Din cauza lui Pilat din Pont, răspunse Ivan aruncînd o privire mohorîtă în podea.

— Cum ?! strigă oaspetele, uitînd de orice prudenţă şi astupîndu-şi în clipa următoare gura cu mîna. Ce coincidenţă extraordinară ! Te implor, să-mi povesteşti ! Te implor !

Căpătînd, fără vreun motiv anume, încredere în necunoscut, la început poticnindu-se şi fîstîcindu-se, apoi mai cu îndrăzneală, Ivan se apucă să-i istorisească întîmplarea din ajun, de la Patriarşie prudî. Da, misteriosul hoţ de chei era pentru Ivan Nikolaevici un auditor ideal. Oaspetele nu-l socotea nebun ; părea foarte interesat de istorisirea poetului şi, tot ascultînd, pînă la urmă se entuziasmă la culme. Îl întrerupea mereu pe Ivan cu exclamaţii :

— Şi, şi, mai departe ? Te rog din suflet, mai departe ! Dar, pentru Dumnezeu, punct cu punct !

Ivan nu lăsa nimic deoparte, ba chiar îi venea mai uşor să povestească aşa ; treptat, treptat, ajunse la scena, cînd, înfăşurat într-o mantie albă cu căptuşeala sîngerie, Pilat din Pont ieşise în balcon.

Oaspetele îşi împreună mîinile ca pentru rugăciune, şoptind :

— O, cum am ghicit ! O, cum am ghicit totul !

Descrierea morţii îngrozitoare a lui Berlioz necunoscutul o întîmpină cu o observaţie enigmatică, în timp ce ochii îi scăpărau de ură.

— De un singur lucru îmi pare rău, că în locul lui Berlioz nu a fost criticul Latunski sau literatul Mstislav Lavrovici ; şi exclamă apoi frenetic, tot în şoaptă : Mai departe !

Motanul care voise să-şi plătească biletul de tramvai îl amuză grozav pe oaspete ; se înăbuşea de un rîs mut, uitîndu-se la Ivan, care, surescitat de succesul povestirii sale, sărea, ghemuit, imitînd motanul cu grivna sub mustaţă.

În cele din urmă, după ce povesti întîmplarea de la „Casa Griboedov", întristat şi întunecat la chip, Ivan încheie :

— Şi uite aşa am ajuns aici.

Oaspetele îşi puse mîna cu simpatie pe umărul bietului poet, vorbind astfel :

— Nefericit poet ! Dar numai dumneata singur, dragul meu, eşti vinovat, ţi-ai făcut-o cu mîna dumitale. Nu trebuia să te porţi cu el atît de familiar şi oarecum chiar obraznic. Iată răsplata. Ba ar merita încă să zici *merci* c-ai scăpat atît de ieftin.

— Dar cine o fi el, mă rog, la urma urmei ? exclamă Ivan, scuturîndu-şi pumnii, excitat la culme.

Oaspetele îl privi cu luare-aminte și-i răspunse tot cu o întrebare :

— Dar n-o să te enervezi prea tare ? Noi, cei de aici, nu sîntem oameni prea de nădejde. N-o să urmeze după aia : doctor, injecții ? N-o să se facă zarvă ?

— Nu, nu, exclamă Ivan. Spune, te rog, cine-i el ?

— Bine, răspunse oaspetele, urmînd răspicat și convingător : ieri la Patriarșie prudî te-ai întîlnit cu satana.

După cum promisese, Ivan nu se enervă, dar rămase uluit.

— Imposibil ! Nu există satana !

— Să-mi fie cu iertare. Dar dumneata ești cel mai puțin îndreptățit s-o spui. Ai fost, după cît se pare, una din primele lui victime. Ești internat, după cum îți dai seama, într-o clinică de psihiatrie, și mai cutezi să spui că el nu există ! E ciudat, crede-mă !

Zăpăcit de-a binelea, Ivan amuți :

— De-ndată ce ai început să mi-l descrii, urmă oaspetele, am bănuit cu cine ai avut plăcerea să conversezi aseară. Și, mărturisesc cinstit, mă mir de Berlioz ! În ce te privește, desigur, ești un novice, ca să zic așa (aici oaspetele își ceru din nou scuze) — Berlioz însă, după cîte am auzit despre el, a citit totuși cîte ceva în viața lui ! Cînd mi-ai relatat primele vorbe rostite de acest profesor, mi s-au risipit toate îndoielile. Pe el, dragul meu, nu poți să nu-l recunoști ! De fapt, dumneata... te rog iarăși să mă ierți, cred că nu mă înșel, ești un ignorant, nu-i așa ?

— Indiscutabil, încuviință Ivan, devenit de nerecunoscut.

— Ei, vezi... doar pînă și chipul pe care mi l-ai descris, ochii aceia unul într-un fel, celălalt într-altfel, sprîncenele !... Iartă-mă, dar n-ai auzit pesemne nici de opera *Faust* ?

Ivan se simți teribil de rușinat și, cu obrajii în flăcări, începu să mormăie ceva despre o vilegiatură, o călătorie la o casă de odihnă... din Ialta...

— Ei, tocmai ceea ce spuneam... nu-i de mirare ! Berlioz însă, repet, mă uimește... Era un om nu numai cinstit, dar și foarte abil. Deși, în apărarea lui trebuie să spun că, desigur, Woland e în stare să-l ducă de nas și pe unul mai ceva ca Berlioz.

— Cum ai spus ?! strigă la rîndul său Ivan.

— Mai încet !

Ivan se lovi cu palma peste frunte, șuierînd :

— Înțeleg, înțeleg. Am văzut un W pe cartea lui de vizită. A-ia-ia-i, ce poveste ! Tăcu un timp, descumpănit, privind stăruitor discul lunei ce plutea de cealaltă parte a grilajului, apoi vorbi : În concluzie, se putea deci foarte bine să-l fi vizitat pe Pilat din Pont. Că doar el era născut pe vremea aceea ! Și se mai zice că sînt nebun ! adăugă Ivan, arătînd revoltat spre ușă.

O cută amară se contură în colțul gurii oaspetelui.

— Să privim adevărul drept în față. Și oaspetele se întoarse spre astrul nopții, care trecea repede printr-un nor. Și dumneata și eu sîntem nebuni, ce să ne mai ascundem după deget ! Vezi, el te-a zguduit și te-ai scrîntit, pentru că ai fost pesemne un teren propice pentru așa ceva. Dar ceea ce poves-

tești s-a întîmplat, fără doar și poate, în realitate. Numai că toate acestea sînt atît de ieșite din comun, încît pînă și Stravinski, un psihiatru genial, nu te-a crezut. Te-a examinat? (Ivan încuviință din cap.) Interlocutorul dumitale l-a vizitat pe Pilat, și a fost la dejun la Kant, iar acum se află la Moscova.

— Bine, dar o să facă prăpăd pe aici! Cumva trebuie să punem mîna pe el! ridică, nu tocmai convins, capul, vechiul Ivan, pe care noul Ivan nu izbutise încă să-l doboare de-a binelea.

— Ai încercat și-ți ajunge, ripostă ironic oaspetele. Nici pe alții nu-i sfătuiesc să încerce. Că o să facă prăpăd poți fi sigur! Ah! Ce ciudă mi-e că l-ai întîlnit dumneata, și nu eu! Deși totul s-a stins și cenușa s-a așternut peste tăciuni, îți jur că pentru întîlnirea aceasta aș fi dat legătura de chei furată de la Praskovia Feodorovna, e tot ce am de dat. Sînt sărac lipit pămîntului.

— Dar ce nevoie ai de el?

Multă vreme oaspetele tăcu trist, cuprins de un zgîlțîit nervos, dar în cele din urmă vorbi:

— Vezi ce istorie ciudată? Mă aflu aici din aceeași cauză ca și dumneata și anume, din cauza lui Pilat din Pont. Spunînd aceasta, oaspetele privi temător în jur și urmă: E vorba de un roman despre Pilat, pe care l-am scris acum un an.

— Sînteți scriitor? întrebă cu interes poetul.

Oaspetele, întunecîndu-se la față, îl amenință cu pumnul.

— Sînt maestru, spuse el cu un aer sever. Scoase din buzunarul halatului o tichie unsuroasă, pe care era brodată cu mătase galbenă o literă majusculă *M*.

Își puse tichia și i se arătă lui Ivan *en profil* și *en face*, pentru a demonstra că este maestru. Mi-a cusut-o cu mîinile ei, adăugă el misterios.

— Vreți să-mi spuneți numele dumneavoastră de familie?

— Nu mai am nume de familie, răspunse disprețuitor ciudatul oaspete. Am renunțat la el, cum, de altfel, am renunțat la toate în viață. Să-l lăsăm uitării.

— Vorbiți-mi, cel puțin, despre roman, îl rugă cu delicatețe Ivan.

— Cu plăcere. Viața mea, trebuie să ți-o spun, se orînduise nu tocmai obișnuit, începu oaspetele.

...De specialitate istoric, cu doi ani în urmă mai lucra încă la un muzeu din Moscova, făcînd și traduceri.

— Din ce limbă? îl întrerupse cu interes Ivan.

— Cunosc cinci limbi în afară de rusă: engleza, franceza, germana, latina și greaca. Și mai citesc puțin italienește.

— Ian te uită! șopti, invidios, Ivan.

...Istoricul trăia retras, singuratic, nu avea rude și aproape nici o cunoștință la Moscova. Și, închipuiți-vă, într-o zi cîștigă o sută de mii de ruble.

— Imaginează-ți uimirea mea, șopti oaspetele cu tichia neagră, bag mîna în coșul cu rufe murdare, mă uit — același număr ca și în ziar. Obligația pe care o aveam în coș, îl lămuri el pe poet, mi-o dăduse cineva la muzeu.

...După ce cîștigase o sută de mii de ruble, misteriosul oaspete al lui Ivan se comportase în felul următor: cumpărase cărți, își părăsise camera pe care o ocupa pe strada Miasnițkaia...

— U-u-uf, ce văgăună afurisită ! mîrîi el.

...Pe o ulicioară, aproape de Arbat, închiriase două camere la subsol într-o căsuţă împrejmuită de o grădină mică. Părăsi slujba de la muzeu şi începu să scrie romanul despre Pilat din Pont.

— Ah ! A fost o epocă de aur ! şopti povestitorul, cu ochi strălucitori. O locuinţă absolut separată, pe deasupra un vestibul cu o chiuvetă, sublinie el, mîndru nevoie-mare, ferestruici joase, chiar deasupra cărării pietruite ce ducea de la poartă spre căsuţă. În faţa ferestrelor, la cîţiva paşi numai, chiar lîngă gard, tufe de liliac, un tei şi un arţar. Of, of, of ! Iarna vedeam rareori pe fereastră nişte picioare negre, şi auzeam zăpada scîrţîind sub paşii trecătorilor. În soba mea duduia totdeauna, vesel, focul. Deodată, sosi primăvara şi, prin geamurile tulburi, am văzut tufele de liliac, întîi golaşe, apoi îmbrăcîndu-se în verde. Şi tocmai atunci, în primăvara trecută, se întîmplă ceva mult mai încîntător decît cele o sută de mii de ruble cîştigate, ceea ce este, vă rog s-o recunoaşteţi, o sumă uriaşă !

— E-adevărat, recunoscu Ivan care asculta cu luare-aminte.

— Deschisesem fereastra şi şedeam în camera a doua, micuţă de tot. Oaspetele se apucă să descrie cu mîinile mobila din odaia aceea : Aici un divan, la peretele opus un alt divan, iar la mijloc, o măsuţă cu o splendidă veioză ; mai spre fereastră, cărţile ; tot acolo, o mică masă de scris, iar în prima cameră — o cameră enormă, paisprezece metri ! — cărţi, cărţi şi soba. Ah, ce interior aveam ! şi ce grozav mirosea liliacul. Şi de oboseală, capul meu

se făcea uşor, şi Pilat se apropia vertiginos de sfîrşit...

— Mantie albă, căptuşeală roşie ! Înţeleg ! exclamă Ivan.

— Întocmai ! Pilat se apropia vertiginos de sfîrşit, se apropia de sfîrşit, şi de pe atunci ştiam chiar cuvintele cu care voi încheia romanul : „...Al cincilea procurator al Iudeii, călăreţul Pilat din Pont". Şi, fireşte, ieşeam afară să mă plimb. O sută de mii, o sumă uriaşă şi aveam un costum superb de haine. Sau mă duceam să iau masa la un restaurant ieftin. Pe Arbat era un restaurant foarte bun, nu ştiu dacă mai există şi astăzi. Apoi, oaspetele deschise larg ochii şi, privind luna, îşi urmă şoapta :

...Purta în braţe un buchet de flori galbene oribile, neliniştitoare. Dracu le ştie cum se numesc, dar la Moscova apar cele dintîi. Florile contrastau cu pardesiul ei negru, de primăvară. Purta în braţe un buchet de flori galbene. O culoare care aduce nenoroc. Cotind de pe Tverskaia într-o ulicioară, întoarse capul. Cunoşti Tverskaia, nu-i aşa ? Mii de oameni se perindau pe strada asta, dar te asigur că ea mă văzu numai pe mine şi mă privi, poate nu neliniştită, ci îndurerată. Pe mine mă uimise atunci nu atît frumuseţea ei, cît singurătatea cu totul neobişnuită, nemaivăzută, ce i se citea în ochi. Supunîndu-mă acelui simbol galben, am cotit şi eu în ulicioară, luînd-o pe urmele ei. Păşeam amîndoi tăcuţi pe ulicioara strîmbă, cenuşie, ea pe o parte, eu, pe cealaltă, şi nu era, închipuie-ţi, în afară de noi doi, ţipenie de om. Mă chinuiam — aveam senzaţia că neapărat trebuie să-i vorbesc, şi mă temeam că n-am să pot scoate o vorbă, că ea

va pleca şi nu o voi mai vedea niciodată. Dar, pe neaşteptate, închipuie-ţi, a vorbit :

— Vă plac florile mele ?

Mi-amintesc de glasul ei, grav, dar cu inflexiuni neaşteptate şi, deşi e stupid, mi se păruse în clipa aceea că ecoul răsunase în ulicioară, desprinzîndu-se dintr-un zid galben şi murdar. Traversînd grăbit strada şi apropiindu-mă de ea, i-am răspuns :

— Nu.

M-a privit mirată, iar eu mi-am dat seama deodată că iubisem toată viaţa mea această femeie ! Ce istorie, nu-i aşa ? Ai să spui, fireşte, că sînt nebun ?

— Nu spun de loc, sări Ivan, adăugînd : Mai departe, vă implor.

Şi oaspetele urmă :

— Da, m-a privit mirată, iar apoi m-a întrebat :

— Nu vă plac florile ?

În glasul ei mi se păruse că desluşesc ceva ostil. Păşeam alături de dînsa, străduindu-mă să ţin cadenţa şi, spre mirarea mea, nu mă simţeam cîtuşi de puţin stînjenit.

— Ba-mi plac, însă nu de-astea.

— De care ?

— Trandafirii.

În clipa următoare am regretat răspunsul meu, pentru că ea, zîmbind vinovată, îşi aruncă florile într-un şanţ. Descumpănit, le-am ridicat şi i le-am întins, însă ea, cu un zîmbet amar pe buze, le refuză : aşa că ne-am urmat drumul — eu cu florile ei în mînă.

Am mers un timp aşa în tăcere, pînă cînd ea îmi luă florile şi le aruncă în mijlocul străzii, apoi îşi puse mîna cu mănuşă neagră în mîna mea şi ne-am urmat drumul unul lîngă altul.

— Mai departe, se rugă de el Ivan şi, vă rog, să nu săriţi nimic !

— Mai departe ? repetă oaspetele întrebarea. Ai putea să ghiceşti şi singur ce-a urmat. Cu mîneca dreaptă îşi şterse o lacrimă neaşteptată şi continuă : Dragostea răsărise în calea noastră, aşa cum din pămînt, răsare într-o ulicioară un ucigaş — ne lovi pe amîndoi deodată ! Astfel loveşte fulgerul, şi tot aşa pumnalul ! De altmiteri, ea, mai tîrziu, susţinea că lucrurile nu stau aşa, că ne iubeam de mult, de cînd lumea, fără să ne cunoaştem, fără să ne fi văzut vreodată şi că ea trăise cu un alt bărbat... iar eu acolo, atunci... cu asta, cum îi spune...

— Cu cine ? insistă Ivan.

— Cu asta, ei, cu, of, am uitat... se enervă oaspetele, pocnind din degete.

— Aţi fost căsătorit ?

— Păi da, de aia pocnesc din degete... Cu Varenka... cu Manecika... ba cu Varenka... avea o rochie în dungi, şi la muzeu... Deşi, nu mai ştiu, nu mai ţin minte.

Aşadar, ea îmi spuse că ieşise în ziua aceea din casă, cu flori galbene în braţe, ca eu, în sfîrşit, s-o găsesc, şi că dacă nu ne-am fi întîlnit, s-ar fi otrăvit, pentru că viaţa-i era pustie.

Da, dragostea ne lovise fulgerător, am înţeles acest lucru chiar în aceeaşi zi, chiar peste un ceas, cînd ne-am pomenit, fără să ne dăm seama, lîngă zidul Kremlinului, pe chei.

Stăteam de vorbă, ca şi cum nu ne-am fi despărţit decît ieri, parcă ne cunoşteam de ani şi ani. Ne înţeleseserăm să ne întîlnim a doua zi tot acolo, pe malul rîului Moscova, şi ne-am întîlnit. Soarele de mai ne zîmbea. Şi în scurt timp femeia aceasta a devenit soţia mea de taină. Venea la mine în fiecare zi, iar eu începeam s-o aştept de cum se iveau zorile. Cum o aşteptam ? Mutam de la locurile lor obiectele de pe masă. Cu zece minute înainte de ora stabilită, mă aşezam la fereastră şi pîndeam să aud trîntindu-se portiţa veche. Şi ce curios : înainte de a o cunoaşte, în curticica noastră arareori venea cineva ; mai bine zis, nu venea nimeni ; acum însă mi se părea că tot oraşul se scurge pe la noi. Ea intra o dată pe portiţă, dar mie, nu mint, pînă atunci, pe puţin de zece ori inima îmi bătea să-mi spargă pieptul — nu alta ! Apoi, cînd venea ora ei şi ceasornicul arăta amiaza, inima pornea să bată nebuneşte pînă în clipa cînd, aproape fără zgomot, se apropiau de fereastră pantofii cu fundă neagră de antilopă, prinsă în cataramă de metal.

Uneori se răsfăţa şi, oprindu-se lîngă a doua fereastră, ciocănea cu vîrful pantofului în geam. În aceeaşi clipă, ieşeam la fereastra în care ciocănise, dar pantoful dispărea, dispărea şi mătasea neagră care pentru o clipă întunecase lumina zilei, şi eu mă duceam să-i deschid.

— Te asigur că nimeni nu ştia de legătura noastră, cu toate că, de obicei, nu se întîmplă aşa. Nici bărbatul ei, nici cunoştinţele nu ştiau nimic. Cei din căsuţa veche, unde se afla subsolul ocupat de mine, cunoşteau situaţia, fără îndoială, fiindcă vedeau că vine o femeie în vizită, dar numele nu i-l ştiau.

— Dar cine era ? se interesă Ivan foarte curios să afle povestea asta de dragoste.

Oaspetele făcu un gest care însemna că n-o să spună asta niciodată nimănui şi-şi urmă povestirea.

Ivan află că maestrul şi necunoscuta se îndrăgostiseră atît de tare unul de altul, încît deveniseră inseparabili. Ivan îşi închipuia (din povestire) cele două cămăruţe de la subsol, unde veşnic domnea o penumbră deasă din cauza liliacului şi a gardului. Vedea aievea mobila tapisată cu roşu, roasă, biroul, ceasornicul care suna din jumătate în jumătate de oră, şi cărţile, multe cărţi, ce se înălţau de la podeaua vopsită pînă la tavanul afumat, şi soba.

Află că din primele zile ale legăturii lor, oaspetele său şi tainica lui soţie se convinseseră că destinul îi scosese pe unul în calea celuilalt la încrucişarea străzii Tverskaia cu ulicioara aceea, fiind făcuţi unul pentru altul şi sortiţi să nu se mai despartă niciodată.

Din povestirea oaspetelui său Ivan mai află cum îşi petreceau ziua cei doi îndrăgostiţi. Cînd venea la el, îşi punea mai întîi şorţul în antreul îngust, unde se afla şi chiuveta cu care se mîndrea atîta sărmanul bolnav, aprindea lampa cu petrol instalată pe masă, pregătea dejunul şi aşeza masa în prima cameră. Cînd se dezlănţuiau furtunile de mai, şi prin faţa geamurilor chioare se rostogoleau cu zgomot în gang şuvoaie năvalnice, ameninţînd să inunde şi cel din urmă adăpost, cei doi îndrăgostiţi aprindeau focul în sobă şi-şi coceau cartofi. Se ridicau aburi, coaja neagră de cartofi îţi mur-

dărea degetele. La subsol se auzeau rîsete, copacii din grădină își scuturau crenguțele rupte în timpul ploii și inflorescențele albe.

După ce se sfîrșiră furtunile și veni vara toridă, într-un vas de flori apărură trandafirii mult așteptați, dragi amîndurora. Maestrul lucra febril la romanul său, care o absorbise și pe necunoscută.

— Zău, în unele momente eram gelos pe el, îi șoptea lui Ivan oaspetele nocturn venit din balconul scăldat în lumina palidă a lunii.

Înfigîndu-și în păr degetele subțiri cu unghiile ascuțite, ea citea și recitea la nesfîrșit cele așternute pe hîrtie, iar apoi lucra tichiuța aceea cu monogramă galbenă. Cîteodată ședea chircită lîngă rafturile de jos ale bibliotecii sau, stînd în picioare și ajungînd pînă la cele de sus, ștergea cu cîrpa sutele de cotoare prăfuite. Îi prezicea glorie, îl zorea, și în perioada aceea începuse să-i spună „maestru". Aștepta nerăbdătoare cuvintele făgăduite, ultimele cuvinte despre al cincilea procurator al Iudeii, repeta, cîntat, cu glas tare, fraze răzlețe care-i plăceau și spunea că în romanul acesta e viața ei.

Romanul fusese terminat în luna august și dat unei dactilografe necunoscute care-l transcrise în cinci exemplare.În sfîrșit, sosise ceasul cînd trebuia să părăsească refugiul tainic și să iasă în arena vieții.

— Am ieșit în arena vieții, ținînd manuscrisul în mînă, și atunci viața mea a luat sfîrșit, șopti maestrul, plecîndu-și capul, și multă vreme după aceea tichia neagră cu „M"-ul ei galben nu s-a mai oprit din clătinat.

Oaspetele își urmă povestirea, care era acum cam incoerentă, un singur lucru se putea înțelege, că atunci se petrecuse o catastrofă cu el.

— Nimerisem pentru prima oară în lumea literaturii ; acum însă, cînd totul s-a sfîrșit și pieirea mea este evidentă, îmi aduc aminte de el cu groază, șopti solemn maestrul, ridicîndu-și mîna. Da, m-a uimit din cale-afară, ah, cît de mult m-a uimit !

— Cine ? șopti abia auzit Ivan, temîndu-se să nu-l tulbure pe povestitor.

— Redactorul, ți-am spus doar, redactorul ! Da, îmi citise romanul. Mă privea cu coada ochiului, de parcă mi se umflase obrazul din cauza vreunui abces la măsea; se uita într-un ungher și mai și chicotea stînjenit. Frămînta manuscrisul în mînă, fără rost, icnind. Întrebările lui mi se păreau ale unui nebun. Fără un cuvînt în legătură cu romanul, el mă întrebă cine sînt și de unde am răsărit, dacă scriu de mult și de ce nu s-a auzit vorbindu-se de mine mai înainte, punîndu-mi chiar o întrebare de-a dreptul idioată, din punctul meu de vedere : cine m-a inspirat să scriu un roman cu o temă atît de ciudată ? În cele din urmă m-am plictisit și l-am întrebat direct dacă îmi va publica sau nu romanul. Începu să se agite, să mormăie, declarîndu-mi că singur nu poate lua o hotărîre, că opera mea trebuie citită și de alți membri ai colegiului redacțional și anume, de criticii Latunski și Ariman, precum și de literatul Mstislav Lavrovici. M-a invitat să mai vin peste două săptămîni. Cînd am venit după două săptămîni, am fost primit de o tipesă care, de atîtea minciuni ce-i ieșeau din gură, se uita cruciș.

— Era Lapşenninikova, secretara de redacţie, zise zîmbind Ivan, care cunoştea prea bine lumea descrisă cu atîta mînie de oaspetele său.

— Se poate, îl opri acesta, ei bine, ea mi-a înapoiat romanul, destul de ferfeniţit şi slinos. Străduindu-se să nu-mi întîlnească privirea, Lapşenninikova m-a inştiinţat că redacţia are portofoliul asigurat pe doi ani şi că din cauza asta, problema publicării romanului meu, după cum se exprima ea, „nu se pune".

Ce mai ţin minte din cele ce s-au mai petrecut? mormăi maestrul, frecîndu-şi tîmpla. Da, petalele roşii scuturate pe prima pagină a manuscrisului meu şi ochii prietenei mele. Da, ochii ei nu i-am uitat.

Povestirea oaspetelui era tot mai confuză şi mai plină de reticenţe. Vorbi ceva despre o ploaie piezişă şi despre disperarea care se înstăpînise după aceea în refugiul de la subsol; despre drumul pe care-l mai făcuse el într-un loc. În şoaptă disperată, zicea că n-o învinuieşte de loc pe ea, pe aceea care îl îmboldise să lupte, o, nu, nu o învinuieşte!

Mai departe, după cum îi fu dat lui Ivan să audă, urmase ceva neprevăzut şi straniu. O dată, într-un ziar, descoperi un articol al criticului Ariman prin care autorul îi prevenea pe toţi şi pe fiecare, că el, eroul nostru, făcuse tentativa de a strecura la tipar o apologie a lui Isus Christos.

— O, cum să nu, îmi amintesc, sări Ivan. Am uitat însă numele dumneavoastră!

— Să lăsăm, repet, eu nu mai am nume, îi răspunse oaspetele. Nu e vorba de asta. A treia zi, în alt ziar, apăru un articol semnat de Mstislav Lavrovici, în care autorul cerea să se lovească şi să se lovească tare în „pilatism" şi în cel care şi-a pus în gînd să-l strecoare (din nou acelaşi cuvînt afurisit) în presă.

Uluit de cuvîntul acesta nemaiauzit, „pilatism", am despăturit şi un al treilea ziar. Am găsit acolo două articole: unul — al lui Latunski, celălalt — semnat cu iniţialele „N.E." Te asigur că cele scrise de Ariman şi Lavrovici se puteau socoti o glumă în comparaţie cu opera lui Latunski. E de ajuns să-ţi spun că articolul în cauză se intitula „Un militant de rit vechi". Mă absorbise într-atît lectura articolelor despre persoana mea, încît nu observasem cum ea (uitasem să închid uşa) îşi făcuse apariţia ţinînd umbrela udă şi ziare muiate de ploaie în mîini. Ochii îi ardeau, mîinile îi tremurau şi erau reci. Întîi s-a repezit să mă sărute, apoi, cu glasul răguşit, bătînd cu palma în masă, mi-a declarat că-l va otrăvi pe Latunski.

Auzind cuvintele maestrului, Ivan scînci stînjenit, dar fără să spună o vorbă cu glas tare.

— Au venit apoi zile triste de toamnă, urmă oaspetele, eşecul nemaipomenit suferit cu acest roman îmi smulsese parcă o parte din inimă. De fapt, nu mai aveam ce face şi trăiam de la o întîlnire de dragoste la alta. Tocmai atunci se întîmplă ceva cu mine. Dracu ştie ce, în orice caz, ceva ce pentru Stravinski e probabil limpede de mult. Şi anume, aveam o stare de teamă, de depresiune şi nişte presentimente. Astfel, mă temeam de întuneric. În-

tr-un cuvînt, făcusem o boală psihică. Mi se părea, mai ales cînd eram gata să adorm, că o caracatiță mlădioasă și rece își strecoară tentaculele drept spre inima mea. Și a trebuit să încep să dorm cu lumina aprinsă.

Iubita mea se schimbase mult (despre caracatiță nu-i vorbisem, desigur, dar își dădea seama că e de rău cu mine), slăbise și-și pierduse rumeneala, nu mai rîdea niciodată și se ruga într-una de mine s-o iert că mă sfătuise să-mi public un fragment din roman. Spunea să las totul baltă, să plec în Sud, pe țărmul Mării Negre, cheltuind pentru această călătorie tot restul de bani ce-mi rămăsese din suta de mii.

Era foarte stăruitoare, și ca să n-o contrazic (ceva îmi spunea că nu-mi va fi dat să plec pe litoralul Mării Negre), îi făgăduisem să-i fac pe plac într-una din zile. Mi-a spus că-mi va cumpăra chiar ea biletul de tren. Atunci, am scos toți banii mei, adică circa zece mii de ruble, și i-am dat.

„De ce atît de mult ?" se mirase ea. I-am răspuns că mi-e frică de hoți și c-o rog să-mi păstreze banii pînă ce plec. Luînd banii și punîndu-i în poșetă, m-a sărutat și mi-a spus că ar fi preferat să moară decît să mă lase singur în halul în care mă aflam, dar că este așteptată, că se supune — e nevoită s-o facă — și că se va întoarce a doua zi. Mă implora să nu mă tem de nimic.

Era-n amurg, pe la mijlocul lui octombrie. A plecat. M-am întins pe divan și am adormit, fără să aprind lumina.

M-am trezit cu senzația că în odaie se afla din nou caracatița. Bîjbîind prin întuneric, cu chiu, cu vai am reușit să aprind lampa.

Ceasul meu de buzunar arăta ora două noaptea. Mă culcasem indispus ca să mă trezesc bolnav. Deodată mi se păru că bezna autumnală va sparge geamurile, va curge în odaie și mă voi îneca în ea ca într-o cerneală. Cînd m-am ridicat din pat, nu mai eram stăpîn pe mine. Am scos un țipăt, mi-a fulgerat prin minte să fug la cineva, fie și la gazda mea care locuia sus. Mă luptam cu mine însumi ca un om ieșit din minți. Izbutisem să ajung pînă la sobă, să aprind focul. Cînd lemnele au început să trosnească și ușița să se cutremure, m-am simțit mai ușurat. Repezindu-mă în antreu, am aprins lumina, am găsit o sticlă de vin alb, am destupat-o, am dus-o la gură, și m-am pus pe băut.

Teama mi se mai potolise, așa încît am izbutit să mă înfrînez și să nu alerg sus la gazda mea ; m-am întors deci lîngă sobă. Deschizînd ușița sobei, am lăsat să mi se încingă bine fața și mîinile, șoptind :

— Trebuie să simți că mi s-a întîmplat o nenorocire... Vino, vino, vino !...

Dar nu venea nimeni. În sobă duduia focul, ploaia turna șfichiuind geamurile. Atunci se mai întîmplă ceva. Scoțînd din sertarul mesei caietele cu romanul scris de mînă și exemplarele dactilografiate, am început să le ard. E o treabă foarte grea, fiindcă hîrtia scrisă arde anevoie. Rupîndu-mi unghiile, sfîșiam caietele, așezîndu-le în picioare printre bucățile de lemn și scormonind foile cu cleștele.

Erau clipe cînd cenuşa mă biruia, înăbuşind flăcările, dar mă luptam cu ea, şi romanul meu, împotrivindu-se cu înverşunare, pierea totuşi. Prin faţa ochilor îmi treceau slove cunoscute, galbenul flăcărilor se furişa nestăvilit, mîncînd paginile de jos în sus, dar cuvintele tot mai stăruiau. Piereau doar atunci cînd hîrtia se înnegrea şi, înarmat cu cleştele, eu le veneam de hac, cuprins de turbare.

Deodată, se auzi cineva zgîrîind încetişor la geam. Inima îmi zvîcni şi, aruncînd pe foc ultimul caiet, m-am repezit să deschid. Nişte trepte de cărămidă duceau din subsol în sus, spre uşa dinspre curte. Poticnindu-mă, am ajuns în goană la uşă şi am întrebat încet :

— Cine e ?

Şi mi-a răspuns glasul ei :

— Eu sînt...

Nu mai ştiu cum am reuşit s-o scot la capăt cu lanţul, cu cheia. Abia păşi pragul, că se lipi de mine, udă toată de ploaie, cu obrajii uzi, cu părul despletit, tremurînd ca varga. Nu eram în stare să vorbesc, repetam un singur cuvînt :

— Tu... tu.. apoi, glasul mi s-a frînt şi am alergat amîndoi în subsolul meu.

Ea şi-a lăsat paltonul în antreu şi am intrat repede în prima odaie. Cu un ţipăt înăbuşit, ea s-a repezit spre sobă şi, cu mîinile, a scos din flăcări ultimul teanc pe care focul nu-l mistuise încă. Fumul umpluse încăperea. Stingeam cu picioarele focul, iar ea, trîntită pe divan, a izbucnit într-un plîns convulsiv, nestăvilit.

După ce s-a mai liniştit, i-am spus :

— Am început să urăsc romanul ăsta şi mă tem. Sînt bolnav. Mi-e frică...

Ea s-a ridicat de pe divan, spunînd :

— Doamne, eşti tare bolnav ! Pentru ce, pentru ce trebuie să suferim ? Dar te voi salva, da, te voi salva. Of, de ce, de ce toate acestea ?

Îi vedeam ochii umflaţi de fum şi de lacrimi, îi simţeam mîinile reci mîngîindu-mi fruntea.

— Am să te vindec, da, am să te vindec, bolborosea ea, înfigîndu-şi degetele în umerii mei. Ai să-l reconstitui. De ce, ah, de ce n-am luat la mine un exemplar ?

Rînjind de furie, mi-a spus ceva nedesluşit, apoi cu buzele strînse, s-a apucat să adune şi să îndrepte filele cu marginile arse. Era un capitol din mijlocul romanului, nu mai ţin minte care anume. A rînduit cu grijă filele, le-a învelit în hîrtie, legîndu-le cu o panglică. Fiecare gest al ei, fiece mişcare, vădeau acum o nestrămutată hotărîre şi stăpînire de sine. Îmi ceru vin şi, după ce bău, vorbi mai liniştită.

— Uite cum se plăteşte minciuna ! rosti ea. Nu vreau să mai mint de-acum încolo ! Aş fi rămas şi acum la tine, dar nu-mi vine să procedez în felul ăsta. Nu vreau ca bărbatul meu să rămînă pentru totdeauna cu ideea că am fugit de la el, pe ascuns, noaptea... Nu mi-a făcut niciodată vreun rău... Adineauri a fost chemat de urgenţă : la ei, la uzină, a izbucnit un incendiu. O să se întoarcă repede. Mîine dimineaţă am să mă explic cu el. Îi voi spune că iubesc pe un altul

și voi veni pentru totdeauna la tine. Spune, poate *nu vrei* să vin ?

— Biata de tine, sărmana de tine, am zis eu. N-am să îngădui să faci una ca asta. Mie are să mi se întîmple ceva rău, și nu vreau să pieri și tu o dată cu mine.

— E singura cauză ? m-a întrebat ea, apropiindu-și ochii de ai mei.

— Singura.

S-a înviorat nespus, s-a lipit de mine, și, luîndu-mă de gît, mi-a zis :

— Ba pier cu tine. Mîine dimineață voi fi aici. Și iată ce-mi mai amintesc din viață — o fîșie de lumină din vestiarul meu, iar în această lumină, o șuviță răvășită de păr, bereta ei și ochii dîrzi, plini de hotărîre. Îmi mai amintesc o siluetă neagră în pragul ușii de la intrare și un pachețel alb.

— Nu te teme. Rabdă cîteva ceasuri. Mîine dimineață voi fi la tine.

— Acestea au fost ultimele ei cuvinte din viața mea... Sst ! își curmă singur vorbele bolnavul, punîndu-se în gardă și ridicînd degetul. Tare zbuciumată e noaptea asta — noapte cu lună.

Maestrul dispăru pe balcon. Ivan auzi pe coridor un zgomot de roți, cineva sughiță de plîns și scoase un țipăt slab.

Cînd se așternu iar liniște, oaspetele își făcu din nou apariția anunțîndu-l pe Ivan că în rezerva 120 fusese instalat cineva și că noul locatar se tot roagă să i se dea capul înapoi. Interlocutorii tăcură o vreme, îngrijorați, apoi, liniștindu-se, reînnodară firul povestirii întrerupte. Oaspetele dădu să deschidă gura, dar noaptea se brodise într-adevăr agitată. Pe coridor mai răsunau glasuri ; atunci oaspetele se aplecă și-i vorbi lui Ivan la ureche, dar atît de încet, încît toate cele povestite ajunseră doar la știrea poetului, în afară de prima frază, care suna astfel :

— La un sfert de oră după ce ea m-a părăsit, am auzit pe cineva bătînd în geamul meu...

Poetul fu, pesemne, adînc tulburat de ceea ce-i șoptea bolnavul la ureche.

Din cînd în cînd, obrazul îi tremura convulsiv. În ochi i se cuibăriseră teama și focul zbuciumat al mîniei. Maestrul arăta undeva în direcția lunei, care pierise de mult din balcon. Numai după ce amuțiră toate sunetele de afară, oaspetele se dădu mai la o parte și vorbi cu glas normal :

— Da, și astfel, la mijlocul lui ianuarie, într-o noapte, îmbrăcat cu același palton, numai cu toți nasturii lipsă, zgribulit de frig, am ajuns în curticica mea. În spatele meu se înălțau troiene de zăpadă, care acoperiseră tufele de liliac, iar în față, jos, se vedeau ferestrele mele, mici, slab luminate, cu storurile lăsate. Lipindu-mă de prima fereastră, am tras cu urechea — în odăile mele cînta un patefon. Atîta am putut să aud, că de văzut nu puteam vedea nimic. După ce am rămas cîteva clipe așa, lîngă geam, am ieșit pe portiță, în ulicioară. Se dezlănțuise viscolul. Un cîine s-a repezit să mă înhațe de picioare, m-am speriat și am trecut repede pe partea cealaltă a străzii. Frigul și acel sentiment de teamă, care mă însoțea pretutindeni în ultima vreme, mă făceau să-mi pierd cumpătul. Nu aveam unde să mă duc, și cel mai

simplu lucru ar fi fost, fără îndoială, să mă arunc sub un tramvai ce trecea pe strada în care dădea ulicioara mea. Vedeam de departe cutiile lor, luminate pe dinăuntru şi îmbrăcate pe dinafară într-o pojghiţă de gheaţă, şi auzeam scrîşnetul lor dezgustător în cătuşele gerului. Dar, scumpul meu vecin, toate astea se petreceau pentru că frica pusese stăpînire pe fiece fibră a trupului meu. Şi aşa cum mă speriasem de un cîine, mă temeam şi de tramvai. Da, boală mai rea decît a mea, să ştii că nu afli alta în toată clădirea asta !

— Bine, dar puteaţi s-o înştiinţaţi, zise Ivan, plin de compătimire pentru nefericitul bolnav. Şi unde mai pui că la dînsa au rămas şi banii dumneavoastră. Sînt convins că i-a păstrat, nu-i aşa ?

— Nici să nu te îndoieşti de asta, sigur că i-a păstrat. Dar dumneata, după cîte văd, nu mă prea înţelegi. Sau, mai curînd, mi-am pierdut eu capacitatea de altădată de a descrie ceva. De altfel, nici n-o regret pînă-ntr-atît, deoarece n-o să mai am nicicînd nevoie de această capacitate. Ea — aici oaspetele privi cu veneraţie, undeva, în bezna nopţii — ar fi primit o scrisoare din balamuc. Poţi trimite cuiva o scrisoare cînd ai o asemenea adresă ?... Pot eu, un bolnav psihic, să-i scriu ?... Glumeşti, dragul meu ! S-o fac nefericită ? Nu, nu sînt în stare de una ca asta.

Ivan nu ştiu ce să răspundă. Însă taciturnul Ivan îl înţelegea pe oaspetele său şi-i părea rău de el. Acesta, chinuit de amintiri, dădea din cap, scuturîndu-şi tichia neagră şi murmurînd :

— Sărmana femeie, nădăjduiesc însă că m-a uitat...

— Dar vă puteţi face bine... zise sfios Ivan.

— Sînt incurabil, ripostă calm oaspetele. Cînd Stravinski îmi spune că mă va readuce la viaţă — nu-l cred. E foarte uman şi nu vrea decît să mă consoleze. Nu neg, de altfel, că acum starea mea s-a îmbunătăţit mult. Da, şi unde am rămas ?... Era ger şi tramvaiele astea care alergau nebuneşte... Ştiam că se deschisese clinica aceasta, şi am străbătut oraşul pe jos, ca să ajung aici. Nebunie ! Cu siguranţă că aş fi murit degerat, după ce am ieşit din oraş, dacă nu mă salva o întîmplare. La vreo patru kilometri de barieră, staţiona un camion în mijlocul şoselei. Suferise o pană. Apropiindu-mă de şofer, l-am rugat să mă ia şi pe mine. Spre mirarea mea, şoferului i s-a făcut milă şi m-a luat. Camionul mergea în direcţia clinicii şi m-a adus chiar pînă aici. M-am ales doar cu degetele de la piciorul stîng degerate. Dar s-au vindecat. Şi iată-mă de aproape patru luni în clinică. Şi, ştii ceva, găsesc că nu e de loc rău aici. Nu trebuie să-ţi faci planuri grandioase, scumpul meu vecin, ascultă ce-ţi spun ! Eu, de pildă, voiam să fac o călătorie în jurul pămîntului. Ce să-i faci, se vede că nu mi-e dat s-o întreprind. Văd doar o porţiune neînsemnată a acestui pămînt. Cred că nu este cea mai frumoasă, dar, repet, nu e chiat atît de rău. Uite, vine vara la noi şi, după cum promite Praskovia Feodorovna, iedera se va cîrlionţa în balcon. Cheile mi-au lărgit posibilităţile. Vor fi nopţi cu lună. Ah, luna s-a şi dus ! Şi se lasă răcoarea. E trecut de miezul nopţii. Trebuie să mă întorc în camera mea.

— Spuneți-mi, vă rog, ce a fost mai departe cu Yeshua și cu Pilat? îl rugă Ivan. Vă implor, vreau să știu.

— O, nu, nu, răspunse oaspetele, cutremurîndu-se chinuit. Tremur ori de cîte ori mi-aduc aminte de romanul meu. Cunoscutul dumitale, de la Patriarșie prudî, ar fi făcut-o mai bine decît mine. Îți mulțumesc pentru conversație. La revedere.

Și înainte ca Ivan să se dezmeticească, grilajul se închise cu un clinchet ușor, oaspetele făcîndu-se nevăzut.

Capitolul 14

SLAVĂ COCOȘULUI !

Nervii dădură chix, cum se zice, și Rimski fugi în cabinetul său, fără să mai aștepte încheierea procesului-verbal. Ședea la masa lui de lucru, uitîndu-se cu ochii injectați la bancnotele fermecate din fața lui. Directorul financiar era complet năuc. De afară se auzea un vuiet uniform. Publicul se revărsa șuvoaie din clădirea teatrului în stradă. Deodată, auzul încordat la culme al lui Rimski înregistră trilul limpede al unui milițian, care, la drept vorbind, nu prevestește niciodată ceva bun. Dar cînd se repetă, și-i sări în ajutor încă unul, mai autoritar și mai prelung, la care se adăugară un hohot de rîs și parcă niște huiduieli, directorul financiar își dădu seama că în stradă se petrecea ceva scandalos și obscen, și că acest ceva, oricît ai vrea să nu ții seama de el și să-l dai la o parte, este strîns legat de reprezentația dezgustătoare a magului și a asistenților săi.

Sensibilul director nu se înșelase de loc. De îndată ce aruncă o privire pe fereastra dinspre Sadovaia, fața i se schimonosi, și buzele șoptiră, sau, mai degrabă, șuierară :

— Eram sigur !

La lumina vie a puternicelor felinare de pe stradă, văzu jos pe trotuar o doamnă numai în cămașă și chiloți liliachii. Pe cap, ce-i drept, avea o

pălăriuţă, şi în mînă ţinea o umbrelă. Era cuprinsă de panică, se lăsa ba la pămînt, ba dădea să fugă cine ştie unde, şi mulţimea din jurul ei fremăta hohotind. Directorul financiar simţi fiori de gheaţă pe şira spinării. Lîngă doamna cu pricina se agita un cetăţean care voia să-şi lepede pardesiul de vară şi, de emoţie, nu reuşea să-i vină de hac mînecii în care i se încurcase braţul.

La intrarea din stînga se auziră alte chiote şi hohote turbate de rîs ; întorcîndu-şi ochii într-acolo, Grigori Danilovici zări o altă doamnă, în *dessous*-uri roz. Aceasta sărise de pe caldarîm pe trotuar, voind să se ascundă într-un gang, dar publicul ce se scurgea îi bara drumul, şi sărmana victimă a uşurinţei şi a pasiunii sale pentru toalete, înşelată de firma blestematului Fagot, nu-şi dorea decît un singur lucru — s-o înghită pămîntul. Un miliţian venea spre nefericită, sfredelind văzduhul cu fluierul său, iar în urma acestuia, se îmbulzeau nişte tineri foarte veseli, cu şepci pe cap. Ei erau acei care rîdeau în hohote şi huiduiau.

Un birjar uscăţiv, mustăcios şi semeţ îşi opri din goană mîrţoaga costelivă în dreptul primei despuiate. Mustăciosul se hlizea încîntat.

Rimski îşi dădu un pumn în cap, scuipă cu năduf şi se îndepărtă iute de fereastră. Stătu cîtăva vreme la biroul său, trăgînd cu urechea la zgomotele de-afară. Iscate din puncte diferite, fluierăturile atinseră apogeul, apoi începură să scadă. Spre mirarea lui Rimski, scandalul se lichidă neaşteptat de repede.

Se apropia momentul cînd trebuia să acţioneze şi să bea din cupa amară a răspunderii. Pînă la sfîrşitul spectacolului, aparatele telefonice fuseseră reparate ; trebuia să telefoneze, să comunice neîntîrziat cele întîmplate, să ceară ajutor, să toarne la minciuni, să dea toată vina pe Lihodeev, să se apere ca să iasă basma curată, şi aşa mai departe... Ptiu, drace !

Directorul pusese de două ori cătrănit mîna pe receptor şi de două ori renunţase să mai cheme. Deodată, în linişte de mormînt a cabinetului, răsună strident soneria telefonului drept în faţa directorului care tresări străpuns de un fior de gheaţă. „Da rău mi s-au mai zdruncinat nervii !“ îşi zise el ridicînd receptorul. În aceeaşi clipă însă se dădu înapoi, alb ca varul. Un glas domol, insinuant şi dezmăţat de femeie şopti la telefon :

— Nu telefona nicăieri, Rimski, altfel o păteşti...

În secunda următoare nu mai era nimeni pe fir. Cu furnicături pe şira spinării, directorul puse receptorul în furcă şi se uită, fără să ştie nici el de ce, pe fereastra din spatele său. Printre crengile rare încă şi uşor înverzite ale arţarului, văzu luna gonind către un nor străveziu. Aţintindu-şi nu se ştie de ce privirea spre aceste crengi, Rimski se tot uita la ele, şi cu cît se uita mai mult, cu atît îl cuprindea o frică mai cumplită.

Făcînd un efort de voinţă, se întoarse cu spatele spre fereastra pe care se revărsa lumina lunei şi se ridică în picioare. Nu mai putea fi vorba de nici un telefon ; singurul gînd care-l frămînta în clipa aceea era cum să plece mai repede din teatru.

Trase cu urechea: clădirea era cufundată în tăcere. Dîndu-şi seama că nu se mai află de mult nimeni, afară de el la etajul întîi, îl cuprinsese o teamă copilărească, de neînvins. Nu se putea gîndi fără să se cutremure la drumul pe care urma să-l parcurgă singur prin coridoarele pustii şi pe scări în jos. Luă febril de pe masă bancnotele hipnotizatorului, le ascunse în servietă şi tuşi, ca să-şi dea un pic de curaj. Glasu-i sună răguşit, fără vlagă.

Atunci i se păru că pe sub uşa cabinetului său pătrunde o adiere de umezeală şi putreziciune. Îl trecură fiorii. Colac peste pupăză, ceasul porni să bată miezul nopţi şi pînă şi bătăile ornicului îl făcură să tremure. Dar cînd mai auzi în uşă întorcîndu-se încet cheia yale, inima i se strînse cît un purice.

Înfigîndu-şi mîinile asudate şi reci în servietă, directorul simţi că dacă mai continuă scîrţîitul acela din broască, el nu va mai rezista şi va izbucni într-un ţipăt strident.

În cele din urmă, cedînd eforturilor, uşa se deschise, şi în cabinet intră neauzit Varionuha. Rimski simţi că i se taie picioarele şi se prăbuşi în fotoliu. Trăgînd aer în piept, zîmbi linguşitor, rostind abia auzit:

— Doamne, cum m-ai speriat...

Da, apariţia asta neaşteptată putea să sperie pe oricine, dar constituia în acelaşi timp şi o mare bucurie: în nodul încîlcit se ivise măcar un capăt cît de mic al firului...

— Ei, vorbeşte, hai mai repede! Zi odată! hîrîi Rimski, agăţîndu-se de capătul acesta. Ce înseamnă toate astea?

— Iartă-mă, te rog, îi răspunse cu glas surd celălalt, închizînd uşa. Credeam că ai plecat.

Şi Varionuha, aşa cum era, cu şapca pe cap, se îndreptă spre un fotoliu şi se instală de cealaltă parte a mesei de lucru.

Trebuie să recunoaştem că răspunsul lui Varionuha suna cam straniu: asta îl şocă din capul locului pe directorul financiar, care, în ceea ce priveşte sensibilitatea, putea concura cu seismograful celei mai bune staţiuni seismice din lume. Cum adică? Ce căuta Varionuha în cabinetul directorului financiar, de vreme ce nu se aştepta să-l găsească pe acesta acolo? Are doar cabinetul său, una la mînă. Şi două la mînă, indiferent pe ce uşă intrase în clădire, trebuia să-l întîlnească inevitabil pe unul din paznicii de noapte, iar aceştia fuseseră înştiinţaţi cu toţii că Grigori Danilovici va mai rămîne cîtva timp în biroul său. Directorul însă nu stătu multă vreme să mediteze la ciudăţenia asta, nu de ea îi ardea lui acum.

— De ce n-ai telefonat? Ce înseamnă toată halimaua aia cu Ialta?

— Ceea ce şi spuneam, răspunse administratorul, plescăind din gură, ca şi cînd l-ar fi supărat o măsea. L-au găsit într-o bodegă la Puşkino.

— Cum la Puşkino? Lîngă Moscova? Şi telegramele din Ialta?!

— Ce Ialta, lua-l-ar dracu! L-a îmbătat pe telegrafistul de la Puşkino şi s-au apucat amîndoi să facă nebunii, printre altele, să trimeată telegrame cu menţiunea „Ialta".

— Aha... Aha... Bine, bun... rosti cîntător Rimski, în priviri cu o lucire gălbuie. În minte vedea de pe acum tabloul sărbătoresc al scoaterii rușinoase a lui Steopa din post. Eliberarea ! Eliberarea mult așteptată, eliberarea de această calamitate numită Lihodeev ! Stepan Bogdanovici s-ar putea să se învîrtească chiar și de ceva mai rău decît numai pierderea postului... Vreau amănunte ! țipă Rimski, lovind cu tamponul în masă...

Și Varionuha începu să-i relateze amănuntele. Îndată ce se prezentase acolo unde îl trimisese directorul financiar, fusese primit numaidecît și ascultat cît se poate de atent. Nimeni din cei de față nu acceptase o clipă ideea că Steopa ar putea fi la Ialta. Toți s-au declarat din capul locului de acord cu presupunerea lui Varionuha că Lihodeev se află la „Ialta" din Pușkino.

— Și acum unde e ? îl întrerupse tulburat directorul pe administrator.

— Unde să fie ? zîmbi strîmb acesta. La miliție, la camera specială pentru dezmeticirea din beție.

— Oho ! Foarte bine !

Varionuha își urma relatarea și, pe măsură ce povestea, în mintea directorului financiar se desfășura tot mai viu lanțul nesfîrșit al faptelor dezgustătoare, nerușinate, bădărăniile lui Lihodeev, și fiecare verigă din acest lanț era mai rea decît cea precedentă. Fie și numai țopăiala aceea de bețivi, de gît cu telegrafistul, pe poiana din fața poștei de la Pușkino, în sunetele unei caterinci hoinare, chiar și numai asta — cîte parale făcea ! Apoi s-a luat după niște cetățene, care, cuprinse de

spaimă, au urlat ca din gură de șarpe. După aceea, Lihodeev a încercat să se încaiere cu bufetierul de la „Ialta", după care a aruncat cu generozitate pe podeaua „Ialtei" ceapă verde. Apoi a spart opt sticle de vin alb sec „Ai-Danil". A sfărîmat aparatul de taxat al unei mașini de piață, pentru că șoferul nu voise să stea cu mașina la dispoziția lui. I-a amenințat apoi cu arestarea pe cetățenii care încercaseră să-i potolească măgăriile... Într-un cuvînt, o grozăvie.

Steopa era binecunoscut în cercurile teatrale din Moscova, și toți știau că este o poamă bună. Dar prea de tot era, chiar și pentru Steopa, ceea ce povestea administratorul despre el. Da, prea de tot, chiar prea, prea de tot.

Ochii ironici, răi, ai lui Rimski sfredeleau, peste masă, figura administratorului și, pe măsură ce Varionuha își depăna povestirea, ochii aceștia se întunecau tot mai tare. Cu cît mai colorate, mai vii deveneau amănuntele obscene cu care-și umplea povestirea administratorul, cu atît mai puțin îi dădea crezare directorul. Iar cînd Varionuha spuse că Steopa se dezlănțuise într-atît, încît încercase să opună rezistență celor ce veniseră să-l ia ca să-l aducă la Moscova, Rimski știu cu precizie că tot ce-i povestise administratorul, întors la miezul nopții la teatru — este o minciună ! O minciună de la început și pînă la sfîrșit.

Varionuha nu se dusese la Pușkino și nici Steopa nu trecuse pe acolo. Și povestea cu telegrafistul beat, și geamul spart din locantă, și scena legării lui Steopa cu frînghii — toate erau scorneli.

Îndată ce se convinse că administratorul îl minte, pe director îl cuprinse o teamă ce se tîrî de-a lungul trupului său, de la picioare spre creștet, și de vreo două ori i se păru din nou că dinspre podea adie o umezeală putredă, purtătoare de malarie. Fără să-l slăbească o clipă din ochi pe administrator, care se zvîrcolea suspect în fotoliul său, străduindu-se în același timp să rămînă în umbra lămpii de birou și își acoperea cu un gest foarte straniu fața cu un ziar, ca să se ferească, chipurile, de lumina supărătoare a becului, directorul financiar se gîndea la un singur lucru — ce-i totuși cu istoria asta ? De ce-l minte oare cu atîta neobrăzare în clădirea tăcută și pustie administratorul întors la o oră atît de tîrzie ? Și Rimski își simți sufletul chinuit de sentimentul unei primejdii, a unei primejdii neștiute, dar strașnice, amenințătoare. Prefăcîndu-se a nu observa șiretlicurile lui Varionuha și figurile lui cu ziarul, directorul financiar îi examină atent figura fără să-i mai asculte aproape de loc palavrele. Mai era ceva și mai inexplicabil decît povestirea calomnioasă cu privire la aventurile petrecute la Pușkino, născocite nu se știe în ce scop, și acest ceva era o schimbare petrecută atît în aspectul exterior, cît și în manierele administratorului.

Cu toate strădaniile lui Varionuha de a-și trage cozorocul șepcii pe ochi, pentru ca fața lui să rămînă în umbră, și oricît încerca el să se ascundă după ziar — directorul reuși să deslușească o vînătaie uriașă ce se întindea pe obrazul lui drept, pînă aproape de nas. Și unde mai pui că administratorul, rumen de obicei, avea acum o paloare nesănătoasă, iar la gît nu se știe de ce, cu toată noaptea înăbușitoare, purta un fular vechi, în dungi. Dacă la aceasta mai adăugăm maniera dezgustătoare de a plescăi din buze, apărută la administrator în timpul absenței sale de la teatru și schimbarea izbitoare ce se putea observa în inflexiunile glasului său, devenit surd și aspru, precum și expresia lașă și hoțească a ochilor, putem spune fără șovăire că Ivan Savelievici Varionuha era de nerecunoscut.

Îl mai neliniștea ceva la culme pe directorul financiar, dar ce anume, nu-și putea da seama, oricît își încorda creierul înfierbîntat și-l fixa pe Varionuha cu privirea. Un lucru putea să afirme : în această îmbinare a administratorului cu binecunoscutul fotoliu, era ceva nemaivăzut, cu totul nefiresc.

— Apoi i-au venit de hac ; pînă la urmă l-au îmbarcat în mașină, bubuia Varionuha, privind de după ziar și acoperindu-și cu palma vînătaia.

Deodată, Rimski întinse mîna parcă mașinal și, bătînd în același timp darabana cu degetele pe masă, apăsă soneria electrică și înmărmuri. În clădirea pustie ar fi trebuit să se audă un sunet ascuțit. Dar sunetul nu urmă, și butonul se lăsă mort în tăblia mesei. Butonul era mort, soneria, defectă.

Șiretlicul directorului financiar nu-i scăpă lui Varionuha, care, încruntîndu-se, îl întrebă cu sclipiri răutăcioase în ochi :

— De ce suni ?

— Fără să vreau, răspunse surd Rimski, trăgîndu-și mîna înapoi și, la rîndul său, întrebă cu glas șovăitor : Ce ai pățit la obraz ?

— În automobil m-am lovit de clanța portierei, îi răspunse Varionuha, ocolindu-i privirea.

„Minte !" exclamă în gînd directorul și, în aceeași clipă, rămase cu ochii rotunjiți de spaimă, niște ochi de nebun, pironiți asupra spetezei fotoliului.

În spatele fotoliului, pe podea, se încrucișau două umbre, una mai deasă și mai întunecată, cealaltă slabă, cenușie. Pe podea se profila clar umbra spetezei fotoliului și a picioarelor lui ascuțite, dar deasupra spetezei de pe podea lipsea umbra capului lui Varionuha, așa cum sub picioarele fotoliului nu se așternea nici umbra picioarelor sale.

„Nu aruncă umbră !" strigă disperat în gînd Rimski, începînd să tremure ca varga.

Varionuha se uită hoțește în jur, urmărind privirea dementă a lui Rimski țintită în spatele fotoliului, și-și dădu seama că este descoperit. Se ridică (ceea ce făcu și directorul financiar) și se dădu înapoi cu un pas, strîngînd în mîini servieta.

— Ai priceput, afurisitule ! Totdeauna ai fost isteț, rosti Varionuha, hlizindu-se cu furie drept în fața directorului, apoi sări deodată de la fotoliu spre ușă și trase în jos siguranța la yale. Directorul aruncă în jurul său o privire deznădăjduită, retrăgîndu-se spre fereastra dinspre grădină și, în fereastra asta scăldată în lumina lunei, văzu, lipit de geam, chipul unei fete goale și brațul ei gol, pe care-l strecurase prin oberliht, străduindu-se să deschidă zăvorul de jos. Pe cel de sus îl deschisese.

Lui Rimski i se păru că lampa de pe masa lui de lucru se stinge și că masa se apleacă. Se simți scăldat parcă într-un val de gheață, dar, din fericire, cu o sforțare a voinței, rămase în picioare. Nu mai avu puterea să strige, însă izbuti să șoptească :

— Ajutor...

În timp ce păzea ușa, Varionuha sărea în sus, rămînînd îndelung în văzduh și legănîndu-se. Își agita degetele încîrligate ale mîinilor în dreptul ochilor lui Rimski, plescăia din buze, șuiera și făcea cu ochiul tipesei de la fereastră.

Tipesa începu să se grăbească, își băgă capul roșcovan prin oberliht, își întinse cît putu mîna zgîriind cu unghiile încuietoarea și zgîlțîiind rama ferestrei. Mîna i se tot lungea, ca și cînd ar fi fost de cauciuc, colorîndu-se într-un verde cadaveric. În cele din urmă, degetele verzi ale moartei apucară capul încuietorii, îl întoarseră, și rama începu să se deschidă. Rimski scoase un țipăt slab și se sprijini de perete, ținîndu-și dinainte servieta în chip de scut. Își dădea seama că-i sunase ceasul.

Fereastra se deschise larg, dar în loc să intre răcoarea nopții și parfumul teilor înfloriți, în casă năvăli o duhoare de pivniță. Moarta păși pe pervaz... chiciul ferestrei, și Rimski zări deslușit pe pieptul ei semnele putrefacției.

În momentul acesta, dinspre grădină, din clădirea joasă din spatele tirului, unde erau ținute păsările necesare pentru program, răsună pe neașteptate un cîntec radios de cocoș. Cocoșul dresat, gălăgios, trîmbița vestea că dinspre soare-răsare zorile se apropie grăbite de Moscova.

Chipul roșcovanei se schimonosi de o furie turbată, o înjurătură gîtuită îi izbucni din gîtlej, iar Varionuha țipă strident și se prăvăli din văzduh, pe podea, lîngă ușă.

Urmă un al doilea „cucurigu", juna clănţăni din dinţi, părul roşcat i se ridică măciucă-n cap. La al treilea cîntat, făcu stînga-mprejur şi-şi luă zborul. Săltîndu-se în sus, întins orizontal în aer, aidoma unui cupidon în zbor, Varionuha trecu pe deasupra mesei şi, plutind alene, ieşi în urma moartei pe fereastră.

Un bătrîn cu părul alb ca neaua, care nici nu aducea cu Rimski cel de adineaori, se apropie în fugă de uşă, ridică siguranţa de la yale şi o luă la goană pe coridorul întunecos. Ajuns în dreptul scării, gemînd de groază, găsi pe dibuite comutatorul şi-şi lumină drumul. Pe scară, bătrînul, care se clătina şi tremura ca varga, se poticni, avînd impresia că-i căzuse Varionuha în cap. Ajuns la parter, Rimski îl văzu pe portarul de serviciu adormit pe un scaun, lîngă casă, în vestibul. Se strecură pe lîngă el în vîrful picioarelor şi se furişă pînă la intrarea principală.

Afară, în stradă, se simţi oarecum mai uşurat. Îşi reveni într-atît, încît, apucîndu-se cu mîinile de cap, îşi dădu seama că-şi uitase pălăria în cabinet.

Se înţelege de la sine că nu s-a mai întors s-o ia, ci, gîfîind, trecu repede strada largă pînă la celălalt colţ, unde se afla un cinematograf, în dreptul căruia clipea o luminiţă palidă, roşiatică. În cîteva clipe, Rimski fu lîngă cinematograf şi reuşi să pună mîna pe un taxi.

— La rapidul de Leningrad. Ai un bacşiş gras, spuse el gîfîind şi ţinîndu-se cu mîna de piept.

— Mă retrag la garaj, răspunse cu ură şoferul, întorcîndu-i spatele.

Atunci Rimski deschise servieta, scoase din ea cincizeci de ruble şi le întinse prin geamul deschis şoferului.

Peste cîteva clipe, maşina zbura ca vîntul, zdrăngănind pe strada Sadovaia. Pasagerul se zgîlţîia în fundul maşinii şi, în ciobul de oglindă ce atîrna în faţa şoferului, Rimski vedea ba ochii radioşi ai acestuia, ba pe ai săi, de nebun.

În dreptul gării, Rimski sări jos din taxi şi strigă celui dintîi om cu şorţ alb şi număr de hamal, care-i ieşise în cale :

— Unul pentru clasa întîi, îţi dau treizeci, spuse el, scoţînd şi mototolind bancnotele din servietă ; nu găseşti a-ntîia — iei a doua, dacă nu — a treia !

Aruncînd o privire la cadranul luminos al ceasului din gară, hamalul smulse banii din mîna lui Rimski.

Peste cinci minute, rapidul zvîcni de sub cupola de sticlă a peronului şi dispăru în bezna nopţii.

O dată cu el dispăru şi Rimski.

Capitolul 15

NIKANOR IVANOVICI

Nu este greu de ghicit că grăsanul cu figura stacojie, internat în rezerva 119 din clinica de psihiatrie, era Nikanor Ivanovici Bosoi.

Nu nimerise chiar de la început la profesorul Stravinski, ci trecuse în prealabil printr-alt loc. Din acel loc, Nikanor Ivanovici nu rămase cu cine ştie ce amintiri. Ţinea minte doar o masă de birou, un dulap şi o canapea.

Cei de acolo încercaseră să lege o conversaţie cu Nikanor Ivanovici, căruia din cauza sîngelui urcat la cap şi a surescitării nervoase i se tulburase vederea, dar conversaţia a fost ciudată, încîlcită. Mai bine zis, nu se legă de fel.

Iată prima întrebare adresată lui Nikanor Ivanovici :

— Sînteţi Nikanor Ivanovici Bosoi, preşedintele Comitetului de bloc al imobilului 302 bis de pe Sadovaia ?

Redăm textual răspunsul lui Nikanor Ivanovici care-şi însoţi cuvintele cu un rîs înspăimîntător.

— Da, sînt Nikanor, sigur că mă cheamă Nikanor ! Dar nu sînt preşedinte, naiba să mă ia !

— Cum aşa ? Ce vreţi să spuneţi ? îl intrebă cu ochii mijiţi insul.

— Uite de aia, că dacă eram preşedinte, trebuia să constat din capul locului că el e necuratul ! Că deh, cum vine asta ? Pince-nez-ul crăpat, hainele numai zdrenţe, cum putea el să fie translator pe lîngă străinul acela ?

— Despre cine vorbeşti ? se interesă insul.

— Despre Koroviev ! strigă Nikanor Ivanovici, s-a băgat la noi în bloc, în apartamentul 50. Scrieţi — Koroviev ! Trebuie prins numaidecît. Scrieţi scara şase. Acolo stă.

— De unde ai luat valuta străină ? îl întrebă cordial insul pe Nikanor Ivanovici.

— Dumnezeul adevărat, Dumnezeul atotputernic, rosti Nikanor Ivanovici ; el vede tot... aşa-mi trebuie. În viaţa mea n-am ţinut în mînă şi habar n-am avut cum arată valuta asta ! Domnul mă pedepseşte pentru păcatul meu, urmă cu osîrdie Nikanor Ivanovici, tot descheindu-şi şi încheindu-şi gulerul cămăşii şi făcîndu-şi cruce — am luat bani ! Da, am luat, dar de-ai noştri, sovietici ! Treceam în cartea de imobil pe cîte unii, contra bani, nu zic nu. Ce-a fost a fost ! Nu mi-e ruşine nici cu Prolejnev, secretarul nostru, nu mi-e ruşine de loc ! S-o spunem pe şleau, în administraţia blocului toţi sînt hoţi... Dar valută străină n-am luat.

Rugat să nu facă pe prostul şi să spună cum nimeriseră dolarii în canalul de ventilaţie, Nikanor Ivanovici se trînti în genunchi clătinîndu-se şi căscînd larg gura, vrînd parcă se înghită un calup din parchet.

— Uite, doriţi, mugi bătrînul, înghit şi pămînt, dacă am luat ? ! Cît despre Koroviev — el e diavolul !

Orice răbdare are şi margini, şi insul de la masă ridică tonul, dîndu-i a înţelege lui Nikanor Ivanovici că ar fi timpul să înceapă a vorbi ca oamenii.

În aceeaşi clipă, un urlet sălbatic răsună în încăperea cu canapeaua :

— Uite-l ! Uite-l după dulap ! vocifera Nikanor Ivanovici sărind în picioare. Uite-l cum se hlizeşte ! Şi pince-nez-ul lui... Puneţi mîna pe el ! Aghesmuiţi încăperea.

Nikanor Ivanovici se făcu alb la faţă. Tremurînd, schiţă semnul crucii în aer, alergă pînă la uşă şi înapoi, apoi intonă o rugăciune şi, în cele din urmă, începu să bată cîmpii rău de tot.

Era limpede că nu se putea întreţine cu el nici un fel de conversaţie. A fost scos afară şi instalat într-o cameră separată, unde s-a mai potolit oarecum, mulţumindu-se doar să se roage şi să plîngă cu sughiţuri.

Desigur, s-a făcut o descindere în Sadovaia, la apartamentul 50. Dar Koroviev nu a fost găsit şi nimeni în tot imobilul nu cunoştea şi nu văzuse nici un Koroviev. Apartamentul ocupat de răposatul Berlioz şi de Lihodeev, plecat la Ialta, era pustiu, şi în cabinet, pe uşile dulapurilor, atîrnau paşnic sigiliile intacte. Oamenii plecaseră cum veniseră, luîndu-l însă cu ei pe Prolejnev, secretarul administraţiei, abătut şi buimac.

Seara, Nikanor Ivanovici a fost dus la clinica lui Stravinski. Acolo îl cuprinse o tulburare atît de mare, încît trebui să i se facă o injecţie conform prescripţiei lui Stravinski, şi abia după miezul nopţii adormi în rezerva 119, scoţînd, în răstimpuri, un fel de muget gros, de om chinuit.

Dar starea lui de nelinişte se transmise în rezerva 120, unde bolnavul se trezi şi începu să-şi caute capul, şi în rezerva 118, unde un maestru necunoscut, cuprins de nelinişte, îşi frîngea mîinile, plin de melancolie, privind luna cu gîndul la ultima şi amarnica noapte de toamnă din viaţa sa, la fîşia de lumină venind de sub uşa unui subsol şi la părul acela despletit.

Din rezerva 118, prin balcon, neliniştea i se transmise şi lui Ivan, care se trezi şi izbucni în plîns.

Medicul însă îi potoli repede pe toţi cei cuprinşi de nelinişte, cu mintea rătăcită, şi somnul începu să-i învăluie treptat. Ivan aţipi ultimul, la ceasul cînd peste rîu mijeau zorile. După ce medicamentul i se prelinse prin tot corpul, liniştea veni asupra lui ca un val, acoperindu-l. Îşi simţi trupul mai uşor, iar adierea caldă a somnului îi mîngîie capul. Înainte de-a adormi de-a binelea, mai auzi, din pădure, ciripitul păsărilor care vesteau apropierea zorilor. Dar păsările amuţiră curînd, şi Ivan văzu în vis cum soarele sta să se prăvale peste muntele Golgota şi muntele era împresurat de un dublu cordon de soldaţi.

Capitolul 16

SUPLICIUL

Soarele sta să se prăvale peste muntele Golgota, iar muntele era împresurat de un dublu cordon de soldaţi.

Pîlcul de călăreţi ce tăiase aproape de prînz calea procuratorului se îndrepta în trapul cailor spre Poarta Hebronului. Calea le şi fusese deschisă. Pedestraşii din Capadocia împinseseră pe laturile drumului mulţimea de oameni, asini şi cămile, iar călăreţii, tropotind şi ridicînd trîmbe albe de praf pînă la cer, ajunseră la răscrucea a două drumuri : cel de sud, către Betfaghe, şi cel de nord-vest, către Jaffa. Călăreţii o luară pe drumul de nord-vest. Aceiaşi capadocieni, postaţi din loc în loc pe marginile drumului, măturaseră din vreme, într-o parte şi alta, toate caravanele zorite să ajungă la Yerushalayim în ziua sărbătorii. Mulţime de pelerini se îmbulzeau în spatele soldaţilor, lăsîndu-şi în părăsire corturile vărgate, pe care le întinseseră la popasuri, de-a dreptul pe iarbă. Străbătînd cam un kilometru, călăreţii depăşiră cohorta a doua a Legiunii Fulminanta şi, după alt kilometru, ajunseră cei dintîi la poalele Golgotei. Aci descălecară. Comandantul îi împărţi în cete, care împresurară poalele colinei joase, lăsînd liberă numai ieşirea la drumul spre Jaffa.

Nu mult după aceea, ajunse la colină şi cohorta a doua, şi se aşeză de pază, mai sus, încercuind culmea.

În sfîrşit, sosi şi centuria comandată de Marcus — Moartea-Şobolanilor. Soldaţii mărşăluiau pe marginile drumului, iar între şiruri, pe un car, escortaţi de garda secretă, erau duşi cei trei osîndiţi cu tăbliţe albe la gît, pe care sta scris în aramaică şi elină „tîlhar şi răzvrătit".

Carul osîndiţilor era urmat de altele, încărcate cu stîlpi proaspăt geluiţi şi cu drugi de lemn ţintuiţi transversal, cu funii, sape, găleţi şi topoare. Pe carele acestea se aflau şi cei şase călăi. La urmă călăreau centurionul Marcus, şeful gărzii templului din Yerushalayim şi bărbatul cu glugă, căruia îi vorbise în treacăt Pilat în odaia întunecoasă a palatului.

Procesiunea se încheia cu un şir de soldaţi, iar apoi venea mulţimea — vreo două mii de gură-cască ce înfruntaseră căldura aceea de iad, dornici să asiste la interesantul spectacol. La aceşti gură-cască din oraş se adăugaseră şi pelerinii, lăsaţi să treacă în coada procesiunii. Cortegiul începu să urce pe Golgota în strigătele ascuţite ale crainicilor care repetau proclamaţia rostită de Pilat la amiază.

Călărimea lăsă să treacă pe toţi, dar centuria a doua nu-i lăsă decît pe cei cu rost la ceremonia supliciului, apoi, cu o manevră rapidă, risipi mulţimea jur împrejur pe colină, aşa încît ea se afla acum strînsă între pedestraşii de pe culme şi călăreţii de la poale. Oamenii puteau privi supliciul doar printre rîndurile, nu prea dese, de pedestraşi.

Trecuseră astfel mai bine de două ceasuri de cînd începuse urcușul pe Golgota ; soarele scăpăta spre asfințit, dar căldura se dovedea încă insuportabilă ; pentru soldații din ambele cordoane era un chin, mureau de plictiseală și-i blestemau în gînd pe cei trei tîlhari, urîndu-le din suflet să moară cît mai repede.

Cu fruntea brobonită și cămașa albă întunecată de sudoare, măruntul comandant al călăreților înșirați la poalele colinei se apropia mereu de căldarea din piele groasă, aflată la-ndemîna primelor rînduri, scotea apă în pumni, bea și-și uda turbanul. După ce se mai răcorea puțin, se depărta și începea să bată înainte și înapoi drumul prăfuit ce ducea spre culme. Lunga lui spadă lovea încălțările de piele încheiate cu șireturi. Comandantul voia să dea oamenilor săi un exemplu de tărie ; dar fiindu-i milă de soldați, le îngădui să-și pună în piramidă lănciile și să-și arunce deasupra pelerinele albe. Sub acest soi de corturi, sirienii se mai putură adăposti de soarele dogoritor.

Căleţile se deșertau văzînd cu ochii, astfel că oștenii din diferite centurii porniseră pe rînd să care apă dintr-o vîlcea de la poalele colinei, unde, prin valurile de zăduf, la umbra firavă a unor duzi subțiratici, abia își mai ducea zilele un pîrîu cu apă tulbure. Tot acolo, încercînd să se adăpostească la umbra nestatornică a pomilor, stăteau în picioare, plictisiți, păzitorii de cai, ținînd de căpestre caii toropiți și ei de arșiță.

Lehametea soldaților și ocările lor la adresa tîlharilor erau de înțeles. Temerile procuratorului în privința unor tulburări ce-ar fi putut izbucni cu

prilejul supliciului în odiosul oraș al Yerushalayimului nu fuseseră din fericire justificate. Iar cînd se scurse și cel de-al treilea ceas al supliciului, între cele două cordoane — cel de sus, pedestrimea, și cel de jos, călărimea, la poalele colinei nu rămăsese, contrar așteptărilor, nici măcar un singur om. Soarele se abătuse dogoritor peste mulțimea grămădită și o gonise îndărăt spre Yerushalayim. Între cordoanele celor două unități romane, nu se mai aflau decît doi cîini, probabil fără stăpîn, ajunși cine știe cum acolo. Dar și ei erau potopiți de căldură și se lungiseră cu limbile spînzurate și suflînd din greu, fără să dea cea mai mică atenție șopîrlelor cu spinările verzi, singurele vietăți ce nu se temeau de dogoare și lunecau de colo-colo printre bolovanii încinși și tulpinele răsucite și spinoase ale tufelor lipite de pămînt.

Nimeni nu încercase să-i elibereze pe osîndiți, nici în Yerushalayimul ințesat de trupe, nici aici, pe colina împresurată de paza armată ; mulțimea se reîntoarse în oraș, fiindcă, într-adevăr, nu era nimic deosebit de văzut la acest supliciu, în timp ce acolo, în cetate, se desfășurau pregătirile pentru marea sărbătoare a Paștilor, ce avea să înceapă spre seară.

Pedestrașii romani din cordonul de sus sufereau și mai mult decît călăreții. Singura învoire la care se îndurase centurionul lor, Moartea-Șobolanilor, fusese ca soldații să-și scoată coifurile și să-și acopere capul cu fîșii de pînză muiate în apă, dar să rămînă în picioare și cu lancea în mînă.

El însuşi, ca şi ceilalţi, cu o pînză pe cap, uscată însă, se plimba în sus şi în jos aproape de grupul călăilor, fără să-şi fi scos măcar de pe tunică insignele de argint cu capete de lei şi păstrîndu-şi cu dîrzenie spada şi pumnalul. Soarele cădea drept pe centurion fără să-l supere parcă, dar la capetele de lei nu te puteai uita, te orbea scăpărarea argintului, ce părea incandescent.

Chipul mutilat al centurionului nu exprima nici oboseală, nici nemulţumire ; părea că uriaşul oştean ar fi fost în stare să umble o zi întreagă aşa cum era, şi noaptea toată, şi ziua următoare, în sfîrşit, atîta cît ar fi fost nevoie să umble astfel cu mîinile pe greul centiron cu plăci de aramă, privind cu aceeaşi asprime cînd la stîlpii cu cei osîndiţi, cînd la soldaţii din cordon, dînd deoparte cu vîrful încălţării lui prăfuite şi cu aceeaşi indiferenţă oseminte omeneşti albite de vreme sau frînturile de silex printre care călca.

Omul cu glugă se aşezase nu departe de stîlpi, pe un trepied şi stătea într-o molcomă nemişcare ; totuşi, de plictiseală, mai zgîria din cînd în cînd cu o nuieluşă în nisipul încins din dreptul lui.

Am spus că dincolo de cordonul călăreţilor nu mai rămăsese suflet de om, dar nu e tocmai aşa. Un om tot se mai afla acolo, dar nu putea fi văzut de oricine. Se aşezase nu pe partea drumului unde trecerea fusese deschisă şi de unde i-ar fi venit mai uşor să privească supliciul, ci pe versantul de miazănoapte, acolo unde povîrnişul nu era nici lin şi nici accesibil, ci abrupt, cu gropi şi bolovăniş, acolo unde, într-un prăvăliş, agăţîndu-se cu sete

de pămîntul arid blestemat de ceruri, încerca să mai trăiască un smochin prăpădit.

Tocmai sub acel smochin, sub care nu aflai umbră, se aşezase pe o piatră, chiar de la început, adică de peste trei ore, singurul spectator, nu participant, la supliciu. Da, ca să privească supliciul, omul acela nu-şi alesese locul cel mai bun, ci pe cel mai rău. Dar şi de aici puteai vedea stîlpii, puteai vedea printre oştenii de pază cele două pete strălucitoare de pe pieptul centurionului, şi asta, pentru un om care dorea să treacă neobservat şi nimeni să nu-l tulbure, era desigur destul.

Cam cu patru ore înainte, chiar la începutul supliciului, omul acela avusese cu totul altă atitudine, ba chiar ar fi putut fi luat repede la ochi şi poate tocmai asta îl făcuse să se poarte altminteri acum, izolîndu-se.

Omul apăruse pentru prima dată printre întîrziaţi, atunci cînd procesiunea, trecînd de cordonul soldaţilor, abia suise pe culme. Răsufla din greu şi nu mergea la pas, ci suia în goană colina, croindu-şi cale cu violenţă prin mulţime, iar cînd văzu cum în faţa lui, ca şi a celorlalţi, se-nchide cordonul, recurse la un şiretlic naiv, prefăcîndu-se a nu înţelege strigătele celor ce-i porunceau să se oprească, şi dădu să se strecoare nebuneşte printre soldaţi pînă la locul supliciului, unde tocmai coborau din car osîndiţii. Pentru asta primi în piept o lovitură grea cu capătul bont al lăncii şi sări înapoi cu un ţipăt, dar nu din pricina durerii, ci a deznădejdii. Aruncă spre legionarul care-l lovise o privire tulbure şi cu totul indiferentă, aidoma unui om nesimţitor la durerile fizice.

Tușind și răsuflînd din greu, ținîndu-se cu mîna de piept, o luă la goană în jurul colinei, vrînd să găsească pe versantul de miazănoapte vreo spărtură în cordonul de soldați și să se strecoare pînă la locul supliciului. Dar acum era prea tîrziu, cordonul se închisese strîns, iar omul, cu chipul schimonosit de suferință, trebui să renunțe la tentativa de a-și deschide drum spre carele de unde se descărcau acum stîlpii. Această tentativă ar fi putut duce doar la arestarea lui, ceea ce nu i-ar fi convenit cîtuși de puțin, mai ales în acea zi.

Astfel, el se îndreptă spre văgăuna unde era atîta liniște și nimeni nu-l putea tulbura.

Așezat pe o piatră, omul acela cu barba neagră, cu ochii arși de soare și nesomn, era cuprins de o grea amărăciune. Suspinînd, ba își descheie *taleth*[1]-ul tocit în timpul pribegiei, care din albastru ajunsese de un cenușiu murdar, și-și dezgoli pieptul lovit de lance și îmbîcsit de sudoare; ba, cuprins de un chin insuportabil, își înălță ochii la cer, urmărind cei trei vulturi ce se roteau de multă vreme prin văzduh, presimțind ospățul ce-i aștepta sau își pironea privirile disperate în pămîntul galben cătînd la o țeastă de cîine pe jumătate roasă ori urmărea șopîrlele ce alergau în jurul lui.

Suferea atît de mult, încît din vreme în vreme își vorbea sieși cu voce tare :

— Ah, ce nerod sînt... bolborosea el, legănîndu-se a jale pe piatră, copleșit de durerea ce-i măcina inima și zgîriindu-și pieptul înnegrit de

[1] Pelerină.

soare. Nerod ca o muiere ! Laș ! Sînt o lepădătură, nu om pe lume !

Tăcea, își lăsa mereu capul în piept, pe urmă, după ce sorbea puțină apă încropită dintr-o ploscă de lemn, mai prindea puteri și apuca ba cuțitul ascuns la piept, ba o bucățică de pergament pe care-o avea în față, pe o piatră, lîngă un bețigaș de trestie și o călimară cu tuș.

Pe pergament făcuse însemnări :

„Clipele fug, iar eu, Levi Matei, stau pe Golgota, și moartea nu mai vine !"

Iar mai jos :

„Soarele cade la apus, și moartea nu mai vine".

Apoi, deznădăjduit, Levi Matei scrise cu vîrful ascuțit al bețigașului :

„Doamne ! De ce te-ai mîniat pe el ? Trimite-i moartea !"

După ce scrise aceste cuvinte, începu să suspine fără lacrimi, zgîriindu-și din nou pieptul cu unghiile.

Cauza disperării lui Levi era groaznica nenorocire ce se abătuse asupra lui Yeshua și a sa, precum și acea greșeală grozavă pe care o săvîrșise, după credința sa, chiar el, Levi. Cu două zile înainte, Yeshua și Levi se aflau la Betfaghe, aproape de Yerushalayim, oaspeți ai unui grădinar căruia îi plăceau mult predicile lui Yeshua. Toată dimineața cei doi oaspeți lucraseră la grădină pe lîngă stăpînul casei și se gîndeau să plece spre Yerushalayim pe răcoarea serii. Dar, cine știe de ce, Yeshua se arătă grăbit, zicînd că-l așteaptă la Yerushalayim o îndatorire ce nu suferă amînare, iar către prînz plecase singur. Aici fusese prima gre-

şcală a lui Levi Matei. De ce, ah, de ce-l lăsase să plece singur ?

În seara aceea lui Matei nu-i mai fu dat să meargă la Yerushalayim ; o boală cumplită îl lovise fulgerător. Era scuturat de friguri, trupul îi ardea ca focul, dinţii îi clănţăneau, şi cerea mereu apă.

Nu se putea mişca. Se trîntise pe o cergă în şopronul grădinarului şi zăcuse pînă vineri dimineaţa, cînd suferinţa îl părăsi la fel de neaşteptat precum venise. Deşi era încă slăbit şi-i tremurau picioarele, Levi, chinuit de presimţirea unei nenorociri, îşi luase rămas bun de la stăpînul casei şi plecase la Yerushalayim, unde prinse de veste că inima nu-l înşelase, că nenorocirea s-a şi întîmplat. Se afla în mulţime în clipa cînd procuratorul rostise osînda.

Cînd osîndiţii erau duşi pe munte, Levi Matei alergă cu mulţimea de curioşi de-a lungul şirului de soldaţi, încercînd să-i dea de ştire, într-ascuns măcar, lui Yeshua, că el, Levi, se găsea în preajmă-i, că nu-l părăsise în ultimul drum şi că se ruga din suflet ca moartea să-l ia pe Yeshua cît mai grabnic. Dar Yeshua privea drept înainte, în direcţia spre care era dus şi, fireşte, nu-l văzu pe Levi.

După ce procesiunea străbătuse cam jumătate de kilometru pe drumul în urcuş, Matei, împins în mulţime pe lîngă şirul de soldaţi avu o idee simplă şi genială, şi îndată, cum era iute din fire, începu să se blesteme că nu-i venise gîndul acela mai devreme.

Soldaţii nu mergeau în şir compact, între ei mai erau spaţii libere. Cu multă agilitate şi un calcul precis putea, aplecîndu-se, să sară printre doi legionari, să se repeadă pînă la car şi să se salte sus. Atunci Yeshua ar fi fost cruţat de chinuri.

Ar fi ajuns o clipă, cît să-l lovească pe Yeshua cu un cuţit în spate, strigîndu-i : „Yeshua ! Te scap de chin şi plec cu tine ! Eu, Matei, unicul şi credinciosul tău ucenic !"

Şi dacă Dumnezeu l-ar fi binecuvîntat cu încă o clipă de libertate, poate ar fi avut timp să se lovească şi pe el cu cuţitul, evitînd astfel moartea pe stîlpul supliciului. De altfel, acest amănunt îl interesa prea puţin pe Levi, dăbilarul de altădată. Lui nu-i păsa cum va muri. Un singur lucru voia el : ca Yeshua, care în viaţa lui nu făcuse nici cel mai mic rău nimănui, să scape de cazne.

Planul era foarte bun, dar Levi nu avea nici un cuţit asupra lui. Nici bani n-avea.

Furios pe sine, ieşi din mulţime şi se întoarse în goană în cetate. În capul lui înfierbîntat juca un singur gînd aprins : să-şi procure îndată, prin orice mijloace, un cuţit şi să ajungă din urmă, la timp, procesiunea.

Ajunsese în goană la porţile Yerushalayimului, în îmbulzeala caravanelor pe care le sorbea cetatea, şi văzu la stînga lui uşa deschisă a unei mici brutării. Răsufla din greu după atîta goană pe drumul acela potopit de arşiţă, dar se stăpîni, intră demn înăuntru, salută pe brutăreasa din spatele tejghelei şi o rugă să-i dea o pîine aşezată tocmai sus de tot, fiindcă-i plăcea mai mult decît celelalte, iar cînd femeia se întoarse cu spatele, în-

hăţă iute, fără o vorbă, de pe tejghea, un lucru cum nici n-ar fi visat mai nimerit: un cuţit de tăiat pîine, ascuţit ca un brici; apoi se repezi pe uşă afară.

Cîteva clipe după aceea, era din nou pe drumul Jaffei. Dar procesiunea nu se mai zărea. O luă la goană. Din vreme în vreme se lăsa să cadă istovit în praf şi rămînea nemişcat pînă îi mai venea sufletul la loc. Zăcea aşa, spre mirarea trecătorilor care se îndreptau spre Yerushalayim pe jos sau călări pe asini. Sta întins, ascultînd cum i se zbătea inima nu numai în piept, dar şi în creştet şi-n urechi. După ce-şi mai revenea, o lua repede la drum, începea iarăşi să alerge, dar din ce în ce mai fără vlagă. Cînd, în sfîrşit, zări lunga procesiune ridicînd în depărtare nori de praf, ea se afla la poalele colinei.

— O, Doamne!... gemu Levi, înţelegînd că nu va izbuti să ajungă la vreme. Şi într-adevăr nu ajunse.

Cînd trecu şi al patrulea ceas de supliciu, chinurile lui Levi atinseră culmea şi îl cuprinse o aprigă mînie. Ridicîndu-se de pe piatră, zvîrli cuţitul, pe care acum i se părea că-l furase zadarnic, lovi cu piciorul în ploscă, lipsindu-se de apă, îşi smulse din cap *kafi*[1]-ul, îşi înfipse unghiile în părul său rar şi începu să se blesteme.

Se blestema, striga vorbe fără şir, gemea din adînc şi scuipa, îi hulea pe tatăl şi pe mama sa, care aduseseră pe lume o asemenea făptură fără minte.

[1] Batistă triunghiulară de pus pe cap.

Dar cum hula şi blestemele se dovedeau a fi în van, iar dogoarea nu se potolea, îşi încleştă pumnii descărnaţi şi, strîngînd pleoapele, îşi ridică braţele cu mare obidă la ceruri şi la soarele care luneca tot mai jos — lungind umbrele şi depărtîndu-se, ca să cadă în Mediterană — şi-i ceru lui Dumnezeu să facă neîntîrziat o minune. Îi ceru lui Dumnezeu ca Yeshua să moară pe dată.

Cînd redeschise ochii, văzu că pe colină nimic nu se schimbase, doar petele de foc de pe pieptul centurionului se stinseseră. Soarele bătea în spatele osîndiţilor, iar chipul lor era întors către Yerushalayim. Atunci Levi izbucni într-un strigăt:

— Dumnezeule, te blestem!

Cu voce spartă striga că acum vede nedreptatea Domnului şi că nici nu se mai gîndeşte să creadă în el!

— Eşti surd! urla Levi. Dacă n-ai fi surd, m-ai fi auzit şi i-ai fi luat zilele pe dată!

Cu pleoapele strînse, Levi aştepta să cadă trăsnetul ceresc asupra capului său. Dar nu se întîmplă nimic, şi, fără să-şi deschidă ochii, Levi continua să profereze împotriva cerului vorbe muşcătoare şi aprige ocări. Îşi striga amarnica sa dezamăgire, striga că mai sînt şi alţi dumnezei, şi alte credinţe. „Da, un alt Dumnezeu n-ar fi îngăduit, n-ar fi îngăduit niciodată ca un om ca Yeshua să fie mistuit astfel de soare pe stîlpul supliciului!"

— M-am înşelat! striga Levi, aproape fără glas. Eşti Dumnezeul răului! Ori poate ochii tăi nu mai văd nimic de fumul tămîierelor din templu, iar urechile tale nu mai aud altceva decît osanalele preoţilor! Nu eşti un Dumnezeu atotputernic! Eşti

un Dumnezeu negru! Te blestem, Dumnezeu al tîlharilor, ocrotitorul și duhul lor!

În clipa aceea, simți o adiere pe obraz și un foșnet sub picioare. Adierea îl atinse din nou, și atunci, deschizînd ochii, Levi văzu că totul se schimbase în jur, din pricina blestemelor lui sau poate din alte pricini. Soarele dispăruse mai-nainte de a ajunge la mare, unde se cufunda în fiece seară. Îl înghițise un nor de furtună, care, amenințător și fără odihnă, se ridica pe cer, la apus. Marginile lui fierbeau într-o spumă albă, iar pîntecele-i negru ca zgura avea reflexe galbene. Norul tuna surd, din el desprinzîndu-se din vreme în vreme fîșii de foc. Pe drumul Jaffei de-a lungul aridei văi a Gionului, peste corturile pelerinilor, zburau vîrtejuri de praf împinse de vînt și ridicîndu-se în trîmbe.

Levi tăcu, încercînd să-și dea seama dacă furtuna, care se va așterne peste Yerushalayim va aduce vreo schimbare în soarta nefericitului Yeshua. Și îndată, privind fulgerele ce străpungeau norul, începu să implore ca trăsnetul să cadă pe stîlpul de supliciu al lui Yeshua. Privi ros de căință către petecul de cer senin pe care nu-l mîncase încă norul și unde vulturii se pregăteau să fugă de furtună; Levi se gîndi că s-a grăbit nebunește cu blestemele sale: acum Dumnezeu nu-i va mai da ascultare.

Își întoarse privirea spre poalele colinei, cu ochii țintă la partea unde, în rînduri ordonat rărite, păzeau călăreții, și-și dădu seama că acolo se petrecuseră mari schimbări. De pe înălțime izbuti să vadă bine că soldații se mișcau și își smulgeau lănciile înfipte în pămînt, își aruncau pelerinele pe spate, în timp ce oamenii de la cai alergau grăbiți spre drum, trăgînd caii de căpăstru. Era limpede că ostașii se pregăteau de plecare. Apărîndu-se cu mîna de praful ce-i bătea în față, scuipînd întruna, Levi încerca să înțeleagă de ce plecau călăreții. Își ridică ochii mai sus și distinse o mică siluetă cu o hlamidă militară purpurie, care urca spre locul supliciului. Atunci presimțirea unui sfîrșit fericit făcu să-i salte inima lui Levi.

În al cincilea ceas de chin al osîndiților, urcă pe colină comandantul de cohortă, sosit călare de la Yerushalayim, împreună cu însoțitorul său. La un gest al lui Marcus, șirul de soldați se desfăcu, și centurionul îl salută pe tribun. Acesta-l luă îndată deoparte pe Moartea-Șobolanilor și-i șopti ceva. Centurionul mai salută o dată și porni spre grupul călăilor care se așezaseră pe pietre sub stîlpii de supliciu. Tribunul se îndreptă însă spre cel care ședea pe scăunel, iar acesta se ridică cu venerație în fața lui. Tribunul îi zise ceva tot în șoaptă, și amîndoi porniră către stîlpii de supliciu. Îi întovărăși șeful gărzii templului.

Strîmbîndu-se cu dezgust la zdrențele murdare ce zăceau pe jos lîngă stîlpi și în care nu demult fuseseră veșmîntați osîndiții, la lucrurile acelea refuzate de călăi, Moartea-Șobolanilor chemă pe doi dintre călăi și le porunci:

— Urmați-mă!

De la stîlpul cel mai apropiat venea un cîntec nebunesc și răgușit.

Aflat de trei ore răstignit acolo, mîncat de muşte şi ars de soare, Hestas îşi ieşise din minţi şi acum îngîna ceva despre struguri ; din cînd în cînd îşi clătina capul înfăşurat în turban, şi atunci muştele se ridicau leneşe de pe faţa lui, ca peste o clipă să se întoarcă iarăşi.

Răstignit pe al doilea stîlp, Dismas suferea mai rău decît ceilalţi doi, pentru că nu-şi pierduse cunoştinţa, şi-şi scutura capul repede şi uniform, la dreapta şi la stînga, ca să-şi lovească umărul cu urechea.

Yeshua fusese mai norocos decît ceilalţi doi. Din primul ceas căzuse în leşinuri, apoi îşi pierduse cunoştinţa şi rămăsese cu capul atîrnat în jos şi turbanul desfăcut. Astfel, muştele şi tăunii îl acoperiseră cu totul, şi chipul său nu se mai vedea sub roitoarea mască neagră. Pe mijloc, pe pîntece şi la subţiori se aşezaseră tăunii şi sugeau din îngălbenitul trup gol.

Dînd ascultare semnelor făcute de omul cu glugă, unul dintre călăi luă o lance, celălalt aduse lîngă stîlp o găleată şi un burete. Primul ridică lancea şi înţepă pe rînd braţele lui Yeshua, legate cu funii pe lemnul transversal al stîlpului de supliciu : trupul cu coastele ieşite în afară avu o tresărire. Călăul îi trecu vîrful lăncii pe pîntece. Atunci Yeshua înălţă capul, şi muştele bîzîitoare se ridicară în zbor, descoperindu-i chipul umflat de înţepături, cu ochii şi ei umflaţi : un chip de nerecunoscut.

Ridicîndu-şi cu greu pleoapele, Ha-Nozri privi în jos. Ochii lui, limpezi de obicei, se aburiseră.

— Ha-Nozri ! zise călăul.

Ha-Nozri îşi muşcă buzele tumefiate şi răspunse cu o voce răguşită de tîlhar :

— Ce vrei ? De ce ai venit la mine ?

— Bea ! zise călăul, şi buretele muiat în apă se ridică în vîrful lăncii pînă la buzele lui Yeshua. Bucuria îi străluci în ochi ; îşi lipi buzele de burete şi începu să sugă apa cu lăcomie. De pe stîlpul de alături se auzi glasul lui Dismas :

— E nedrept ! Şi eu sînt tîlhar, ca şi el !

Dismas făcu un efort, dar nu se putu mişca, braţele lui erau legate de lemnul transversal prin trei noduri strînse. Îşi supse pîntecele, unghiile i se înfipseră în marginile lemnului şi rămase întors către stîlpul lui Yeshua. Ochii îi ardeau de ură.

Un nor de praf acoperi atunci locul acela şi se lăsă un mare întuneric. Cînd praful se risipi, centurionul strigă :

— La al doilea stîlp, gura !

Dismas tăcu. Yeshua îşi desprinse buzele de burete, străduindu-se să dea vocii sale o expresie blîndă şi convingătoare, dar nu izbuti şi-l rugă răguşit pe călău :

— Dă-i să bea.

Se făcea tot mai întuneric. Norul acoperise acum jumătate de cer, abătîndu-se spre Yerushalayim ; nori albi ca spuma alergau înaintea norului negru, plin de apă şi de foc. Peste colină săgetă puternic un fulger şi tună. Călăul luă buretele din lance.

— Slăveşte-l pe mărinimosul hegemon ! şopti el solemn şi, cu o mişcare uşoară, îl împunse pe Yeshua în inimă. Acesta tresări, şoptind :

— Hegemon...

Sîngele i se prelinse pe pîntece, falca de jos tresări convulsiv, şi capul îi căzu iarăşi pe piept. La al doilea tunet, călăul îi dădea să bea lui Dismas şi repeta aceleaşi cuvinte :

— Slăveşte-l pe hegemon ! apoi îl ucise şi pe el.

Cu minţile pierdute, Hestas strigă înspăimîntat, văzîndu-l lîngă el pe călău, dar cînd buretele îi atinse buzele, bolborosi ceva şi-l prinse cu dinţii. Puţine clipe după aceea şi trupul lui se lăsă în jos, pe cît îngăduiau funiile strînse.

Omul cu glugă îl urma pas cu pas pe călău şi pe centurion, în spatele lor venea şeful gărzii templului. Oprindu-se la primul stîlp, omul cu glugă îl privi cu luare-aminte pe Yeshua însîngerat, îl atinse cu mîna-i albă pe picior şi spuse celor ce-l întovărăşeau :

— E mort.

Acelaşi lucru se repetă şi lîngă ceilalţi stîlpi. Atunci tribunul făcu un semn centurionului şi, întorcîndu-se, începu să coboare colina însoţit de şeful gărzii templului şi de omul cu glugă. Se lăsa întunericul, fulgerele brăzdau cerul negru. Acolo ţîşni focul dintr-o dată, şi strigătul centurionului „Ridicaţi cordonul !" se înecă în tunet mare.

Fericiţi, soldaţii începură să alerge în jos, pe colină, punîndu-şi coifurile.

Întunericul învălui Yerushalayimul.

Ploaia se dezlănţui violent, prinzîndu-i pe soldaţi la mijlocul povîrnişului. Apa se revărsa cu atîta putere, încît soldaţii care alergau spre poalele colinei erau depăşiţi de torente. Soldaţii lunecau şi cădeau pe argila udă, grăbindu-se către drumul drept, de-a lungul căruia, aproape nevăzuţi sub vălul de apă, mînau spre Yerushalayim călăreţii, şi ei uzi pînă la piele. Cîteva clipe după aceea, pe colina fumegînd de furtună, de apă şi de foc, rămăsese un singur om.

Scuturînd cuţitul furat nu în zadar, poticnindu-se pe pietrele lunecoase, agăţîndu-se de tot ce-i sta la îndemînă, tîrîndu-se în genunchi, el zorea spre stîlpii de supliciu. Aci dispărea în deplina întunecime, aci era luminat dintr-o dată de scăparea fulgerelor.

Cînd, în sfîrşit, izbuti să ajungă la stîlpi, cu apa pînă peste glezne, smulse de pe el *taleth*-ul rece, îngreunat de ploaie, rămase doar în cămaşă şi se lipi de picioarele lui Yeshua. Tăie funiile ce-i legau gleznele, se urcă pe traversa de jos, îl cuprinse pe Yeshua în braţe şi-i liberă şi braţele de legăturile strînse. Trupul gol şi umed al lui Yeshua se prăvăli peste el, doborîndu-l la pămînt şi strivindu-l sub greutatea-i. Levi vru să-l salte îndată pe umeri, dar un gînd îl opri. Lăsă acolo jos, în apă, trupul cu capul căzut pe spate şi braţele desfăcute, şi alergă, lunecînd pe argila moale, spre ceilalţi doi stîlpi. Le tăie şi celorlalţi funiile, iar cele două trupuri se prăbuşiră şi ele.

Peste cîteva clipe, pe colină nu mai rămaseră decît două trupuri şi cei trei stîlpi de supliciu goi. Apa lovea puternic leşurile.

Dar în vremea aceasta, pe colină nu se mai afla nici Levi, nici trupul lui Yeshua.

Capitolul 17

O ZI AGITATĂ

Vineri dimineaţa, adică a doua zi după blestematul spectacol, întregul personal de la „Varietăţi“ : contabilul Vasili Stepanovici Lastocikin, doi socotitori, trei dactilografe, ambele casieriţe, plasatorii şi femeile de serviciu, cu alte cuvinte, toţi cei prezenţi, în loc să-şi vadă de treabă la posturile lor, şedeau pe pervazurile ferestrelor dinspre strada Sadovaia şi se uitau la cele ce se petreceau în preajma teatrului. Acolo se înghesuiau, pe două rînduri, mii de persoane făcînd coadă. Vîrful acestei cozi se pierdea în Piaţa Kudrinskaia. În capul ei stăteau vreo douăzeci de speculanţi de bilete prea bine cunoscuţi în lumea teatrală din Moscova.

Cei care stăteau la coadă erau teribil de impacientaţi, atrăgînd atenţia trecătorilor ce se scurgeau grăbiţi prin faţa teatrului şi comentînd povestirile pasionante despre nemaivăzutul program de magie neagră din ajun. Aceste povestiri îl tulburară nespus pe contabilul Vasili Stepanovici, care nu asistase la reprezentaţie. Plasatorii povesteau fel şi fel de bazaconii, de pildă că, la terminarea celebrului spectacol, unele cetăţene ar fi alergat în ţinută indecentă pe stradă, precum şi altele de felul ăsta. Vasili Stepanovici, om modest şi potolit, clipea doar din ochi, ascultînd relatarea acestor minuni şi

nu ştia de loc ce anume să întreprindă. De făcut trebuia să facă ceva, şi tocmai el era cel dator să acţioneze, deoarece rămăsese acum cel mai mare peste trupa de la „Varietăţi“.

Pe la zece dimineaţa, coada pe care o formau cei ahtiaţi după bilete se făcuse atît de stufoasă, încît vestea ajunse la urechile miliţiei şi, drept urmare, au fost trimise cu o uimitoare grabă echipe ecvestre şi pedestre, care au şi făcut puţină ordine. Şerpuind pe o lungime de un kilometru, deşi ordonată, coada în sine constituia o mare ispită, nedumerindu-i profund pe cetăţenii de pe Sadovaia.

Toate acestea se petreceau afară, în stradă, dar lucrurile nu stăteau mai bine nici în incinta teatrului. Dis-de-dimineaţă au început să sune telefoanele, sunau în neştire : în cabinetul lui Lihodeev, în al lui Rimski, la contabilitate, la casierie şi în biroul lui Varionuha. Iniţial, Vasili Stepanovici mai răspundea la cîte unele, răspundea şi casiera, bîiguiau ceva în receptor plasatorii, dar de la o vreme n-au mai răspuns, pentru că la întrebarea unde e Lihodeev, Varionuha sau Rimski, nu ştiau ce să spună. Iniţial, au încercat să scape cu „Lihodeev e acasă“, dar li se riposta că acasă la el se dă răspunsul „e la «Varietăţi»“.

O doamnă adînc tulburată îl ceru stăruitor pe Rimski la telefon. A fost sfătuită să telefoneze soţiei lui, la care vocea de la telefon a răspuns printre hohote de plîns că e chiar soţia lui Rimski şi că acesta nu e de găsit nicăieri. A început o adevărată babilonie. O femeie de serviciu apucase să povestească tuturor că, intrînd în biroul directorului financiar, găsise uşa vraişte, lumina aprinsă,

geamul dinspre grădină spart, un fotoliu răsturnat — iar în cameră, nimeni.

După ora zece dădu buzna în teatru doamna Rimski. Plîngea în hohote, frîngîndu-și mîinile. Vasili Stepanovici, năuc, nu știa ce sfat să-i dea. La zece și jumătate sosi miliția. Prima întrebare, absolut rezonabilă, suna cam așa :

— Ce se petrece la dumneavoastră, cetățeni ? Despre ce e vorba ?

Întreaga echipă se trase înapoi, împingîndu-l în față pe Vasili Stepanovici, palid și tulburat. Fu nevoit să spună lucrurilor pe nume, recunoscînd că întreaga conducere, adică directorul teatrului, directorul financiar și administratorul, dispăruse și nu se știe unde se află ; că după ședința de magie neagră din ajun, comperul fusese dus la un spital de psihiatrie și, în încheiere, califică reprezentația din ajun ca ceva de-a dreptul scandalos.

După ce hohotele de plîns ale doamnei Rimski fură pe cît posibil potolite, cei de la miliție o expediară acasă, interesîndu-se îndeaproape de tot ce istorisise femeia de serviciu cu privire la dezastrul găsit în cabinetul lui Rimski. Salariații au fost rugați să treacă la locurile lor și să se apuce de treabă. Foarte curînd apărură în clădirea teatrului anchetatorii, însoțiți de un cîine-polițist — un dulău mușchiulos, cu blana de culoarea scrumului de țigară, cu urechile ascuțite și ochi din cale-afară de inteligenți. Numaidecît, printre salariații teatrului se răspîndi zvonul că dulăul ar fi celebrul *As de Caro*. Comportarea celebrului As îi uimi pe toți. De îndată ce năvăli în cabinetul directorului financiar, Asul începu să mîrîie, rînjindu-și colții

monstruoși și galbeni, apoi se întinse pe burtă și, cu o oarecare expresie de tristețe și în același timp de furie în ochi, se tîrî spre geamul spart. Învingîndu-și frica, sări deodată pe pervaz și, repezindu-și botul ascuțit în sus, se porni să urle cu furie sălbatică. Refuza să coboare, mîrîia în draci, se zvîrcolea, mai făcea și tentative să sară pe fereastră afară.

Dulăul fu scos din cabinet și lăsat liber în vestibul, de unde ieși prin intrarea principală în stradă și-i conduse pe cei ce-l urmau la stația de taxiuri. Acolo, As de Caro pierdu urma după care se ținuse și fu scos afară din teatru.

Anchetatorii se instalară în cabinetul lui Varionuha, unde erau chemați pe rînd toți salariații de la „Varietăți" care fuseseră martori la evenimentele din timpul reprezentației. Trebuie să menționăm că anchetatorii întîmpinau la fiece pas greutăți neprevăzute. Firul pe care îl țineau în mînă se rupea mereu.

Afișe au existat ? Au existat, dar peste noapte au fost lipite altele noi, și acum puteai să tragi și cu tunul că nu găseai nici un afiș ! De unde apăruse magul ăsta ? Cine-l cunoaște ? Cu alte cuvinte, fusese încheiat un contract cu el ?

— Probabil, răspunse Vasili Stepanovici tulburat.

— Păi, dacă s-a încheiat un contract, el trebuia să treacă pe la serviciul contabilității, nu-i așa ?

— Negreșit, zise, emoționîndu-se și mai mult, Vasili Stepanovici.

— Și unde-i ?

— Nu-i, răspunse, tot mai palid, Vasili Stepanovici, desfăcîndu-și brațele a nedumerire.

Într-adevăr, nici în dosarele de la contabilitate, nici în cele ale directorului financiar și nici măcar la Lihodeev sau Varionuha nu se găsi urmă de contract.

Cum îl cheamă pe acest mag? Vasili Stepanovici nu știa. Lipsise în ajun de la reprezentație. Plasatorii nu știau, iar casierița care vînduse biletele, după ce încreți neobosită fruntea și-și frămîntă îndelung mintea, spuse în cele din urmă:

— Wo... pare-se, Woland...

Sau... poate că nu era Woland? S-ar putea să nu fie Woland. Nu cumva Waland?

De la biroul de control al străinilor se răspunse că nu se știe nimic despre vreun magician Woland sau Waland.

Curierul Karpov le declară anchetatorilor cum că magul ar fi tras la Lihodeev. Se înțelege că pe dată se făcu o descindere în apartamentul lui Lihodeev, dar acolo nu dădură de nici un mag. Nici Lihodeev nu era acasă. Grunia, femeia de serviciu, lipsea și ea și nimeni nu știa unde plecase. Nikanor Ivanovici, președintele comitetului de bloc, nu era nici el de găsit. Tot așa și Prolejnev!

Se petrecea ceva absolut uluitor: dispăruse toată conducerea teatrului, în ajun avusese loc un spectacol ciudat și scandalos, dar cine-l jucase și cine pusese totul la cale — nu se știa.

Între timp, acele ceasornicelor se apropiau de amiază, ora cînd trebuia să se deschidă casa de bilete. Dar despre așa ceva, bineînțeles, nici nu putea fi vorba! Pe ușa teatrului fu atîrnată imediat o bucată enormă de carton pe care scria: „Spectacolul de astăzi se contramandează". Oamenii care făceau coadă, îndeosebi cei din față, începură să se agite, dar, după un timp, se potoliră, și coada porni să se destrame, așa că, peste vreo oră, nu mai rămase nici urmă dintr-însa pe Sadovaia. Anchetatorii plecară pentru a-și continua ancheta în altă parte, salariații, în afara celor de serviciu, au fost lăsați să plece și ei, iar ușile teatrului au fost încuiate.

Contabilul Vasili Stepanovici avea două sarcini urgente. În primul rînd, trebuia să se ducă la Comisia de spectacole și serbări distractive, spre a prezenta raportul referitor la evenimentele din ajun și, în al doilea rînd, să treacă pe la sectorul financiar pentru spectacole, ca să predea încasările din ajun — 21.711 ruble.

Om ordonat și conștiincios, Vasili Stepanovici împachetă banii în hîrtie de ziar, legă pachetul cruciș cu sfoară, îl vîrî în servietă și, cunoscînd la perfecție instrucțiunile respective, se îndreptă spre stația de taxiuri și nu spre autobuz sau tramvai.

De îndată ce șoferii celor trei mașini din stație văzură un pasager grăbit, cu o servietă doldora apropiindu-se de ei, o luară tustrei din loc, chiar de sub nasul lui, cu mașinile goale, aruncîndu-i, din motive necunoscute, priviri răutăcioase.

Uimit de această împrejurare, contabilul rămase îndelung încremenit, căutînd să găsească o explicație.

Peste vreo trei minute sosi în stație o mașină goală, dar fața șoferului se strîmbă chiar în clipa în care-l observă pe client.

— Liber ? întrebă, dregîndu-şi glasul, uimit, Vasili Stepanovici.

— Arătaţi-mi banii, răspunse cu răutate şoferul, fără să-l privească pe pasager.

Mirîndu-se din ce în ce mai mult şi strîngînd la subţioară preţioasa servietă, Vasili Stepanovici scoase din portofel o hîrtie de zece ruble şi i-o arătă.

— Nu merg ! i-o reteză acesta.

— Scuzaţi, vă rog, cum... începu contabilul, dar şoferul îl întrerupse.

— Una de trei aveţi ?

Totalmente buimac, contabilul scoase din portofel două hîrtii a trei ruble şi le arătă şoferului.

— Urcaţi-vă, strigă acesta şi izbi în aparatul de taxat, gata să-l rupă. Am plecat.

— Nu ai rest sau ce ? întrebă timid contabilul.

— Am buzunarul doldora de rest ! urlă şoferul, şi în oglinjoara de la parbriz scînteiară doi ochi injectaţi. A treia oară mi se întîmplă pe ziua de azi. La fel au păţit şi alţi şoferi. Un ticălos îmi dă o hîrtie de zece şi-i număr restul — patru ruble şi cincizeci de copeici. Se dă jos lepădătura. Peste vreo cinci minute, mă uit la bancnotă, ce să vezi ? O etichetă de la o sticlă de apă minerală ! (Aici şoferul rosti cîteva cuvinte nepublicabile.) Apoi, un altul, pe Zubovskaia. Iar una de zece. Îi dau restul — trei ruble. Pleacă. Bag mîna în buzunar şi dau peste o albină. Hait, şi-mi înţeapă un deget, afurisita ! Fir-ar să fie de... şi şoferul trînti din nou nişte vorbe de ruşine. Mă uit, hîrtia de zece — ia-o de unde nu-i ! Şi aseară la „Varietăţi", un... (cuvinte ce nu pot fi reproduse)... o jigodie de scamator a dat o reprezentaţie cu nişte hîrtii de zece ruble (cuvinte nepublicabile)...

Contabilul îşi pierdu graiul, se zgribuli tot şi făcu o mutră, de parcă pînă şi cuvîntul „Varietăţi" l-ar fi auzit pentru prima dată, gîndind în sinea lui : „Grozave chestii !"...

După ce ajunse la destinaţie şi achită, fără incidente, cursa, contabilul intră în clădire şi se îndreptă, pe coridor, spre cabinetul şefului respectiv, dîndu-şi seama înainte de a ajunge la uşa lui că nimerise într-o clipă nepotrivită. În cancelaria Comisiei de vizionare a spectacolelor domnea un tărăboi fără seamăn. O curieră cu băsmăluţa căzută pe ceafă, cu ochii holbaţi, trecu în goană pe lîngă contabil.

— Nu-i şi nu-i ! Nu este, dragii mei ! striga femeia, adresîndu-se cuiva — pantalonii şi haina sînt aici, la locul lor, dar în haină nu-i absolut nimic !

Dispăru după uşă, şi în urma ei se auzi de îndată zgomot de veselă spartă. Din biroul secretariatului ieşi glonţ şeful sectorului unu al Comisiei — un cunoscut al contabilului, dar în aşa un hal, încît nu-l recunoscu pe acesta şi pieri fără urmă.

Zguduit de cele văzute, contabilul ajunse în faţa biroului secretariatului — anticamera preşedintelui Comisiei, unde rămase de-a dreptul stupefiat.

Dinspre uşa închisă a cabinetului răsuna o voce ameninţătoare, aparţinînd fără doar şi poate lui Prohor Petrovici, preşedintele Comisiei. „Pesemne că-l săpuneşte pe vreunul !" îşi dădu cu părerea contabilul năucit, dar, aruncînd o privire în jur, văzu un alt tablou : într-un fotoliu de piele, zăcea

cu capul rezemat de spetează, plîngînd în hohote nestăvilite cu o batistă udă în mînă şi cu picioarele întinse pînă aproape de mijlocul încăperii, secretara personală a lui Prohor Petrovici, frumoasa Anna Riceardovna.

Bărbia Annei Riceardovna era mînjită toată cu roşu de buze, iar pe obrajii ei, ca piersica, rimelul lichefiat se prelingea în şiroaie negre.

Văzîndu-l pe contabil în uşă, secretara sări în picioare, se repezi la el, îşi înfipse mîinile în reverele hainei lui şi începu să-l zgîlţîie :

— Slavă Domnului ! Bine că s-a găsit totuşi un om curajos ! Toţi au luat-o care încotro, ca potîrnichile, toţi l-au trădat ! Să mergem, să mergem la el ! Nici nu ştiu ce-i de făcut ! Şi, continuînd să plîngă cu hohote, îl tîrî pe contabil în cabinet.

Cum trecu pragul, contabilul scăpă servieta jos şi toate gîndurile i se învălmăşiră, de parcă s-ar fi întors cu picioarele în sus. Şi, trebuie s-o recunoaştem, nu fără temei !

La un birou imens, cu o călimară masivă în mijloc, şedea un costum gol pe dinăuntru şi plimba pe hîrtie un toc cu peniţa uscată, fără cerneală. Costumul avea cravată, din buzunarul de la piept ieşea vîrful unui stilou, dar deasupra gulerului nu se afla nici gît, nici cap, şi nici din manşete nu se vedeau ieşind mîinile. Costumul era cufundat în lucru şi nu băga în seamă de fel harababura care domnea în jur. Auzind zgomotul uşii deschise, costumul se lăsă pe speteaza fotoliului şi deasupra gulerului răsună vocea atît de cunoscută a lui Prohor Petrovici :

— Ce-i asta ? Doar stă scris pe uşă că nu primesc pe nimeni !

Frumoasa secretară scoase un ţipăt ascuţit şi, frîngîndu-şi mîinile, strigă :

— Aţi văzut ? Vedeţi ? Nu e ! Nu mai e ! Daţi-mi-l înapoi, o, daţi-mi-l !

În clipa aceea cineva îşi strecură nasul pe uşă, scoase un ţipăt de uimire şi pieri. Contabilul simţi cum îi tremură picioarele, se aşeză pe marginea unui scaun, fără să scape din vedere să-şi ridice servieta. Ţopăind în jurul contabilului, Anna Riceardovna îi maltrata haina, vociferînd :

— Totdeauna îl opream cînd drăcuia ! Iată unde a ajuns drăcuind !

Deodată, frumoasa se repezi la birou şi, cu o voce muzicală, duioasă, deşi puţin cam nazală din cauza plînsului, exclamă :

— Proşa ! Unde eşti ?

— Pe cine iei dumneata cu „Proşa" ? se informă cu aroganţă costumul, înfundîndu-se şi mai mult în fotoliul său.

— Nu mă recunoaşte ! Pe mine ! Vă daţi seama ! se puse iar pe bocit secretara.

— Te rog să încetezi cu plînsul la mine în cabinet ! se răsti de data aceasta înfuriat de-a binelea irascibilul costum în dungi şi trase cu mîneca spre el un set nou de hîrtii, cu intenţia vădită de a pune rezoluţii pe ele.

— Nu, nu sînt în stare să văd aşa ceva, e peste puterile mele ! răcni Anna Riceardovna, ieşind ca vîntul din cabinet. Contabilul se năpusti şi el în urma ei.

— Închipuiţi-vă, povestea secretara, tremurînd toată de tulburare şi înfigîndu-şi din nou mîinile în mîneca contabilului. Stăteam la biroul meu şi, deodată, intră un motan. Negru, voinic, o namilă — cît un hipopotam... Natural, am strigat la el : „zît !" Motanul o şterse, dar în locul lui intră un grăsan, tot cu mutră de motan şi-mi spuse : „Ce înseamnă asta, cetăţeano, iei cu «zît» pe vizitatori ?" şi, ţuşt — la Prohor Petrovici. „Ai înnebunit ?" ţip eu. Neobrăzatul însă se aşază într-un fotoliu, drept în faţa lui Prohor Petrovici. Dumnealui, deşi inimă de aur, se enervează uneori. Nu zic ba, şi-a ieşit din pepeni. E nervos, munceşte enorm, şi s-a aprins : „De ce intri fără să fii anunţat ?" zice. Ăla, obraznic, închipuiţi-vă, tolănit în fotoliu, zîmbeşte şi zice : „Am venit să stăm de vorbă. Am cu dumneata o trebuşoară." Prohor Petrovici se înfurie şi mai şi : „Sînt ocupat". Să vedeţi ce-i răspunde individul : „N-ai nici o treabă..." Ce spuneţi de una ca asta ? Şi-atunci, bineînţeles, Prohor Petrovici îşi pierde răbdarea, şi strigă : „Ce înseamnă asta ? Afară cu el, scoateţi-l de aici, lua-m-ar dracii !" Celălalt, închipuiţi-vă, zîmbeşte şi-i spune : „Să vă ia dracii ? Dacă doriţi, se poate !" Şi deodată — pac ! N-am apucat să zic pîs, mă uit... individul cu mutră de motan nu mai e... şi, ce văd ? În fotoliu şa... şade... un costum... He-e-e ! începu să urle frumoasa secretară, căscînd larg gura pocită de atîta plîns.

Se înecă într-un nou val de hohote, îşi trase apoi sufletul şi începu să îndruge ceva fără noimă :

— Şi scrie, scrie, scrie mereu ! Să înnebuneşti, nu alta ! Vorbeşte la telefon ! Da, costumul ! Toţi au fugit care încotro, ca potîrnichile !

Contabilul stătea şi tremura ca varga. Soarta însă îi veni în ajutor. Sosi miliţia : doi bărbaţi, cu pas calm, măsurat. Zărindu-i, frumoasa începu să hohotească şi mai tare, arătînd mereu cu mîna spre uşa cabinetului.

— Hai să nu mai plîngem, cetăţeano, spuse calm primul bărbat, iar contabilul, simţind că prezenţa lui e absolut de prisos, o şterse din secretariat şi peste un minut era afară, în stradă. În cap simţi un fel de curent de aer, îi vuia ca un horn şi în vuietul acela desluşi frînturi din cele povestite de plasatori cu privire la motanul ce participase la reprezentaţia din ajun. „E-he-he ! N-o fi chiar motănelul nostru ?"

Neizbutind să rezolve ce avea de rezolvat la comisie, conştiinciosul Vasili Stepanovici hotărî să treacă pe la filiala ei, de pe strada Vagankovo şi, ca să se mai liniştească, făcu drumul pînă acolo pe jos.

Filiala îşi avea sediul într-o vilă cu pereţii coşcoviţi de vreme, situată în fundul unei curţi, şi era celebră prin coloanele sale de porfir din vestibul. Dar nu coloanele îi uimeau în ziua aceea pe vizitatori, ci ceea ce se petrecea sub ele.

Cîteva persoane încremeniseră locului, cu ochii ţintă la o domnişoară care plîngea, stînd la o măsuţă cu afişe teatrale, pe care le vindea. În momentul acela domnişoara nu mai oferea nimănui marfa ei spre vînzare şi răspundea cu gesturi deznădăjduite la numeroasele întrebări compătimi-

toare. Între timp, de sus și de jos, din toate secțiile filialei, se auzeau cel puțin douăzeci de telefoane răgușite de atîta zbîrnîit.

După ce mai plînse puțin, domnișoara tresări și strigă isteric :

— Iar mă apucă ! și, așa tam-nisam intonă cu glas tremurător de soprană :

Slăvită mare, sfîntul Baikal...

Curierul, care se arătă pe scară, amenință cu pumnul pe cineva și o acompanie pe domnișoară, cu o voce voalată, ștearsă, de bariton.

Slăvită corabie, un butoi cu scrumbii...

La vocea curierului se alăturară și alte voci, mai îndepărtate. Corul se amplifică, prinse puteri și, în cele din urmă, melodia vui în toate colțurile filialei. În camera de alături, Nr. 6, biroul secției de calculație și revizie, se distingea îndeosebi o voce de bas, profundă și cam răgușită.

Hei, colo la vîsle, mișcă odată !

urla curierul pe scară.

Lacrimile șiroiau pe obrajii fetei ; încerca să strîngă din dinți, dar gura i se deschidea de la sine, și ea continua să cînte cu o octavă mai sus decît curierul :

Flăcăul e pe-aici pe-aproape !...

Pe vizitatorii amuțiți îi uluia faptul că toți coriștii, deși răspîndiți în diferite colțuri ale filialei, cîntau foarte armonios, ca și cînd întregul cor ar fi stat strîns unit, cu ochii țintă la un dirijor invizibil.

Trecătorii de pe stradelă se opreau lîngă grilaj, uimiți de veselia din filială.

O dată cu sfîrșitul primului cuplet, cîntecul amuți brusc, ca la semnul unei baghete. Curierul trase încet o sudalmă și dispăru.

Apoi, pe intrarea principală își făcu apariția un cetățean în pardesiu, de sub care ieșeau poalele unui halat alb. Îl însoțea un milițian.

— Luați măsuri, domnule doctor, vă implor ! strigă isteric tînăra de la măsuță.

Pe palierul scării dădu buzna secretarul filialei, care, mort, se vede, de rușine, și fîstîcit la culme, rosti bîlbîindu-se :

— Să vedeți, tovarășe doctor, la noi e un caz de hipnoză în masă... și e absolut necesar să... Nu termină fraza, ci, înecîndu-se cu propriile-i cuvinte, intonă deodată cu voce de tenor :

Șilka și Nercinsk...

— Tîmpitul, izbuti să strige tînăra fată, dar în loc să explice pe cine înjură, începu cu o ruladă și se apucă și ea să cînte despre Șilka și Nercinsk.

— Țineți-vă firea ! Terminați cu cîntatul ! se adresă doctorul secretarului.

Se vedea bine că bietul secretar ar fi dat orice să nu mai cînte, dar nu se putu stăpîni și, împreună cu corul, duse pînă la urechea trecătorilor din stradelă vestea că :

„În desiș de codru des,
Fiara nu-i dăduse ghes,
Iar în fuga-i de pe urmă,
Glonțul nu l-a prins din urmă".

După acest cuplet, tînăra primi cea dintîi din mîna doctorului o doză de valeriană. Apoi doctorul, urmîndu-l pe secretar, alergă la ceilalți, să-i calmeze și pe ei.

— Scuzele mele, tovărășico, se adresă deodată fetei Vasili Stepanovici. Nu cumva a fost pe la dumneavoastră un motan negru ?

— Ce motan, dom'le ? strigă fata în culmea furiei, avem un bou la noi, la filială, un bou în toată puterea cuvîntului ! Apoi adăugă : Lasă-l să audă, am să povestesc totul ! Și povesti într-adevăr totul de-a fir-în-păr.

Din spusele fetei află că șeful filialei orășenești, suferind de mania organizării a tot felul de cercuri, „dezorganizase de fapt activitatea cercurilor".

— Un mistificator. Îi ducea de nas pe șefi ! urla tînăra.

În cursul anului șeful filialei reușise să organizeze un cerc pentru studierea operei lui Lermontov, unul de șah-dame, unul de ping-pong și unul de călărie. La vară amenința să organizeze un cerc de canotaj pe apă dulce și un cerc de alpinism. Și iată că astăzi, în pauza de prînz, apare el, șeful... la braț cu un ticălos — povestea fata — pripășit nu se știe de unde, îmbrăcat cu niște pantalonași cadrilați, cu un pince-nez crăpat... O mutră pur și simplu imposibilă !

După spusele fetei, șeful îl recomandase pe acesta tuturor celor ce luau masa la cantina filialei, drept un specialist de vază în organizarea cercurilor de coriști amatori.

Chipurile viitorilor alpiniști se întunecară, dar șeful făcu apel la optimismul lor, iar specialistul mai glumi, mai făcu vreo cîteva spirite și, jurîndu-se, îi încredință pe toți că cercul acesta nu le va răpi mult din timp, iar roadele se vor culege cu duiumul.

Și așa, după cum povestea fata, cei dintîi s-au repezit să se înscrie, desigur, Fanov și Kosarciuk, renumitele „periuțe" ale filialei. Ceilalți salariați, convingîndu-se și ei că n-au nici o scăpare, s-au înscris pînă la unul. S-a hotărît ca exercițiile de canto să se facă în pauza de prînz, întrucît restul timpului era afectat lui Lermontov și cercului de șah-dame. Ca să dea exemplu, șeful spuse că are voce de tenor. Cele ce-au urmat s-au desfășurat ca într-un vis urît. Cadrilatul dirijor-specialist urlă :

— Do-mi-sol-do ! și-i scoase pe cei mai timizi, pitiți în spatele unor dulapuri, unde încercaseră să scape. Lui Kosarciuk îi spuse că are o rară ureche muzicală, apoi începu să se vaiete, să se tînguiască, îi rugă să-i facă pe plac „bătrînului dirijor de cor". Pocnindu-și diapazonul de degete, îi implora să intoneze „Baikalul".

Intonară. Intonară cu toții. Cadrilatul își cunoștea într-adevăr meseria. După ce au terminat primul cuplet, dirijorul se scuză spunînd că va lipsi „un minut" și dispăru. Lumea credea că se va întoarce într-adevăr după un minut. Dar tre-

cură zece, şi el tot nu se întoarse. Cei de la filială nu mai puteau de bucurie, zicîndu-şi : „A şters-o !"

Deodată însă începură — aşa, de la sine — să cînte al doilea cuplet. Toţi se luară după Kosarciuk, care, deşi poate nu avea o ureche chiar atît de infailibilă, era totuşi posesorul unei voci de tenor destul de plăcute. Cîntară cupletul, dar pe dirijor, ia-l de unde nu-i ! Apoi se îndreptară fiecare spre locul de muncă, dar nici n-apucară să se aşeze bine pe scaune că începură să cînte deodată, împotriva voinţei lor. Încercară să se oprească, aş, de unde, nici chip ! Tăceau vreo două-trei minute, ca apoi s-o ia din nou de la capăt. Şi iar mai tăceau ce mai tăceau, ca să izbucnească iarăşi ! În cele din urmă, îşi dădură seama că-i cam albastru ! Iar şeful, de ruşine, se încuie în cabinet !

Aici povestirea tinerei se întrerupse. Picăturile de valeriană nu avuseseră nici un efect.

Peste un sfert de oră, în faţa grilajului din stradela Vagankovo traseră trei camioane în care fu ambarcat tot personalul filialei, în frunte cu şeful acesteia.

De îndată ce primul camion ieşi, legănîndu-se, în străduţa Vagankovo, salariaţii, stînd în picioare şi ţinîndu-se unul de umerii celuilalt, îşi deschiseră gurile şi intonară popularul cîntec. Cei din camioanele următoare se alăturară şi ei corului. Străbăteau străzile cîntînd. Trecătorii grăbiţi îi priveau fără mirare, bănuind că e un colectiv care pleacă în excursie, undeva, în afara oraşului. Pleau într-adevăr în afara oraşului, dar nu într-o excursie, ci la clinica profesorului Stravinski.

Peste o jumătate de oră, contabilul, care nu mai ştia unde-i este capul, ajunse la sectorul financiar, sperînd că, în sfîrşit, va scăpa de banii statului. Păţit, aruncă în primul rînd pe furiş o privire în sala prelungă unde, dincolo de geamurile mate, cu inscripţii aurii, şedeau funcţionarii. Nu descoperi însă nici un semn de tulburare sau de necuviinţă. Domnea o linişte perfectă, cum se şi cuvine într-o instituţie serioasă.

Vasili Stepanovici îşi strecură capul pe fereastra ghişeului „Depuneri", dădu bineţe unui funcţionar pe care nu-l mai văzuse niciodată şi ceru politicos un formular.

— Pentru ce aveţi nevoie de formular ? întrebă funcţionarul de la ghişeu.

Întrebarea îl miră pe contabil.

— Vreau să vărs nişte bani. Sînt de la Teatrul „Varietăţi".

— Un minut, vă rog, îi răspunse funcţionarul şi, într-o clipă, trase oblonul.

„Curios !" se gîndi contabilul, uimit pe bună dreptate. Pentru prima dată în viaţa lui de contabil se vedea într-o asemenea împrejurare. Toată lumea ştie perfect cît de greu e să primeşti bani şi cîte piedici poţi întîlni pînă îi iei. Dar în cei treizeci de ani de activitate, nu-i fusese dat să vadă pe cineva refuzînd să primească bani, fie acel cineva o persoană juridică sau particulară.

În sfîrşit, oblonul fu redeschis şi contabilul se aplecă din nou peste ghişeu.

— Aveţi o sumă mare ? întrebă funcţionarul.

— Douăzeci şi una de mii şapte sute unsprezece ruble.

— Oho ! făcu ironic funcţionarul şi-i întinse un formular verde.

Cunoscînd bine formalităţile, contabilul îl completă la iuţeală şi începu să dezlege sfoara de la pachet. Isprăvind să despăturească hîrtia văzu negru în faţa ochilor şi mormăi ceva nedesluşit, ca un om bolnav.

Pe dinaintea lui pluteau, pestriţe, bancnote străine de tot felul : teancuri de dolari canadieni, lire sterline englezeşti, guldeni olandezi, late letone, coroane estoniene...

— Iată-l pe unul din panglicarii Teatrului de varietăţi ! se auzi o voce ameninţătoare deasupra contabilului care îşi pierduse graiul. Şi, pe loc, Vasili Stepanovici fu arestat.

Capitolul 18

VIZITATORII GHINIONIŞTI

În timp ce sîrguinciosul contabil gonea cu un taxi ca să ajungă la costumul năzdrăvan care ştia să scrie, din vagonul Nr. 9 de clasa întîi cu locuri rezervate al trenului de Kiev, printre ceilalţi călători coborî un bărbat arătos, cu o valijoară de fibră în mînă. Pasagerul nu era altcineva decît Maximilian Andreevici Poplavski, unchiul răposatului Berlioz, economist-planificator, care locuia la Kiev pe fosta strada Institutskaia. Sosise la Moscova, chemat fiind printr-o telegramă primită în urmă cu două zile, seara tîrziu. Iată conţinutul telegramei :

„ADINEAURI AM FOST TĂIAT DE
TRAMVAI LA PATRIARŞIE STOP
ÎNMORMÎNTAREA VINERI ORELE 15
STOP VINO STOP
BERLIOZ.

Maximilian Andreevici era considerat, şi pe merit, drept unul dintre cei mai inteligenţi oameni din Kiev. Dar chiar şi pe cel mai inteligent om o asemenea telegramă poate să-l pună în derută. O dată ce omul telegrafiază că l-a tăiat tramvaiul, e limpede că nu a fost tăiat mortal. Dar atunci ce rost are aici „înmormîntarea" ? Sau poate e în

stare gravă și prevede că va muri? Posibil, dar această precizare este cum nu se poate mai ciudată: de unde știe el că va fi înmormîntat vineri la orele 15? Uluitoare telegramă!

Totuși, oamenii inteligenți tocmai de aceea sînt inteligenți ca să priceapă și să deznoade lucrurile încîlcite. Foarte simplu. S-a strecurat o greșeală și depeșa a fost transmisă cu sensul inițial denaturat. „Am fost“ a nimerit, fără îndoială, aici dintr-o altă telegramă în locul cuvintelor „Berlioz a fost“, iar „Berlioz“ a apărut la sfîrșitul telegramei. Această corectură făcea sensul telegramei clar, deși, firește, tragic.

Cînd se potoli explozia de durere, care o lovise pe soția lui Maximilian Andreevici, omul începu de îndată să se pregătească de plecare la Moscova.

Se cuvine să dezvăluim o taină a lui Maximilian Andreevici. Nu se pune la îndoială faptul că-i părea rău de nepotul soției sale, dispărut în floarea vîrstei. Dar, firește, ca om practic ce era, își dădea seama că n-ar fi chiar atît de necesară prezența lui la înmormîntare. Totuși, Maximilian Andreevici era foarte grăbit să plece la Moscova. De ce? Dintr-un singur motiv. Locuința! O locuință la Moscova nu e de lepădat! Din cine știe ce cauze, Kievul nu-i plăcea lui Maximilian Andreevici, și gîndul mutării la Moscova îl rodea atît de mult în ultima vreme, încît începuse chiar să sufere de insomnie.

Îl lăsau rece revărsările de primăvară ale Niprului, cînd, inundînd ostroavele dinspre malul mai scund al fluviului, apa se contopea cu orizontul. Nu-i mîngîia ochiul nici priveliștea, uluitor de

frumoasă, care se deschidea de la statuia cneazului Vladimir, în jos. Nu-i creștea cîtuși de puțin inima cînd primăvara, pe cărăruile pietruite ale colinei Vladimir, prindeau să joace petele de soare. Nu-i trebuia nimic din toate acestea, dorea un singur lucru — să se mute la Moscova.

Anunțurile date la ziare pentru un schimb de locuință — o oferea pe a lui, de pe strada Institutskaia din Kiev, contra unui spațiu mai redus, la Moscova — nu dăduseră nici un rezultat. Nu găsea amatori și dacă arareori pica vreunul, propunerile nu erau tocmai onorabile.

Telegrama l-a zguduit pe Maximilian Andreevici. Era o ocazie care ar fi fost păcat să-i scape! Oamenii practici știu că asemenea ocazii nu se repetă.

Pe scurt, în ciuda oricăror obstacole, trebuia să fie abil, să pună mîna pe locuința de pe Sadovaia, să-l moștenească pe nepot. Da, era complicat, foarte complicat, dar aceste complicații trebuiau biruite cu orice preț. Mult experimentatul Maximilian Andreevici știa că pentru aceasta primul pas absolut indispensabil era înscrierea sa temporară, ca flotant, în spațiul nepotului răposat, adică în cele trei camere ale lui.

Vineri la amiază, Maximilian Andreevici intra pe ușa odăii în care își avea sediul administrația imobilului Nr. 302 bis, de pe strada Sadovaia din Moscova.

Într-o cameră îngustă în care pe un perete atîrna o placardă arhaică, reprezentînd în cîteva tablouri procedeele folosite pentru readucerea la viață a celor înecați, la o masă de lemn simplu, stătea, sin-

gur cuc, un bărbat nebărbierit, de vîrstă mijlocie, cu un fel de neliniște în ochi.

— Aș putea să-l văd pe președintele comitetului de bloc ? se informă politicos economistul-planificator, scoțîndu-și pălăria și așezîndu-și valijoara pe un scaun.

Această întrebare, după cum s-ar părea, nevinovată, îl amărî, nu se știe de ce, pe omul de pe scaun în așa măsură, încît se schimbă chiar la față. Se uită chiorîș, plin de panică și mormăi nedeslușit că președintele lipsește.

— O fi acasă ? întrebă Poplavski. Am o chestiune urgentă.

Omul de pe scaun răspunse iarăși incoerent, dar se putea ghici că președintele nu este acasă.

— Și cînd poate fi găsit ?

Omul nu-i dădu nici un răspuns la această întrebare, ci, cu un fel de jale, își aruncă ochii pe fereastră.

„Aha !“ își zise perspicace Poplavski, și se interesă dacă nu poate vorbi cu secretarul.

Ciudatul personaj de la masă, stacojiu de încordare, răspunse tot mormăit că și secretarul lipsește, că nu se știe cînd vine și... că e bolnav...

„Aha !“ își zise din nou Poplavski și urmă, stăruitor, cu glas tare :

— Totuși, cineva din comitet trebuie să fie ?

— Eu, răspunse omul cu glas slab.

— Vedeți dumneavoastră, începu răspicat Poplavski, sînt singurul moștenitor al răposatului Berlioz, nepotul meu, care a pierit, după cum bine știți, la Patriarșie prudî și sînt dator, conform legii, să preiau moștenirea care constă din apartamentul nostru numărul 50...

— Nu sînt la curent, tovarășe... îl întrerupse omul, abătut.

— Dați-mi voie, spuse Poplavski, cu glas răsunător, ca membru în comitetul de bloc sînteți obligat...

La acest punct al conversației, în cameră își făcu apariția un cetățean. Văzîndu-l, omul de pe scaun îngălbeni.

— Dumneata ești Piatnajko, membru al comitetului de bloc ? îl întrebă noul venit.

— Eu, răspunse acesta abia auzit.

Noul venit îi șopti ceva omului de pe scaun, iar acesta, mîhnit din cale-afară, se ridică, și peste cîteva clipe, Poplavski se trezi singur în camera goală a administrației.

„Măi, ce complicație ! Ca un făcut, tocmai acuma să nu fie nici unul, care...“ gîndi cu năduf Poplavski, străbătînd cu pas grăbit curtea asfaltată, ca să ajungă la apartamentul Nr. 50.

De îndată ce economistul-planificator atinse soneria, ușa se deschise și el pătrunse într-un vestibul cufundat în semiobscuritate. Îl surprinse întrucîtva o împrejurare : nu-și dădea seama cine-i deschisese : în vestibul, pe un scaun, ședea un motan negru, uriaș — încolo nu mai era nimeni.

Maximilian Andreevici tuși ca să-și anunțe prezența, se foi pe loc bocănind, și atunci ușa dinspre cabinet se deschise, iar în vestibul intră Koroviev. Maximilian Andreevici se înclină cu politețe, dar demn, și spuse :

— Mă numesc Poplavski. Sînt unchiul...

Nu apucă să sfîrşească vorba : Koroviev scoase din buzunar o batistă murdară, îşi afundă nasul în ea şi începu să plîngă.

— ...răposatul Berlioz...

— Da, da, sigur ! îl întrerupse Koroviev, luîndu-şi batista de la nas. De îndată ce v-am văzut, am şi ghicit cine sînteţi ! Din nou cutremurat de plîns, începu să strige : Ce nenorocire ! Cum a fost cu putinţă una ca asta ? !

— L-a călcat tramvaiul ? întrebă în şoaptă Poplavski.

— L-a făcut zob ! strigă Koroviev, şi lacrimile începură să-i curgă de sub pince-nez, şiroaie. Zob ! Am fost martor. Mă credeţi, pac şi capul i s-a dus într-o parte ! Apoi, trosc — piciorul drept tăiat în două. Trosc — şi cel stîng tăiat în două. Iată unde te aduc tramvaiele ! Şi, ca şi cum n-ar fi fost în stare să se stăpînească, Koroviev se izbi cu nasul în perete, zguduit de plîns.

Unchiul lui Berlioz fu profund impresionat de comportarea necunoscutului. „Şi se mai spune că în secolul nostru nu întîlneşti oameni de inimă !" se gîndi el, simţind că şi pe el îl usturǎ ochii. În acelaşi timp, un nor neplăcut îi întunecă sufletul şi, de îndată, îl străfulgeră gîndul perfid, dacă nu cumva acest om de inimă se şi trecuse în cartea de imobil, ca locatar, în apartamentul răposatului, deoarece au mai fost pe lume şi astfel de cazuri.

— Iertaţi-mă, eraţi prieten cu răposatul Mişa ? întrebă el, ştergîndu-se cu mîneca la ochiul stîng, uscat, în timp ce cu dreptul îl studia pe Koroviev răvăşit de o profundă întristare. Dar acesta plîngea atît de amarnic, încît nu puteai înţelege nimic altceva decît cuvintele pe care le repeta într-una : „Trosc şi în două !" După ce boci pe săturate, Koroviev se desprinse în sfîrşit de perete şi rosti :

— Nu, nu mai pot ! Mă duc să iau trei sute de picături de valeriană eterată... şi, întorcînd spre Poplavski o faţă răvăşită de lacrimi, adăugă : Astea-s tramvaiele !

— Scuzaţi-mă că vă întreb, dumneavoastră mi-aţi trimis telegrama ? întrebă Maximilian Andreevici, chinuindu-se să ghicească cine ar putea fi acest plîngăreţ ciudat.

— El, răspunse Koroviev, şi arătă cu degetul spre motan.

Poplavski holbă ochii, presupunînd că nu auzise bine.

— Nu, nu sînt în stare, nu mai pot, continuă Koroviev smiorcăindu-se. Numai cînd mi-aduc aminte : roata i-a venit peste picior... o roată atîrnă zece puduri... Trosc ! Mă duc să mă vîr în pat, să adorm, să uit... Spunînd acestea, dispăru din vestibul.

Motanul se mişcă, sări de pe scaun, se aşeză pe labele dinapoi, îşi puse labele dinainte în şolduri, deschise botul şi spuse :

— Ei, bine, eu am dat telegrama. Altceva ce mai vrei ?

Maximilian Andreevici simţi cum ameţeşte, mîinile şi picioarele îi amorţiră, scăpă geamantanul din mîini şi se lăsă pe scaun în faţa motanului.

— Ţi-am vorbit ruseşte, mi se pare, spuse cu severitate motanul, altceva ce mai vrei ?

Poplavski însă rămase fără grai.

— Buletinul de identitate ! răcni motanul, întinzînd o labă durdulie.

Pierzînd uzul raţiunii şi văzînd înaintea sa doar cele două scîntei arzînd în ochii motanului, Poplavski îşi scoase din buzunar buletinul ca pe un pumnal. Motanul luă de pe măsuţa de sub oglindă nişte ochelari cu ramă neagră groasă, şi-i arboră pe nas, făcîndu-se şi mai impunător ; apoi smulse buletinul din mîna tremurătoare a lui Poplavski.

„Interesant, oare voi leşina sau nu ?..." se gîndea Poplavski. De departe, se auzeau smiorcăielile lui Koroviev, tot vestibulul se umpluse de miros de eter, valeriană şi încă ceva greţos.

— Ce secţie ţi-a eliberat documentul ? întrebă motanul, privind atent pagina.

Dar nu primi nici un răspuns.

— Patru sute doisprezece, vorbi pentru sine motanul plimbîndu-şi laba pe act şi ţinîndu-l cu josul în sus. Păi sigur. Cunosc secţia asta care eliberează acte la fieşcine. Eu, de pildă, nu l-aş fi eliberat unui individ ca dumneata, pentru nimic în lume nu l-aş fi eliberat ! Mi-aş fi aruncat mai întîi ochii pe faţa dumitale şi te-aş fi refuzat. Motanul se mîniase în asemenea hal, încît trînti actul pe podea. Participarea dumitale la înmormîntare se contramandează, urmă el pe un ton oficial. Fă bine şi pleacă acolo unde domiciliezi. Şi răcni spre uşă : Azazello !

La această chemare, în vestibul veni în fugă, strîns într-un tricou negru şi cu un cuţit înfipt la

brîu, un bărbat mic, roşcat, şchiop, cu un colţ gălbui ieşind din gură şi cu albeaţă la ochiul stîng.

Poplavski simţi că se înăbuşă, se ridică şi se dădu înapoi, ţinîndu-se de inimă.

— Condu-l, Azazello ! porunci motanul, ieşind din vestibul.

— Poplavski, spuse încet şi fonfăit bărbatul care intrase, nădăjduiesc că totul e limpede ?

Poplavski dădu afirmativ din cap.

— Întoarce-te imediat la Kiev, continuă Azazello. Stai acolo cuminte, nu crîcni şi mută-ţi gîndul — n-ai să pupi nici un apartament la Moscova. Înţeles ?

Acest pitic care-l înspăimîntase de moarte pe Poplavski cu colţul lui, cu cuţitul şi cu ochiul saşiu, îi ajungea economistului numai pînă la umăr, dar acţiona energic şi organizat.

În primul rînd ridică actul şi-l înmînă lui Maximilian Andreevici care-l luă cu o mînă vlăguită. Apoi, numitul Azazello ridică cu o mînă geamantanul, cu cealaltă deschise uşa şi, ţinîndu-l de braţ pe unchiul lui Berlioz, îl conduse pe palier. Poplavski se sprijini de perete. Fără a avea nevoie de cheie, Azazello descuie geamantanul, scoase din el, învelită într-un ziar unsuros, o găină uriaşă friptă, cu un picior lipsă, şi o puse pe palier. Pe urmă scoase două rînduri de lenjerie, o curea de ascuţit briciul, un carnet şi un toc, şi toate acestea le împinse cu piciorul în casa scării, lăsînd pe palier numai găina. Tot într-acolo zbură şi valiza goală. Se auzi cum se rostogolea huruind, în jos, şi, judecînd după sunet, îi sărise capacul.

Pe urmă, banditul cel roşcat apucă găina de unicul picior şi izbi atît de straşnic cu ea în grumazul lui Poplavski, încît trupul găinii se desprinse şi Azazello rămase numai cu piciorul în mînă. „Totul se învălmăşise în casa Oblonski", după cum prea bine s-a exprimat celebrul Lev Tolstoi. La fel ar fi spus şi în cazul de faţă. Da! Totul se învălmăşise în ochii lui Poplavski. Văzu un fel de scînteie prelungă, care apoi luă înfăţişarea unui şarpe îndoliat ce stinse pentru o clipă lumina zilei senine de mai, şi Poplavski zbură pe scări în jos, ţinîndu-şi în mînă documentul.

Zbură aşa pînă la prima cotitură, izbi la palierul următor cu piciorul într-un geam şi se aşeză pe o treaptă. Pe lîngă el trecu, sărind din treaptă în treaptă, găina fără picioare şi se prăbuşi în casa scării. Azazello, rămas sus, înfulecă într-o clipă carnea de pe picior, vîrî osul în buzunarul lateral al tricoului, se întoarse în apartament şi trînti uşa cu zgomot.

În vremea aceasta, de jos răsunară paşi. Cineva urca tiptil treptele.

După ce mai parcurse un etaj, Poplavski se aşeză pe o banchetă de lemn, întîlnită în cale, şi-şi trase răsuflarea.

Urca un omuleţ în vîrstă, pirpiriu, cu o faţă neobişnuit de tristă, într-un costum de modă veche din alpaca, cu o pălărie de pai, tare, cu panglică verde. Se opri lîngă Poplavski.

— Îngăduiţi-mi să vă întreb, cetăţene, se informă cu tristeţe omul, unde este apartamentul numărul 50?

— Mai sus, răspunse scurt Poplavski.

— Cu plecăciune vă mulţumesc, cetăţene, spuse omul la fel de trist şi-şi continuă urcuşul, iar Poplavski părăsi bancheta ca să alerge în jos.

Se naşte întrebarea: oare nu cumva Maximilian Andreevici alerga la miliţie să se plîngă de banditii care-l atacaseră ziua-nămiaza mare? Nu, în nici un caz, o putem afirma cu toată tăria. Să intri la miliţie şi să spui că, vedeţi dumneavoastră, un motan cu ochelari mi-a descifrat buletinul de identitate, iar mai apoi un om în tricou, cu un cuţit... Nu, oameni buni, Maximilian Andreevici era într-adevăr o persoană inteligentă.

Ajunse jos şi chiar lîngă ieşire zări o a doua uşă care dădea într-un soi de cămară. Geamul ei era spart. Poplavski îşi ascunse buletinul în buzunar, aruncă o privire în jur, nădăjduind să-şi găsească lucrurile aruncate. Dar nici urmă de ele. Singur se minună cît de puţină amărăciune îi pricinuia pierderea. Îl preocupa un alt gînd interesant şi ademenitor: să mai verifice încă o dată cu ajutorul acelui omuleţ apartamentul blestemat. De vreme ce s-a interesat unde se află, înseamnă că se duce acolo pentru prima oară. Deci, în momentul de faţă, e gata să cadă drept în ghearele bandei care se cuibărise în apartamentul Nr. 50. Ceva îi spunea că omuleţul va ieşi foarte curînd din susnumitul apartament. Maximilian Andreevici nu mai intenţiona fireşte să se ducă la înmormîntarea nepotului său şi, pînă la plecarea la Kiev, era încă destulă vreme. Economistul aruncă o privire în jur şi se strecură în cămară.

În timpul acesta, departe, sus, se trînti o uşă. „A intrat“, îşi zise Poplavski cu o strîngere de inimă. În cămară era răcoare şi duhnea a şoareci şi a cizme. Maximilian Andreevici se aşeză pe un butuc de lemn şi se hotărî să aştepte. Avea o poziţie favorabilă : din cămară se vedea tocmai uşa de la scara a şasea.

Dar unchiul din Kiev trebui să aştepte mai mult decît şi-nchipuise. În tot timpul acesta, scara rămase pustie. Se desluşea bine orice se petrecea ; într-un tîrziu, la etajul patru pocni o uşă. Poplavski îngheţă. „Da, sînt paşii lui. Coboară“... Se deschise o uşă cu un etaj mai jos. Paşii se potoliră. Răsună un glas de femeie. Apoi vocea omului trist, da, era vocea lui... Se auzi parcă : „Lasă, pentru numele lui Dumnezeu...“ Poplavski îşi lipi urechea de geamul spart. Auzi un rîs de femeie. Paşi repezi şi uşori în jos. Şi iată apărînd un spate de femeie. Cu poşetă verde în mînă, ieşea din hol în curte. Acum paşii omuleţului răsunară din nou mai departe. „Ciudat ! Se înapoiază în apartament ! Nu cumva face parte şi el din bandă ? Da, se întoarce. Uite, din nou s-a deschis uşa sus. Bine, să mai aşteptăm...“

De data asta n-avu mult de aşteptat. Zgomotul unei uşi. Paşi. Paşii se sting. Tăcere. Un urlet desperat. Un mieunat de pisică. Paşi mai repezi, mărunţi, coborînd în jos, în jos, mereu în jos !

Poplavski nu aşteptase degeaba. Făcîndu-şi semnul crucii şi mormăind ceva, zbura pe scări în jos omul cel trist, fără pălărie, cu o faţă de nebun, cu chelia zgîriată şi cu pantalonii complet uzi. Începu să tragă de clanţa uşii de la ieşire, speriat

cum era, nedîndu-şi seama dacă se deschide în afară sau înăuntru ; apoi, în sfîrşit, îi veni de hac şi zbură în curte, spre soare.

Verificarea apartamentului fusese efectuată. Fără să se mai gîndească la nepotul răposat ori la apartament, cutremurat de gîndul primejdiei la care se expusese, Maximilian Andreevici, şoptind într-una trei cuvinte : „totu-i limpede, totu-i limpede !“, ieşi fuga din imobil. Peste cîteva minute, troleibuzul îl ducea pe economistul-planificator spre gara Kiev.

Cîtă vreme economistul stătuse ascuns în cămară, omuleţului pirpiriu i se întîmplase o istorie dintre cele mai neplăcute. Era bufetier la Teatrul de varietăţi, se numea Andrei Fokici Sokov. În timp ce la teatru avusese loc ancheta, Andrei Fokici se ţinuse la o parte de evenimente ; de remarcat e numai faptul că devenise mai trist decît era de obicei şi, pe deasupra, că se informase la curierul Karpov unde trăsese magul sosit din străinătate.

Aşadar, după ce se despărţi de economist pe palier, bufetierul ajunse la etajul patru şi sună la apartamentul 50.

I se deschise de îndată, dar bufetierul tresări, se trase înapoi şi mai zăbovi în prag. Era de înţeles ! Îi deschisese o jună care n-avea nimic altceva pe ea decît un şorţuleţ cochet de dantelă, şi o bonetă albă pe cap. În picioare, ce-i drept, purta nişte pantofiori aurii. Avea un trup desăvîrşit, şi singurul cusur al fizicului ei putea fi considerată doar cicatricea stacojie de la gît.

— Intraţi odată, de vreme ce aţi sunat, spuse juna pironindu-l pe bufetier cu nişte ochi verzi şi desfrînaţi.

Andrei Fokici oftă, clipi din ochi şi scoţîndu-şi pălăria, păşi în vestibul. Tocmai atunci, în vestibul sună telefonul. Punîndu-şi un picior pe scaun, impudica subretă ridică receptorul şi spuse :

— Alo !

Bufetierul nu ştia unde să-şi ascundă ochii, se foia de pe un picior pe altul, gîndind : „Halal subretă mai are şi străinul ăsta ! Ptiu, ce spurcăciune !" şi, ca să nu se spurce, privi în lături cam cruciş.

Întreaga încăpere, spaţioasă şi semiobscură, era împînzită cu fel de fel de lucruri neobişnuite. Astfel, pe speteaza unui scaun era aruncată o mantie îndoliată, căptuşită cu un material purpuriu, pe măsuţa de sub oglindă zăcea o sabie lungă cu mîner de aur scînteietor. Alte trei săbii cu mînere de argint stăteau rezemate într-un colţ, tot aşa de firesc, ca nişte umbrele sau bastoane. Iar pe coarnele de cerb din perete atîrnau berete cu pene de vultur.

— Da, spuse subreta la telefon. Cum, baronul Meigel ? Vă ascult. Da, domnul artist este acasă astăzi. Da, va fi bucuros să vă vadă. Da, are oaspeţi... Frac sau haine negre. Cum ? Pe la orele douăsprezece noaptea. Terminînd convorbirea, puse receptorul la loc şi se adresă bufetierului : Ce doriţi ?

— Trebuie să-l văd negreşit pe cetăţeanul artist.

— Cum ? Chiar pe dînsul în persoană ?

— Pe dînsul, răspunse trist bufetierul.

— Am să întreb, zise, parcă şovăielnic, femeia şi, întredeschizînd o uşă care dădea în cabinetul răposatului Berlioz, anunţă : — Cavalere, a venit un om mărunţel care spune că trebuie să-l vadă negreşit pe *messire*.

— Să intre, răsună din cabinet glasul spart al lui Koroviev.

— Poftiţi în salon, spuse juna cu firescul unei persoane îmbrăcate omeneşte şi, crăpînd uşa spre salon, părăsi vestibulul.

Intrînd unde fusese invitat, bufetierul uită pînă şi de treaba pentru care venise, într-atît îl uimi interiorul camerei. Prin vitraliile ferestrelor mari (fantezia văduvei bijutierului, dispărută fără urmă), se prelingea o lumină neobişnuită, ca într-o biserică. În şemineul străvechi, uriaş, deşi afară era o zi caldă, de primăvară, duduia un foc viu. În cameră însă nu era de loc cald, dimpotrivă, cînd intrai, te izbea o umezeală de pivniţă. În faţa şemineului, pe o blană de tigru şedea un motan negru uriaş, care-şi mijea blajin ochii, privind flăcările din şemineu. Mai era acolo şi o masă ; privind-o, bufetierul, om cu frica lui Dumnezeu, tresări : era acoperită cu un brocart bisericesc. Pe masă se lăfăiau o mulţime de sticle burduhănoase, pline de praf şi mucegai. Printre sticle sclipea un platou, care se vedea bine că era din aur curat. În faţa şemineului, un individ scund, roşcat, cu un cuţit la brîu, prăjea cîteva bucăţi de carne înfipte în vîrful unei săbii lungi de oţel. Sucul picura direct în flăcări, iar fumul se pierdea undeva sus, prin coşul şemineului. Mirosea a friptură şi a parfum foarte tare cu iz de tămîie, din care cauză

bufetierul, care aflase din ziare despre moartea lui Berlioz și știa că locuise aici, se gîndi că se oficiase pesemne un parastas pentru odihna sufletului celui răposat. Dar alungă acest gînd ca pe ceva lipsit de noimă.

Uluit, auzi deodată o voce profundă de bas, interogativă :

— Cu ce vă pot fi util ?

În aceeași clipă bufetierul descoperi în umbra încăperii pe cel de care avea nevoie.

Magicianul stătea tolănit pe un divan jos, imens, cu o mulțime de perne aruncate ici și colo. Bufetierului i se păru că străinul nu avea pe el decît lenjerie neagră de corp și pantofi negri cu botul ascuțit.

— Sînt, începu cu amărăciune bufetierul, responsabilul bufetului de la Teatrul de varietăți...

Actorul întinse înainte o mînă cu degetele încărcate de pietre scînteietoare, ca și cînd ar fi vrut să oprească vorbele vizitatorului său, și începu înflăcărat :

— Nu, nu, nu ! Nici un cuvînt în plus ! În nici un caz, niciodată ! N-am să iau în gură nimic de la bufetul dumitale ! Aseară, stimabile, am trecut pe lîngă tejgheaua dumitale și nu pot uita nici pînă azi nisetrul și brînza ! Scumpul meu, brînză de culoare verde nu există ! Te-a păcălit cineva. Brînza trebuie să fie albă. Da, și ceaiul ? ! Niște lături ! Am văzut cu ochii mei cum o tînără cam murdară turna apă rece din găleată în uriașul dumitale samovar, și în același timp clienții continuau să fie serviți cu ceai de acolo. Nu, dragul meu, așa ceva e inadmisibil !

— Scuzați-mă, vă rog, încercă să riposteze Andrei Fokici, uluit de acest atac neașteptat, n-am venit în problema asta, și nisetrul n-are nici în clin, nici în mînecă...

— Cum adică, nici în clin, nici în mînecă, dacă era stricat ?

— Mi s-a trimis la bufet nisetru cu prospețime de gradul doi, îi comunică bufetierul.

— E o prostie, puișorule !

— Ce e o prostie ?

— Prospețimea de gradul doi ! Prospețimea poate fi de un singur fel : un aliment ori e proaspăt, ori nu e. Dacă nisetrul are prospețimea de gradul doi, înseamnă că s-a împuțit.

— Scuzați, vă rog... începu din nou bufetierul, neștiind cum să scape de artistul care-i căuta nod în papură.

— Nu pot scuza, îi răspunse acesta cu hotărîre.

— Am venit într-altă problemă, îngînă amărît de-a binelea bufetierul.

— În altă problemă ? Ce altă problemă poate să te aducă la mine ? Dacă nu mă înșală memoria, din persoanele înrudite cu dumneata ca profesie n-am avut de-a face decît cu o vivandieră, dar și asta demult, pe cînd nici nu erai venit pe lume. Totuși, sînt bucuros să te primesc. Azazello ! Un taburet pentru domnul responsabil de bufet !

Individul care frigea carnea se întoarse, îngrozindu-l pe bufetier cu colții lui, și-i dădu cu dibăcie unul din taburetele aproape negre, din lemn de stejar. Alte mobile de stat jos nu existau în cameră.

— Vă mulţumesc respectuos, rosti timid responsabilul şi se lăsă pe taburet. În aceeaşi clipă, un picior din spate se rupse trosnind, şi bietul vizitator se prăbuşi, izbindu-se zdravăn cu dosul de podea. În cădere, agăţă cu piciorul un alt taburet din faţa lui şi-şi răsturnă peste pantaloni o cupă plină cu vin negru.

— Vai, nu cumva te-ai lovit ? exclamă artistul. Azazello îl ajută pe ghinionist să se ridice şi-i oferi alt taburet. Cu vocea adînc îndurerată, acesta refuză propunerea gazdei de a-şi scoate pantalonii pentru a-i pune la uscat în faţa focului. Simţindu-se nespus de stingherit în hainele şi lenjeria ude leoarcă, se aşeză prevăzător pe al doilea taburet.

— Îmi place să şed pe scaune joase, urmă artistul. Nu e nici prea periculos cînd cazi. Aşadar, ne-am oprit la nisetru. După cum am mai spus, dragul meu, prospeţime, prospeţime şi iar prospeţime ! Aceasta trebuie să fie deviza fiecărui bufetier. Apropo, n-ai vrea să guşti...

La aceste cuvinte, în lumina purpurie a şemineului, în faţa vizitatorului sclipi o spadă, şi Azazello puse pe farfuria de aur o bucată sfîrîitoare de carne, apoi o stropi cu zeamă de lămîie şi-i întinse bufetierului o furculiţă de aur cu doi dinţi.

— Vă mulţumesc frumos, dar eu...

— Te rog, te rog să guşti !

Din politeţe, responsabilul băgă o bucăţică în gură şi simţi imediat că mestecă ceva într-adevăr foarte proaspăt şi, îndeosebi, ceva grozav de gustos. Dar după ce mestecă bucăţica de carne aromată şi suculentă, fu cît pe ce să se înece şi să

cadă din nou. Din camera de alături veni în zbor o pasăre mare, neagră, atingînd uşor cu aripa chelia bufetierului. Se aşeză pe tăblia şemineului alături de ornic. Era o bufniţă. „Doamne, Dumnezeule ! îşi zise Andrei Fokici, nervos ca toţi bufetierii. Halal apartament, n-am ce spune !“

— O cupă de vin ? Alb, negru ? La ora aceasta ce vin preferi ? Din ce ţară ?

— Vă mulţumesc... nu sînt băutor...

— Rău faci ! Atunci poate doreşti o partidă de zaruri ? Sau preferi alte jocuri ? Domino, cărţi ?

— Nu joc, răspunse, sfîrşit, bufetierul.

— Rău de tot, conchise gazda. Treaba dumitale, dar după mine, bărbaţii care se feresc de vin, de jocuri, de compania femeilor frumoase şi de o discuţie la o masă amicală ascund ceva necurat. Oamenii de soiul ăsta sau sînt grav bolnavi, sau mizantropi. Nu-i mai puţin adevărat că există şi excepţii. Uneori, printre cei ce au luat cu mine parte la vreun ospăţ s-au aflat şi ticăloşi notorii !... Aşadar, te ascult.

— Aseară aţi binevoit să faceţi scamatorii...

— Eu ? sări uimit magicianul. Gîndeşte-te ce spui ! Nici nu mi-ar sta bine una ca asta !

— Vă rog să mă scuzaţi, rosti buimac bufetierul. Bine, dar... şedinţa de magie neagră...

— A, da, da ! Şi ce anume, în legătură cu acest spectacol, te-a adus la mine ?

— Binevoiţi să vă reamintiţi că printre altele au căzut din tavan nişte hîrtii... Bufetierul coborî vocea şi privi jenat în jur. Bineînţeles, lumea a sărit buluc să le prindă. În pauză vine la bufet la mine un tînăr şi-mi dă o hîrtie de zece ruble la

care i-am dat rest opt ruble și jumătate. Apoi altul...

— Tot un tînăr ?

— Nu, unul în vîrstă. Apoi un al treilea, al patrulea... Le-am dat la toți restul. Azi-dimineață verific casa și, în loc de bani, dau peste bucăți de hîrtie tăiată. Au păgubit bufetul cu o sută nouă ruble.

— Vai, vai, vai ! se miră actorul. Cum puteau să creadă că sînt bani adevărați ? Nici nu concep măcar că au făcut-o intenționat !

Bufetierul aruncă o privire piezișă și tristă în jur, fără să scoată o vorbă.

— Să fi fost niște escroci ? îl întrebă alarmat magul pe musafir. E posibil ca printre moscoviți să existe escroci ?

Drept răspuns, păgubașul zîmbi cu atîta amărăciune, încît nu mai încăpea nici o îndoială ; da, printre moscoviți erau și escroci.

— Ce josnicie ! se revoltă Woland. Ești un om sărac... Nu-i așa ?

Bufetierul își strînse capul între umeri, așa încît se vedea limpede că e un om sărac.

— Cît ai la casa de economii ?

Tonul întrebării era plin de simpatie, totuși, o întrebare de felul ăsta numai delicată n-o poți numi. Bufetierul se fîstîci.

— Două sute patruzeci și nouă de mii de ruble, la cinci case de depuneri, dădu replica din camera vecină o voce spartă, iar acasă sub dușumea, încă două sute monede de aur a cîte zece ruble.

Bufetierul rămase parcă lipit de taburet.

— Ei, la urma urmei, nu e cine știe ce sumă, îi spuse îngăduitor Woland musafirului. Deși, nici de banii ăștia nu ai nevoie. Cînd ai să mori ?

De data aceasta bufetierul se revoltă :

— Nimeni n-o poate ști și pe nimeni nu privește.

— Ți-ai găsit ! „Nimeni n-o poate ști !" se auzi aceeași voce mizerabilă din cabinet. Ce să spun ! Binomul lui Newton, nu alta ! Va muri peste nouă luni, în februarie viitor, de cancer la ficat, la clinica universitară Nr.1 din Moscova, salonul patru.

Fața condamnatului se făcu galbenă ca ceara.

— Nouă luni... calcula îngîndurat Woland. Două sute patruzeci și nouă de mii... una peste alta, revine la douăzeci și șapte de mii pe lună... cam puțin, dar dacă duci o viață modestă, ajunge... Unde mai pui și monedele de aur...

— De monedele de aur nu se va atinge, se băgă pe fir aceeași voce, care îngheța inima bufetierului. După moartea lui Andrei Fokici, casa va fi imediat demolată, iar monedele găsite sub podea vor fi expediate la Banca de stat.

— Nici nu te-aș sfătui să te internezi la clinică, continuă artistul. Ce sens are să mori într-un salon, în gemetele și horcăielile unor bolnavi condamnați la moarte ? N-ar fi mai bine să faci un chef grozav cu aceste douăzeci și șapte de mii și apoi să iei otravă, să te muți pe lumea cealaltă în sunetul strunelor, înconjurat de femei frumoase, amețite de vin, și de prieteni — oameni de viață ?

Viitorul răposat ședea nemișcat. Îmbătrînise din cale-afară în cîteva clipe. Cearcăne vinețiі îi um-

breau ochii, obrajii i se scofîlciseră, falca de jos îi atîrna.

— Dar ne-am cam lăsat pradă visării, exclamă amfitrionul. Să trecem la lucruri concrete. Arată-mi, te rog, bucățile dumitale de hîrtie.

Tulburat, bufetierul scoase din buzunar pachetul, îl desfăcu și încremeni. În pachet erau bancnote adevărate de cîte zece ruble.

— Dragul meu, ești într-adevăr bolnav, spuse Woland strîngînd din umeri.

Bufetierul, cu un zîmbet dement, se ridică de pe taburet.

— A-a-a... bîlbîi el... dar dacă ele din nou vor... aia...

— Hm, căzu pe gînduri artistul. Atunci să treci din nou pe la noi. Mai poftește, sînt bucuros de cunoștință...

Din cabinet țîșni Koroviev și, repezindu-se la bufetier, îi înșfăcă mîna și începu să i-o scuture, rugîndu-l să transmită tuturor, dar absolut tuturor, complimente. Năucit de-a binelea, Andrei Fokici o luă din loc spre antreu.

— Hella, condu-l pe domnu ! strigă Koroviev.

Din nou roșcata cea despuiată se afla în antreu ! Bufetierul se strecură pe ușă, piuind : „La revedere“, și se îndepărtă cu pas de om beat. Coborînd scara, se opri, se așeză pe o treaptă, scoase pachetul și-l verifică. Banii erau la locul lor.

Tocmai atunci, dintr-un apartament pe același palier ieși o femeie cu o geantă verde. Văzînd omul de pe trepte, care privea tîmp la banii ce-i avea într-un pachet, femeia zîmbi, spunînd gînditoare :

— Ce casă păcătoasă și la noi... Ăsta s-a cherchelit dis-de-dimineață... Geamul de pe scara noastră iar l-a spart careva !

Uitîndu-se însă mai atent la bufetier, adăugă :

— Tii, ce mai bănet, să-l mănînci cu lingura !... Mai bine l-ai împărți cu mine, cetățene. Ce zici ?

— Pentru numele lui Christos, lasă-mă în pace ! spuse speriat bufetierul, vîrîndu-și banii cu îndemînare în buzunar.

Femeia izbucni în rîs.

— Lua-te-ar naiba, zgîrie-brînză ! Am glumit... și începu să coboare scara.

Bufetierul se ridică încet, își duse mîna la pălărie s-o îndrepte și descoperi cu uimire că n-o mai are pe cap. Tare n-ar fi vrut să se mai întoarcă, dar îi părea rău de pălărie. După o clipă de șovăială, se întoarse totuși și sună la ușă.

— Ce mai vrei ? îl întrebă blestemata de Hella.

— Mi-am uitat pălărioara... șopti bufetierul împungîndu-și cu degetul chelia. Hella se întoarse cu spatele spre el. Bufetierul își scuipă menta în sîn și închise ochii. Cînd îi deschise din nou, Hella îi întindea pălăria și o spadă cu mînerul negru.

— Nu-i a mea... șopti bufetierul, dînd la o parte spada și punîndu-și cu repeziciune pălăria pe cap.

— Ai venit fără spadă ? se miră Hella.

Bufetierul mormăi ceva și se repezi pe scară în jos. Nu-și dădu seama ce anume, dar îl incomoda ceva în creștet și-i era prea cald cu pălăria. O scoase și sări în sus de groază, scăpînd un țipăt înfundat. Ținea în mîini o beretă de catifea cu o pană ponosită de cocoș. Își făcu semnul crucii. În aceeași clipă, bereta scoase un mieunat, se prefăcu

într-un pisoi negru şi, sărind înapoi pe capul lui Andrei Fokici, îşi înfipse ghearele în chelia lui. Cu un răcnet desperat, bufetierul o luă la goană în jos, iar pisoiul se desprinse de pe chelie şi o zbughi pe scară în direcţia opusă.

Ieşind la aer, bufetierul străbătu în trap mărunt drumul pînă la poartă şi părăsi pentru totdeauna acel cuib al diavolului — imobilul cu numărul 302 bis.

Se ştie cu lux de amănunte ce s-a petrecut mai apoi. Ieşind în goană din gang, aruncă o privire sălbăticită în jur, ca şi cînd ar fi căutat ceva. Peste cîteva clipe se afla în farmacia de peste drum. Nici n-apucă să rostească bine :

— Spuneţi-mi, vă rog... şi farmacista exclamă :

— Cetăţene, capul dumitale e numai zgîrieturi !

După alte cinci minute, bandajat la cap, bufetierul află că cei mai buni specialişti în boli de ficat sînt profesorii Bernadski şi Kuzmin. Interesîndu-se care e mai aproape, află, în culmea bucuriei, că profesorul Kuzmin locuieşte chiar a doua casă de-acolo, într-o vilişoară albă şi peste încă două minute intra în acea vilişoară.

Înăuntru totul era străvechi, dar foarte, foarte intim. În amintirea bufetierului rămase o dădacă bătrînă, care îi ieşise prima în întîmpinare. Bătrîna vru să-i ia pălăria, dar fiindcă nu avea aşa ceva, plecă molfăind cu gura-i ştirbă.

În locul ei, lîngă oglinda aşezată sub o arcadă, se afla acum o femeie de vîrstă mijlocie, cu halat alb, care-i declară că nu-l poate înscrie decît pentru ziua de 19. Bufetierul pricepu pe loc ce are de făcut. Aruncînd o privire stinsă, ca de muribund, pe sub arcadă şi văzînd că în încăperea ce putea fi numită cameră de aşteptare şedeau trei pacienţi, şopti :

— Sînt grav bolnav, pe moarte...

Femeia privi nedumerită capul bandajat al pacientului şi spuse după un moment de ezitare :

— Dacă-i aşa... şi-l lăsă să treacă pe sub arcadă.

În aceeaşi clipă, uşa de vizavi se deschise, şi în cadrul ei străluci un pince-nez de aur. Femeia cu halatul spuse :

— Cetăţeni, bolnavul acesta va intra peste rînd.

Nici nu apucă să se dezmeticească bine că se şi trezi în cabinetul profesorului Kuzmin. Camera aceea prelungă nu avea nimic din aerul înspăimîntător, solemn al unui cabinet medical.

— Ce-aţi păţit ? îl întrebă cu voce caldă profesorul Kuzmin, privindu-i cu oarecare îngrijorare capul bandajat.

— Adineauri am aflat dintr-o sursă sigură, răspunse bufetierul, examinînd cu privirea sălbăticită o fotografie de grup înrămată, că în februarie viitor voi muri de cancer la ficat. Vă implor, opriţi evoluţia bolii.

Profesorul Kuzmin se lăsă pe speteaza înaltă în stil gotic a fotoliului său de piele.

— Iertaţi-mă, dar nu vă înţeleg... Aţi fost la vreun medic ? De ce aveţi capul bandajat ?

— Ce medic... Dacă l-aţi fi văzut pe medicul ăsta... răspunse bufetierul şi începu deodată să clănţăne din dinţi. În ce priveşte capul, daţi-l dracului, n-are nici în clin, nici în mînecă... Altceva vă rog... Opriţi evoluţia bolii !...

— Dați-mi voie, cine v-a spus asta ?

— Credeți-l ! îl ruga fierbinte bufetierul. Știe el bine ce știe !

— Nu pricep nimic ! spuse profesorul, dînd din umeri și îndepărtîndu-se cu fotoliu cu tot de masă. Cum poate să știe dumnealui cînd veți muri ? Cu atît mai mult, cu cît nici nu-i medic !

— În salonul patru, răspunse bufetierul.

Profesorul se uită lung la pacient, la capul lui, la pantalonii uzi, și-și spuse : „Asta mai lipsea — e nebun..."

— Obișnuiți să beți votcă ? îl întrebă el.

— În viața mea n-am pus votcă în gură.

Atunci profesorul îl puse să se dezbrace și să se culce pe canapeaua rece, tapisată cu mușama. Îi pipăi burta, și bufetierul se însenină, întrucît Kuzmin îi spuse categoric că în prezent, cel puțin în clipa de față, nu găsește nici un indiciu de cancer. Totuși, dacă lucrurile stau așa, adică dacă-i e teamă, dacă a dat peste un șarlatan care l-a băgat în sperieți, trebuie să facă toate analizele...

Profesorul umplu cîteva foi de hîrtie, explicîndu-i unde să meargă și ce să ducă. Afară de asta, îi dădu un bilet către profesorul-neuropatolog Bourré, spunînd pacientului că sistemul lui nervos este complet zdruncinat.

— Cît vă datorez, domnule profesor ? întrebă bufetierul cu o voce duioasă și tremurătoare, scoțînd un portofel umflat doldora.

— Cît doriți, răspunse sec și scurt profesorul.

Pacientul scoase treizeci de ruble și le puse pe masă, apoi, pe neașteptate, puse încetișor, cu o mișcare felină, peste bancnote, un fișic zăngănitor, învelit într-o hîrtie de ziar.

— Ce-nseamnă asta ? întrebă Kuzmin, răsucindu-și mustața.

— Vă rog să primiți, cetățene profesor, șopti el, vă implor, opriți evoluția cancerului.

— Să-ți iei imediat aurul de-aici, spuse profesorul mîndru de el. Mai bine ți-ai îngriji nervii. Chiar mîine să-ți duci urina la analiză, să nu bei mult ceai, iar mîncarea să fie complet nesărată.

— Nici în supă să nu pun sare ?

— Nicăieri, îi ordonă Kuzmin.

— O-of ! exclamă întristat bufetierul și, privindu-l duios pe profesor, strînse aurul și o luă spre ușă de-a-ndăratelea.

În seara aceea profesorul nu avusese prea mulți pacienți ; cînd pogorî amurgul plecă și ultimul dintre ei. Scoțîndu-și halatul, aruncă o privire spre locul unde bufetierul lăsase banii și în loc de bancnote, văzu trei etichete de la șampania „Abrau-Diurso".

— Dracu știe ce-o mai fi și asta ! bolborosi Kuzmin tîrîndu-și poalele halatului pe podea și pipăind hîrtiile. Pesemne că ăsta nu-i numai schizofrenic, ci și escroc ! Nu înțeleg ce a vrut de la mine ? Recomandație scrisă pentru analiza urinei ? M-aș mira ! Vai, vai, vai ! O fi furat paltoanele ! Profesorul se năpusti în antreu, așa cum era, cu halatul îmbrăcat numai pe o mînă. Xenia Nikitișna ! strigă el strident. Vezi dacă nu lipsește vreun palton.

Paltoanele erau la locul lor. În schimb, cînd profesorul, revenit în cabinet, își lepădă în sfîrșit halatul de pe el și aruncă o privire spre birou — încremeni și-și simți picioarele țintuite parcă de parchet. Pe locul unde se găseau etichetele ședea un pisoi negru, mic și orfan, cu un botișor trist, mieunînd asupra unei farfurioare cu lapte.

— Dați-mi voie, a-asta ce-o mai fi ? Asta întrece... și Kuzmin își simți ceafa ca un sloi de gheață.

La strigătul stins și jalnic al profesorului, veni în fugă Xenia Nikitișna care-l calmă pe loc, spunîndu-i că, fără doar și poate, cineva dintre pacienți lăsase pisoiul acolo, și că în lumea profesorilor se întîmplă frecvent asemenea lucruri.

— Probabil că o duc greu, explică ea, pe cînd noi, desigur...

S-au apucat să-și dea cu presupusul care anume dintre pacienți abandonase pisoiul. Bănuiala căzu pe bătrînica cu ulcer la stomac.

— Ea, fără-ndoială, declară convinsă Xenia Nikitișna. Ce-o fi zis bătrîna : Tot trebuie să mor, păcat de pisic...

— Bine, bine ! striga Kuzmin. Dar laptele ? Farfurioara ? Tot ea le-a adus ?

— Laptele l-o fi adus în sticluță și aici l-o fi turnat în farfurioară, explică Xenia Nikitișna.

— În orice caz, ia de-aici pisoiul și farfurioara, spuse Kuzmin, conducînd-o pe Xenia Nikitișna pînă la ușă. Cînd se întoarse, situația era schimbată.

Atîrnîndu-și halatul în cui, profesorul auzi de afară hohote de rîs. Privind pe fereastră, rămase năuc. Prin curte fugea spre căsuța de vizavi o doamnă îmbrăcată numai în cămașă. Profesorul o cunoștea și-i știa și numele. Se numea Maria Alexandrovna. În curte un băiat se prăpădea de rîs.

— Ce-i asta ? zise disprețuitor Kuzmin.

Imediat, în camera de alături, ocupată de fiica profesorului, patefonul începu să cînte foxtrotul „Halleluiah", și, în aceeași clipă, profesorul auzi în spatele său un ciripit de vrabie. Se întoarse și văzu un vrăbioi mare săltînd pe birou.

„Hm... trebuie să-mi păstrez calmul ! își propuse profesorul. O fi intrat cînd m-am îndepărtat de fereastră. Totul e-n ordine !" hotărî el, simțind dimpotrivă că totul e într-o dezordine cumplită și asta, fără îndoială, mai ales din cauza acestui vrăbioi. Privindu-l mai atent, profesorul se convinse din capul locului că vrăbioiul nu e unul obișnuit. Parșivul se lăsa pe piciorușul stîng, se maimuțărea tîrîndu-l, sărea sincopat, într-un cuvînt, dansa foxtrot în sunetele patefonului, ca un om beat lîngă tejghea, și se obrăznicea în fel și chip, privindu-l cu impertinență pe profesor.

Mîna profesorului se lăsă pe telefon. Se pregătea să-l întrebe pe colegul său de promoție Bourré, ce semnificație poate avea apariția unui vrăbioi din ăsta, cînd ai șaizeci de ani și, pe deasupra, mai suferi și de amețeli ?

Între timp, vrăbioiul se așeză pe călimara primită cadou de către profesor, se găinăță în ea (nu glumesc de loc !), se avîntă în sus, rămase atîrnat în aer, apoi, luîndu-și elan, se repezi cu ciocul său

dur ca oțelul în geamul fotografiei cu promoția de absolvenți ai anului 1894, îl făcu țăndări și numai după aceea își luă zborul pe fereastră.

Profesorul se răzgîndi și, în loc să-i telefoneze colegului său Bourré, telefonă la „Serviciul lipitori", spunîndu-și numele și titlul și rugînd să i se trimită neîntîrziat acasă niște lipitori. Puse receptorul la loc și, întorcîndu-se cu fața spre birou, scoase un urlet. La birou ședea, cu boneta pe cap, o infirmieră, ținînd în mînă o geantă pe care scria „Lipitori". Profesorul porni să urle și mai sălbatic : femeia avea o gură de bărbat, căscată și strîmbă, care-i ajungea pînă la urechi, un clonț enorm și ochi de moartă.

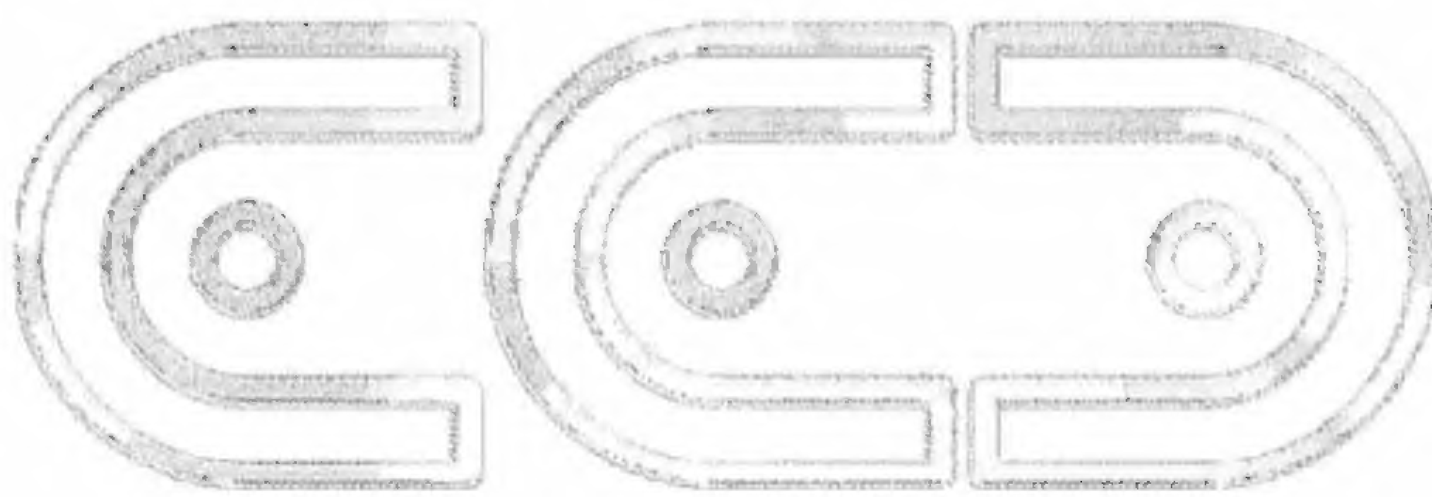
— Bănuții am să-i strîng eu, spuse cu o voce de bas infirmiera, n-au de ce să zacă aici.

Adună cu ghearele ei de pasăre, etichetele și se topi în văzduh.

Două ore mai tîrziu, profesorul Kuzmin ședea în dormitorul său lungit pe pat ; la tîmple, după urechi și la gît îi atîrnau lipitori. La picioarele lui, pe plapuma de mătase, stătea profesorul Bourré, un bărbat cu mustața căruntă ; îl privea compătimitor pe Kuzmin și încerca să-l consoleze, spunîndu-i că peripețiile lui erau o nimica toată. De afară, noaptea se uita pe fereastră.

Ce întîmplări năstrușnice s-or mai fi petrecut în noaptea aceea la Moscova — nu știm și, desigur, nici nu vom căuta să aflăm, cu atît mai mult, cu cît a sosit timpul să trecem la partea a doua a acestei istorisiri adevărate. Vino cu mine, cititorule !

Scanare și prelucrare digitală

de

Anonim

și

CAT Graur

Antwerpen

2023

